N. ANTONIU P. BRAN

FINANȚELE UNITĂȚILOR ECONOMICE

EDITURA DIDACTICĂ ȘI PEDAGOGICĂ
BUCUREȘTI — 1980

MINISTERUL EDUCAŢIEI ŞI INVĂŢĂMINTULUI

Prof. univ. dr. NICOLAE N. ANTONIU
Conf. univ. dr. PAUL V. BRAN

FINANŢELE UNITĂŢILOR ECONOMICE

EDITURA DIDACTICĂ ŞI PEDAGOGICĂ,
BUCUREŞTI — 1980

OBIECTUL ŞI SARCINILE DISCIPLINEI „FINANŢELE UNITĂŢILOR ECONOMICE"

În ansamblul măsurilor privind perfecţionarea conducerii şi planificării economiei naţionale, ridicarea pe o treaptă superioară a funcţionării mecanismului economico-financiar, creşterea rolului finanţelor şi creditului în realizarea unei noi calităţi în întreaga activitate economică ocupă un loc deosebit de important.

În Republica Socialistă România finanţele constituie un ansamblu de relaţii economice exprimate valoric, prin intermediul cărora se asigură constituirea şi repartizarea planificată a fondurilor băneşti centralizate ale statului şi a fondurilor necentralizate ale unităţilor economice de stat şi cooperatiste, în scopul înfăptuirii reproducţiei lărgite şi satisfacerii altor nevoi ale societăţii.

În structura sistemului financiar şi de credit al ţării noastre, finanţele unităţilor economice constituie o verigă principală alături de bugetul de stat, asigurările sociale, asigurările de bunuri şi persoane şi creditul socialist.

Manualul de faţă prezintă problemele legate de esenţa, conducerea, organizarea, planificarea şi desfăşurarea relaţiilor financiare ale unităţilor economice, care se definesc ca un sistem de relaţii economice prin care se formează şi se repartizează fondurile băneşti necesare asigurării reproducţiei lărgite în întreprinderi, subramurile şi ramurile economiei naţionale, satisfacerii unor nevoi sociale ale oamenilor muncii, în sfîrşit, se constituie fondurile centralizate de resurse băneşti la dispoziţia statului.

Sînt analizate, în lumina sarcinilor stabilite de *Congresul al XII-lea*, a măsurilor adoptate de *Plenara C.C. al Partidului Comunist Român din martie 1978*, precum şi a *Legii finanţelor*, relaţiile financiare ale întreprinderilor şi ramurilor economiei naţionale (industrie, construcţii, transporturi, agricultură, comerţ etc.) atît din sectorul de stat cît şi din cel cooperatist. O atenţie deosebită se acordă formelor şi metodelor planificării financiare, bugetului de venituri şi cheltuieli, rolului planificării financiare din întreprinderi şi ramuri.

Analizate prin prisma strategiei dezvoltării economice şi sociale în etapa construirii societăţii socialiste multilateral dezvoltate şi înaintării României spre comunism, finanţele unităţilor economice vor fi prezentate

în perspectiva dată de Programul Partidului Comunist Român, potrivit căruia, „Politica economico-financiară va urmări folosirea cu rezultate superioare a mijloacelor materiale şi băneşti ale societăţii, creşterea răspunderii întreprinderilor, centralelor şi ministerelor în buna administrare a resurselor încredinţate, sporirea vitezei de rotaţie a fondurilor de producţie şi circulaţie" [1].

Aceste teze principiale cu privire la rolul finanţelor unităţilor economice în înfăptuirea programelor de dezvoltare economică, creşterea continuă a bunăstării întregului popor şi crearea unei noi calităţi a vieţii capătă noi valenţe şi impun exigenţe deosebite în perioada planului cincinal 1981—1985.

„În actuala etapă, arată tovarăşul Nicolae Ceauşescu, secretar general al partidului, în Raportul prezentat la al XII-lea Congres — se impune creşterea în continuare a rolului finanţelor şi creditului. Ministerul Finanţelor, toate organele financiare-bancare au obligaţia să asigure buna funcţionare a mecanismului economic, creşterea eficienţei economice, a beneficiilor şi a rentabilităţii, consolidarea echilibrului financiar al economiei, administrarea cu înalt simţ de răspundere a banului public, accelerarea vitezei de rotaţie a fondurilor, instaurarea unui regim strict de economii şi a unei discipline financiare desăvîrşite în toate unităţile" [2]. Cum este firesc, disciplina Finanţele unităţilor economice va urmări în permanenţă aprofundarea şi interpretarea acestor obiective ale politicii economico-financiare în întreprinderi, în toate ramurile economiei naţionale.

Se cuvine menţionat faptul că vasta activitate practică din întreprinderi, precum şi integrarea învăţămîntului economic cu producţia şi cercetarea prilejuieşte abordarea problematicii disciplinei noastre şi prin prisma experienţei practice, a tendinţelor ce se manifestă în dezvoltarea economică şi socială, a preocupărilor ce există în cercetarea economică de a fundamenta noi soluţii de perfecţionare a activităţii economice şi financiare, de creştere a eficienţei acesteia.

Problemele financiare din unităţile economice sînt analizate cu consecvenţă prin prisma intereselor generale, care coincid cu interesele oamenilor muncii, obiectivele ce se realizează pe seama resurselor financiare ale întreprinderilor vizînd creşterea necontenită a producţiei materiale, dezvoltarea forţelor de producţie şi repartizarea lor raţională pe plan teritorial, îmbunătăţirea condiţiilor de trai ale populaţiei.

Partidul şi statul nostru acordă o deosebită atenţie modului în care sistemul financiar şi de credit se integrează în mecanismul de conducere planificată a economiei naţionale, în care contribuie la aplicarea strategiei de utilizare optimă a resurselor ţării. În legătură cu aceasta, tovarăşul Nicolae Ceauşescu, secretarul general al partidului, arată: „Un rol de prim ordin joacă, în întreaga activitate economică, sistemul financiar şi de credit. Asigurînd finanţarea tuturor ramurilor economiei naţionale, el are menirea de a influenţa şi dirija toate actele economice în

[1] *Programul P.C.R. de făurire a societăţii socialiste multilateral dezvoltate şi înaintare a României spre comunism*. Bucureşti, Editura Politică, 1975, p. 100

[2] Nicolae Ceauşescu. *Raportul Comitetului Central cu privire la activitatea Partidului Comunist Român în perioada dintre Congresul al XI-lea şi Congresul al XII-lea şi sarcinile de viitor ale partidului*. Bucureşti, Editura politică 1979 p. 42

direcția înfăptuirii neabătute a politicii partidului și guvernului de construire a socialismului“ [3].

O deosebită semnificație pentru înțelegerea modului original în care s-a acționat — în ultimii ani — pentru întărirea rolului pîrghiilor financiare o au măsurile adoptate din inițiativa tovarășului **Nicolae Ceaușescu**, de Plenara Comitetului Central al P.C.R. din martie 1978, referitoare la perfecționarea conducerii și planificării economico-financiare. Prin esența lor aceste măsuri asigură o nouă calitate a activității economice prin perfecționarea mecanismului economico-financiar, stimularea creșterii eficienței economice, sporirea substanțială a cointeresării oamenilor muncii în valorificarea superioară a resurselor existente, întărirea autogestiunii economico-financiare și autoconducerii muncitorești, obținerea de rezultate economice superioare.

Sintetizate, aceste măsuri constau în îmbunătățirea activității de planificare și a celei financiare prin :

— sporirea rolului sistemului financiar-bancar în întreaga activitate economico-socială, în elaborarea și realizarea programelor de creștere a producției materiale, în desfășurarea unei activități economice cu eficiență sporită și cu asigurarea echilibrului general economic ;

— creșterea rolului și răspunderii înteprinderilor și centralelor în planificarea propriei activități ; sporirea răspunderii unităților economice pentru întocmirea planului propriu de dezvoltare economico-socială;

— introducerea ca indicatori de bază în planificare a valorii producției nete, a producției fizice, precum și îmbunătățirea celorlalți indicatori economico-financiari ;

— perfecționarea finanțelor unităților economice ;

— întărirea autoconducerii muncitorești și autogestiunii economico-financiare, sporirea cointeresării oamenilor muncii prin participarea directă la beneficii și prin constituirea, în cadrul întreprinderii, a unor fonduri destinate construcției de locuințe ca și pentru alte investiții cu caracter social ;

— introducerea bugetului de venituri și cheltuieli ;

— dezvoltarea mai puternică a proprietății de stat, mai buna gospodărire a mijloacelor de producție, a părții din proprietatea comună dată în administrarea fiecărei unități, a fiecărui colectiv de oameni ai muncii.

Rezultatele pozitive dobîndite în așezarea pe noi principii a planificării economice și financiare reprezintă o confirmare de către viață a justeței măsurilor adoptate în martie 1978. În continuare — așa cum arată secretarul general al partidului, tovarășul **Nicolae Ceaușescu**, la Congresul al XII-lea, „Trebuie asigurată aplicarea fermă a noului mecanism economico-financiar în toate sectoarele, a principiilor autoconducerii muncitorești, autogestiunii și participării oamenilor muncii la beneficii, sporirea rolului bugetelor de venituri și cheltuieli în activitatea întreprinderilor, punîndu-se accentul pe realizarea producției nete și a producției fizice — indicatori fundamentali ai planului economic“[4].

---

[3] **Nicolae Ceaușescu**, *România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste*, vol. 1, București, Editura politică 1968, p. 540

[4] **Nicolae Ceaușescu**, *Raportul Comitetului Central cu privire la activitatea Partidului Comunist Român în perioada dintre Congresul al XI-lea și Congresul al XII-lea și sarcinile de viitor ale partidului*, București, Editura politică, 1979, p. 42

Pe lîngă indicațiile prețioase date de conducerea partidului tuturor celor ce activează în domeniul financiar, pentru înțelegerea aprofundată a rolului finanțelor în actuala etapă și în perspectiva dezvoltării societății noastre o deosebită însemnătate are studierea operei economice a președintelui României, tovarășul Nicolae Ceaușescu. Lucrarea *„Finanțe-prețuri-monedă"*, expresie a gîndirii novatoare a secretarului general al partidului, ne ajută să ne însușim ampla problematică a rolului și funcțiilor finanțelor, a perfecționării pîrghiilor economico-financiare și sporirea rolului lor în conducerea economiei, precum și funcția activă a aparatului financiar în creșterea eficienței economice, în îmbunătățirea relațiilor financiar-valutare ale României cu celelalte state.

Existența unui manual separat pentru problemele financiare ale unităților economice se impune din necesitatea aprofundării bazelor teoretice și aplicative a acestei discipline organic ancorată în realitățile producției. În practică însă problemele financiare nu există separat, rupte de ansamblul activității economice din întreprinderi și în afara lor. De aceea, abordînd tematica specifică manualului vom sublinia în permanență interdependența care există între finanțe, producție și celelalte laturi ale vieții economice din întreprinderi.

Studiind problemele financiare se impune totodată ca studenții Facultății de finanțe și contabilitate să facă apel la cunoștințele dobîndite la alte discipline de studiu care au, împreună cu cea de care ne ocupăm, menirea să pregătească tinerele cadre necesare economiei noastre.

Însușindu-și probleme financiare specifice întreprinderilor socialiste din Republica Socialistă România, studenții vor căpăta cunoștințe mai ample pentru înțelegerea realităților din economia națională, a bazelor teoretice și a organizării concrete a activității financiare, ceea ce îi va ajuta în pregătirea lor practică, în integrarea rapidă în producție după absolvirea facultății, astfel încît să activeze cu maximum de eficiență pentru înfăptuirea politicii economice a partidului și statului nostru.

Capitolul I

NECESITATEA, CONȚINUTUL, FUNCȚIILE ȘI ROLUL FINANȚELOR UNITĂȚILOR ECONOMICE

1.1. NECESITATEA, CONȚINUTUL ȘI FUNCȚIILE FINANȚELOR UNITĂȚILOR ECONOMICE

Sub conducerea Partidului Comunist Român, în țara noastră se desfășoară o muncă vastă de făurire a unei vieți noi. În toate domeniile vieții sociale, activitatea oamenilor muncii, călăuzită cu clarviziune de către partid, înregistrează an de an succese însemnate care se concretizează în dezvoltarea economiei naționale, creșterea producției, dezvoltarea învățămîntului, științei și culturii, ridicarea bunăstării materiale și spirituale a întregului popor.

Prin realizările obținute în crearea și dezvoltarea bazei tehnico-materiale a socialismului, România s-a transformat, într-o perioadă istorică scurtă, dintr-o țară cu un pronunțat caracter agrar, cu o industrie slab dezvoltată și o agricultură înapoiată, într-un stat industrial agrar, cu o industrie modernă în continuă dezvoltare și cu o agricultură socialistă în plin proces de modernizare, cu un nivel de civilizație materială și spirituală tot mai ridicat.

Dimensiunile acestor mari schimbări sînt reliefate de faptul că în 1980 producția globală industrială este de 53 ori mai mare decît cea obținută în 1938.

Însemnate realizări s-au obținut în agricultură — ramură fundamentală pentru societatea noastră, a cărei producție a crescut de aproape trei ori și jumătate față de 1950, asigurînd atît aprovizionarea în bune condiții a populației cît și satisfacerea cerințelor, în continuă creștere, ale economiei naționale.

Dezvoltarea impetuoasă a industriei și agriculturii a imprimat o evoluție viguroasă celorlalte ramuri ale producției materiale. Construcțiile, transporturile și comunicațiile, ca și circulația mărfurilor și-au sporit considerabil volumul de activitate, integrîndu-se armonios în angrenajul unitar al economiei naționale.

Pentru realizarea obiectivelor politicii partidului privind dezvoltarea în continuare a economiei naționale hotărîtoare este activitatea din sfera

producţiei materiale, unde se produc bunurile necesare societăţii, cît şi cum producem. Indisolubil legată de producţia bunurilor materiale, activitatea economico-financiară are o deosebită însemnătate pentru înfăptuirea progresului economic şi social, constituind din această cauză o preocupare permanentă a partidului şi statului nostru.

Astfel, la conferinţele naţionale ale partidului din 1967, 1972 şi 1977 s-a făcut o amplă analiză a problemelor economice-financiare în ansamblu şi în legătură cu dezvoltarea diferitelor ramuri ale economiei naţionale. În documentele adoptate s-au indicat importante căi de perfecţionare a activităţii financiare, de creştere a rolului pîrghiilor financiare şi de credit.

Programul Partidului Comunist Român de făurire a societăţii socialiste multilateral dezvoltate şi înaintare a României spre comunism, fundamentînd necesitatea şi rolul pîrghiilor financiare, subliniază că „Legităţile obiestive şi pîrghiile economico-financiare vor trebui folosite, în mod conştient în scopul dezvoltării în ritm înalt a întregii economii înfăptuirii programului de făurire a societăţii socialiste multilateral dezvoltate“ [1].

Plenara Comitetului Central al Partidului Comunist Român din martie 1978 constituie un moment de referinţă în procesul revoluţionar de perfecţionare a vieţii social-economice, a conducerii şi planificării economico-financiare. Una din laturile importante ale măsurilor luate o reprezintă întărirea rolului pîrghiilor financiare în gospodărirea mai bună a fondurilor, în mobilizarea rezervelor de sporire mai rapidă a eficienţei, în exercitarea unui control riguros asupra modului cum sînt folosite resursele unităţilor economice.

Directivele Congresului al XII-lea prevăd pentru perioada cincinalului 1981—1985 perfecţionarea funcţionării noului mecanism economico-financiar, introdus şi generalizat în cincinalul 1976—1980. O deosebită atenţie se va acorda în continuare perfecţionării conducerii şi planificării economico-financiare, acţionîndu-se ferm pentru consolidarea autoconducerii muncitoreşti şi autogestiunii economice, pentru creşterea răspunderii colectivelor de oameni ai muncii în elaborarea şi realizarea bugetelor de venituri şi cheltuieli, în gospodărirea eficientă a părţii din avuţia naţională ce le-a fost încredinţată de societate spre administrare.

În etapa actuală, pentru creşterea eficienţei economice o mare importanţă prezintă ridicarea nivelului tehnic al producţiei, îmbunătăţirea calităţii produselor, creşterea productivităţii muncii, reducerea ponderii cheltuielilor materiale în produsul social, formarea şi gospodărirea judicioasă a fondului naţional de dezvoltare economico-socială.

Îndeplinirea sarcinilor planului naţional unic de dezvoltare economico-socială în etapa actuală, a amplului program de investiţii reclamă un

---

[1] *Programul Partidului Comunist Român de făurire a societăţii socialiste multilateral dezvoltate şi înaintare a României spre comunism*. Bucureşti. Editura politică, 1975, p. 101.

volum sporit de fonduri bănești. În asigurarea acestor fonduri, în repartizarea și utilizarea lor cu maximum de eficiență, un rol de seamă revine finanțelor, sistemului financiar și de credit.

Din cele de mai sus, rezultă că problemele financiare sînt strîns legate de activitatea și sarcinile curente ale întreprinderilor socialiste și constituie un domeniu important al activității economice.

Finanțele socialiste, în înțeles larg, sînt *o parte a relațiilor economice, exprimate sub formă valorică*, cu ajutorul cărora se formează și se repartizează fondurile de mijloace bănești destinate reproducției socialiste lărgite și satisfacerii altor nevoi generale ale societății.

Totalitatea relațiilor financiare formează sistemul financiar, alcătuit din mai multe verigi, fiecare avînd anumite trăsături specifice, o sferă și un conținut bine definite. *Verigile sistemului financiar sînt : bugetul de stat, finanțele unităților economice, creditul, asigurările sociale și asigurările de stat de bunuri, persoane și răspundere civilă.*

Finanțele unităților economice, în cadrul sistemului financiar, dețin locul unei *verigi inițiale,* de bază, cu un rol deosebit de important în ansamblul relațiilor financiare.

Majoritatea fondurilor bănești centralizate și necentralizate își au ca sursă de formare acumularea bănească creată în aceste unități, de unde rezultă caracterul de verigă inițială a finanțelor unităților economice.

Conținutul, funcțiile și rolul finanțelor unităților economice se definesc pornind de la relațiile de producție socialiste în țara noastră și de la rolul statului socialist în procesul reproducției socialiste lărgite.

Existența producției de mărfuri și acțiunea legii valorii determină circulația produselor unităților economice de stat și cooperatiste ca mărfuri, repartizarea venitului național creat în aceste unități efectuîndu-se în forma valorică. În cadrul cooperativelor agricole de producție, produsele se repartizează și în formă naturală, dar aceste relații de repartiție nu intră în sfera relațiilor financiare.

În condițiile existenței relațiilor marfă-bani, procesul reproducției socialiste presupune circulația continuă a mijloacelor materiale și bănești. Unitățile economice dispun de mijloace bănești pe care le obțin din realizarea producției, din fondurile repartizate de organele ierarhic superioare, de la bugetul de stat sau din credite bancare. În același timp, întreprinderea varsă o parte din încasările bănești la bugetul de stat, la organele ierarhic superioare, restituie creditele bancare, folosește o parte din ele pentru autofinanțare, aprovizionarea cu materii prime și materiale, retribuția lucrătorilor etc.

Finanțele unităților economice cuprind anumite relații economice care îmbracă formă bănească. *Relațiile bănești care apar în procesul activității desfășurate de unitățile economice în legătură cu formarea și repartizarea fondurilor necesare reproducției lărgite, satisfacerii unor nevoi sociale ale oamenilor muncii, precum și a fondurilor centralizate la dispoziția statului, reprezintă conținutul finanțelor unităților economice.* Aceste relații se desfășoară pe bază de plan, fiind organizate și controlate de către statul socialist.

Finanțele unităților economice cuprind finanțele întreprinderilor și organizațiilor economice de stat, finanțele întreprinderilor și organizațiilor cooperatiste (vezi fig. 1.1.). Exprimînd relații de producție socia-

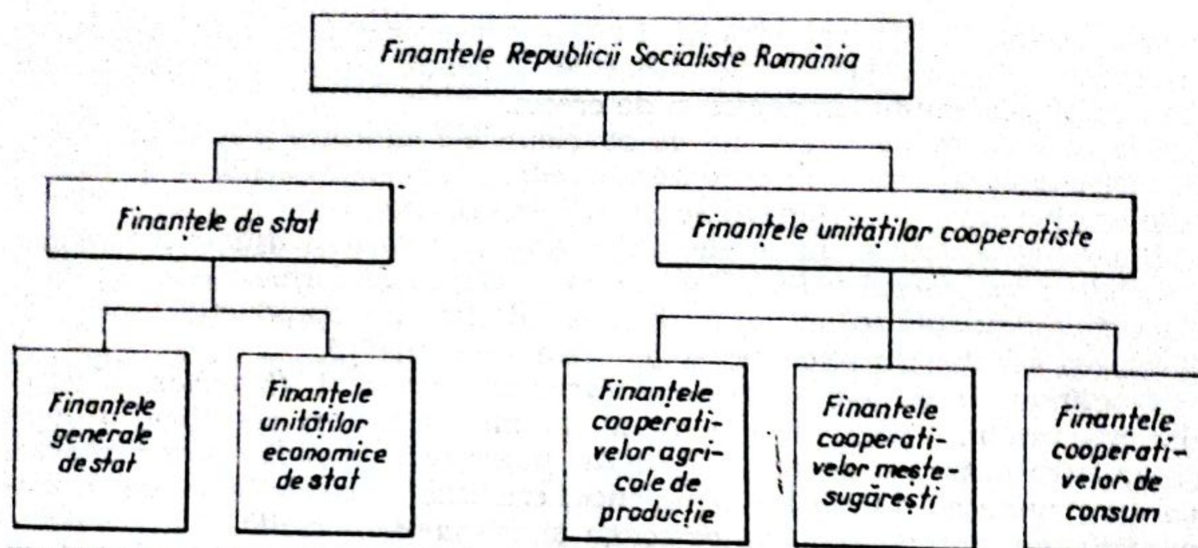

Fig. 1.1 Locul finanțelor unităților economice în cadrul finanțelor Republicii Socialiste România

liste și avînd scopul de a asigura cu fonduri bănești reproducția lărgită și alte nevoi obștești, finanțele unităților cooperatiste prezintă, totuși, anumite particularități, determinate de forma de proprietate, de caracterul fondurilor constituite și de destinația acestora.

Finanțele unităților economice de stat ocupă un loc central în cadrul sistemului financiar, întrucît cea mai mare parte a resurselor bănești mobilizate la fondurile centralizate ale statului își au sursa în venitul net al societății, creat în aceste unități.

O parte din venitul net rămîne la dispoziția unităților economice de stat în vederea acoperirii nevoilor acestora. Dacă necesitățile unităților economice reclamă fonduri mai mari decît cele lăsate la dispoziția lor, completarea acestora se face de la bugetul de stat sau prin credite bancare.

Relațiile financiare, care formează conținutul finanțelor unităților economice de stat, apar astfel : cu ocazia finanțării de la bugetul de stat a anumitor necesități ale acestora (finanțarea normativelor de mijloace circulante, finanțarea investițiilor la întreprinderile nou puse în funcțiune etc.) ; atunci cînd din venitul creat de munca pentru societate unitățile economice își formează o serie de fonduri pentru autofinanțare, fonduri stimulatorii etc. ; cu ocazia efectuării de vărsăminte la dispoziția bugetului de stat (a impozitului pe circulația mărfurilor, vărsăminte din beneficii, prelevări pentru societate din producția netă, taxa asupra terenurilor, contribuții pentru asigurările sociale etc.). De asemenea, relații financiare apar și atunci cînd unitățile economice de stat primesc alocații sau efectuează vărsăminte la organul ierarhic superior, cînd primesc și rambursează credite bancare sau cînd intră în relații cu alte verigi ale sistemului financiar.

Din cele arătate reiese că *întreprinderile de stat intră în relații economice cu organele ierarhic superioare, cu instituțiile de credit, cu bugetul de stat, atît pe linia vărsămintelor sau plăților pe care le efectuează, cît și pe calea alocațiilor pe care le primesc.*

Existența unor relații în ambele sensuri între unități economice și organele ierarhic superioare, pe de o parte, și buget, pe de altă parte,

este determinată de considerente de politică economică, de necesitatea constiturii fondurilor centralizate, de cerinţele reproducţiei, ale autogestiunii economioo-financiare cît şi de necesităţi legate de exercitarea controlului economico-financiar asupra întregii activităţi desfăşurate.

Pe linia aplicării corecte a principiilor auto-gestiunii economice-financiare, a sporirii eficienţei economice, întăririi rolului pîrghiilor financiar-bancare a crescut în ultimii ani ponderea fondurilor asigurate pe calea creditului, simplificîndu-se, în acelaşi timp, raporturile cu bugetul de stat.

Relaţii financiare apar şi la nivelul organelor ierarhic superioare, centrale economice, ministere. Ca şi în cazul întreprinderilor, între centrala industrială sau ministere şi bugetul de stat intervin anumite relaţii pe linia vărsămintelor efectuate către buget sau a alocaţiilor primite de la buget. De asemenea, organele ierarhic superioare constituie, la nivelul lor, o serie de fonduri utilizate pentru necesităţi proprii sau pentru a fi redistribuite întreprinderilor subordonate. Participarea organelor ierarhic superioare în cadrul relaţiilor dintre întreprinderi, dintre acestea din urmă şi bugetul de stat este necesară şi utilă întrucît, în felul acesta, sînt mobilizate mijloacele băneşti disponibile ale unor întreprinderi din subordine şi redistribuite de către centrale altora — în funcţie de cerinţele concrete ale planurilor de producţie. Aceste raporturi conduc la simplificarea relaţiilor cu bugetul de stat, cu instituţiile de credit, utilizarea fondurilor bugetare făcîndu-se numai în situaţia întreprinderilor noi sau după epuizarea posibilităţilor de satisfacere cu mijloace băneşti la nivelul întreprinderilor şi apoi al organului superior.

Din sfera finanţelor unităţilor economice fac parte numai relaţiile băneşti care exprimă un transfer de valori fără echivalent imediat sau cu titlul de împrumut, în scopul satisfacerii nevoilor obşteşti.

În afara relaţiilor amintite, întreprinderile intră în relaţii băneşti cu alte unităţi economice pe linia aprovizionării şi desfacerii, a cooperării, de asemenea, pe linia retribuirii după muncă a lucrătorilor proprii ; unele intră în relaţii băneşti cu populaţia. Aceste relaţii extind sfera operaţiunilor băneşti ale întreprinderilor, dar ele nu fac parte din relaţiile financiare, din finanţele unităţilor economice, pentru că ele reprezintă, sub aspectul conţinutului lor, schimbări ale formei valorii şi nu un transfer de valoare.

Faţă de cele arătate, putem spune că *finanţele unităţilor economice cuprind relaţii băneşti de repartiţie a produsului social şi în special a venitului naţional, legate, în primul rînd, de asigurarea fondurilor necesare reproducţiei lărgite în unităţile economice, satisfacerii unor nevoi sociale ale oamenilor muncii cît şi de participare la fondurile centralizate de resurse băneşti la dispoziţia statului pentru acoperirea nevoilor colective.*

Finanţele unităţilor economice îndeplinesc funcţiile generale ale finanţelor socialiste şi anume *funcţia de repartiţie* şi *funcţia de control.* Conţinutul funcţiei de repartiţie a finanţelor unităţilor economice este dat de relaţiile de mobilizare şi repartizare a fondurilor de resurse băneşti descentralizate necesare procesului reproducţiei lărgite în cadrul unităţilor economice, satisfacerii unor nevoi sociale ale oamenilor muncii, precum şi a fondurilor centralizate de resurse băneşti la dispoziţia statului.

Prin intermediul funcției de repartiție a finanțelor unităților economice se constituie și se repartizează o gamă variată de fonduri în scopul satisfacerii nevoilor reproducției lărgite și a altor necesități colective la nivelul unităților economice. În același timp, funcția de repartiție a finanțelor unităților economice se manifestă în procesul formării și repartizării acumulărilor bănești (beneficiul, impozitul pe circulația mărfurilor, prelevări pentru societate din valoarea producției nete etc.), precum și în cel al constituirii și rambursării creditelor bancare.

Alături de finanțele generale ale statului, finanțele unităților economice participă la formarea și repartizarea fondului național de dezvoltare economico-socială, a fondului central și a celui local de dezvoltare economico-socială, precum și a fondului propriu de dezvoltare economico-socială a unităților economice de stat (întreprinderi, centrale industriale și unități asimilate acestora).

În cadrul întreprinderilor și organizațiilor cooperatiste și a celor obștești, finanțele participă la formarea și repartizarea fondului de dezvoltare economico-socială al acestora.

Manifestarea funcției de repartiție se concretizează prin formarea următoarelor fonduri financiare :

— fondul de dezvoltare economică ;
— fondul mijloacelor circulante ;
— fondul pentru construcții de locuințe și alte investiții cu caracter social ;
— fondul pentru acțiuni sociale ;
— fondul pentru participarea oamenilor muncii la beneficii ;
— fondul pentru cercetare științifică, perfecționare tehnologică și introducere a progresului tehnic ;
— fondul rezultatelor financiare (impozitul pe circulația mărfurilor, beneficiu, prelevări pentru societate din valoarea producției nete etc.) ;
— fondul pentru invenții, inovații și raționalizări ;
— fondul pentru protecția muncii etc.

Concomitent cu funcția de repartiție se manifestă și funcția de control a finanțelor unităților economice, care constă în folosirea relațiilor financiare pentru efectuarea controlului asupra activității desfășurate de unitățile economice.

Cu toate că sfera relațiilor financiare este mai restrînsă decît a relațiilor bănești, prin intermediul funcției de control a finanțelor se exercită o influență pozitivă asupra tuturor relațiilor bănești din cadrul unităților economice. Funcția de control a finanțelor unităților economice cuprinde în sfera sa totalitatea relațiilor bănești, întreaga activitate economico-financiară. Funcția de control a finanțelor se manifestă îndeosebi în procesul întocmirii planurilor financiare, în timpul executării acestora, în cursul verificării și analizei rezultatelor obținute.

„Controlul financiar — arată tovarășul **Nicolae Ceaușescu** — trebuie să prevină semnarea ilegală a unui act, plata oricărei sume fără

justificare legală. Dacă contabilul spune că e ilegal, factorul de execuţie nu are dreptul să facă nici o cheltuială; dacă o face încalcă legea şi suportă consecinţele"[1].

1.2. BAZELE ORGANIZĂRII FINANŢELOR UNITĂŢILOR ECONOMICE

Relaţiile financiare din cadrul unităţilor economice apar în procesul repartizării produsului social, a venitului net, în vederea constituirii şi repartizării planificate a fondurilor băneşti necesare reproducţiei socialiste lărgite, precum şi în procesul formării fondurilor centralizate ale statului. În acelaşi timp, prin intermediul finanţelor unităţilor economice se exercită controlul asupra acestor procese în scopul obţinerii unei eficienţe cît mai ridicate a activităţii economice.

În vederea obţinerii unei înalte eficienţe, activitatea financiară a unităţilor economice trebuie organizată în mod ştiinţific, pornind de la sarcinile şi obiectivele stabilite prin politica partidului şi statului pentru fiecare etapă a construcţiei socialiste. Ţinînd seama de cerinţele legilor economice obiective, activitatea unităţilor economice este organizată şi se desfăşoară în mod planificat. Aceasta se reflectă în faptul că toate unităţile economice au obligaţia întocmirii de bugete de venituri şi cheltuieli în vederea desfăşurării în cele mai bune condiţii a întregii activităţi financiare, a asigurării unei evidenţe şi ordini riguroase în administrarea fondurilor băneşti, a mobilizării tuturor rezervelor şi creşterii rentabilităţii.

Bugetele de venituri şi cheltuieli ale unităţilor economice, integrate în sistemul planurilor financiare, sînt elaborate intr-o strînsă corelare cu indicatorii planului naţional unic de dezvoltare economico-socială a ţării. De asemenea, datele furnizate de sistemul informaţional constituie elemente de bază în fundamentarea acestor planuri financiare. Bugetul de venituri şi cheltuieli se întocmeşte pe toate treptele organizatorice: întreprinderi, centrale şi unităţi asimilate acestora, ministere şi alte organe centrale etc., în profil departamental, de ramură şi teritorial.

Asupra organizării, conducerii şi planificării finanţelor unităţilor economice influenţează, într-o măsură însemnată, metodele de organizare şi conducere a întreprinderilor. Întreprinderile socialiste se conduc pe baza principiilor autogestiunii economico-financiare, metodă a cărei trăsătură principală este aceea că toate cheltuielile avansate de întreprinderi pentru realizarea producţiei din momentul aprovizionării pînă în momentul desfacerii produselor finite se recuperează din încasări şi, în plus, se obţine şi un anumit venit net.

Specific pentru întreprinderile şi organizaţiile care aplică metoda autogestiunii economico-financiare este modul de realizare a legăturilor cu organele ierarhic superioare şi cu bugetul de stat pe linia fluxurilor financiare. Astfel, relaţiile întreprinderilor cu centrala economică, cu ministerul etc. precum şi cu bugetul de stat se realizează pe bază de sold, prin prelevarea unei părţi din venituri, a surplusului de fonduri şi alocarea de la organele superioare şi buget la dispoziţia întreprinderii

---

[1] NICOLAE CEAUŞESCU. *Cuvîntare la Consfătuirea de lucru de la Comitetul Central al Partidului Comunist Român, 12—13 mai 1976*, Bucureşti, Editura Politică, 1976, p. 24

a unor fonduri pentru acoperirea sarcinilor de producție, investiții etc., numai la întreprinderile nou înființate și, uneori, în situația cînd mijloacele finaciare proprii sînt inferioare nevoilor de finanțat.

În economia socialistă, organizarea finanțelor unităților economice depinde, în bună măsură, și de forma de proprietate. În economia noastră națională există unități economice de stat, unități cooperatiste și obștești. În funcție de forma de proprietate, activitatea financiară, modul de constituire și repartizare a fondurilor bănești vor fi diferite.

În general, întreprinderile de stat beneficiază la începutul activității lor de fonduri bănești puse la dispoziție de către stat, din fondul central sau local de dezvoltare economico-socială sau din fondul propriu de dezvoltare al centralelor industriale sau unităților asimilate acestora, în funcție de subordonarea lor. Acordarea acestor fonduri bănești constituie un element necesar pentru demararea activității de producție ; în continuare, întreprinderile de stat sînt obligate să-și desfășoare astfel activitatea încît să-și acopere cheltuielile de producție sau circulație pe seama veniturilor proprii și să obțină rezultate financiare care să le permită restituirea într-un termen cît mai scurt a sumelor ce le-au fost avansate de societate.

Asigurarea nivelului optim de fonduri pentru desfășurarea continuă și normală a activității de producție a întreprinderilor se face prin operațiunile de finanțare, autofinanțare și creditare. Folosirea într-o măsură mai mare sau mai mică a uneia sau alteia dintre aceste metode depinde de sarcinile etapei respective de dezvoltare economico-socială a țării, de calitatea activității desfășurate de unitatea economică, de nivelul ratei rentabilității obținute etc. Rezultatele optime în constituirea și folosirea fondurilor întreprinderilor de stat se vor obține îmbinînd rațional aceste metode. Între ele nu există limite rigide, deosebiri de conținut și utilizarea lor se încadrează în strategia politicii financiare.

Finanțarea bugetară constituie o metodă principală de finanțare a activității de producție și a investițiilor unităților economice. În prezent, de la bugetul de stat se finanțează cu deosebire acțiunile majore, care condiționează dezvoltarea ascendentă a economiei naționale, progresul social-economic al țării noastre și ridicarea nivelului de trai al populației.

Pentru unitățile economice de stat, finanțarea bugetară este o metodă sigură și simplă de constituire a fondurilor necesare producției și investițiilor, însă uneori ea poate tenta unele întreprinderi să nu depună eforturi susținute în direcția dimensionării juste și a gospodăririi eficiente, raționale a acestor fonduri. De aceea, folosirea finanțării a fost limitată numai la acele situații cînd nu este practic posibilă folosirea creditării sau autofinanțării (de exemplu, în cazul construirii de noi obiective de importanță deosebită, în cazul constituirii mijloacelor circulante necesare începerii activității).

Creditarea bancară prezintă avantaje substanțiale în realizarea obiectivului de creștere a eficienței economice a activității. Creditarea este o metodă operativă și adaptabilă la necesitățile temporare de fonduri bănești, asigurînd, în același timp, o corectă stabilire a mărimii lor. În plus, controlul prin credite asupra folosirii resurselor bănești și materiale ale întreprinderilor reprezintă, la rîndul lui, o pîrghie importantă pentru prevenirea formării și lichidării stocurilor supranormative, pen-

tru accelerarea vitezei de rotaţie a mijloacelor circulante.

Dobînda percepută pentru creditele bancare folosite influenţează, la rîndul ei, gospodărirea eficientă a fondurilor băneşti. Aplicarea diferenţiată a dobînzii, majorarea ei în cazul nerestituirii creditelor la termenul stabilit, mărind nivelul cheltuielilor de producţie sau circulaţie, stimulează restituirea la timp a creditelor, contribuie deci la întărirea auto-gestiunii economice-financiare, la impulsionarea unităţilor în gospodărirea judicioasă a fondurilor, în reducerea cheltuielilor şi creşterea beneficiilor.

Autofinanţarea constă în folosirea, în mod direct, a unei părţi din veniturile obţinute de unităţile economice pentru constituirea sau suplimentarea fondurilor băneşti necesare desfăşurării propriei activităţi.

Măsurile luate de conducerea de partid şi de stat privind perfecţionarea gestiunii economice, creşterea autonomiei unităţilor economice în manevrarea fondurilor de care dispun, simplificarea relaţiilor unităţilor respective cu statul au dus la creşterea rolului acestei metode în formarea fondurilor necesare unităţilor economice. Folosirea resurselor proprii şi, în primul rînd, a beneficiilor pentru acoperirea necesităţilor de producţie şi investiţii stimulează unităţile economice să depună eforturi pentru realizarea sarcinilor de plan, cunoscînd că neîndeplinirea lor se reflectă negativ în rezultatele financiare şi limitează posibilităţile de autofinanţare.

Spre deosebire de unităţile economice de stat, fondurile necesare desfăşurării activităţii unităţilor cooperatiste se formează pe seama resurselor proprii şi a creditelor bancare.

Trebuie arătat că statul nostru acordă o mare atenţie dezvoltării unităţilor cooperatiste ; el contribuie substanţial la dezvoltarea şi întărirea acestora, în special prin punerea la dispoziţia lor a unui mare volum de credite bancare, atît pentru nevoi de producţie, cît şi pentru investiţii ; de asemenea, statul ajută dezvoltarea acestor unităţi şi pe diferite alte căi, cum ar fi sistemul preţurilor şi tarifelor, sau efectuarea din bugetul de stat a unor cheltuieli cu caracter economic sau social-cultural de care beneficiază, în mare măsură, şi unităţile cooperatiste.

Metoda principală de constituire a fondurilor de resurse băneşti necesare organizaţiilor cooperatiste o reprezintă autofinanţarea pe seama resurselor proprii existente sau rezultate din desfăşurarea activităţii. În măsura în care aceste fonduri nu sînt suficiente se utilizează, pentru nevoile de producţie şi investiţii, creditul bancar.

Organizarea activităţii financiare este dependentă şi de particularităţile procesului de producţie în diferite ramuri.

În unităţile economice din industrie, procesul de producţie este continuu, durata ciclului de producţie este relativ scurtă, aprovizionările cu materii prime, materiale etc. şi desfacerea produselor finite au loc permanent, neexistînd variaţii mari în cuantumul fondurilor necesare producţiei de la un trimestru la altul.

În unităţile economice din agricultură se manifestă sensibil particularităţile procesului producţiei vegetale şi animale ; caracterul sezonier al unor activităţi, durata relativ lungă a ciclului de producţie, caracteristicile fondurilor fixe şi circulante etc. imprimă un alt mod de organizare a activităţii financiare.

Metodele de constituire şi repartizare a fondurilor băneşti trebuie să corespundă în cel mai înalt grad acestor particularităţi şi să contribuie la creşterea eficienţei activităţii economice.

1.3. AUTOGESTIUNEA ECONOMICO-FINANCIARĂ ŞI FINANŢELE UNITĂŢILOR ECONOMICE

Unităţile economice socialiste sînt organizate, aşa cum s-a arătat, pe baza autogestiunii economice şi financiare. Între cerinţele metodei autogestiunii economico-financiare şi finanţele unităţilor economice există o strînsă legătură şi interdependenţă. Perfecţionarea autogestiunii economico-financiare influenţează relaţiile financiare, la fel cum şi îmbunătăţirile aduse relaţiilor financiare au un efect pozitiv asupra autogestiunii economico-financiare. Autogestiunea economică şi financiară ca metodă de conducere, organizare şi planificare a activităţii unităţilor economice, presupune acoperirea din venituri a tuturor cheltuielilor şi obţinerea unui anumit beneficiu. Folosind optim resursele de care dispun, unităţile economice trebuie să obţină un volum de beneficii cît mai ridicat, cu alte cuvinte, activitatea lor economică să fie bazată pe criteriul unei înalte rentabilităţi.

În ansamblul măsurilor adoptate de Plenara C.C. al P.C.R. din martie 1978, un loc deosebit îl ocupă cele referitoare la creşterea rolului întreprinderilor în realizarea în practică a politicii financiare, în condiţiile afirmării autoconducerii muncitoreşti şi autogestiunii economico-financiare.

Autogestiunea economică-financiară implică o sporire însemnată a atributelor gestiunii economice, aplicarea acesteia ca latură inseparabilă a autoconducerii muncitoreşti.

Esenţa autogestiunii economico-financiare constă în a produce bunuri şi servicii cu mijloacele încredinţate de stat în administrarea unităţilor economice, într-un volum cît mai mare, la un înalt nivel calitativ, cu eficienţă superioară, în aşa fel încît fiecare întreprindere să participe cu o contribuţie mereu sporită la realizarea avuţiei societăţii, la creşterea venitului naţional. Concret, ţinînd seama de cerinţele autogestiunii economico-financiare fiecare unitate economică are obligaţia să lucreze pe baza unei înalte rentabilităţi, cu alte cuvinte să-şi acopere cheltuielile de producţie şi circulaţie din veniturile proprii şi să obţină beneficii. În acelaşi timp întreprinderea, ţinînd seama că statul a făcut eforturi pentru înzestrarea sa cu fonduri fixe şi mijloace circulante, trebuie să restituie fondurile primite din partea societăţii, participînd la formarea fondurilor centralizate ale statului.

De asemenea, realizarea efectivă a autogestiunii economico-financiare presupune ca din venitul net obţinut, întreprinderea să-şi asigure autofinanţarea producţiei şi a dezvoltării sale, a cointeresării oamenilor muncii în gospodărirea cu maximă eficienţă a mijloacelor materiale şi financiare, în reducerea sistematică a cheltuielilor materiale şi creşterea valorii nou create, respectiv a producţiei nete.

În acest scop este prevăzut ca pentru autofinanţarea dezvoltării şi producţiei unităţilor economice să se constituie fondul de dezvoltare eco-

nomică și fondul mijloacelor circulante, iar pentru întărirea cointeresării materiale a oamenilor muncii se formează fondul pentru construcții de locuințe și alte investiții cu caracter social, fondul pentru acțiuni sociale și fondul pentru participarea oamenilor muncii la beneficii. Ținînd seama de cadrul legal existent, întreprinderile își mai constituie fondul pentru cercetarea științifică, perfecționarea tehnologică și introducere a progresului tehnic, fondul pentru protecția muncii și altele.

În mecanismul autoconducerii și autogestiunii un rol deosebit revine în etapa actuală autofinanțării, înțeleasă ca un proces de natură să asigure legarea mai strînsă a dezvoltării fiecărei unități de utilizarea și valorificarea superioară a resurselor.

În cadrul sistemului autoconducerii, autofinanțarea constituie o modalitate specifică de acumulare socialistă în măsură să asigure creșterea eficienței activității economice, concomitent cu sporirea cointeresării unităților economice și a colectivelor de oameni ai muncii.

Autogestiunea economică-financiară are o serie de principii, de caracteristici care au o influență deosebită asupra relațiilor financiare din unitățile economice.

Principiul de bază al autogestiunii economico-financiare care vizează finalitatea activității desfășurate, este ***asigurarea unei eficiențe economice cît mai ridicate***. Aceasta presupune folosirea judicioasă și cu randament superior a resurselor materiale și bănești, aflate la dispoziția unităților economice.

Activitatea unităților economice se justifică în măsura în care corespunde unor cerințe reale ale societății, în măsura în care satisface trebuințe ale vieții materiale sau spirituale. Activitatea unei întreprinderi trebuie să fie deci utilă sub raport social și, în același timp, eficientă din punct de vedere economic.

Fiecare unitate economică, înainte de a efectua un act economic, trebuie să determine precis ce rezultate va realiza. Cu alte cuvinte, trebuie să cunoască dacă se asigură recuperarea fondurilor investite în activitatea economică pe care o va desfășura, să stabilească la cît se va situa venitul obținut după compensarea cheltuielilor de producție, să calculeze în ce raport se află venitul net realizat față de efortul financiar făcut în vederea realizării lui, să știe dacă în condițiile date rezultatul activității reprezintă nivelul cel mai înalt ce se poate obține ca urmare a muncii sociale consumate. Toate unitățile economice au ca sarcină permanentă îmbunătățirea rezultatelor lor și obținerea unui venit net pe măsura potențialului material și uman de care dispun.

Autogestiunea economico-financiară presupune acordarea unei autonomii funcționale unităților economice în scopul îndeplinirii în condiții cît mai bune a sarcinilor de plan.

Întreprinderile au personalitate juridică ; aceasta le dă dreptul să intre în relații cu terțe persoane fizice sau juridice, să obțină credite bancare etc. Relațiile cu alte unități se realizează pe baza contractelor economice prin care se asumă obligații, drepturi și răspunderi. În realizarea sarcinilor ce le revin, întreprinderile dispun de autonomie în gestionarea fondurilor încredințate. Autonomia funcțională presupune libertatea de manevrare a fondurilor de resurse de care dispun, asigurîndu-se operativitatea necesară îndeplinirii în bune condițiuni a sarcinilor de plan.

Înțelegerea corectă a principiului autogestiunii economico-financiare, organizarea și funcționarea întreprinderilor pe baza autoconducerii muncitorești presupune îmbinarea armonioasă a autonomiei fiecărei întreprinderi, prin lărgirea atribuțiilor și competențelor sale, cu conducerea unitară a întregii vieți economice și sociale pe baza planului național unic.

Un alt principiu al autogestiunii economice-financiare este stimularea economică și cointeresarea materială și morală a lucrătorilor. Acest principiu asigură îmbinarea armonioasă a intereselor generale ale societății cu interesele fiecărei unități economice și ale lucrătorilor. Un accent deosebit se pune pe cointeresarea unităților în constituirea, din rezultatele financiare obținute, a fondurilor destinate producției și investițiilor. Acoperirea financiară a investițiilor de natura lucrărilor de modernizare, reutilare, amenajări și dezvoltări de proporții mai reduse se realizează, în completarea surselor proprii, cu ajutorul creditelor bancare, fapt care face să sporească spiritul gospodăresc al unităților în angajarea creditelor, ținînd seama de faptul că împrumuturile se vor rambursa, după punerea în funcțiune a fondurilor fixe, din beneficiu.

În ce privește mijloacele circulante, întreprinderile primesc minimum necesar de la buget, la înființarea lor. Necesitățile suplimentare, creșterile de mijloace circulante se acoperă din beneficiu și credite bancare. Unitățile care își încheie activitatea cu rezultate financiare favorabile, respectiv își îndeplinesc planul de producție, pot reține o parte din beneficiile realizate pentru acoperirea creșterii de mijloace circulante. Principiul stimulării și cointeresării se referă atît la întreprindere, ca unitate economică, cît și la lucrătorii acesteia, o parte din beneficiu fiind utilizat pentru acordarea de premii sub forma participării directe a oamenilor muncii la beneficii.

Legat de principiul stimulării și cointeresării materiale a întreprinderii și lucrătorilor ei, acționează și răspunderea materială față de stat sau față de alte unități cu care întreprinderile se găsesc în relații contractuale. Respectarea obligațiilor bănești față de stat, respectarea clauzelor contractuale influențează activitatea întreprinderii, posibilitatea ei de a îndeplini și depăși planul de producție cantitativ și calitativ la toți indicatorii. Nerespectarea lor atrage după sine plata de amenzi, penalizări, locații etc. care micșorează beneficiul, mărind nivelul de cheltuieli de producție. Răspunderea materială privește nu numai unitatea economică, ci și colectivul de lucrători care trebuie să îndeplinească în cele mai bune condiții sarcinile de producție ce îi revin.

Autogestiunea economică-financiară impune exercitarea unui riguros control asupra modului de folosire a resurselor, asupra întregii activități economice. Prin intermediul controlului, manifestare a funcției de control a finanțelor unităților economice, se urmărește și se verifică nu numai formarea și repartizarea fondurilor de resurse bănești, ci sfera lui cuprinde întreaga activitate desfășurată din momentul aprovizionării pînă în momentul realizării produselor sau serviciilor. Prin controlul exercitat în mod sistematic se realizează una din sarcinile principale ale autogestiunii economico-financiare, aceea de a economisi permanent munca vie și materializată. Controlul este exercitat de către organele

financiare din cadrul întreprinderii, organele financiare de specialitate, de către organele ierarhice superioare, de organele bancare.

Centralele, ministerele etc. efectuează controlul asupra întreprinderilor subordonate, începînd cu etapa întocmirii bugetelor de venituri și cheltuieli și continuînd cu executarea lor pe parcursul desfășurării procesului de producție, precum și cu ocazia analizei dărilor de seamă, a situațiilor statistice și contabile etc.

Instituțiile bancare au relații cu toate unitățile economice pe linia servirii de casă a proceselor de producție și circulație, pe linia decontărilor, prin acordarea de credite etc. Ele au, de asemenea, sarcini importante pe linia controlului activității unităților economice.

1.4. ROLUL FINANȚELOR UNITĂȚILOR ECONOMICE

În timp ce funcțiile finanțelor unităților economice exprimă manifestarea esenței lor în acțiune, expresia menirii lor sociale, *rolul finanțelor unităților economice se desprinde din însăși rezultatele pe care le obține societatea socialistă ca urmare a exercitării funcțiilor acestora.* De aceea, rolul finanțelor unităților economice trebuie privit și înțeles atît prin prisma asigurării desfășurării normale a activității întreprinderilor, cît și prin aceea a constituirii fondurilor centralizate ale statului nostru socialist.

În primul rînd, prin intermediul finanțelor unităților economice se asigură constituirea fondurilor bănești necesare întreprinderilor.

În al doilea rînd, finanțele unităților economice contribuie la asigurarea circuitului normal al fondurilor constituite.

În al treilea rînd, finanțele unităților economice au rolul de a repartiza venitul net realizat de întreprinderi în vederea constituirii fondurilor centralizate și descentralizate. Deci, finanțele unităților economice pot fi și trebuie folosite ca un instrument de control asupra determinării exacte a necesarului de fonduri, pentru asigurarea integrității fondurilor și a folosirii lor juste, oportune, legale și eficiente din punct de vedere economic.

Constituirea fondurilor necesare întreprinderilor nu poate fi ruptă de utilizarea acestor fonduri și de controlul asupra folosirii lor. De aceea, organul care se ocupă în întreprinderi de constituirea și repartiția fondurilor, adică serviciul financiar, are în sarcina sa și urmărirea modului de folosire a fondurilor.

Finanțele unităților economice au un rol important în formarea și repartizarea fondurilor necesare reproducției socialiste. Majoritatea resurselor bănești mobilizate la fondurilor centralizate ale statului au ca proveniență venitul net creat în aceste unități.

O parte din fondurile centralizate se repartizează pentru satisfacerea anumitor nevoi ale unităților economice, pentru înființarea de noi întreprinderi etc. De asemenea, o parte însemnată din venitul net al societății, creat în aceste unități, rămîne la dispoziția lor pentru autofinanțare.

În procesul formării și repartizării fondurilor bănești finanțele unităților economice trebuie să îndeplinească un rol activ, contribuind la redistribuirea optimă a resurselor între ramurile economiei naționale,

subramuri și întreprinderi, pe plan teritorial și între colectivele de lucrători, participînd la stabilirea opțiunilor și priorităților în folosirea resurselor.

Finanțele unităților economice iau parte activă la realizarea circuitului fondurilor, contribuind la asigurarea resurselor bănești necesare procurării mijloacelor de muncă, obiectelor muncii și retribuirii după muncă, avînd un rol important în desfășurarea procesului de producție, desfacerea produselor și repartizarea veniturilor obținute.

Finanțele unităților economice au rolul de a stimula creșterea producției, îmbunătățirea structurii acesteia, modernizarea continuă a produselor, introducerea tehnologiei avansate, organizarea rațională a aprovizionării tehnico-materiale, a producției și desfacerii, reducerea cheltuielilor de producție și de circulație, accelerarea vitezei de rotație a mijloacelor circulante etc.

Finanțele unităților economice sînt chemate să acționeze permanent pentru așezarea întregii activități economice pe criteriile unei înalte rentabilități, să contribuie la perfecționarea continuă a autogestiunii economico-financiare.

Finanțele unităților economice au rolul de a contribui la realizarea de economii în procesul de utilizare a mijloacelor materiale, de muncă și bănești și de valorificare a rezervelor interne.

Fiecare unitate economică pe seama rezultatelor financiare obținute trebuie să-și asigure constituirea fondurilor necesare finanțării producției, investițiilor și satisfacerii altor nevoi proprii și să participe, într-o măsură din ce în ce mai mare, la constituirea fondurilor centralizate ale statului.

Finanțele unităților economice sînt strîns legate de finanțele generale ale statului și, în primul rînd, de bugetul de stat.

Dacă analizăm structura și dinamica veniturilor bugetare se constată, pe de o parte, faptul că partea covîrșitoare a veniturilor bugetare provine din acumulările bănești ale întreprinderilor socialiste și din alte surse (circa 98%) și, pe de alta, ritmul rapid de creștere a veniturilor bugetare de la un an la altul.

În același timp, încasările statului din plățile făcute de populație, sub diferite forme, au o pondere redusă, cca. 2% din veniturile bugetare ale fiecărui an.

Creșterea potențialului economiei socialiste a permis sporirea continuă a veniturilor statului, din care apoi s-au finanțat, într-o proporție sporită de la an la an, dezvoltarea forțelor de producție și acțiunile menite să contribuie la ridicarea nivelului de trai material și cultural al oamenilor muncii.

Partea întîi

FINANȚELE UNITĂȚILOR ECONOMICE DIN INDUSTRIE

Capitolul II

ORGANIZAREA ACTIVITĂȚII FINANCIARE ÎN UNITĂȚILE ECONOMICE

2.1. CONȚINUTUL ACTIVITĂȚII FINANCIARE

În unitatea economică, activitatea financiară satisface cerințele obiective ale funcțiilor finanțelor, contribuind la realizarea efectivă a repartiției financiare. În conținutul său, activitatea financiară reflectă relațiile economice de repartiție financiară, în care se află angajată unitatea economică (ca aspect calitativ al conținutului activității respective), precum și volumul repartiției pe care o solicită funcțiile finanțelor unităților economice (ca aspect cantitativ al conținutului activității financiare).

Relațiile economice dau activității financiare, pe lîngă caracterul legic, necesar al repartiției financiare, și conținutul economic, specific orînduirii socialiste, format din totalitatea relațiilor de repartiție care se stabilesc între membrii societății în cadrul procesului reproducției economice.

Latura cantitativă a activității financiare este în relație directă cu modul de funcționare a mecanismelor interne ale producției și consumului, procese definitorii pentru informația și activitatea financiară din uitățile economice.

Ambele laturi, calitativă și cantitativă, determină în mod direct organizarea și desfășurarea întregii activități financiare la nivel de întreprindere, precum și metodele și instrumentele de lucru utilizate pentru înfăptuirea repartiției financiare.

Activitatea financiară din unitatea economică se află, în mod permanent, sub influența directă a politicii economice și financiare macroeconomice, fiind pusă în slujba înfăptuirii obiectivelor planului și ale perfecționării conducerii activității economice din întreprinderi și economie.

Din cele de mai sus rezultă că activitatea financiară din unitatea economică, privită ca un subsistem al întreprinderii, se află în cadrul unor sisteme de raporturi foarte complexe. Astfel, mediul ambiant al subsistemului activitate financiară (fig. 2.1), mediu care cuprinde sistemele cu un grad de generalizare superior subsistemului analizat, se compune din :

— mediul ambiant format din întreprindere, centrală economică și economie națională (redat prin linie continuă) ;

— mediul ambiant format din finanțele centralei și celelalte verigi

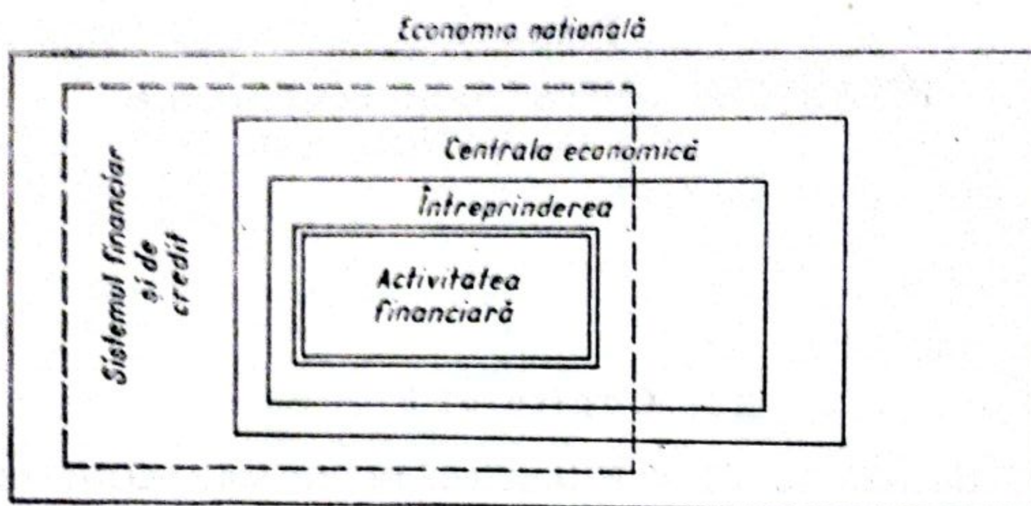

Fig. 2.1 Mediile ambiante ale activităţii financiare din unităţile economice

ale sistemului financiar şi de credit din economie (redat cu linie întreruptă).

În cazul ambelor medii ambiante, acestea impun activităţii financiare relaţii de comportament, în sensul adaptării la cerinţele economice şi financiare ale mediilor respective ; totodată se presupune şi relaţia prin care subsistemul activităţii financiare influenţează mediul ambiant economic şi pe cel financiar. Acest mod de comportament se va reflecta direct în organizarea internă a activităţii financiare, precum şi în modul concret de lucru pentru înfăptuirea repartiţiei financiare în unitatea economică.

Din partea primului mediu ambiant, activitatea financiară va primi date necesare stabilirii informaţiei financiare, precum şi obiective care determină amploarea şi structura repartiţiei financiare. Din partea mediului ambiant financiar vor proveni informaţii şi indicaţii metodologice de lucru, precum şi date care definesc volumul şi direcţiile repartiţiei financiare în conformitate cu principiile politicii economice şi financiare din economie.

Pentru realizarea obiectivelor reieşite din conţinutul activităţii financiare din întreprindere, subsistemul analizat va trebui să aibă o poziţie importantă în cadrul sistemului-unitate economică. Avînd în vedere gruparea proceselor din întreprindere în procese de reglare şi procese efectorii, activitatea financiară se încadrează în primul grup de procese.

Procesul sau funcţia de reglare constă în „fixarea programelor de acţiune ale funcţiei efectorii, în urmărirea realizării acestor programe şi în fixarea corelaţiilor necesare orientării permanente a activităţii întreprinderii spre obiectivele stabilite", în timp ce procesul sau funcţia efectorie reprezintă „funcţia care asigură procesul de transformare a intrărilor în sistem în ieşiri-rezultate" [1]. Într-o prezentare mai sintetică, procesul de reglare internă din unitatea economică constă în „prelucrarea informaţiei, pregătirea deciziei şi decizia" [2].

[1] * * * *Organizarea şi planificarea unităţilor industriale.* Bucureşti, Editura didactică şi pedagogică, 1977, pag. 44 ;
[2] Kornai J. *Anti-equilibrium.* Bucureşti, Editura ştiinţifică, 1974, pag. 63.

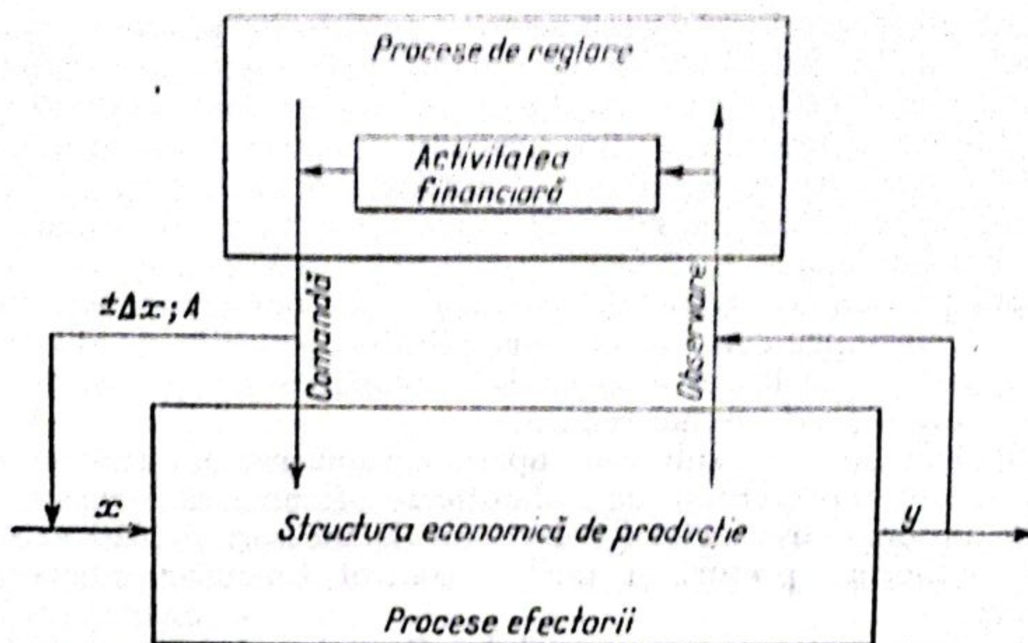

Fig. 2.2 Poziția activității financiare din unitatea economică în cadrul produselor de reglare

Poziția activității financiare în cadrul proceselor de reglare (vezi figura 2.2.), alături de alte genuri de activități de conducere și reglare (economică, tehnică, organizatorică etc.), asigură activității respective posibilitatea de a participa la observarea realității din unitate și de a participa la activitatea de conducere din întreprindere, influențînd mărimea intrărilor în sistemul de transformare (prin modificarea intrărilor x în sensul $\pm\Delta x$) sau prin modificarea cantitativ-calitativă a structurii economice de producție unde au loc procesele efectorii ($\pm\Delta A$).

Avînd în vedere cele de mai sus, activitatea financiară din unitatea economică, încadrată în „Serviciul financiar, prețuri, analize economice și control financiar intern", ocupă un loc principal în structura organizatorică a întreprinderii. Alături de serviciul contabilității, serviciul financiar este coordonat de contabilul șef, iar prin acesta se subordonează directorului și Consiliului oamenilor muncii.

2.2. ORGANIZAREA ACTIVITĂȚII FINANCIARE

Organizarea internă a activității financiare trebuie subordonată îndeplinirii unei game largi de sarcini și obiective care revin serviciului financiar, în virtutea funcției financiar-contabile a unității economice. Elementele primare ale activității financiare sînt reprezentate de următoarele tipuri de operațiuni de bază :

— culegerea, conservarea și transmiterea de informații ;
— prelucrarea datelor în vederea obținerii informației financiare ;
— realizarea repartizării rezultatelor economice și financiare ale unității economice ;
— efectuarea controlului financiar ;
— adoptarea deciziilor financiare și participarea la fundamentarea si realizarea deciziilor economice ;
— evidențierea operațiilor de repartiție financiară.

Toate aceste operaţii se găsesc reunite, în diferite proporţii, pe locurile de muncă sau în cadrul atribuţiilor compartimentelor serviciului financiar. Astfel, în legătură cu activitatea de repartiţie financiară se organizează munca personalului din serviciul financiar pentru îndeplinirea sarcinilor referitoare la repartizarea rezultatelor economice şi financiare, la înfăptuirea decontărilor cu şi fără numerar, la stabilirea şi aplicarea preţurilor şi tarifelor.

În cazul participării activităţii financiare la conducerea activităţii economice din întreprindere se cer îndeplinite operaţiile de control şi de fundamentare şi realizare a deciziilor financiare şi economice, celelalte operaţii avînd o pondere mai redusă.

Principalele domenii sub care apare organizarea internă a activităţii financiare sînt reprezentate de : planificarea financiară ; decontările fără numerar, ordonanţarea actelor referitoare la încasări şi plăţi ; retribuirea muncii ; casieria ; preţuri şi tarife ; control financiar intern ; analize economice.

Aceste compartimente ale serviciului financiar sînt angajate în rezolvarea sarcinilor care revin activităţii financiare de la nivelul unităţii economice. În acest scop, se repartizează în cadrul fiecărui compartiment personal specializat în conformitate cu sarcinile de serviciu, volumul operaţiilor şi productivitatea muncii în acest domeniu de activitate. În figura 2.3 se prezintă situaţia unui serviciu financiar la nivel de unitate economică, cifrele indicînd numărul de persoane angajate în domeniul respectiv. În acelaşi timp, serviciul financiar este dotat din punct de vedere material cu birouri, mobilier, maşini de calcul, maşini de scris şi din punct de vedere informaţional cu instrucţiuni, material legislativ şi

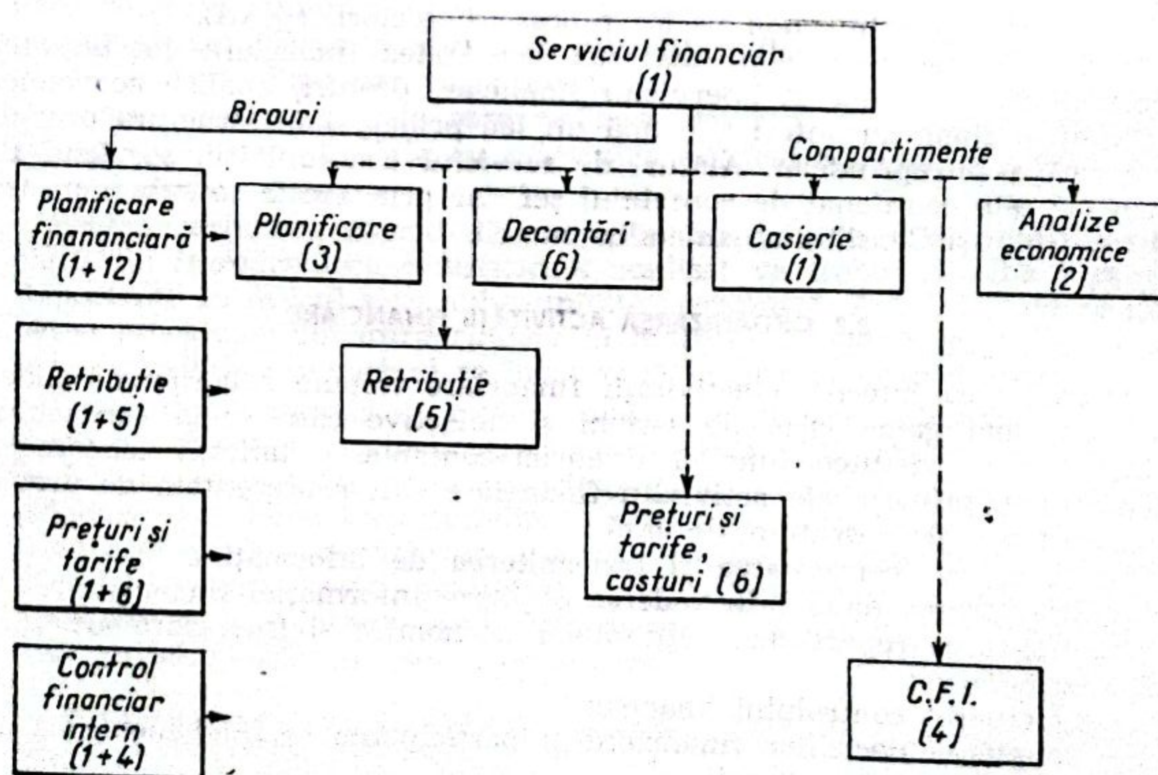

Fig. 2.3 Organizarea serviciului financiar din unitatea economică

documentar, documente economice și financiare de plan și execuție, formularistică.

Compartimentul de *planificare financiară* reprezintă un domeniu principal al activității financiare ; prin intermediul acestui compartiment serviciul financiar realizează sarcini din cadrul repartiției financiare, din domeniul participării la fundamentarea deciziilor financiare și economice. Astfel, printre principalele atribuții ale planificării financiare vom avea : întocmirea proiectului de buget de venituri și cheltuieli, în corelație cu planul economic al unității economice ; încheierea contractelor de credite pe baza plafoanelor stabilite în funcție de necesitățile de plan ale întreprinderii ; asigurarea respectării unui regim sever de economii ; fundamentarea deciziilor financiare și a deciziilor economice ; realizarea unor circuite informaționale necesare pentru obținerea aprobărilor în legătură cu informațiile cuprinse în bugetul de venituri și cheltuieli (de la centrală, minister, bancă) ; exercitarea controlului financiar asupra documentelor de plan și execuție întocmite de celelalte servicii din întreprindere, în măsura în care documentele respective angajează patrimoniul unității economice.

În faza de îndeplinire a planului, compartimentul planificare financiară realizează urmărirea și asigurarea înfăptuirii planului economic și financiar, adaptarea operativă a activității financiare la modificările din planul economic, eliminarea imobilizărilor de fonduri financiare cauzate de fenomene subiective, organizarea de acțiuni cu caracter preventiv pentru evitarea pierderilor, inițierea unor decizii economico-financiare de autoreglare a activității economice în vederea îndeplinirii indicatorilor de eficiență și a obligațiilor financiare ale întreprinderii către economia națională, precum și încheierea documentelor financiare ale bilanțului contabil.

Compartimentul *decontări* realizează atribuții care se referă la operațiunile bănești care însoțesc realizarea planului economic și a bugetului de venituri și cheltuieli. Astfel, prin întocmirea, controlul și ordonanțarea documentelor de încasare și plată, prin ținerea evidenței mijloacelor bănești și prin organizarea și controlul decontărilor cu și fără numerar privind drepturile și datoriile bănești ale întreprinderii, se realizează în mod efectiv mișcarea — în formă bănească — a întregii părți din produsul social care se creează în unitatea economică.

Totodată, păstrînd o legătură permanentă cu organele bancare, compartimentul decontări asigură un echilibru bănesc stabil pentru unitatea în cauză, pe fondul respectării obligațiilor economice și financiare față de alte unități și față de economie.

În cadrul compartimentului decontări sînt îndeplinite și atribuții de repartiție și evidență în legătură cu avansurile spre decontare, debitori, popriri, rate, imputații, păstrarea și manipularea cecurilor, a timbrelor și a foilor de drum etc.

Retribuirea muncii, ca resort al serviciului financiar, cuprinde atribuții în care se află principalele operațiuni de bază ale activității financiare, pondere avînd operațiunile de repartiție, control, informare și prelucrarea datelor, decizie. Compartimentul retribuire întocmește documentele din care rezultă nivelul retribuției personalului muncitor al întreprinderii, în conformitate cu calitatea și cantitatea muncii depuse

de fiecare membru al personalului muncitor. În procesul de întocmire a documentelor de retribuire se execută o gamă largă de operaţii de control privind îndeplinirea sarcinilor de producţie, exactitatea calculelor din documentele primare, fundamentarea drepturilor suplimentare şi a stimulentelor sub formă de prime şi participare la beneficii etc.

Operaţia de repartiţie bănească necesară achitării drepturilor pentru retribuire se adresează unor fonduri asigurate prin repartiţie financiară (pentru finanţarea normativului pentru mijloacele circulante) ; în acelaşi timp, se realizează şi unele repartizări de natură financiară în legătură cu reţinerea şi vărsarea obligaţiilor financiare ale personalului şi ale întreprinderii în legătură cu fondul de retribuire (contribuţia pentru asigurări sociale, impozitul pe fondul de retribuire).

Casieria reprezintă domeniul de activitate prin care se asigură gestionarea şi manipularea numerarului şi a altor hîrtii de valoare cerute de activitatea din unitatea economică. În acest domeniu se întîlnesc operaţii de repartiţie, control, evidenţă în legătură cu : încasarea, plata şi restituirea numerarului rezultat din vînzări, ridicarea de la bancă a fondului de retribuire, acordarea şi decontarea avansurilor, depuneri şi retrageri de garanţii etc., controlul formal şi de conţinut al documentelor care determină plăţile şi încasările, consemnarea şi evidenţierea operativă a operaţiunilor de casă.

Disciplina financiară şi a decontărilor cu numerar obligă compartimentul casierie să realizeze zilnic operaţiile de casă, să nu depăşească plafonul admis pentru numerarul din casierie, să păstreze în siguranţă numerarul şi celelalte hîrtii şi documente de valoare pe care le gestionează (timbre poştale, foi de drum, cecuri, bilete de odihnă şi tratament etc.) şi să ţină la zi documentele de evidenţă ale operaţiunilor cu numerar.

Preţuri şi tarife, ca resort al serviciului financiar, îndeplineşte atribuţii referitoare la determinarea devizelor de preţuri şi tarife pentru produsele şi serviciile la care competenţa în stabilirea preţului revine unităţii economice. Totodată, urmăreşte respectarea preţurilor şi tarifelor legale şi este angajat în acţiunile de reaşezare a preţurilor organizate la nivel de economie naţională.

Controlul financiar intern realizează atribuţii distincte de control financiar, bazîndu-se pe îndeplinirea operaţiilor de control, precum şi a unor operaţii de informare, prelucrare a datelor, repartiţie şi decizie. Astfel, operaţia de repartiţie financiară apare în cazul în care organul de control a depistat abateri de la disciplina financiară sau sustrageri din patrimoniul întreprinderii şi propune recuperarea de la cei vinovaţi.

Obiectivul principal al acestui compartiment este exercitarea controlului gestionar de fond în unitatea economică şi în unităţile subordonate şi valorificarea rezultatelor obţinute din acţiunile de control respective.

Analizele economice utilizează cu precădere operaţiile de informare şi prelucrare a datelor economice şi financiare, pentru îndeplinirea atribuţiilor care vizează realizarea unor sarcini în activitatea de planificare, prognoză, încheierea documentelor de execuţie a planului şi control.

Desfășurarea activității financiare în domeniile precizate, se fundamentează pe un sistem complex de legături cu celelalte servicii care conduc activitățile din unitatea economică, precum și cu serviciul financiar de la organele ierarhice și cu organele financiar-bancare. Pe circuitul spre serviciul financiar circulă date și informații economice, tehnice, organizatorice și financiare necesare obținerii informațiilor care se vor cuprinde în bugetul de venituri și cheltuieli sau care vor fi utilizate în acțiunile de control financiar. Pe circuitul „serviciul financiar—celelalte servicii" vor pleca informații care certifică respectarea și încadrarea în indicatorii de eficiență, care comunică asigurarea cu fonduri financiare a activităților economice ce se întreprind în unitatea economică sau care solicită remedieri, perfecționări în activitatea economică pentru încadrarea în cerințele de eficiență.

Circuitele în afara intreprinderii leagă activitatea financiară din unitatea economică cu activitatea de resort de la organele ierarhice sau financiar bancare. Pe aceste circuite se adresează solicitări de fonduri și se primesc confirmări în faza de planificare, iar în perioada de execuție a planului circuitele sînt utilizate pentru achitarea obligațiilor financiare, comunicarea indicatorilor în legătură cu îndeplinirea planului financiar.

Activitatea financiară din unitățile economice se subordonează conducerii colective din întreprindere, îndeplinind sarcini specifice domeniului său care reies din deciziile conducerii. Din punct de vedere al metodologiei de lucru, activitatea financiară din întreprindere este îndrumată prin instrucțiuni și indicații metodologice de către Ministerul Finanțelor, în colaborare cu Banca Națională a R. S. România.

2.3. MECANISMUL FINANCIAR AL UNITĂȚII ECONOMICE

Exercitarea atribuțiilor activității financiare din unitatea economică presupune formarea și utilizarea unui *mecanism financiar* care, în sensul cel mai general, cuprinde tehnologia de lucru formată din metode și instrumente de conducere și execuție.

Mecanismul financiar al unității economice face parte integrantă din mecanismul economico-financiar al economiei naționale, urmînd, odată cu acesta, etapele de perfecționare a conducerii întregii activități economice din țara noastră. Vizînd această perfecționare cerută de dezvoltarea forțelor și a relațiilor de producție din țara noastră, Hotărîrea Plenarei C.C. al P.C.R. din martie 1978 arăta : „Cerința trecerii la o nouă calitate a activității economice necesită să se perfecționeze mecanismului economico-financiar, astfel încît unitățile economice, organele lor de conducere colectivă să dispună de pîrghii corespunzătoare pentru îndeplinirea în cît mai bune condiții a rolului și atribuțiilor ce le revin, pentru stimularea creșterii eficienței economice, cointeresarea oamenilor muncii în valorificarea superioară a resurselor existente și obținerea de rezultate economice superioare"[1].

---

[1] * * * *Hotărîrea Comitetului Central al Partidului Comunist Român cu privire la perfecționarea conducerii și planificării economico-financiare. Scînteia* nr. 11 073/28 martie 1978.

Pentru activitatea financiară din unitatea economică au fost sintetizate obiective care au în vedere întărirea autogestiunii economico-financiare, elaborarea în fiecare unitate a bugetului de venituri și cheltuieli, instrument de bază al conducerii activității financiare, perfecționarea indicatorilor economico-financiari și îmbunătățirea generală a activității respective pe fondul sporirii răspunderii unității economice pentru realizarea planului propriu de dezvoltare economico-socială.

Mecanismul financiar al unității economice cuprinde metode și instrumente de lucru adecvate principalelor sarcini și domenii ale activității financiare din unitatea respectivă. Avînd în vedere acest aspect, gruparea elementelor componente ale mecanismului financiar va da următoarele grupe principale :

— metode și instrumente necesare culegerii, stocării și prelucrării datelor în vederea obținerii informațiilor financiare ;

— metode și instrumente pentru realizarea repartiției financiare a rezultatelor din unitate și a fondurilor din afara întreprinderii, în vederea finanțării producției, dezvoltării și achitării de obligațiuni financiare ;

— metode și instrumente necesare adoptării și realizării deciziilor financiare în unitatea economică.

Prima grupă de metode și instrumente ale mecanismului financiar se utilizează în planificarea financiară în vederea obținerii fondului de informații financiare necesare fundamentării și adoptării deciziilor financiare de repartiție. În mod concret, aceste metode și instrumente de lucru sînt încadrate în *acțiunea de proiectare și exploatare a sistemului informațional financiar al întreprinderii*, acțiune care cuprinde realizarea unei sfere proprii de analiză informațională, organizarea culegerii și prelucrării datelor și obținerea și utilizarea informațiilor financiare.

Sfera analizei informaționale financiare are în vedere totalitatea fenomenelor economice, tehnice, organizatorice, sociale, financiare din unitatea economică și din afara ei, fenomene care în mod direct sau indirect pot influența conținutul activității financiare de la acest nivel microeconomic.

În definitivarea sferei analizei informaționale financiare se pornește de la domeniile de definire a conținutului activității financiare și de la mediile sale ambiante.

Așa cum am arătat, activitatea financiară din unitatea economică își definește conținutul pe baza proceselor de producție și de consum pentru producție și dezvoltarea proprie, procese care au loc în *mediul intern* al întreprinderii, iar pe baza surselor și cerințelor din economia națională aceasta constituind *mediul extern* al unității economice.

După cum se prezintă în figura 2.4, activitatea financiară este formată din acțiunile financiare : acțiunea de mobilizare a fondurilor financiare din mediul intern (producție) și din sursele centralizate, acțiune notată cu *Ai* ; acțiunea de repartizare financiară către consumul intern, cerut de producție și dezvoltare, și către consumul economiei naționale, acțiune notată cu *Aj* ; acțiunea financiară de adoptare și realizare a deciziilor financiare și de influențare a producției (prin legătura $\pm \Delta P$) și a consumului (prin legătura $\pm \Delta C$), acțiune notată cu *Ad*.

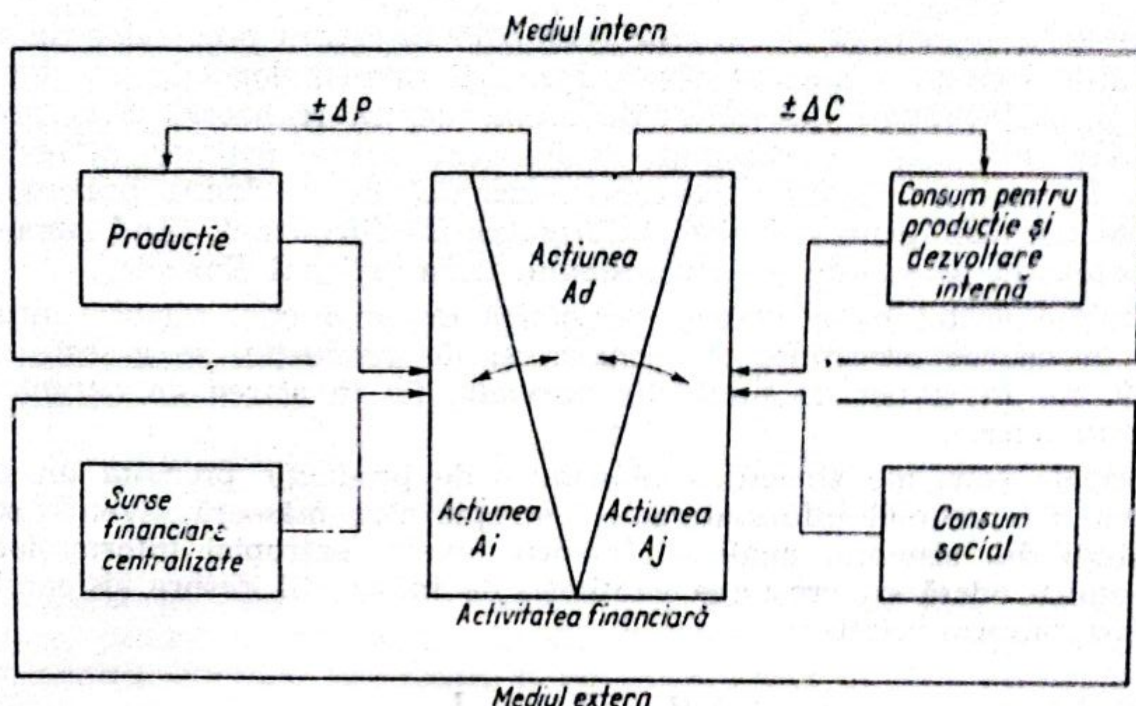

Fig. 2.4 Modelul general al activității financiare din unitatea economică

Rezultă că acțiunea *Ai* va depinde de mediul intern — mecanismele interne ale producției, iar acțiunea *Aj* de modul de desfășurare a consumului pentru producție și pentru dezvoltarea întreprinderii. De asemenea, desfășurarea acțiunii de decizie financiară, *Ad,* are în vedere procesele din interiorul unității economice, în funcție de acestea adoptînd un nivel sau altul pentru repartiția financiară care va avea loc în întreprindere.

De aceea, primul domeniu de realizare a analizei informaționale financiare va fi format de procesele care au loc în interiorul întreprinderii. Al doilea domeniu în care se realizează analiza informațională cuprinde mediul din afara unității economice pe baza căruia se definesc atît acțiunile *Ai* și *Aj,* cît și acțiunea de decizie financiară.

Mecanismul financiar al unității economice cuprinde metode și instrumente adecvate fiecăruia din cele două domenii de definire a activității financiare, iar în cadrul domeniului respectiv diferențierea se face și pe procesele de consum sau de producție. Vom începe prezentarea acestor metode și instrumente de analiză informațională în legătură cu mediul intern, domeniul de bază pentru fundamentarea activității financiare din întreprindere.

Pentru mediul intern al unității vom lua în analiză ***structura economică de producție,*** care reprezintă sfera proceselor de transformare a intrărilor (materii prime, mijloace de muncă, forță de muncă, informații, energie etc.) în ieșiri-rezultate (produse finite, servicii, informații). Structura economică de producție este formată din *elemente* cu un conținut uniform : mijloacele fixe, mijloacele circulante, personalul muncitor, informații, precum și din *conexiuni multiple* care se realizează între elemente și între acestea și procesele de reglare, factorii economici și naturali, alte sisteme economice și sociale.

Structura economică de producție se află în cadrul proceselor de consum atunci cînd se pune problema formării elementelor sale sau dezvoltării și perfecționării acestora ; de asemenea, ea realizează baza proceselor de producție, determinînd nivelul cantitativ și calitativ al rezultatelor. În ambele situații, structura economică de producție prezintă un interes deosebit pentru analiza informațională financiară, fiind sursa informațională principală pentru sistemul informațional financiar.

Trebuie arătat că structura economică de producție, aflată concomitent în cadrul proceselor de consum și de producție, se găsește, totodată, fie în *starea de producție normală*, fie în *starea de dezvoltare-perfecționare*.

Ambele stări ale structurii economice de producție prezintă un grad ridicat al entropiei informaționale, entropie care măsoară nivelul incertitudinii din sistemul analizat. Întrucît nivelul entropiei informaționale se reduce odată cu creșterea cantității de informații despre sistemul în cauză, conform relației :

$$H = H_{max} - I, \quad (2.1)$$

unde :

H reprezintă entropia informațională la un moment dat ;
H_{max} — entropia maximă a sistemului ;
I — cantitatea de informații procurată pînă în momentul de referință despre sistemul analizat (în cazul nostru structura economică de producție)

rezultă necesitatea procurării unei cantități de informații (inclusiv informații financiare), suficient de mare pentru a putea aduce structura economică de producție la un grad acceptabil de ordonare, în conformitate cu obiectivele deciziilor economice.

În primul rînd, analiza informațională financiară urmărește comportamentul structurii economice de producție prin prisma proceselor de consum, în vederea fundamentării acțiunii financiare *Aj* și a informațiilor financiare referitoare la consumul intern. Întreaga activitate de analiză informațională referitoare la consumul pentru formarea, refacerea și dezvoltarea structurii economice de producție (și pentru fiecare din elementele sale) va avea în vedere modelul conexiunilor factori de influențare-structură economică prezentat în figura 2.5.

În acest model, reluat pe parcursul manualului pentru fiecare din cele patru elemente ale structurii economice de producție, structura economică se află sub influența directă a unor factori obiectivi sau subiectivi care îi transmit efecte de natură pozitivă (de dezvoltare-perfecționare sau de formare) sau efecte negative (afectarea cantitativă și calitativă).

Sub acțiunea efectelor respective structura economică de producție reacționează în sensul acceptării efectelor sau al respingerii lor. Transformarea acestor reacții în rezultate presupune organizarea, pe traseul conexiunii inverse *(C)*, a unei game largi de activități economice, care au ca scop formarea, refacerea sau dezvoltarea elementelor componente ale structurii economice.

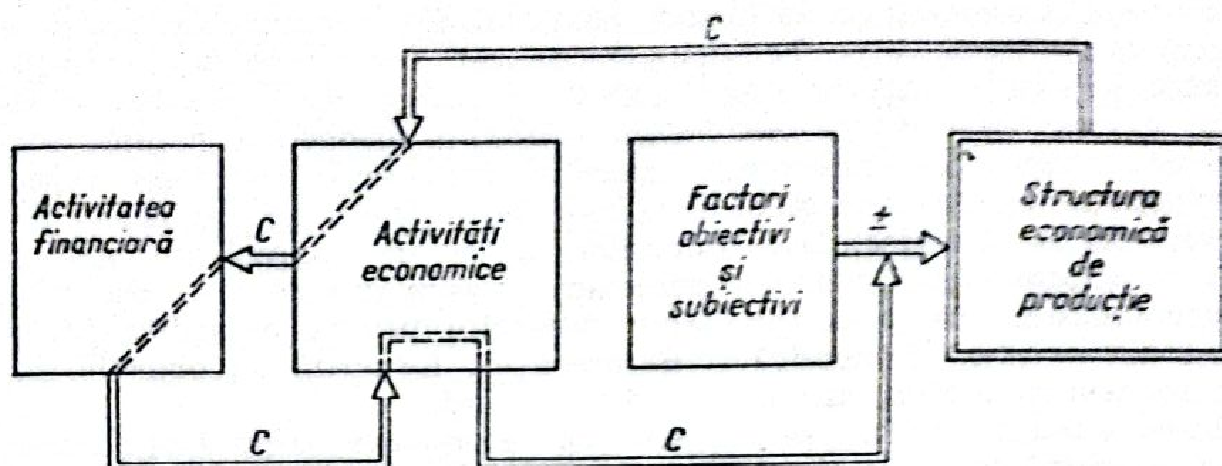

Fig. 2.5 Modelul conexiunilor „factori de influențare — structură economică de producție

Tot pe conexiunea inversă se află și activitatea financiară, prin acțiunile *Aj*, pentru a determina amploarea necesarului de fonduri financiare pentru acțiunile economice și pentru a aduce în mod efectiv fondurile în cauză către acțiunile economice. După realizarea activității financiare și a activităților economice, conexiunea inversă se adresează factorilor și influențelor lor anulînd total sau parțial efectele negative sau satisfăcînd cerințele de formare și dezvoltare.

În acest model vom avea trei categorii de factori care, prin acțiunea lor asupra structurii economice de producție, vor determina amploarea proceselor de consum din întreprindere și, mai departe, volumul necesarului de fonduri financiare pe care trebuie să-l repartizeze acțiunea financiară *Aj*.

Prima grupă de factori, notată cu simbolul Fc_1, cuprinde factorii de formare cantitativ-structurală reprezentați de *condițiile tehnologice, tehnice și organizatorice* permise de dezvoltarea forțelor și relațiilor de producție și în care vor avea loc procesele de transformare, precum și de *nivelul capacității de producție* formată pentru un ciclu de fabricație. Nivelul cantitativ și componența pe elemente a structurii economice vor fi funcție de evoluția acestei grupe de factori, efectele fiide de creștere dar și de diminuare, mai cu seamă din cauza evoluției condițiilor tehnice, tehnologice și organizatorice care duc la obținerea unei valori de întrebuințare cu un efort de dotare în continuă scădere.

A doua grupă de factori sînt cei care afectează cantitativ și calitativ elementele structurii economice de producție (factori notați cu simbolul Fc_2). Aceștia sînt reprezentați de factorii naturali fizico-chimici, factorii economici de consum total sau parțial al elementelor structurii în procesul de transformare al producției, factorii subiectivi de conducere și execuție.

În general, efectele pe care le determină influența acestor factori asupra structurii economice sînt de natură negativă, în sensul că diminuează treptat sau instantaneu capacitatea de producție pe care o asigură structura economică. Efectele respective vor determina acțiunile economice de reparații, investiții de înlocuire, aprovizionare, școlarizare și noi angajări etc., acțiuni specifice pentru fiecare element al structurii.

În sfîrşit, a treia grupă de factori, notată cu Fc_3, cuprinde factorii care impun dezvoltarea şi perfecţionarea structurii economice de producţie. Printre aceştia se află acţiunea legilor economice din societatea socialistă, interacţiunea dintre elementele structurii economice, politica economică, factorii de conducere şi execuţie. Influenţele factorilor respectivi determină, ca şi în cazul factorilor de formare, acţiuni economice ca investiţiile noi, formarea stocurilor de mijloace circulante, şcolarizare şi angajare suplimentară, cercetare şi asimilare de noi informaţii. Aceste acţiuni vor pune probleme deosebite pentru repartiţia financiară din unitatea economică şi de aceea ele formează un obiectiv important pentru analiza informaţională financiară.

Într-o situaţie similară se află structura economică de producţie atunci cînd participă la procesele de transformare. În acest caz, structura economică se va afla sub influenţa unor factori complecşi care ţin de condiţiile în care se formează şi funcţionează structura respectivă. Modelul conexiunilor factori-structură, în acest caz, este similar cu cel prezentat în figura 2.5, el cuprinzînd pe traseul conexiunii inverse *(C) activitatea de producţie*, permisă de structura economică aflată sub efectele influenţei factorilor din producţie, precum şi *activitatea financiară* cu acţiunea *Ai* care măsoară rezultatele, mobilizează aceste rezultate şi avizează realizarea producţiei în condiţiile în care aceasta respectă indicatorii de eficienţă.

Conexiunea inversă va transmite către factorii de influenţare acceptarea efectelor de dezvoltare a producţiei sau va atenua influenţele care dau efecte nefavorabile pentru volumul şi eficienţa producţiei.

Primul grup de factori din modelul care prezintă poziţia structurii economice în procesele de producţie cuprinde *condiţiile tehnice* în care au fost produse şi încadrate în unitatea economică elementele structurii (grup notat cu Fp_1). Aceşti factori au ca efect nivelul tehnic al capacităţii de producţie şi volumul cheltuielilor de funcţionare, influenţînd atît cantitativ cît şi calitativ rezultatele producţiei.

Al doilea grup, notat cu Fp_2, cuprinde *condiţiile economice* în care au fost produse şi încadrate în unitate elementele structurii economice de producţie. Factorii Fp_2 vor da aspectul economic al capacităţii de producţie şi vor determina nivelul cheltuielilor cerute de formarea, refacerea şi dezvoltarea structurii, cheltuieli care influenţează cantitativ şi calitativ rezultatele producţiei.

Grupul trei de factori, notat cu Fp_3, cuprinde *condiţiile de exploatare a capacităţii de producţie* formată în întreprindere, condiţii care depind de factori obiectivi şi subiectivi din unitate şi din afara ei. Condiţiile de exploatare, sub forma deciziei de producţie planificate sau efective dau nivelul real al rezultatelor sub aspect cantitativ şi calitativ.

Efectele prezentate mai sus şi acţiunea de producţie realizată în condiţiile tehnice, economice şi de exploatare existente la un moment dat în unitatea economică, sînt obiective ale analizei informaţionale financiare, coordonate de acţiunea financiară de mobilizare *Ai*.

În privinţa mediului extern, unde se află atît domeniul de definire a acţiunii financiare *Ai* (sursele financiare şi de credit centralizate) cît şi domeniul de definire a acţiunii financiare *Aj* (consumul centralizat al economiei naţionale), analiza informaţională financiară va solicita

date referitoare la sursele de unde se pot procura fonduri pentru necesitățile întreprinderii, la obligațiile financiare în legătură cu restituirile și rambursările de fonduri sau în legătură cu participarea la fondurile centralizate și la indicațiile metodologice privind modul de desfășurare a activității financiare în general.

Legăturile informaționale pentru procurarea datelor de mai sus se stabilesc cu centrala economică, ministerul tutelar, bugetul de stat, sistemul bancar, asigurările sociale și de bunuri. În general, de la aceste surse de date provin informații care au deja un conținut financiar.

Tot din afara unității economice, analiza informațională financiară procură date și din surse economice referitoare la piață, prețuri, condițiile de vînzare-aprovizionare, sarcinile din planul economic, aceste date avînd o influență directă asupra informației financiare care se obține în urma pelucrării datelor respective pe baza unor modele specifice activității financiare.

Prelucrarea informațională financiară. Datele provenite din sursele de informații abordate de analiza informațională financiară (date aflate în documente economice, tehnice, financiare, contabile etc.) sînt supuse unui proces de prelucrare pe baza unor modele cuprinse în mecanismul financiar al unității economice.

După cum am văzut, la dispoziția sistemului informațional financiar vor sta date al căror conținut corespunde surselor analizate și anume : date economice, date tehnice și tehnologice, date organizatorice, date financiare și contabile și date metodologice. Pentru trecerea acestor date în conținutul informației financiare se utilizează un sistem de modele specifice pentru procesele de consum și de producție, pentru sursele centralizate și obligațiile financiare, dar și pentru redarea comportamentului financiar al celor patru elemente ale structurii economice de producție : mijloace fixe, mijloace circulante, personal muncitor, informații. De altfel, modelele respective vor fi prezentate în capitolele următoare pe fiecare din elementele respective și pentru activitatea de producție în general.

În urma aplicării asupra datelor culese a modelelor de prelucrare financiară se vor obține următoarele categorii de informații (vezi și fig. 2.6) :

— necesarul de fonduri financiare pentru consumul productiv și social din unitatea economică (informație financiară notată cu simbolul fj_1) ;

— necesarul de fonduri financiare pentru achitarea obligațiilor financiare către economia națională (informație financiară notată cu simbolul fj_2) ;

— fondurile financiare din rezultatele economice ale producției (informație financiară notată cu simbolul fi_1) ;

— fondurile financiare din surse financiare și de credit centralizate (informație financiară notată cu simbolul fi_2) ;

— informații financiare sub forma indicatorilor financiari ai eficienței economice, informații de tipul : efecte financiare/efort economic ; efecte financiare/efort financiar etc.

Toate aceste informații financiare se stabilesc în acțiunea de planificare financiară în legătură cu fiecare element al structurii economice de

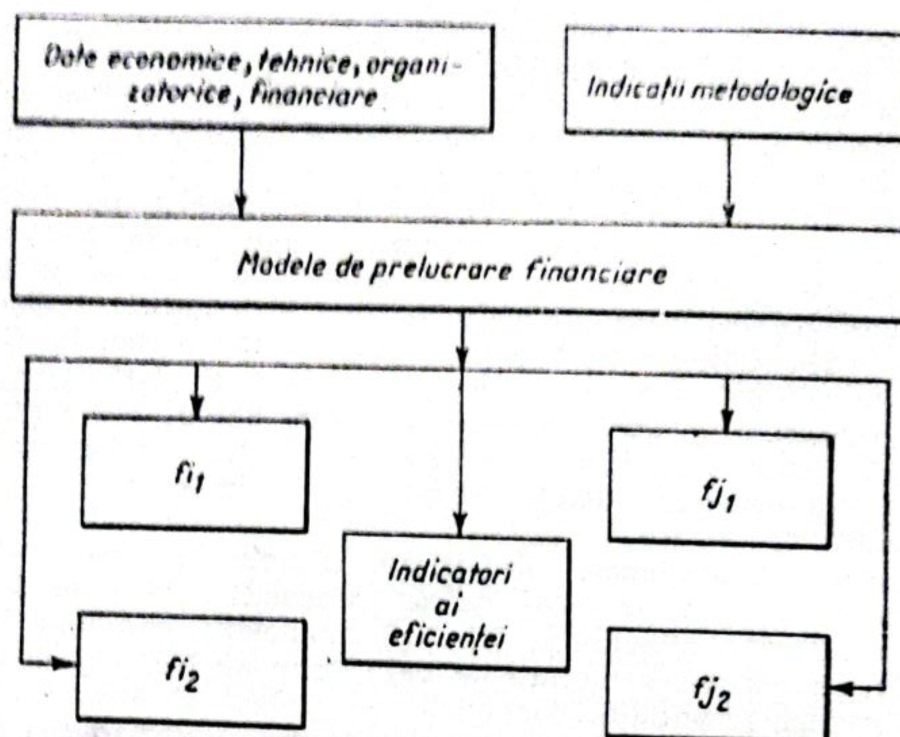

Fig. 2.6. Categoriile de informații financiare în unitățile economice

producție și cu ansamblul întreprinderii, urmînd a fi utilizate pentru adoptarea deciziilor financiare și economice din întreprindere.

Exploatarea informației financiare. Fondul de informații financiare, rezultat în urma prelucrării informaționale a datelor în cadrul sistemului informațional financiar, se utilizează pentru :

— fundamentarea și adoptarea deciziilor financiare care se vor cuprinde în bugetul de venituri și cheltuieli al unității economice ;

— întocmirea planului acțiunilor de control financiar ;

— fundamentarea și adoptarea deciziilor economice și a liniei de dezvoltare în perspectivă a întreprinderii ;

— reglarea operativă a proceselor economice din unitate în faza de îndeplinire a planului economic.

Toate etapele proiectării sistemului informațional financiar sînt redate în figura 2.7, cu legăturile ce se realizează între principalele acțiuni prezentate mai sus.

Mecanismul financiar posedă, așa cum am precizat, metode și instrumente pentru realizarea efectivă a repartiției financiare prin acțiunile *Ai* și *Aj*.

Astfel, pentru realizarea mobilizării de fonduri prin acțiunea *Ai* se utilizează ca instrumente prelevările din rezultatele economice și financiare, alocațiile din fonduri centralizate, contractarea de credite etc. Iar pentru realizarea acțiunii de repartizare *Aj* se utilizează, ca instrumente, vărsămintele sub formă de impozite, cote, restituiri, rambursări și alocările prin autofinanțare etc.

În sfîrșit, mecanismul financiar prevede metode și modalități de adoptare a deciziilor financiare în unitatea economică. În accepțiunea noastră, în unitatea economică se adoptă următoarele categorii de decizii financiare :

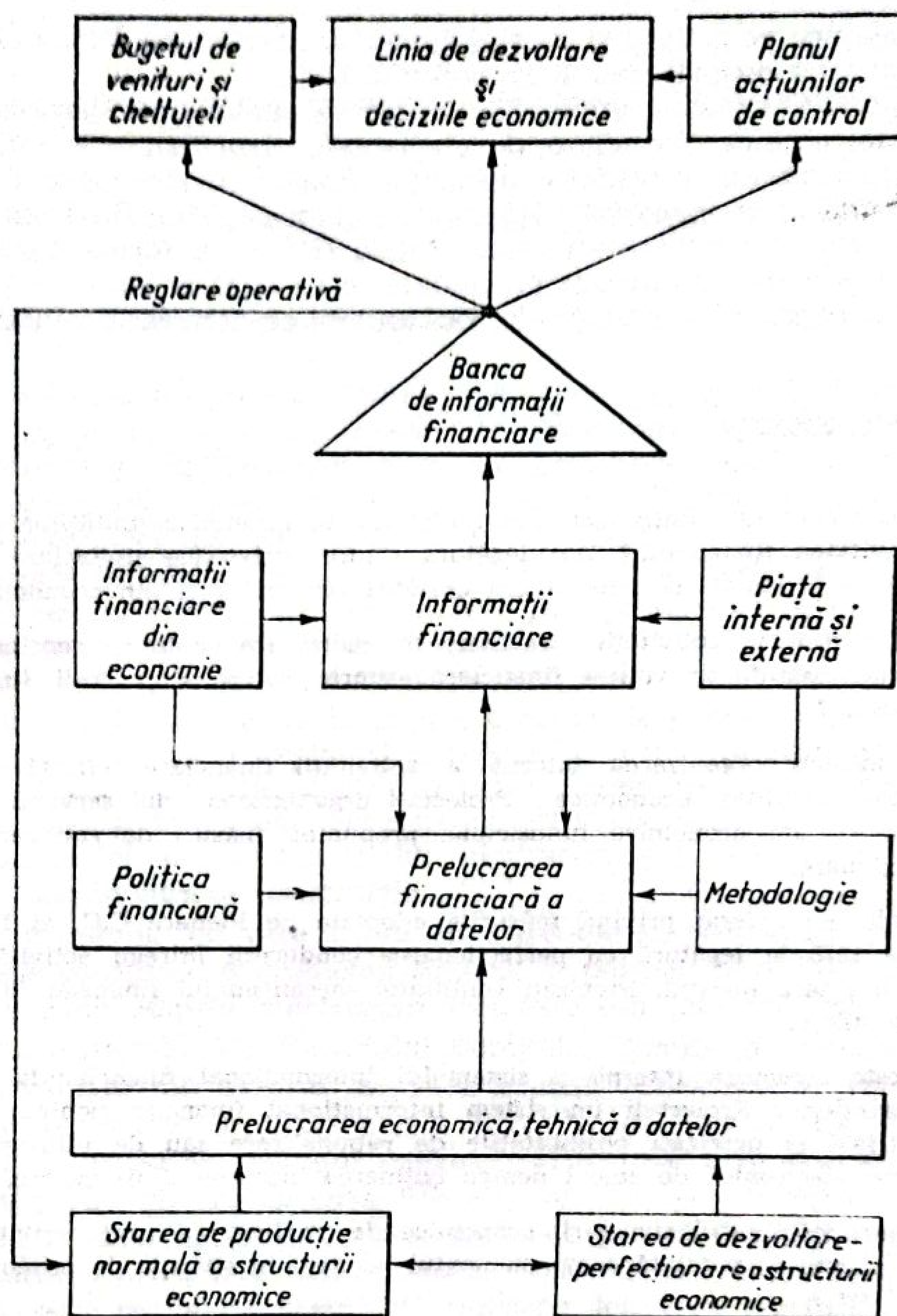

Fig. 2.7 Etapele proiectării sistemului informațional financiar în unitatea economică

— deciziile financiare strategice în legătură cu fiecare acțiune economică care se realizează pentru formarea, refacerea și dezvoltarea elementelor structurii economice de producție și în legătură cu activitatea de producție (notate cu simbolul *dfs*) ;

— deciziile financiare tactice referitoare la modul concret de realizare a repartiției financiare prin autofinanțare, creditare, finanțare centralizată sau prin achitarea obligațiilor financiare (decizii notate cu simbolul *dft*) ;

— decizia financiară strategică totală cuprinsă în conținutul bugetului de venituri și cheltuieli, decizie care cuprinde totalitatea deciziilor finan-

ciare strategice pe acţiuni şi a celor financiare tactice pe forme ale repartiţiei financiare (decizie notată cu simbolul *Dfs*).

În capitolele următoare, unde se realizează analiza, prelucrarea şi obţinerea informaţiilor financiare pe elementele structurii economice şi pe total, vom prezenta conţinutul deciziilor financiare strategice pe acţiuni *(dfs)*, urmînd ca în capitolul VIII să prezentăm deciziile financiare tactice *(dft)* şi decizia financiară strategică totală *(Dfs)* sub forma bugetului de venituri şi cheltuieli. Întreaga prezentare se va baza pe un exemplu cifric complex care să redea situaţia dintr-o unitate economică din industrie.

ÎNTREBĂRI ŞI EXERCIŢII

- Care este corelaţia dintre conţinutul obiectiv al finanţelor unităţilor economice şi activitatea financiară ? Dar legătura dintre activitatea financiară şi mecanismul de producţie şi consum din unitatea economică şi din economie ?
- Care este poziţia activităţii financiare în cadrul sistemului întreprindere ? Ce influenţe exercită activitatea financiară asupra proceselor efectorii din unitatea economică ?
- În ce măsură organizarea internă a activităţii financiare reflectă conţinutul finanţelor unităţilor economice ? Proiectaţi organigrama unui serviciu financiar dintr-o unitate economică industrială, propunînd măsuri de raţionalizare sau perfecţionare.
- Întocmiţi un referat privind măsurile adoptate de Plenara C.C. al P.C.R. din martie 1978 în legătură cu perfecţionarea conducerii întregii activităţi economice din ţara noastră. Precizaţi conţinutul mecanismului financiar la nivel de întreprindere.
- Care este structura internă a sistemului informaţional financiar la nivel de întreprindere ? Proiectaţi un sistem informaţional financiar pentru o unitate industrială şi precizaţi posibilităţile de raţionalizare sau de utilizare a mijloacelor electronice de calcul pentru obţinerea informaţiei financiare.
- Care este conţinutul structurii economice de producţie a unei unităţi economice şi cum se prezintă comportamentul acesteia în situaţia de producţie şi de dezvoltare ?
- Dezbateţi în seminar modelul factorilor care influenţează asupra structurii economice de producţie în procesul de consum şi în cel de producţie. Reprezentaţi grafic modelul respectiv pe baza unui exemplu concret din întreprindere.
- Care sînt tipurile principale de informaţii financiare şi în ce măsură aceste informaţii dau o imagine operativă a unităţii ?
- Care sînt direcţiile de utilizare a fondului de informaţii obţinut de activitatea financiară din întreprindere ?
- Caracterizaţi deciziile financiare strategice şi tactice care se pot adopta în unitatea economică. Exemplificaţi cele două tipuri de decizie financiară cu date din bugetul de venituri şi cheltuieli al unei întreprinderi industriale.

Capitolul III

FINANȚAREA ȘI CREDITAREA REPRODUCȚIEI FONDURILOR FIXE

3.1. FINANȚAREA ȘI CREDITAREA INVESTIȚIILOR

3.1.1. Rolul și clasificarea investițiilor

După cum se știe, între factorii principali ai creșterii economice o însemnătate esențială o au investițiile. Înzestrarea întreprinderilor cu noi fonduri fixe, perfecționate și la un înalt nivel tehnic, permite dezvoltarea continuă a forțelor de producție, repartizarea lor rațională pe ramuri ale economiei și din punct de vedere teritorial.

Investițiile reprezintă totalitatea cheltuielilor efectuate într-o anumită perioadă pentru crearea de noi fonduri fixe productive și neproductive (prin construcții, achiziționarea și montarea utilajului), precum și pentru reconstruirea, lărgirea și modernizarea celor existente.

Se asimilează noțiunii de investiții, cheltuielile pentru lucrări de proiectare, prospecțiuni și explorări geologice, cercetări științifice efectuate în legătură cu investițiile, cheltuieli pentru pregătirea cadrelor de muncitori, maiștri și tehnicieni, necesare obiectivelor ce se construiesc, precum și cheltuieli pentru personalul administrativ și tehnic al întreprinderilor aflate în curs de construcție.

Datorită rolului pe care îl au în dezvoltarea economică și socială, investițiile constituie o problemă centrală a politicii partidului și guvernului în toate etapele construcției socialiste din țara noastră.

Politica consecventă a Partidului Comunist Român de alocare a unei părți însemnate din venitul național pentru dezvoltare se reflectă, în primul rînd, în creșterea continuă a lucrărilor de investii (fig. 3.1). Așa, de pildă, în perioada planului cincinal 1976—1980 s-au realizat lucrări de investiții în valoare de circa 970 miliarde lei, practic egale cu volumul total al investițiilor din cele 3 cincinale precedente. Prin adoptarea unor soluții constructive mai raționale, costurile investițiilor în această perioadă s-au redus cu peste 100 miliarde lei, care au fost destinate dezvoltării mai accentuate a economiei și a creșterii suplimentare a nivelului de trai.

Directivele Congresului al XII-lea al P.C.R. prevăd investiții importante pentru planul cincinal 1981—1985 (fig. 3.2). Pentru a asigura îndeplinirea sarcinilor de dezvoltare economico-socială a țării, în această perioadă urmează să se realizeze un volum de investiții de 1 300—1 350 miliarde lei, superior întregului volum efectuat între anii 1951—1975 și de peste 20 de ori mai mare decît cel realizat în perioada 1951—1955. Se vor construi peste 1 200 noi capacități și moderniza circa 1 100 unități industriale importante.

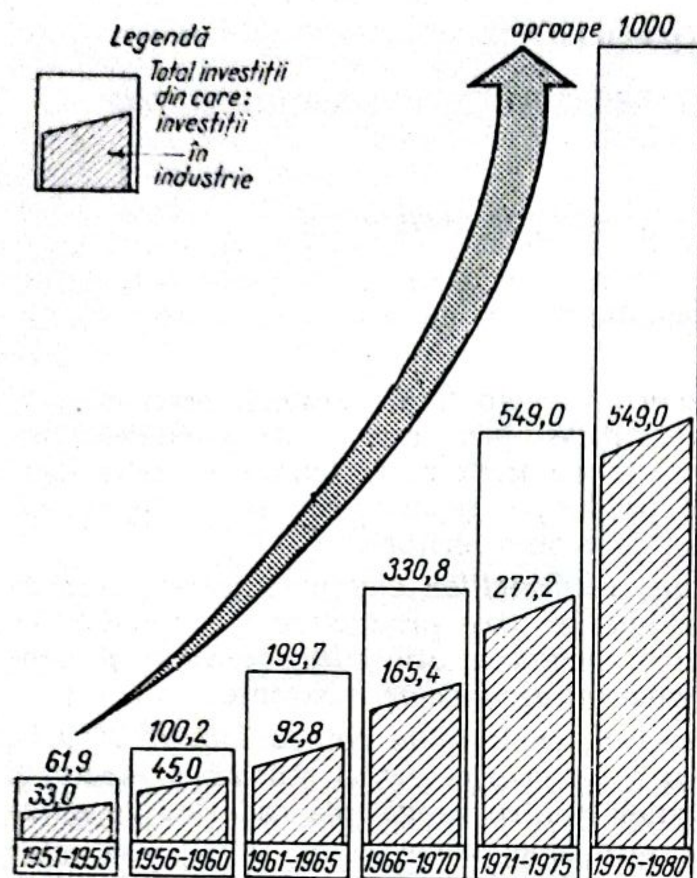

Fig. 3.1. Dinamica investițiilor realizate în economia națională (în miliarde lei)

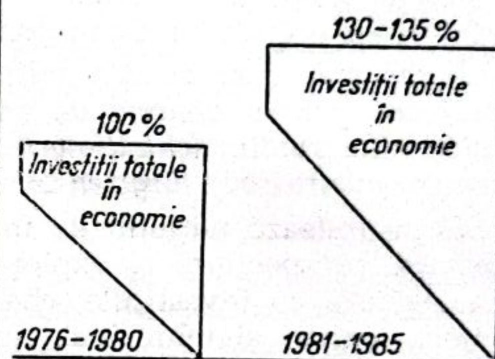

Fig. 3.2. Obiectivele cincinalului 1981—1985 în domeniul investițiilor

Însemnate mijloace financiare și materiale sînt destinate pentru continua dezvoltare a agriculturii. Pentru realizarea obiectivelor din agricultură se vor aloca investiții în valoare de circa 155 miliarde lei, cu 22 miliarde lei peste prevederile din Directive.

În strînsă legătură cu dezvoltarea industriei și agriculturii se prevede sporirea capacității de transport pe calea ferată, drumuri rutiere, a transportului naval și aerian, precum și dezvoltarea telecomunicațiilor.

Ridicarea bunăstării celor ce muncesc se află în continuare în centrul atenției și preocupărilor partidului nostru. Investiții importante se fac pentru dezvoltarea învățămîntului, științei, ocrotirea sănătății, pentru satisfacerea nevoilor culturale ale oamenilor muncii, pentru construcții de locuințe.

Clasificarea investițiilor se face ținînd seama de mai multe criterii. *Din punct de vedere al modului de planificare, aprobare și finanțare* distingem :

— investiții din fondul propriu constituit la centrale și ministere, celelalte organe centrale și locale ale administrației de stat, pentru construirea de noi întreprinderi, inclusiv a locuințelor și a altor construcții cu caracter social aferente acestor întreprinderi, precum și dezvoltări importante la întreprinderi în funcțiune ;

— investiții din fondul de dezvoltare economică al întreprinderilor (dezvoltări, modernizări, amenajări, reutilări și reînoiri de capacități etc.) ;

— investiţii din fondul propriu pentru construcţii de locuinţe şi alte investiţii cu caracter social.

De asemenea, investiţiile se individualizează pe obiecte de investiţii în „Lista obiectelor de investiţii" care este cuprinsă în planul naţional unic în profil departamental (cu gruparea pe competenţe de aprobare a indicatorilor şi, în cadrul lor, pe lucrări noi şi lucrări în continuare), precum şi în profil teritorial.

Privite *din punctul de vedere al structurii,* investiţiile se grupează în mai multe categorii şi anume : lucrări de construcţii-montaj, utilaje şi instrumente, lucrări geologice şi alte investiţii.

După destinaţie, investiţiile pot fi grupate astfel :

— productive, care contribuie la crearea sau mărirea unor capacităţi de producţie existente ;

— neproductive cu caracter social-cultural (învăţămînt, cultură, artă, sport, locuinţe etc.), administrative etc.

Din punctul de vedere al execuţiei, lucrările de construcţii-montaj se împart în :

— lucrări executate în antrepriză de întreprinderi de construcţii-montaj ;

— lucrări executate în regie, de către titularii de investiţii.

3.1.2. Planificarea financiară a investiţiilor

Stabilirea precisă a sarcinilor şi răspunderilor ce revin fiecărui organ, la toate nivelurile economiei — întreprinderi, centrale, comitete executive ale consiliilor populare, ministere, organe de sinteză, inclusiv Consiliul de Miniştri — în problema investiţiilor constituie unul din obiectivele de seamă ale metodologiei privind organizarea, planificarea, finanţarea, execuţia şi decontarea investiţiilor.

Însemnătatea şi rolul investiţiilor în dezvoltarea ascendentă a ţării, multiplele şi complexele sarcini politice şi economice care sînt rezolvate prin politica investiţiilor în economia naţională asigură planului de investiţii un loc important în cadrul planificării economice. La nivelul ramurilor şi al întreprinderilor, planul de investiţii constituie o secţiune importantă a planului de producţie, tehnic şi financiar, oglindind politica partidului şi guvernului ţării noastre de realizare a reproducţiei lărgite a fondurilor fixe.

Volumul şi destinaţia investiţiilor se stabilesc pe ramuri economice, pe ministere, centrale economice, şi din punct de vedere teritorial, în funcţie de sarcinile concrete ale fiecărei etape a construcţiei socialiste şi de nevoile economiei naţionale, avînd în vedere posibilităţile economice, volumul venitului naţional şi repartizarea sa pentru fondul de dezvoltare şi fondul de consum.

În principiu, planificarea investiţiilor în întreprinderile de stat presupune stabilirea prin plan a lucrărilor de investiţii — fizic şi valoric — şi determinarea fondurilor necesare pentru finanţarea obiectivelor propuse. Planificarea investiţiilor în întreprinderi se referă la fundamentarea planului de investiţii, prin care se precizează volumul investiţiilor şi obiectivele ce se vor realiza, întocmirea planului de finanţare, care

cuprinde sursele de finanțare și modul lor de constituire, precum și întocmirea documentației tehnice (de proiect și deviz).

Utilizarea cît mai rațională, cu maximum de eficiență a fondurilor alocate pentru investiții reprezintă una din problemele principale ale perioadei actuale a construcției socialismului. Fundamentarea necesității oportunității și eficienței investițiilor depinde de numeroși factori cu implicații teoretice și practice din cele mai complexe. *Eficiența investițiilor* este cu atît mai mare cu cît se obțin efecte economice cît mai bune, într-un timp cît mai scurt și cu cheltuieli cît mai reduse de muncă socială.

Organele de planificare financiară trebuie să manifeste un înalt simț de răspundere atunci cînd se solicită și se cheltuiesc fonduri de investiții, să combată cu tărie manifestările de ușurință în cererea de fonduri, în stabilirea destinației, ca și în folosirea lor.

Gospodărirea cît mai judicioasă a fondurilor de investiții, folosirea cît mai completă a suprafețelor construite și a capacităților existente, fundamentarea temeinică și justificarea economică a fiecărei investiții, reducerea continuă a costurilor și scurtarea termenului de punere în funcțiune a construcțiilor constituie sarcini de căpetenie ale organelor de planificare economică și financiară din ministere, centrale industriale, consilii populare, ale organizațiilor de proiectare și execuție. În vederea folosirii cît mai raționale și cu simț gospodăresc a mijloacelor bănești și materiale și a mobilizării tuturor rezervelor, este necesar ca întreprinderile și organele lor ierarhic superioare, ca și unitățile băncii, să-și îndrepte atenția concomitent asupra eficienței investițiilor și justificării necesității și oportunității acestora.

Necesitatea investițiilor indică măsura în care o întreprindere sau o organizație economică, pentru a-și îndeplini planul de producție în condiții normale de lucru, nu se poate dispensa de investiția propusă a fi inclusă în plan. Pentru ca o investiție să fie considerată necesară, ea trebuie, pe de o parte, să corespundă profilului de producție al întreprinderii iar, pe de altă parte, să creeze capacitatea necesară pentru îndeplinirea planului. În caz contrar, investiția nu poate fi considerată necesară și, ca atare, nu poate fi inclusă în plan. Rezultă că necesitatea unei investiții trebuie apreciată pornind de la gradul de folosire a capacității de producție a fondurilor fixe existente în aceeași categorie cu cele propuse și ținînd seama de posibilitățile de creștere a capacităților existente prin lucrări de automatizare și mecanizare sau prin modernizarea utilajelor.

Oportunitatea — o altă condiție obligatorie pe care lucrările de investiții trebuie să o îndeplinească pentru a putea fi incluse în plan — indică măsura în care lucrările respective se fac în timpul potrivit, ținînd seama de termenele cînd noile capacități de producție urmează să fie date în folosință. Astfel, ar fi inoportune efectuarea unei investiții care nu ar fi dată în exploatare imediat după terminarea sa, sau lucrările care nu sînt executate în ordinea normală a ansamblului investiției, punerea lor în exploatare trebuind să fie corelată cu celelalte lucrări, care în totalitate alcătuiesc viitorul obiectiv. De asemenea, în aprecierea oportunității intră aspecte importante, cum ar fi asigurarea apro-

vizionării cu materii prime, asigurarea forței de muncă, a resurselor de energie, a căilor de comunicație etc. și a desfacerii produselor obținute.

Eficiența economică a investițiilor se exprimă cu ajutorul mai multor indicatori — sub forma valorică sau naturală —, în măsură să evidențieze raportul dintre efortul financiar și efectele obținute ca rezultat al efectuării investițiilor. Astfel, în practică se folosesc ca indicatori ai eficienței economice a investițiilor : investiția specifică, coeficientul eficienței totale, costul unitar, termenul de recuperare, aportul în valută și cursul de revenire, productivitatea muncii etc.

Planul de investiții are la bază directivele de dezvoltare economico-socială a țării, în perspectivă și anuale, aprobate de organele de conducere de partid și de stat. Marea Adunare Națională, ca organ suprem al puterii de stat, votează programul de investiții prin adoptarea planurilor de perspectivă și anuale. Consiliul de Miniștri fiind organul administrației de stat care elaborează planul de investiții și răspunde de îndeplinirea lui.

Comitetul de Stat al Planificării, ca organ specializat, coordonează întreaga activitate de planificare și elaborare a propunerilor privind planurile de investiții, ținînd seama de dezvoltarea proporțională, echilibrată și eficientă a economiei naționale și a ramurilor sale, de valorificarea superioară a resurselor naturale, de necesitățile dezvoltării economice și sociale ale țării și de tendințele conjuncturale ale pieții externe.

Planul de sinteză al investițiilor prezintă volumul investițiilor repartizat pe beneficiari, pe ramuri ale economiei naționale, după elementele de cheltuieli și după felul lucrărilor.

Desfășurarea lucrărilor de investiții pe beneficiari (ministere, centrale economice, consilii populare etc.), pe fonduri din care se finanțează, precum și din punct de vedere teritorial (județe, orașe) se face în listele de titluri.

În planificarea și finanțarea investițiilor, *prin titlu se înțelege complexul de obiecte care, în ansamblul lor, constituie capacitatea de producție și suprafețele de servire, social-culturală sau de locuințe. Prin obiect se înțelege un elemente component al titlului*, o construcție de-sine-stătătoare cu o destinație precis determinată în cadrul titlului. De exemplu, Fabrica de anvelope constituie titlul, iar obiectele pot fi : sectorul de fabricație 1, sectorul de fabricație 2, magazia de materii prime și materiale, magazia de produse finite, grupul social-cultural, grupul administrativ etc.

Listele de titluri definitive avizate în prealabil de Consiliul de Miniștri se votează de M.A.N. odată cu planul național unic de dezvoltare economico-socială.

După aprobarea planului de investiții, ministerele, organizațiile centrale, consiliile populare județene trec la defalcarea planului pe beneficiari și obiecte de investiții, pînă la întreprinderi.

3.1.3. Documentaţia de proiect şi deviz a investiţiilor

Documentaţia investiţiilor se compune din: documentaţia de proiect şi documentaţia de deviz sau, pe scurt, devizul.

Documentaţia de proiect este documentaţia de bază a lucrărilor de investiţii, prin care se stabilesc indicii tehnico-economici şi se soluţionează problemele tehnice pe care le ridică investiţia proiectată. Prin această documentaţie se precizează volumul, dimensiunile şi capacitatea construcţiei, se rezolvă problemele complexe legate de arhitectură şi construcţie, problemele privind producţia, instalaţiile de apă şi lumină, dotarea cu utilaje şi maşini etc. a întreprinderii ce se proiectează.

Devizul este documentul care stabileşte volumul cheltuielilor necesare pentru realizarea investiţiei proiectate. Aceste cheltuieli cuprind atît sumele necesare pentru executarea lucrării propriu-zise, cît şi alte cheltuieli, cum ar fi cele legate de organizarea realizării lucrării, cheltuieli ocazionate de pregătirea cadrelor întreprinderii ce se va construi etc.

Documentaţia de proiect. Elaborarea documentaţiei de proiect se face de către organizaţii de cercetare, inginerie tehnologică şi proiectare specializate, profilate pe ramurile economiei naţionale, fapt ce asigură într-o măsură mai mare eficienţa muncii de proiectare. Astfel, pentru ramurile metalurgice, minieră, chimie, industria alimentară etc. există institute specializate de proiectări. De asemenea, în cadrul unor ministere, organe centrale şi consilii populare funcţionează servicii sau birouri de proiectări. În ultimul timp există şi centrale industriale, combinate şi grupuri de întreprinderi care dispun de organizaţii proprii de proiectare.

Proiectarea lucrărilor de investiţii este operaţiunea complexă prin care se fundamentează şi se rezolvă aspectele legate de procesele tehnologice, de exploatare şi funcţionare a obiectivelor noi, de achiziţionare şi montare a utilajului, precum şi probleme referitoare la construcţia propriu-zisă, dotarea şi amenajările exterioare.

Modul de întocmire a documentaţiei tehnico-economice are un rol deosebit de însemnat în realizarea investiţiilor, în obţinerea unei înalte eficienţe economice.

Activitatea de asigurare a documentaţiei tehnico-economice se desfăşoară în două etape şi anume:

Etapa I de concepţie, în care se stabilesc soluţiile tehnologice şi constructive ale viitorului obiectiv, avîndu-se totodată în vedere indicatorii privind efortul şi eficienţa corespunzătoare investiţiei propuse.

Calculele economice de fundamentare şi soluţiile adoptate se prezintă în două note de comandă şi anume:

a) nota de comandă pentru întocmirea proiectului de inginerie tehnologică;

b) nota de comandă pentru întocmirea proiectului de construcţii şi instalaţii.

Elaborarea notelor de comandă (fig. 3.3) se face pornind de la o serie de elemente de fundamentare a necesităţii, oportunităţii şi eficienţei lucrărilor de investiţii (studii de dezvoltare a ramurilor, subramurilor

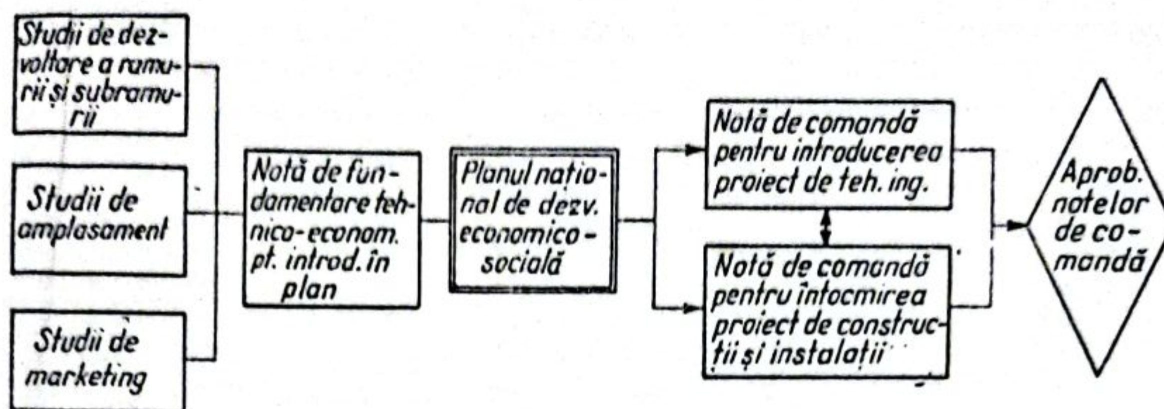

Fig. 3.3 Fluxul elaborării și aprobării notelor de comandă

și unităților, studii de amplasament, studii de marketing, oferte de instalații și utilaje etc.).

Notele de comandă pentru întocmirea proiectului de inginerie tehnologică conțin, în afara unor date legate de capacitatea și profilul noului obiectiv, eșalonarea calendaristică a desfășurării și punerii în funcțiune a investiției și o serie de elemente specifice ca, de exemplu : tehnologiile procesului de fabricație, gradul de folosire a utilajelor, caracteristicile calitative ale produselor (comparativ cu cele din țară și cele din import), modul de procurare a materiilor prime, combustibilii utilizați, valoarea investiției totale din care construcții-montaj, productivitatea muncii, număr de personal, cheltuieli maxime la 1 000 lei producție marfă, beneficii și acumulări bănești la 1 000 lei fonduri fixe, termenul de recuperare a investițiilor etc.

În notele de comandă pentru întocmirea proiectului lucrărilor de construcții și instalații se prevăd soluțiile pentru fundamentarea investițiilor, soluțiile și indicii la principalele construcții și instalații, la rețelele exterioare, lucrările industriale conexe și cele de utilitate comună, rezolvările privind organizarea de șantier etc.

Etapa a II-a de execuție a proiectului, avînd în vedere variantele diferitelor soluții și a indicatorilor limită se alege soluția optimă trecîndu-se la elaborarea proiectului de execuție.

Proiectele de execuție se întocmesc pornind de la prevederile notelor de comandă, urmărindu-se în principal :

— să se adîncească și să se soluționeze în amănunt toate problemele tehnologice, funcționale, constructive, de arhitectură și sistematizare legate de realizarea investiției ;

— să se determine valoarea de deviz, atît pe obiecte, cît și pe feluri de cheltuieli.

Calculele cu privire la costul investițiilor sînt cuprinse și în notele de comandă, însă au un caracter estimativ, probabil, pe cînd valoarea exactă a lucrărilor de investiții se stabilește în devizele întocmite pe baza proiectului de execuție.

Proiectele de execuție se elaborează de proiectant și se pun la dispoziția constructorului de către beneficiar, în ordinea normală de executare a lucrărilor. În acest sens, proiectele de execuție se elaborează

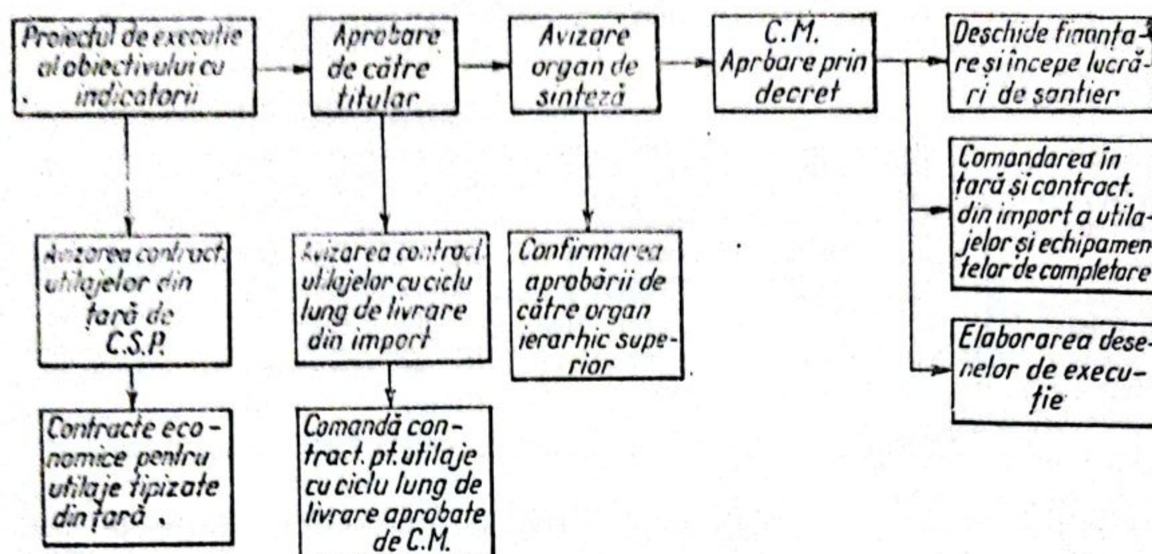

Fig. 3.4 Fluxul elaborării și aprobării proiectului de execuție

pe măsura necesității execuției și în corelație strînsă cu graficul perfectat între beneficiar, proiectant și constructor (fig. 3.4).

Fără îndoială că asigurarea la timp a lucrărilor cu proiecte de execuție impune folosirea pe scară largă a proiectelor tip sau a celor refolosibile.

Competențele de aprobare a proiectelor de execuție de către întreprinderi, centrale, ministere și alte organe centrale și prin decret prezidențial sînt prevăzute de lege și diferă în funcție de volumul și natura investiției.

Documentația de deviz. Devizul este documentul prin care se determină volumul cheltuielilor necesare pentru realizarea lucrărilor de investiții. În deviz se precizează costul fiecărui element al construcției pe bază de norme legale, pornind de la prevederile cuprinse în proiect.

După cheltuielile necesare pentru executarea investiției se întocmesc următoarele feluri de devize: devize pe categorii de lucrări, devize pe categorii de cheltuieli, devize pe obiecte, devizul general.

Devizul pe categorii de lucrări reprezintă elementul de bază în elaborarea documentației complexe de deviz. Prin categorii de lucrări se înțeleg, de obicei, lucrările grupate pe specialități, care contribuie la realizarea investiției. Așa de exemplu, lucrările pot fi grupate în lucrări de săpături, fundații, construcții (betoane, zidărie), instalații (electrică, apă, abur etc.), montaj. Aceste devize se întocmesc pe formulare speciale, cu o anumită clasificare a cheltuielilor (cheltuieli de materiale, manoperă, transport, manipulare, cheltuieli indirecte etc.) care permit cu ușurință să se evidențieze elementele principale ale costului lucrărilor executate. Prin stabilirea precisă a lucrărilor, încadrarea lor riguroasă în articole de deviz și folosind cataloagele de prețuri, se poate determina cu exactitate prețul pe articole de deviz, desfășurat pe elemente principale ale costului.

Articolul de deviz defineşte în amănunt felul lucrării ce urmează a se executa. Ţinînd seama de volumul fizic de executat pe fiecare articol de deviz se determină costul total al lucrărilor de executat.

Totalizînd, în urma acestor calcule, suma articolelor de deviz, se precizează volumul cheltuielilor directe pe fiecare categorie de lucrări. În felul acesta, lucrările se includ în deviz pe articole de deviz la preţurile unitare, precum şi cu valoarea totală defalcată pe materiale, manoperă şi utilaj.

Din aceste calcule rezultă totalul I al devizului, care cuprinde volumul cheltuielilor directe la nivelul cataloagelor de preţuri. În continuare, se au în vedere elementele care determină costurile directe reale, corectîndu-se preţurile de catalog, sau adăugîndu-se alte cheltuieli directe neincluse în calcule, ţinîndu-se seama de condiţiile concrete ale fiecărei zone, de preţurile efective ale fiecărui şantier.

De asemenea, în calculele iniţiale de deviz, costul lucrărilor pe articole de deviz se stabileşte pentru elementele principale de cost (materiale, manoperă, utilaj). Urmează să se adauge o serie de alte elemente de cost directe, cheltuieli de aprovizionare şi depozitare a materialelor, pentru transportul materialelor de la staţia de destinaţie pînă la şantier, cele ocazionate de manipularea materialelor, sporul de manoperă pentru executarea lucrărilor sub circulaţie sau în spaţii exploatate (tramvaie, căi ferate etc.).

După efectuarea corecturilor necesare impuse de diferenţele de preţuri şi adăugarea la cheltuielile directe principale (materiale, manoperă, utilaj) a celorlalte cheltuieli directe menţionate se obţine totalul II din deviz, care exprimă totalul cheltuielilor directe.

La cheltuielile totale directe, stabilite sub forma totalului II, se adaugă cheltuielile indirecte (cheltuieli de regie, sarcini sociale, sporuri etc.) şi cota de beneficiu.

Însumînd toate cheltuielile enumerate şi anume cheltuielile directe principale, celelalte cheltuieli directe, cheltuielile indirecte şi cele asimilate lor şi cota de beneficiu se obţine preţul de deviz antecalculat al lucrărilor din categoria respectivă, adică totalul general al devizului pe o categorie de lucrări.

Devizele pe categorii de cheltuieli. Prin categorii de cheltuieli se înţeleg cheltuielile ocazionate de realizarea a diferite obiecte, fără însă să fie legate de plata unor lucrări de construcţii-montaj anume. În această privinţă pot fi date ca exemplu : cheltuielile efectuate pentru studii şi cercetări, proiectare, recrutarea şi calificarea cadrelor întreprinderilor ce se construiesc, cheltuieli pentru deplasări etc. Aceste cheltuieli se grupează în mod ordonat în devizele pe categorii de cheltuieli ale căror totaluri se cuprind, împreună cu totalul devizelor pe obiecte, în devizul general.

Devizele pe obiecte. În materie de investiţii, prin obiecte se înţelege o construcţie bine determinată (hală, depozit etc.) în măsură să îndeplinească funcţia prevăzută în proiect. Devizul pe obiecte este o recapitulaţie a tuturor devizelor pe categorii de lucrări pentru realizarea unui anumit obiect. Devizul pe obiect, în general este devizul definitiv al lucrării şi se modifică numai în situaţii cu totul excepţionale.

Devizul general, după însăşi denumirea sa, cuprinde totalitatea cheltuielilor necesare pentru executarea investiţiilor. El se desfăşoară pe părţi şi capitole care indică destinaţia cheltuielilor.

În partea I a devizului general sînt înscrise cheltuielile efectuate pentru realizarea propriu-zisă a investiţiei. Se cuprind cheltuielile ocazionate de proiectare (studii, cercetări geologice, asistenţă tehnică), pentru pregătirea terenului de construcţie şi amenajarea lui (desecări, defrişări, nivelări, demolări, îngrădiri etc.), cheltuieli necesare obţinerii capacităţilor de producţie, cheltuieli pentru transporturi şi telecomunicaţii, pentru sursele energetice, reţelele de apă, canalizare, instalaţii tehnice, construcţii anexe, alte lucrări şi cheltuieli diverse şi neprevăzute. Din cele de mai sus rezultă că, în partea I, se cuprind cheltuielile necesare pentru executarea investiţiei pe tot parcursul pînă în momentul dării în funcţiune.

În partea a II-a a devizului general se cuprind cheltuielile suportate de titularul de investiţii pentru întreţinerea conducerii unităţii ce se construieşte, pentru supravegherea tehnică a lucrării şi pentru recrutarea şi pregătirea cadrelor.

Partea a III-a a devizului general conţine cheltuielile pentru organizarea executării lucrărilor de investiţii. Aceste cheltuieli pentru organizarea şantierului se determină prin aplicarea unor cote procentuale asupra devizului general, cote stabilite pe grupe mari de lucrări.

Economiile realizate la cheltuielile de organizare a şantierului sint considerate beneficii peste plan din efort propriu şi, deci, cointeresează în bună măsură pe constructor, permiţînd, în acelaşi timp, utilizarea raţională, cu spirit de economie a fondului pentru cheltuieli de organizare a şantierului.

Partea a IV-a se referă la cheltuieli necesare pentru efectuarea probelor tehnologice. Prin probă tehnologică se înţelege verificarea funcţionării utilajelor sau liniilor tehnologice pînă la atingerea regimului normal de lucru şi realizarea condiţiilor normale pentru punerea în funcţiune a capacităţii de producţie.

3.1.4. Sursele şi planul de finanţare şi creditare a investiţiilor

Reproducţia lărgită a fondurilor fixe în toate ramurile economiei naţionale reclamă de la an la an importante resurse financiare.

Invesntiţiile cu caracter productiv precum şi cele privind construcţia de locuinţe şi alte investiţii cu caracter social ale unităţilor economice socialiste se finanţează din fondul naţional de dezvoltare economico-socială a ţării, constituit din partea de venit naţional destinată acestui fond, din amortizarea fondurilor fixe precum şi din alte surse. Acest fond se constituie, după caz, la nivel central, la dispoziţia unităţilor economice de stat (centrale, întreprinderi), la dispoziţia organizaţiilor cooperatiste etc.

Investiţiile unităţilor economice de stat se finanţează în funcţie de natura lucrărilor, mărimea fondurilor solicitate şi apartenenţa benefi-

ciarului, din fondul central — respectiv local de dezvoltare economico-socială sau din fondul propriu de dezvoltare economico-socială.

Conform metodologiei de finanțare, investițiile unităților economice de stat prevăzute în planul național unic de dezvoltare economico-socială și în bugetul de venituri și cheltuieli se finanțează astfel :

a. din fondul propriu pentru finanțarea investițiilor constituit la centrală sau la minister, celelalte organe centrale și locale ale administrației de stat, investițiile privind : construirea de noi întreprinderi, inclusiv locuințele și alte construcții cu caracter social aferente acestor întreprinderi ; dezvoltări importante la întreprinderile în funcțiune stabilite prin planul național unic de dezvoltare economico-socială.

În cazul în care fondul propriu al centralei pentru finanțarea investițiilor nu acoperă cheltuielile de investiții prevăzute a se finanța din acest fond, diferența se acoperă prin redistribuire din prisosul fondurilor proprii pentru finanțarea investițiilor altor centrale din cadrul aceluiași minister, organ central sau local al administrației de stat, precum și din fondul pentru finanțarea investițiilor constituit la nivelul ministerelor, organelor centrale și locale ale administrației de stat etc.

În situația cînd și aceste fonduri sînt insuficiente, diferența se acoperă prin alocări din fondul central de dezvoltare economico-socială, cuprins în bugetul republican ori din fondurile locale de dezvoltare economico-socială cuprinse în bugetele județelor, municipiilor, orașelor etc. În acest sens, în prezent de la bugetul de stat se finanțează, în principal, acțiunile majore care condiționează dezvoltarea accentuată a economiei naționale, progresul social-economic al țării și ridicarea nivelului de trai al populației ;

b. din fondurile de dezvoltare economică ale întreprinderilor se finanțează investițiile productive de mai mică amploare privind dezvoltări, modernizări, amenajări, reutilări și reînoiri de capacități, eliminarea locurilor înguste, îmbunătățirea proceselor tehnologice ;

c. din fondul propriu pentru construcții de locuințe și alte investiții cu caracter social (construirea de locuințe pentru personalul muncitor, construirea și dotarea căminelor muncitorești, creșelor, grădinițelor, cantinelor-restaurant) precum și alte investiții cu caracter social.

Din cele de mai sus rezultă că fondul propriu de dezvoltare economică al întreprinderii, fondul pentru construcții de locuințe și alte investiții cu caracter social și fondul propriu pentru finanțarea investițiilor constituit la nivelul centralei reunesc cele mai importante surse de finanțare a investițiilor.

Fondul propriu de dezvoltare economică al întreprinderii se constituie din amortizarea fondurilor fixe și alte resurse pentru finanțarea lucrărilor capitale precum și din beneficiile planificate și peste plan și se utilizează pentru finanțarea investițiilor întreprinderii, cu excepția celor prevăzute a se finanța din alte resurse, precum și pentru rambursarea creditelor primite pentru investiții și a dobînzilor bancare aferente.

Constituirea acestui fond la dispoziția întreprinderii are o semnificație deosebită, în cadrul acțiunilor inițiate de partid pentru ridicarea pe un plan superior a autoconducerii muncitorești și pentru întărirea autogestiunii economico-financiare.

Fondul pentru construcții de locuințe și alte investiții cu caracter social se constituie din amortizarea aferentă locuințelor și celorlalte fonduri fixe cu caracter social, veniturile unităților social-culturale precum și din partea beneficiilor realizate în cadrul planului și peste plan. Acest fond se utilizează pentru construcțiile de locuințe și alte investiții cu caracter social, precum și pentru rambursarea creditelor bancare primite în completarea fondurilor proprii și a dobînzilor corespunzătoare.

Fondul propriu de dezvoltare economic al centralei se constituie dintr-o parte a amortizării fondurilor fixe preluată de la întreprinderi, vărsămintele din beneficiul întreprinderilor pentru restituirea fondurilor primite de la societate pentru finanțarea investițiilor precum și din alocații de la buget.

În afara surselor de finanțare concentrate la fondul propriu de dezvoltare al întreprinderii sau centralei la acoperirea investițiilor concură și o serie de surse care nu se depun la bancă, și anume :

— mobilizarea resurselor interne ;

— economii de reducerea costurilor la lucrările executate în regie ;
— contribuția din muncă patriotică.

Sursele care se concentrează la fondul propriu de dezvoltare al întreprinderii sau la organul ierarhic superior și se depun la bancă se folosesc direct la finanțarea investițiilor, pe cînd sursele proprii care nu se depun la bancă se folosesc în mod indirect la finanțarea investițiilor, cu volumul lor se reduce necesarul de fonduri pus la dispoziția unităților economice (întreprinderi, centrale).

Pentru finanțarea investițiilor, în primul rînd se utilizează sursele ce nu se depun la bancă, apoi sursele proprii care se depun la bancă și, în cazul cînd acestea nu sînt suficiente, diferența se acoperă prin credite bancare pentru investiții.

Mobilizarea resurselor interne. A mobiliza resursele interne în materie de investiții înseamnă a identifica și pune în circuitul economic o serie de rezerve ce se formează pe seama surselor de finanțare care se constituie la beneficiari în vederea realizării planului de investiții. Mobilizarea resurselor interne influențează direct celelalte surse, reducîndu-se astfel necesarul de fonduri pentru investiții.

Asemenea rezerve pot apărea prin achiziționarea anticipată a unor materiale sau elemente de construcție sau prin plata ulterioară a constructorului pentru lucrările executate etc.

Mobilizările și imobilizările reprezintă o redistribuire temporară între perioadele calendaristice (an, trimestru) a fondurilor constituite la dispoziția beneficiarului pentru finanțarea investițiilor. Pot constitui mobilizări la lucrările de investiții următoarele elemente de activ :

— materialele, prefabricatele și detaliile de montat procurate în perioadele precedente din fondurile de investiții la lucrările în regie, în măsura în care se includ în lucrări în perioada de plan ;

— uzinatele și materialele speciale aprovizionate de beneficiarul de investiții în perioada precedentă, care urmează să fie puse la dispoziția constructorului pentru a fi incluse în lucrare ;

— încasarea debitorilor la lucrările de investiții în curs ;

— materialele obținute prin săpături în timpul efectuării construcțiilor (nisip, pietriș etc.), materialele realizate în urma demolării construcțiilor pe terenurile unde urmează a fi plasate viitoarele obiective.

Trebuie precizat că toate activele amintite, în momentul (perioada) în care se formează constituie imobilizări, pentru faptul că s-au avansat fonduri pentru aprovizionare fără să se includă în lucrări, iar în momentul în care se folosesc incluzîndu-se în lucrări constituie mobilizări. Mobilizări și imobilizări pot rezulta însă și din pasive, din creditori. În acest caz, situația se prezintă invers, adică pasivele (creditorii) reprezintă întîi mobilizări de resurse interne pentru ca ulterior să devină imobilizări.

Pot apărea mobilizări din resurse interne din pasive (creditori) la următoarele resurse :

— sumele ce se referă la lucrări executate, dar nedecontate, în perioada de plan. Aceste sume reprezintă mobilizări de resurse interne pentru motivul că neachitarea lor pînă la sfîrșitul perioadei de plan micșorează necesarul de fonduri pentru acea perioadă ;

— alți creditori pentru investiții care se achită în perioadele următoare.

În raport cu evoluția volumului activelor și pasivelor la începutul și sfîrșitul perioadelor (an, trimestru) pot apărea următoarele situații :

$$Ai<Af = I \quad (3.1)$$

$$Ai>Af = M \quad (3.2)$$

$$Pi<Pf = M \quad (3.3)$$

$$Pi>Pf = I \quad (3.4)$$

în care:

Ai reprezintă soldul inițial al elementului de activ;
Af — soldul final al elementului de activ;
Pi — soldul inițial al elementului de pasiv;
Pf — soldul final al elementului de pasiv;
I — imobilizări;
M — mobilizări

Descoperirea și mobilizarea resurselor interne reprezintă o sarcină de mare importanță și cu un caracter permanent pentru toate întreprinderile, organizațiile economice și instituțiile titulare de investiții.

Cu cît volumul resurselor interne este mai mare, cu atît mai reduse sînt alocațiile bugetare care pot fi astfel îndreptate spre alte sectoare de activitate.

Economiile rezultate din reducerea costului la lucrări în regie constituie o sursă de finanțare a investițiilor. Economiile din reducerea costului la lucrările executate în regie concretizează eforturile titularului de investiții în acest sens, constituind o sursă de finanțare a investițiilor care se cuprinde în planul de finanțare a investițiilor.

Contribuţia din munca patriotică. Ţinînd seama de aportul important al muncii patriotice prestate de populaţie, contravaloarea acesteia se înscrie în planul de finanţare şi creditare al investiţiilor, constituind, aşa cum s-a precizat, o sursă de finanţare a investiţiilor. Sursele prevăzute a se realiza prin munca patriotică nu pot fi acoperite, în caz de nerealizare, prin redistribuirea fondurilor altor lucrări de investiţii. În afara resurselor de finanţare a investiţiilor amintite o pondere în creştere o reprezintă creditele bancare.

Pentru realizarea investiţiilor prevăzute în plan unităţile economice primesc credite bancare în completarea fondului propriu de dezvoltare economică sau a fondului propriu pentru construcţii de locuinţe şi alte investiţii cu caracter social.

Împrumuturile bancare se acordă numai pe baza unei temeinice fundamentări din partea întreprinderilor privind asigurarea desfacerii producţiei şi a aprovizionării tehnico-materiale, realizarea unor indicatori de eficienţă sporită, folosirea capacităţilor existente la nivelul maxim iar cele noi propuse să satisfacă necesităţi ale producţiei sau de ordin social etc.

Creditele acordate pentru investiţii se rambursează la termenele prevăzute în contractul de credite, în cel mult 15 ani din fondul de dezvoltare economică sau din fondul pentru construcţii de locuinţe şi alte investiţii cu caracter social (excepţie pentru unităţile agricole de stat la care termenele de rambursare a creditelor pot fi pînă la 25 ani).

În procesul de execuţie pentru realizarea investiţiilor băncile acordă credite în completarea fondurilor proprii destinate finanţării investiţiilor şi în următoarele situaţii :

— existenţa unui decalaj planificat, pe trimestre, între realizarea investiţiilor şi constituirea fondurilor proprii destinate finanţării acestora ;

— în cazul depăşirii planului trimestrial sau anual de investiţii şi acţiuni de investiţii care se justifică din punct de vedere economic, existînd şi condiţii materiale asigurate.

Pentru a evita întreruperea executării lucrărilor de investiţii, unităţile economice care nu realizează in cursul anului resursele proprii în limitele prevederilor din bugetul de venituri şi cheltuieli primesc din partea băncii credite ce urmează a se rambursa pînă la sfîrşitul anului. Fiind generate de o situaţie necorespunzătoare, aceste credite se acordă cu dobîndă majorată şi numai pe baza adoptării măsurilor care să conducă la îmbunătăţirea situaţiei financiare a întreprinderii.

În situaţia în care aceste credite nu au fost rambursate pînă la sfîrşitul anului, se prevede a se restitui cu prioritate în anul următor în fondul propriu de dezvoltare economică sau din fondul pentru construcţii de locuinţe şi alte investiţii cu caracter social.

În cazul în care se întîrzie doi ani rambursarea ratelor scadente pentru investiţiile cu caracter productiv, restituirea creditelor se planifică a se efectua din fondurile pentru finanţarea investiţiilor constituite la organele ierarhic superioare (centrale şi ministere).

În sectorul cooperatist, lucrările de investiţii se realizează, în primul rînd, pe seama fondului propriu de dezvoltare economico-socială. În măsura în care acest fond nu este suficient, statul acordă un sprijin

important organizațiilor cooperatiste prin credite pentru lucrări de investiții.

Pentru planificarea surselor de finanțare a investițiilor și a modului în care vor fi folosite se întocmește planul de finanțare și creditare a investițiilor, parte componentă a bugetului de venituri și cheltuieli al unității economice. Planul de finanțare și creditare a investițiilor cuprinde volumul total al mijloacelor financiare care se utilizează în anul de plan pentru realizarea lucrărilor de investiții, desfășurat pe feluri de resurse și pe trimestre. În structura sa se reflectă valoarea totală a investițiilor prevăzută în plan : a) investițiile productive din fonduri proprii și credite ; b) construcții de locuințe și alte investiții cu caracter social ; c) investiții la unități noi și dezvoltări importante finanțate de la buget.

3.1.5. Finanțarea și decontarea lucrărilor de construcții-montaj

Finanțarea și decontarea lucrărilor de construcții-montaj executate în antrepriză. Metoda obișnuită de realizare a lucrărilor de construcții-montaj este antrepriza, cea mai mare parte a lucrărilor de investiții realizîndu-se pe această cale.

Întreprinderile de construcții care execută lucrările în antrepriză sînt specializate, și sînt dotate cu utilaj perfecționat, au un personal cu o bună calificare, aparat propriu de aprovizionare, experiență etc., factori care le permit să realizeze lucrări în termene scurte și la un cost mai redus.

Îndeplinirea în bune condițiuni a planului de investiții reclamă cu acuitate precizarea obligațiilor reciproce între antreprenor și beneficiarul de investiții.

Stabilirea în detaliu a acestor obligații se face cu ajutorul contractelor și al anexelor acestora.

Contractele de antrepriză constituie forma juridică care concretizează în amănunt relațiile dintre beneficiarii de investiții și întreprinderile de construcții-montaj, drepturile și obligațiile materiale ale părților, condițiile concrete de realizare a lucrărilor de investiții. Ele precizează sarcini importante ce revin constructorului cu privire la volumul și valoarea lucrărilor, eșalonarea lor calendaristică, ritmul de desfășurare a lucrărilor etc.

Sarcini importante revin prin contract și beneficiarului de investiții. Acesta trebuie să asigure condițiile necesare desfășurării lucrărilor și anume : să pună la dispoziția constructorului documentația completă, o serie de mașini și utilaje, materialele de construcții achiziționate, anumite servicii (apă, abur, energie electrică etc.), să asigure, în măsura posibilităților, necesitățile social-culturale ale lucrătorilor constructorului (dormitoare, cantine, policlinici etc.). De asemenea, beneficiarul de investiții are obligația să achite la timp și integral drepturile constructorului pentru lucrările executate, urmărind îndeaproape situația decontărilor.

Contractele de antrepriză, împreună cu celelalte documente, se depun de către beneficiar la bancă, în vederea admiterii la finanțare.

Admiterea la finanțare și creditare. Folosirea fondurilor de investiții, adică utilizarea acestora de către beneficiar pentru efectuarea plăților, se poate face numai în cazul în care se îndeplinesc, din punctul de vedere al formei și al conținutului, o serie de condiții care fac lucrările de investiții apte de a fi admise la finanțare și creditare.

Admiterea la finanțare și creditare constituie un moment important al controlului bancar, unitățile bancare efectuînd un control multilateral cu privire la cuprinderea lucrărilor de investiții în plan, existența surselor necesare, posibilitățile de realizare a lucrărilor conform planului la termene fixate și cu costuri cît mai reduse.

Ca documente principale în admiterea la finanțare și creditare, listele de titluri și planul de finanțare, primite de la centrala băncii, permit să se urmărească încadrarea în plan a investițiilor, să se analizeze și să se compare documentele întocmite de întreprinderi în vederea admiterii la finanțare și creditare.

Studierea exigentă a fiecărui document, atît din punctul de vedere al formei, cît și din punctul de vedere al conținutului, este o sarcină de bază a controlului bancar în momentul admiterii la finanțare și creditare.

În măsura în care investițiile propuse răspund acestor cerințe, banca finanțatoare aprobă admiterea la finanțare, adică lucrările pot începe și, pe măsura executării lor, titularul poate dispune plăți ce sînt efectuate de bancă din conturile de finanțare.

În ramura construcțiilor, decontarea lucrărilor executate este, în mare măsură, influențată de particularitățile producției de construcții-montaj.

Spre deosebire de industrie, unde procesele de producție, relativ scurte, permit reconstituirea mijloacelor circulante pe măsura realizării produselor finite, în construcții, datorită existenței unui proces de producție îndelungată, decontarea lucrărilor la terminarea obiectelor ar crea imobilizări însemnate de mijloace circulante și ar îngreuia controlul asupra folosirii fondurilor în economia națională. Din această cauză, în construcții-montaj se practică decontarea treptată, pe măsura executării lucrărilor, fapt ce asigură reconstituirea mijloacelor circulante ale constructorilor la intervale relativ scurte.

Decontarea lucrărilor de construcții-montaj se face, de obicei, pe obiecte. Controlul încadrării plăților efectuate în limita valorii pe obiecte, admisă la finanțare, se face trimestrial, anual și în momentul decontării definitive a lucrărilor. În cursul trimestrului, încadrarea plăților efectuate se face global, pentru totalitatea lucrărilor ce se execută pentru beneficiari, însă în limita plafonului de decontare.

Lucrările de construcții montaj ce se execută în antrepriză se decontează odată pe lună, în primele zile ale lunii următoare celei de referire, pe bază de realizări.

Pînă la încasarea contravalorii producției executate de la beneficiarii lucrărilor, întreprinderile și organizațiile de construcții-montaj folosesc credite bancare primite pentru decontarea producției.

În baza situațiilor de realizări, depuse la bancă, se efectuează decontările din conturile de finanțare existente la bancă.

Decontarea pe bază de „taloane-situaţii de plată" reprezintă o formă specifică a decontării prin acceptare, existînd dreptul beneficiarilor de a accepta sau refuza plata solicitată de constructor.

Prin decontarea trimestrială efectuată pe baza situaţiilor de realizări se asigură concordanţa necesară dintre lucrările efectiv executate de constructor şi plăţile făcute de titularul investiţiilor, urmărindu-se plata lucrărilor pe măsura realizării lor.

Decontarea anuală reprezintă o altă etapă a decontării lucrărilor executate, care are la bază aceleaşi instrumente de decontare, la care se adaugă şi procesele verbale de lucrări executate.

Procesele verbale de recepţie întocmite pentru toate lucrările executate de la începutul anului cuprind, în principal, lucrările executate în perioada respectivă, desfăşurate pe articole de deviz şi calcule amănunţite referitoare la preţ de deviz pe baza căruia se decontează lucrările executate.

Controlul posterior efectuat asupra proceselor verbale de recepţie prezintă un pregnant caracter tehnic, organele tehnice ale băncii urmărind realitatea lucrărilor, încadrarea în documentaţia tehnică aprobată şi în normele de execuţie legale, precum şi situaţia decontărilor.

Pe baza constatărilor organelor tehnice ale băncii se încheie procese verbale, în care se menţionează rezultatele controlului şi măsurile ce se impun.

În cazuri mai deosebite, cînd se constată abateri de la disciplina financiară şi de plan, se poate dispune suspendarea temporară a finanţării, pînă în momentul asigurării condiţiilor legale a respectării stricte a prevederilor de proiect şi deviz.

Decontarea definitivă reprezintă ultima etapă a decontării. În acest scop, se întocmesc procese-verbale de recepţie, în care se cuprind valoric totalul lucrărilor de la începutul construcţiei şi situaţii de realizări definitive.

Recepţia definitivă se face de o comisie formată din reprezentanţii beneficiarului, ai constructorului şi ai băncii, care constată modul în care s-au îndeplinit condiţiile tehnice prevăzute de documentaţia tehnică, calitatea lucrărilor etc.

Finanţarea şi decontarea lucrărilor de construcţii-montaj executate în regie. Sînt anumite cazuri cînd lucrările de investiţii se realizează în regie. De obicei, o serie de lucrări legate de introducerea tehnicii noi şi perfecţionarea procesului tehnologic, unele lucrări speciale care prezintă caracteristici tehnico-economice specifice unei întreprinderi sau ramuri se efectuează în regie, adică de către întreprinderea beneficiară a investiţiilor. În ultimul timp se observă o creştere a ponderii investiţiilor executate în regie, realizîndu-se prin folosirea posibilităţilor proprii lucrări la un cost mai redus.

Documentaţia necesară finanţării lucrărilor în regie este aceeaşi ca şi pentru cele executate în antrepriză, bineînţeles cu excepţia celor specifice antreprizei (contracte de antrepriză etc.).

Raporturile dintre directorul întreprinderii şi şeful şantierului (şeful serviciului investiţii) sînt concretizate la nota de comandă, în care se cuprind condiţiile de realizare a lucrărilor, obligaţia conducerii întreprinderii de a pune la dispoziţie mijloacele necesare, de a efectua con-

trolul asupra executării lucrărilor şi cheltuirii fondurilor. Obligaţii revin şi şefului serviciului de investiţii, care trebuie să asigure înfăptuirea în bune condiţii şi la timp a lucrărilor, cu folosirea judicioasă, eficientă a surselor destinate investiţiilor.

Decontarea lucrărilor în regie se face, indiferent de valoarea investiţiei, pe elemente de cheltuieli (manoperă, materiale, regie etc.). Materialele incorporate în lucrări se decontează lunar pe baza dispoziţiilor de plată depuse de beneficiar, cu contravaloarea lor, rambursîndu-se creditul acordat pentru aprovizionarea cu materiale.

Folosirea metodei de decontare pe elemente de cheltuieli din contul titularului se face pentru toate cheltuielile legate de aprovizionarea cu materiale de construcţii, retribuţia după muncă, transporturi, cheltuieli de regie etc., pe măsura efectuării lor şi a prezentării documentelor legale ca: facturi, documente de transport, state de retribuire după muncă etc.

Finanţarea lucrărilor pe baza elementelor de cheltuieli, direct din contul de finanţare, reclamă, în mod deosebit, efectuarea unui control bancar exigent şi permanent, urmărindu-se îndeaproape modul de utilizare a mijloacelor şantierului, micşorarea diferenţei între cheltuielile efectuate şi cele incluse efectiv în lucrări, reducerea continuă a costului construcţiilor. O deosebită atenţie acordă organele de control ale băncii legalităţii preţurilor materialelor, tarifelor de transport, disciplinei utilizării fondului de retribuţie şi plăţilor în numerar.

În momentul terminării lucrărilor se face recepţia, depunîndu-se la bancă, cu acest prilej, o situaţie de plată definitivă, însoţită de procesul-verbal de recepţie întocmit pe articole de deviz.

În cazul lucrărilor în regie trebuie urmărită şi combătută orice încercare de trecere de mijloace materiale, personal şi servicii destinate producţiei la investiţii sau invers, fără a se opera decontările corespunzătoare.

3.2. AMORTIZAREA FONDURILOR FIXE

3.2.1. Organizarea amortizării fondurilor fixe

În anii construcţiei socialismului, pe măsura creşterii impetuoase a forţelor de producţie, a avut loc şi o creştere rapidă a fondurilor fixe existente în economie (fig. 3.5).

Fondurile fixe în economia naţională în anul 1980 ajung la aproape 2 000 miliarde lei, din care 70% sînt puse în funcţiune în ultimul deceniu. În 1985, ca urmare a înfăptuirii programului de investiţii, fondurile fixe totale vor ajunge la 3 000 miliarde lei, din care 77% productive. Dacă ţinem seama de cei peste 23 milioane locuitori ai ţării noastre în 1985, înseamnă că fiecare locuitor este de fapt proprietarul unor fonduri fixe de circa 120 000 lei, ceea ce impune răspunderea fiecăruia de a le gospodări cu o înaltă eficienţă.

O deosebită atenţie se va acorda în cincinalul 1981—1985 creşterii eficienţei fondurilor fixe. În industrie, la 1 000 lei fonduri fixe — valoare

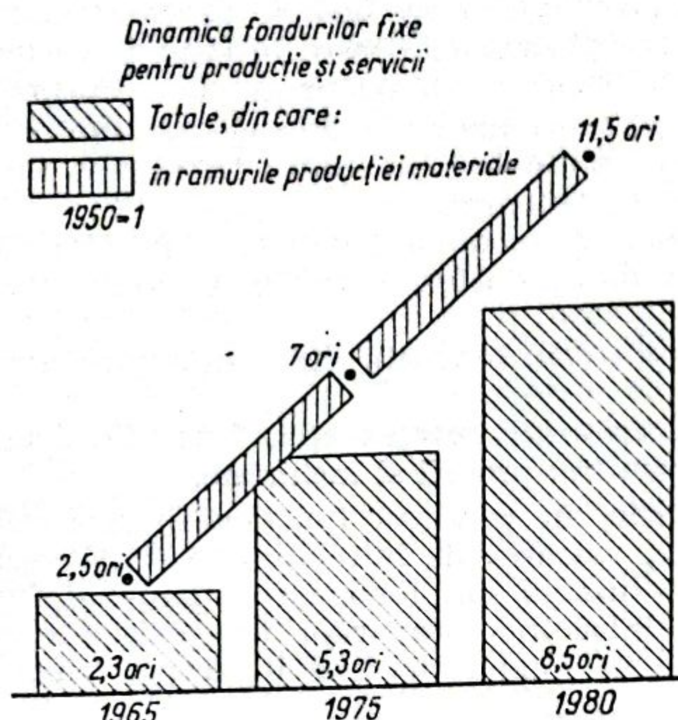

Fig. 3.5 Evoluția fondurilor fixe

neamortizată — se va ajunge în 1985 la o producție globală de 1 800 lei și la o producție netă de peste 600 lei.

Creșterea considerabilă a volumului fondurilor fixe și a rolului pe care îl îndeplinesc în procesul de producție ridică pe prim plan necesitatea creșterii eficienței utilizării lor, asigurarea întreținerii optime, formarea treptată a mijloacelor materiale și financiare necesare înlocuirii mașinilor, clădirilor etc., în momentul cînd acestea sînt scoase din funcțiune datorită uzurii lor fizice și morale.

Sub denumirea de fonduri fixe se înțelege acea parte a avuției naționale compusă din bunuri — rezultate ale muncii omenești care au o durată îndelungată de funcționare, participînd la mai multe cicluri de producție. Pe întreaga durată a utilizării lor în producție, fondurile fixe își păstrează forma materială și își transferă treptat valoarea asupra produsului corespunzător procesului de uzură pe care îl înregistrează.

Prin fond fix, ca obiect de evidență, se înțelege obiectul singular sau complexul de obiecte cu toate dispozitivele și accesoriile lui, destinat să îndeplinească în mod independent, în totalitatea lui, o funcție distinctă.

Clasificarea fondurilor fixe se face în funcție de o serie de criterii : destinația lor în procesul de producție, structura materială a elementelor componente, ramura de activitate în care sînt utilizate, apartenența etc.

În funcție de destinația lor în procesul de producție, fondurile fixe pot fi productive și neproductive. Cele productive (mașini, instalații, utilaje) participă la producția bunurilor materiale și își transmit treptat valoarea în prețul noilor produse, pe cînd fondurile fixe neproductive (clădiri administrative, de învățămînt, de sănătate etc.) își pierd treptat valoarea lor, reproducerea acesteia asigurîndu-se în întregime de la buget.

Clasificarea fondurilor fixe *în funcție de structura materială a elementelor componente* permite cunoașterea naturii lor (clădiri, construcții speciale ; mașini de forță și utilaje energetice ; mașini, utilaje și instalații de lucru ; aparate și instalații de măsură, control și reglare ; mijloace de transport ; animale ; plantații ; în sfîrșit, unelte, accesorii de producție și inventar gospodăresc).

În raport de ramura economiei naționale în care funcționează, fondurile fixe pot fi din industrie, construcții, agricultură și silvicultură, transporturi etc.

După criteriul utilizării, fondurile fixe se împart în două mari grupe : active și inactive.

În sfîrșit, *după criteriul apartenenței,* fondurile fixe existente în întreprinderi se împart în : proprii și închiriate.

După cum se știe, în procesul funcționării fondurile fixe își pierd în mod treptat atît valoarea de întrebuințare cît și valoarea. Are loc — cu alte cuvinte — uzarea lor, fenomen ce impune, după expirarea duratei de serviciu, înlocuirea fondurilor fixe existente cu altele noi.

Recuperarea uzurii fondurilor fixe în formă bănească se realizează prin sistemul amortizării.

Se poate spune, deci, că amortizarea înseamnă recuperarea treptată, în expresie bănească, a valorii fondurilor fixe, transferată asupra produselor. Ea oglindește, pe de o parte, procesul inevitabil de uzură a fondurilor fixe, iar pe de altă parte, reprezintă calea economică de creare a condițiilor necesare înlocuirii lor în forma naturală.

Baza obiectivă a amortizării și a normelor de amortizare o constituie uzura mijloacelor de muncă, atît sub forma uzurii fizice, cît și sub forma uzurii morale. Ca proces economic, uzura reprezintă o pierdere treptată a valorii de întrebuințare a mijloacelor de muncă și de transferare a valorii lor asupra produselor, pe cînd amortizarea este o reflectare a acestui proces economic obiectiv.

Fondurile fixe aflate în dotarea întreprinderilor suferă o dublă uzură : fizică și *morală.*

Prin uzura fizică a fondurilor fixe se înțelege pierderea treptată a proprietăților tehnice de exploatare, atît ca urmare a folosirii lor în producție, cît și datorită acțiunii exercitate asupra lor de către unii factori naturali.

Fondurile fixe suferă și o uzură morală, înregistrîndu-se o pierdere a unei părți din valoarea lor ca urmare a creșterii productivității muncii sociale (care face ca aceste mijloace să se producă mai ieftin) sau ca urmare a apariției altor mașini mai perfecționale din punct de vedere tehnic și cu un randament superior celor existente. Dacă uzura fizică se manifestă prin modificări materiale (distrugere, deformare, coroziune etc.) a diferitelor părți ale mijlocului de muncă în procesul folosirii sau păstrării îndelungate a acestuia, uzura morală se manifestă independent de starea fizică a mașinii, instalației etc. și de măsura în care a fost folosită în producție.

De aceea, de efectele uzurii morale trebuie să se țină seama cu ocazia stabilirii duratei de funcționare a mașinilor și instalațiilor, la stabilirea normelor de amortizare și la elaborarea planurilor de dotare cu tehnica nouă din țară și din import a diferitelor ramuri ale economiei naționale.

Pe baza fondului de amortizare se constituie, în principiu, fondurile bănești destinate realizării reproducției simple a fondurilor fixe. Practica economică demonstrează însă că fondul de amortizare ce se formează, se utilizează nu numai pentru reproducția simplă, ci și pentru reproducția lărgită a fondurilor fixe. Date fiind particularitățile rotației fondurilor fixe, potrivit cărora fondul de amortizare pentru fiecare mijloc de muncă se constituie în mod continuu pe măsura uzurii, iar înlocuirea lor se face la scoaterea din funcțiune, există posibilitatea obiectivă ca fondul constituit să fie folosit pentru nevoile reproducției lărgite. Duratele de funcționare a mijloacelor de muncă fiind foarte diferite, în mod practic fondul de înlocuire ce se constituie treptat depășește cheltuielile necesare pentru înlocuirea mijloacelor de muncă complet uzate cu altele noi. In aceste condiții, fondul de amortizare, care se constituie ca un fond de rezervă pînă la momentul expirării duratei de funcționare a mijloacelor de muncă, poate fi folosit pentru reproducția lărgită.

Fondul de amortizare constituie o sursă a reproducției lărgite nu numai datorită particularităților rotației valorii mijloacelor de muncă, ci și influenței progresului tehnic și a creșterii productivității muncii. Ca urmare a acestor procese economice obiective se obține o scădere a valorii, respectiv a prețului mijloacelor de muncă, creîndu-se posibilitatea utilizării fondului de amortizare constituit nu numai pentru înlocuirea mijloacelor de muncă uzate ci și pentru procurarea de mașini, instalații suplimentare. Dacă la aceasta se adaugă faptul că, datorită progresului tehnic, mașinile, instalațiile etc. sînt înlocuite cu altele mai moderne, cu un randament sporit, avînd loc astfel creșterea capacităților de producție, este și mai evidentă posibilitatea înfăptuirii reproducției lărgite pe seama fondurilor de amortizare.

Actuala reglementare a amortizării evidențiază, așa cum vom remarca ulterior, o serie de principii menite să asigure utilizarea mai intensivă a fondurilor fixe, recuperarea valorii acestora într-un termen care să țină seama de ritmul actual al progresului tehnic, constituind o pîrghie economică importantă în măsură să stimuleze utilizarea completă a mijloacelor de muncă, să asigure întreținerea și repararea corespunzătoare a clădirilor și construcțiilor, a mașinilor, utilajelor, precum și a mijloacelor de transport.

Amortizarea fondurilor fixe trebuie examinată prin prisma relațiilor financiare generate de recuperarea treptată a valorii transferate, în special în legătură cu necesitatea consolidării autogestiunii economico-financiare.

Amortizarea fiind un element al costului, recuperarea bănească a uzurii fondurilor fixe se face prin includerea fondului anual de amortizare în cheltuielile de producție. În felul acesta amortizarea poate să impulsioneze buna desfășurare a activității întreprinderii, ca făcînd parte din cheltuielile de producție relativ independente de volumul producției. Ca atare, mărimea amortizării în costuri pe unitatea de produs se află în raport invers proporțional cu volumul producției obținute cu aceleași fonduri fixe. Cu cît volumul producției ce se obține la același cuantum de fonduri fixe este mai mare, cu atît amortizarea ce se include în costuri pe unitatea de produs este mai redusă, ceea ce are drept efect, în condițiile menținerii nemodificate a celorlalte elemente

ale costului, reducerea acestuia și, corespunzător, creșterea beneficiului.

Pentru ca amortizarea să-și poată îndeplini rolul ce-i revine în procesul reproducției socialiste este necesar ca fondurile fixe să fie delimitate riguros și evaluate just, normele de amortizare să fie stabilite în funcție de uzura efectivă, fizică și morală a fondurilor fixe, sumele ce reprezintă amortizarea să acopere integral cheltuielile necesitate de refacerea fondurilor fixe uzate etc. Aceasta înseamnă că volumul amortizării inclus în costuri trebuie să reflecte corespunzător uzura efectivă a fondurilor fixe.

De asemenea, trebuie să existe un raport just între ritmul uzurii, momentul ieșirii din funcțiune a fondurilor fixe și mărimea amortizării. De aceea, în practică trebuie făcută distincție între uzura fondurilor fixe (fizică și morală), amortizarea și refacerea fondurilor fixe uzate.

Pentru toate aceste motive prezintă interes problemele concrete privind organizarea amortizării și anume : fondurile fixe supuse amortizării, valoarea și durata de timp în care se calculează amortizarea, modul de stabilire a cotelor de amortizare, planificarea și realizarea amortizării, precum și folosirea fondului de amortizare.

3.2.2. Evaluarea fondurilor fixe, duratele de serviciu și normele de amortizare

În vederea asigurării reproducției fondurilor fixe, astimulării folosirii cu eficiență economică sporită a acestora, precum și pentru promovarea susținută a progresului tehnic, întreprinderile și organizațiile economice au obligația să amortizeze fondurile fixe pe care le au în dotare. Astfel, sînt supuse amortizării fondurile fixe cu o valoare de inventar de cel puțin 500 lei și cu o durată de serviciu normată mai mare de un an.

Se asimilează fondurilor fixe, în vederea amortizării, investițiile efectuate la fondurile fixe închiriate, investițiile puse în funcțiune, chiar dacă nu s-au întocmit formele de înregistrare ca fonduri fixe, investițiile efectuate pentru amenajarea lacurilor, bălților, iazurilor etc. care nu se materializează în fonduri fixe etc.

În schimb, din necesitatea de a simplifica evidența fondurilor fixe și a urmări mișcarea acestora, în practica financiară a fost delimitată grupa intitulată „Obiecte de inventar de mică valoare sau scurtă durată“ care, deși cuprinde obiecte care au caracteristici asemănătoare fondurilor fixe, sînt trecute în categoria mijloacelor circulante. Astfel, se consideră ca făcînd parte din această grupă obiectele cu o valoare pînă la 500 lei inclusiv, indiferent de durată sau cele a căror durată de serviciu este sub un an, indiferent de valoarea lor, precum și echipamentul de protecție de orice valoare.

De asemenea, nu sînt considerate fonduri fixe :

— motoarele, aparatele și unele subansambluri ale fondurilor fixe achiziționate în scopul înlocuirii componentelor uzate, cu ocazia reparațiilor de orice fel, sau în scopul efectuării unor mici modernizări în cadrul reparațiilor capitale ;

— sculele, instrumentele și dispozitivele speciale a căror valoare se include direct în costul producției ;

— lacurile, bălțile și iazurile care nu sînt rezultatul unei munci, precum și pădurile și terenurile ;

— plantațiile tinere înainte de trecerea lor pe rod și plantațiile de protecție pînă la 5 ani inclusiv etc.

Amortizarea fondurilor fixe se calculează de la data punerii în funcțiune și pînă la recuperarea integrală a valorii de inventar a acestora sau, altfel spus, pînă în momentul expirării duratei normate de serviciu. Ca atare, în situația concretă a fondurilor fixe pot exista fie cazuri de nerecuperare integrală a valorii acestora pe calea amortizării pînă la data scoaterii din uz, fie de folosire în continuare și după expirarea duratei de serviciu normate a fondurilor fixe. În vederea asigurării recuperării integrale a valorii fiecărui fond fix s-a stabilit obligația întreprinderilor de a suporta valoarea neamortizată a fondurilor fixe scoase din funcțiune înainte de expirarea duratei de serviciu normată din rezultatele financiare în întregime, în anul scoaterii din uz a mijlocului de muncă sau eșalonat, în anii următori, dar nu mai tîrziu de anul cînd acesta ar fi îndeplinit durata de serviciu normată. Deoarece sînt situații cînd fondurile fixe funcționează și după ce, prin amortisment, s-a recuperat integral valoarea lor, pentru creșterea cointeresării întreprinderilor în buna întreținere a mijloacelor de muncă s-a prevăzut ca în continuare să nu se mai calculeze amortizarea, degrevîndu-se în felul acesta costurile și influențîndu-se pozitiv beneficiul.

Amortizarea se calculează asupra fondurilor fixe care sînt în dotarea întreprinderii indiferent dacă utilizarea lor este continuă sau intermitentă.

Valoarea asupra căreia se calculează amortizarea este aceea care, pe întreaga durată de funcționare a fondurilor fixe, se transferă asupra produselor. Stabilirea corectă a valorii fondurilor fixe, la nivelul cheltuielilor sociale de producție, constituie o condiție esențială pentru stabilirea unui sistem științific de amortizare, în măsură să evite situațiile de supraamortizare sau subamortizare a mijloacelor de muncă, cu consecințe nefavorabile asupra costului și rentabilității întreprinderilor.

În calculul amortizării se pornește de la valoarea de inventar și nu de la valoarea de înlocuire (de reproducție), deoarece aceasta suferă modificări în mod continuu. În general, valoarea de înlocuire se reduce ca urmare a creșterii productivității muncii. S-ar putea utiliza, în special pentru mașini și utilaje, un sistem de reevaluare continuă a fondurilor fixe pentru a pune de acord, în fiecare an, valoarea de inventar cu valoarea de înlocuire. Acest lucru este însă foarte greu de realizat practic, deoarece el comportă un volum apreciabil de muncă, dacă avem în vedere marele număr de întreprinderi și de fonduri fixe, de tipuri diferite, cu grade diferite de uzură etc. De aceea, este preferabilă calcularea amortizării asupra valorii de inventar.

Evaluarea justă, unitară a fondurilor fixe are o deosebită importanță. În cazul subevaluării sau supraevaluării lor se denaturează costurile, rentabilitatea etc.

În operațiunea de inventariere și reevaluare a fondurilor fixe un loc însemnat îl ocupă și determinarea duratelor de serviciu a mijloacelor

de muncă, element cu acţiune directă asupra mărimii normelor de amortizare şi, totodată, asupra întregului sistem de constituire a resurselor băneşti destinate realizării reproducţiei fondurilor fixe.

Prin durata de serviciu normată a fondurilor fixe se înţelege perioada de timp medie exprimată, de regulă, în ani, fundamentată din punct de vedere tehnic şi economic, care se prevede de la data punerii lor în funcţiune în stare nouă, pînă în momentul scoaterii din funcţiune (casării lor) datorită uzurii. Stabilirea corectă a duratei de serviciu normate se face numai în condiţiile în care se ţine seama de intensitatea şi ritmul uzurii fizice şi morale, în aşa fel încît în perioada de timp în care se apreciază că utilizarea fondurilor fixe se justifică din punct de vedere economic, trebuie să se constituie, prin amortizare, fondurile necesare înlocuirii lor.

Duratele de serviciu normate sau aşa-numitele durate de funcţionare a fondurilor fixe depind de mai mulţi factori ca : natura fondului fix, condiţiile de exploatare, progresul tehnic şi eficacitatea reparaţiilor capitale (în ceea ce priveşte uzura morală), posibilităţile practice de înlocuire etc. Duratele de funcţionare se stabilesc pe categorii restrînse şi omogene de fonduri fixe.

Duratele de serviciu ale fondurilor fixe scoase din funcţiune, aşa cum reiese din evidenţă, constituie duratele de serviciu efective. Acestea pot fi mai mari sau mai mici decît duratele de serviciu normate, în funcţie de exactitatea fundamentării tehnice şi economice care a stat la baza stabilirii lor şi în funcţie de condiţiile efective de folosire, întreţinere şi reparaţie a fondurilor fixe.

În afara duratei de serviciu normate şi a celei efective mai pot fi determinate : durata de serviciu consumată şi durata de serviciu rămasă.

Durata de serviciu consumată se identifică cu perioada de folosire a fondurilor fixe din momentul punerii în funcţiune, ca noi, pînă la zi, iar prin durata de serviciu rămasă, perioada cît mai pot fi folosite mijloacele de muncă pînă la casare. Prin însumarea acestor două durate de serviciu se poate determina durata de serviciu efectivă a fondurilor fixe.

Stabilirea unor durate de serviciu normate, cu o temeinică fundamentare tehnico-economică pentru toate fondurile fixe existente în economia naţională, constituie o operaţie complexă şi de mare importanţă pentru determinarea mărimii optime a normei medii anuale de amortizare, destinată înlocuirii fondurilor fixe.

Duratele de serviciu normate ale majorităţii fondurilor fixe se stabilesc în ani. În cazul tractoarelor, combinelor, principalelor maşini — utilaje de construcţii, duratele de serviciu se exprimă atît în ani, cît şi în ore de funcţionare. Amortizarea acestor fonduri fixe se calculează pînă în momentul atingerii numărului de ore de funcţionare, chiar în situaţia în care numărul de ani stabiliţi nu a expirat.

Odată stabilită valoarea ce trebuie amortizată şi durata de serviciu normată a fondurilor fixe, rămîne să se determine amortizarea luînd ca bază fie elementul timp, fie alte criterii, ca de exemplu volumul producţiei (amortizarea autovehiculelor din parcul public, în funcţie de km echivalenţi, în industria minieră — în funcţie de rezerva exploatabilă de substanţă minerală).

Norma de amortizare, care indică uzura fondurilor fixe pe timp de un an, se prezintă, de regulă, sub forma unor cote medii procentuale, care aplicate asupra valorii medii a fondurilor fixe de amortizare, determină fondul de amortizare.

Metoda cea mai simplă de repartizare a amortizării este metoda normelor proporţionale în timp.

În cazul utilizării metodei normelor proporţionale în timp se raportează valoarea de amortizat (Va) la durata de serviciu exprimată în ani (T) şi se obţine, în felul acesta, suma anuală a amortizării :

$$\frac{Va}{T} = \text{a (suma anuală a amortizării)} \qquad (3.5)$$

De exemplu, dacă valoarea de amortizat este 76 000 000 lei iar durata normată de serviciu a fondurilor fixe din categoria respectivă este de 20 ani, suma anuală a amortizării va fi :

$$a = \frac{76\,000\,000}{20} = 3\,800\,000 \text{ lei}$$

Calculînd raportul (procentual) dintre suma anuală a amortizării şi valoarea de amortizat, se obţine norma de amortizare :

$$\frac{a}{Va} \times 100 = \text{norma de amortizare} \qquad (3.6)$$

În cazul nostru, norma de amortizare va fi :

$$\frac{3\,800\,000}{76\,000\,000} \times 100 = 5\%$$

Norma de amortizare se mai poate calcula şi în felul următor :

$$Na = \frac{100}{T}, \text{ în care :} \qquad (3.7)$$

Na este norma de amortizare ;
T — durata de serviciu normată a fondurilor fixe.

În situaţia de mai sus, norma de amortizare este :

$$\frac{100}{20} = 5\ \%$$

Această normă de amortizare, care se prezintă sub forma unei cote procentuale, se aplică asupra valorii medii de amortizat.

Metoda normelor proporţionale în timp, care dealtfel constituie metoda de bază ce se aplică la noi în ţară, este relativ simplă în ceea ce priveşte calculul, decontările şi analiza.

Această metodă de calcul a amortizării constantă sau liniară se bazează pe repartiția uniformă a deprecierii pe perioada duratei de funcționare, fără să se țină seamă de ritmul variabil în timp al uzurii fondurilor fixe.

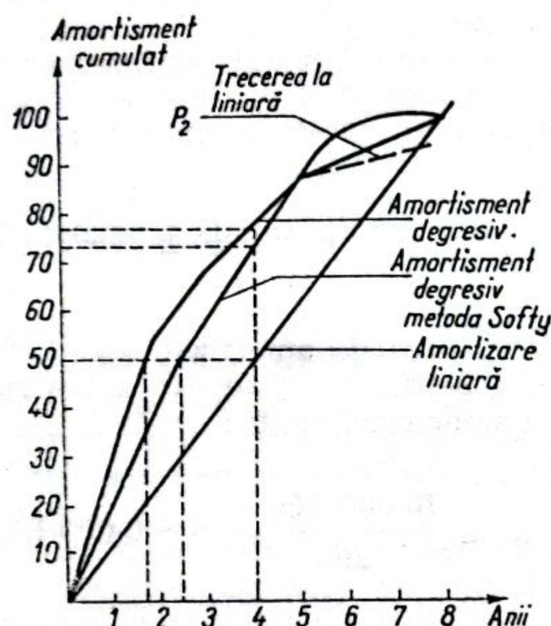

Fig. 3.6 Posibilități de organizare a calculării fondului de amortizare

Pe lîngă stabilirea unor norme de amortizare proporționale în timp, mai există și alte posibilități de organizare a recuperării uzurii fondurilor fixe. Astfel, în anumite situații concrete, se poate utiliza metoda normelor progresive, a normelor regresive în timp, sau norma pe unitate de produs (fig. 3.6).

Metoda normelor progresive în timp se recomandă pentru fondurile fixe cu o durată de serviciu foarte îndelungată, de exemplu clădiri, și corespunde ritmului efectiv al uzurii fondurilor fixe.

Metoda normelor regresive în timp este indicată categoriilor de fonduri fixe care sînt cel mai mult expuse uzurii morale (mașini, mașini-unelte, utilaje etc.), tocmai pentru a preveni din timp efectele de ordin financiar ale acestei uzuri. După această metodă normele de amortizare și, implicit, amortizarea sînt mai mari la inceput și mai mici spre sfîrșitul perioadei de funcționare, încît pe total suma anuităților amortizării este egală cu valoarea de amortizat. De menționat că în țara noastră normele progresive, ca și cele regresive în timp nu se folosesc în practica amortizării fondurilor fixe.

În Franța, de exemplu, legislația franceză permite folosirea amortizării degresive prin utilizarea procentului de bază de la metoda liniară mărit cu un anumit coeficient, după următorul model (în vigoare din mai 1975).

Procentul de amortizare astfel determinat se aplică la valoarea rămasă (reziduală).

Cînd anuitatea amortismentului devine inferioară anuității liniare, întreprinderea are latitudinea de a reveni la amortizarea liniară.

Durata de folosință	Procent liniar sau procentul de bază	Coeficient	Procentul de amortizare degresivă
3	33	1,5	50
4	25	1,5	37,5
5	20	2	40
6	16,66	2	33,33
După cel de al 6-lea an, coeficientul este de 2,5 astfel:			
8	12,5	2,5	31,25
10	10	2,5	25
20	5	2,5	12,5

O altă metodă de amortizare degresivă practicată în unele țări capitaliste este metoda SOFTY (Sum of the year digit). Pentru un bun a cărui durată de serviciu este stabilită la 8 ani, calculul amortizării are în vedere :

— stabilirea numitorului raportului, făcînd suma numerelor anilor : 1+2+3+4+5+6+7+8 =36 :

— calcularea procentului anual care se aplica asupra valorii de achiziție succesiv 8/36, 7/36, 6/36, 5/36, 4/36, 3/36, 2/36, 1/36.

Comparații între diferitele metode. Dacă se ia drept exemplu un activ industrial în valoare de 100 000 franci fancezi, la care durata de utilizare este de 8 ani, folosind diferite metode de calcul amortizarea se prezintă astfel :

	Liniar		Degresiv		Softy	
	Anuitatea	cumulat	anuitatea	cumulat	anuitatea	cumulat
1.	12 500	12 500	31 250	31 250	22 222	22 222
2.	12 500	25 000	21 485	52 735	19 444	41 666
3.	12 500	37 500	14 770	67 505	16 666	58 332
4.	12 500	50 000	10 155	77 660	13 888	72 220
5.	12 500	62 500	6 980	84 640	11 111	83 331
6.	12 500	75 000	5 120	89 760	8 333	91 664
7.	12 500	87 500	5 120	94 880	5 555	97 219
8.	12 500	100 000	5 120	100 000	2 781	100 000

Acest exemplu pune în evidență faptul că metoda amortizării degresive permite reconstituirea mai rapidă a fondurilor avansate, chiar din al doilea an recuperîndu-se 50% din investiția inițială, pe cînd prin metoda amortizării liniare acest nivel se atinge în anul 4, ecartul micșorîndu-se apoi progresiv.

Metoda normelor pe unitatea de produs se aplică în cazurile în care obiectul exploatării este limitat ca sortiment (în industria carboniferă, forestieră etc.) și se poate prevedea numărul unităților ce vor fi obținute, independent de factorul timp. Așa de exemplu, în industria minieră amortizarea la 1 000 tone de rezervă exploatabilă se determină raportînd valoarea de amortizat la rezerva exploatabilă minerală utilă.

Apoi, pentru a afla fondul anual de amortizare, se înmulţeşte valoarea amortizării la 1 000 tone de rezervă exploatabilă cu volumul extracţiei anuale de substanţă minerală utilă, folosindu-se următoarele formule :

$$At = \frac{Vr}{R} \text{ şi} \tag{3.8}$$

$$A = At \times C \tag{3.9}$$

în care :

At reprezintă amortizarea în lei, 1 000 tone de rezervă exploatabilă ;
Vr — valoarea rămasă (neamortizată) a fondurilor fixe la începutul anului de plan. Pentru fondurile fixe noi, valoarea rămasă este egală cu valoarea de inventar ;
R — rezerva exploatabilă de substanţă minerală utilă, în mii tone — existentă la începutul anului de plan ;
A — fondul de amortizare anual ;
C — extracţia anuală de substanţă minerală utilă, în mii tone.

De exemplu, dacă $Vr = 45\,000\,000$ lei, $R = 30\,000$ mii tone, iar $C = 4\,000$ mii tone, atunci vom avea :

$$At = \frac{45\,000\,000 \text{ lei}}{30\,000\,000 \text{ tone}} = 1\,500 \text{ lei/1 000 tone;}$$

$$A = 1\,500 \times 4\,000 \text{ tone} = 6\,000\,000 \text{ lei.}$$

Perfecţionarea sistemului de amortizare a însemnat, în acelaşi timp, şi adoptarea unor îmbunătăţiri în ceea ce priveşte normele de amortizare a fondurilor fixe.

Actualele norme de amortizare sînt unice pentru fonduri fixe identice, indiferent de ramura în care funcţionează, luîndu-se în considerare condiţiile normale de funcţionare şi uzură a mijloacelor de muncă.

În cazul unor grupe de fonduri fixe care funcţionează în condiţii deosebite (mediu umed, coroziv, cu temperaturi înalte) şi determină o uzură mai accentuată, sau prevăzut norme de amortizare mai mari. În acelaşi sens, s-a ţinut seama de coeficientul de schimb, luîndu-se în considerare situaţia ramurilor care folosesc cel mai intens fonduri fixe, prin aceasta nefiind nevoie de calcularea unor norme majorate în funcţie de numărul schimburilor în fiecare unitate economică.

3.2.3. Planificarea amortizării fondurilor fixe

Amortizarea fondurilor fixe comportă, în întreprinderile industriale, planificarea amortizării, precum şi vărsarea şi recalcularea periodică a acesteia.

Planificarea amortizării cuprinde o serie de lucrări analitice şi de centralizare pentru stabilirea valorii de amortizat (valoarea medie a fondurilor fixe ce vor intra şi a celor ce vor ieşi din funcţiune în perioada

de plan), gruparea fondurilor fixe în funcţie de durata de serviciu normată (neamortizate integral, amortizate integral, precum şi cele scoase din funcţiune înainte de expirarea duratei de serviciu normate), aplicarea normelor de amortizare, în sfirşit, stabilirea fondului de amortizare şi repartizarea acestuia pe destinaţii.

Ţinînd seama de normele de amortizare utilizate, planul anual de amortizare se întocmeşte în funcţie de normele analitice de amortizare (pe grupe omogene şi distincte de fonduri fixe) sau în funcţie de norma unică de amortizare, normă introdusă în vederea simplificării metodologiei de planificare, calculare şi vărsare a amortizării.

Normele analitice de amortizare se folosesc în următoarele situaţii :

— în primul an, din cadrul fiecărui plan cincinal de dezvoltare economică-socială ;

— în anul în care se produc reorganizări ale întreprinderilor, prin fuziune, absorbţie, sau divizare totală ori parţială ;

— în anul din cadrul planului cincinal, în care valoarea medie anuală a fondurilor fixe prezintă diferenţe, în plus sau în minus, mai mari de 25% faţă de valoarea medie anuală a fondurilor fixe în funcţie de care s-a determinat norma unică de amortizare.

În ceilalţi ani, cu excepţia celor amintiţi mai sus, planul de amortizare se întocmeşte pe baza valorii medii anuale a fondurilor fixe din anul de plan şi a normei unice de amortizare.

Norma unică de amortizare se calculează după următoarea formulă :

$$Nu = \frac{tA \times 100}{t\,Vma} \qquad (3.10)$$

în care :

tA reprezintă totalul fondului de amortizare anual ;

tVma — totalul valorii medii anuale a fondurilor fixe.

Rezultă, din expresia de mai sus, că norma unică de amortizare pentru fiecare unitate economică de stat se stabileşte procentual, cu două zecimale, prin raportarea totalului fondului anual de amortizare la totalul valorii anuale a fondurilor fixe din anul în care s-a calculat amortizarea în mod analitic.

Fondul de amortizare se calculează de către întreprinderi şi organizaţii economice de stat, în funcţie de normele de amortizare şi de valoarea medie anuală de amortizat a fondurilor fixe. Aceasta se determină pornindu-se de la valoarea de inventar a fondurilor fixe existente la începutul anului de plan *(V)*, la care se adaugă valoarea medie a fondurilor fixe intrate în cursul anului *(Vmai)* şi se scade valoarea medie a fondurilor fixe scoase din funcţiune în aceeaşi perioadă *(Vmae)*.

$$Vma = V + Vmai - Vmae \qquad (3.11)$$

Prin valoarea medie anuală a fondurilor fixe intrate sau ieşite din funcţiune se înţelege valoarea de inventar ponderată cu timpul, exprimat în luni întregi, în care mijloacele de muncă se află în dotarea unităţii

economice (intrări), respectiv sînt scoase din funcțiune (ieșiri). În acest scop se folosește formula.

$$Vmai \text{ sau } Vmae = \frac{V \times T}{12} \qquad (3.12)$$

în care :

Vma i sau *e* reprezintă valoarea medie a fondurilor fixe intrate sau ieșite ;

V — valoarea de inventar a fondurilor fixe ;

T — numărul de luni întregi, din luna următoare celei de intrare a fondurilor fixe pînă la sfîrșitul anului, respectiv numărul de luni întregi, din luna următoare celei de ieșire a fondurilor fixe pînă la sfîrșitul anului de plan;

12 — numărul lunilor dintr-un an.

În anul în care unitățile economice de stat întocmesc planul de amortizare pe baza normelor analitice de amortizare, valoarea medie anuală a mișcărilor de fonduri fixe se determină pe totalul grupelor de fonduri fixe, care fac parte din aceeași categorie, au aceeași durată de serviciu normată și intră sau ies în cursul aceleiași luni.

Pentru ceilalți ani, valoarea medie anuală a mișcărilor de fonduri fixe se determină în funcție de totalul fondurilor fixe care intră sau ies în aceeași lună.

Fondul de amortizare anual se calculează în mod diferit, în felul următor.

a) În anii în care planul de amortizare se întocmește pe baza normelor analitice de amortizare, fondul de amortizare se determină folosind formula :

$$A = \frac{Vma \times N}{100} \qquad (3.13)$$

în care :

A reprezintă fondul anual de amortizare ;

Vma — valoarea medie anuală a fondurilor fixe ;

N — norma analitică de amortizare.

Fondul de amortizare anual total rezultă din însumarea amortizării determinată pe fiecare grupă de fonduri fixe

b) În anii în care fondul de amortizare se calculează pe baza normei unice de amortizare, el se determină folosind următoarea formulă :

$$tA = \frac{tVma \times Nu}{100} \qquad (3.14)$$

în care :

tA reprezintă totalul fondului de amortizare anual ;

tVma — totalul valorii medii anuale a fondurilor fixe ;

Nu — norma unică de amortizare.

Defalcarea pe trimestre a fondului de amortizare anual se face în funcție de amortizarea fondurilor fixe existente la 1 ianuarie al anului de plan și de cea corespunzătoare eșalonării trimestriale a mișcării fondurilor fixe.

Este de reținut faptul că, în planul de amortizare, fondul de amortizare anual se calculează distinct pentru fondurile fixe neamortizate integral, precum și sumele de recuperat din valoarea fondurilor fixe casate înainte de amortizarea lor integrală.

3.2.4. Vărsarea amortizării fondurilor fixe

Amortizarea datorată se varsă chenzinal, cîte 1/2 din amortizarea datorată lunar (în cazul cînd amortizarea nu este mare ca volum, vărsămintele se pot face, cu acordul băncii, lunar sau chiar trimestrial), la unitatea băncii care finanțează lucrările de investiții.

În cursul anului planificat pot avea loc modificări în situația fondurilor fixe, care nu au putut fi prevăzute în momentul întocmirii planului de amortizare. De aceea, pentru ca fondul de amortizare să corespundă situației reale a fondurilor fixe, în cursul executării planului, întreprinderile și organizațiile economice de stat calculează lunar amortizarea efectiv datorată.

Pentru fondurile fixe ale căror durate de serviciu normate sînt exprimate în ani, amortizarea efectivă datorată se stabilește în funcție de totalul valorii de inventar a fondurilor fixe existente în ultima zi a lunii precedente *(V)* și de norma unică de amortizare *(Nu)*, folosind următorul procedeu de calcul :

$$A = \frac{V \times Nu}{100 \times 12} \qquad (3.15)$$

La amortizarea astfel calculată, se adaugă și ratele de recuperat din valoarea fondurilor fixe scoase din funcțiune înainte de amortizarea lor integrală, în funcție de valoarea neamortizată și de numărul de luni de eșalonare.

În cazul diferenței în minus dintre amortizarea datorată lunar și amortizarea vărsată la nivelul planului, se virează odată cu vărsămîntul din prima chenzină a lunii următoare, iar diferența vărsată în plus se compensează cu sumele planificate a se vărsa la acea dată sau după caz se restituie întreprinderii.

3.3. FINANȚAREA ȘI CREDITAREA REPARAȚIILOR CAPITALE

Se cunoaște faptul că în timpul procesului tehnologic, în timpul funcționării, părțile componente ale mașinilor, instalațiilor și construcțiilor nu se uzează în mod egal. Aceasta fie datorită faptului că elementele constitutive ale fondului fix nu sînt supuse, în mod egal, unor eforturi mecanice sau de temperatură, ceea ce determină o roadere, strivire sau deformare inegală, fie datorită compoziției materialelor din care sînt

fabricate, care face ca acţiunea distructivă a agenţilor chimici să fie diferită. Pentru eliminarea efectelor uzurii, ca şi pentru menţinerea fondurilor fixe în stare de perfectă funcţionare este necesar din punct de vedere tehnic şi avantajos din punct de vedere economic să se repare sau, în cazuri avansate de uzură, să se înlocuiască unele piese sau ansamble de piese uzate cu altele noi.

Mijloacele băneşti necesare efectuării lucrărilor de întreţinere, reparaţii curente şi capitale se evidenţiază separat în funcţie de delimitarea acestora pe baza unor criterii riguros stabilite pe fiecare categorie de fonduri fixe.

În categoria reparaţiilor capitale se încadrează reparaţiile ce se execută atunci cînd, datorită uzurii, fondul fix nu mai are randamentul, precizia de lucru ori siguranţa de funcţionare admisă de procesul tehnologic, cu scopul de a fi readus cît mai aproape de starea iniţială, în vederea funcţionării pe durata de serviciu normată. Deci, reparaţiile capitale sînt acele reparaţii care constau din înlocuirea unor părţi principale sau a unui număr important de piese uzate peste măsură, precum şi din repararea celor parţial uzate.

Pentru a exista criterii precise de delimitare a lucrărilor de reparaţii, ministerele şi alte organe centrale care au in subordine unităţi economice cu o dotare importantă de fonduri fixe au elaborat normative de întreţinere şi reparaţii pe grupe de utilaje, maşini, mijloace de transport etc.

Normativele tehnice elaborate de ministere pentru executarea reparaţiilor capitale sînt cuprinse în cataloage, în care se specifică, pe fiecare grupă de fonduri fixe, numărul reparaţiilor capitale, periodicitatea, structura şi valoarea acestora.

Ciclul de funcţionare a fondurilor fixe se exprimă în normative de timp (ani, ore de funcţionare) sau kilometri parcurşi de la data punerii în funcţiune a unui mijloc de muncă şi pînă la executarea primei reparaţii capitale sau între două reparaţii capitale succesive.

Sistemul actual de amortizare a fondurilor fixe precizează că normele de amortizare asigură numai fondurile băneşti necesare înlocuirii mijloacelor de muncă scoase din funcţiune, cu alte cuvinte finanţarea investiţiilor. Ca atare, cheltuielile pentru reparaţii capitale se includ în cheltuielile de producţie nu pe calea amortizării, ci în mod direct, în anul în care se efectuează, sau eşalonat pe mai mulţi ani în cazul în care ponderea reparaţiilor capitale în costul producţiei în anul de plan este mai mare decît ponderea reparaţiilor capitale incluse în costul producţiei realizate în anul precedent.

Prin eşalonarea cheltuielilor de reparaţii capitale pe mai mulţi ani se urmăreşte evitarea unor fluctuaţii nejustificate ale costului producţiei.

În acelaşi timp există posibilitatea ca, în anumite cazuri, cînd valoarea reparaţiilor capitale este mare în raport cu valoarea de inventar a fondurilor fixe, reparaţiile capitale să se finanţeze din amortizări.

Adoptarea sistemului includerii directe în costul producţiei a valorii reparaţiilor capitale, constituie cea mai însemnată îmbunătăţire adusă regimului reparaţiilor capitale.

Sursele utilizate pentru finanţarea reparaţiilor capitale sînt următoarele : sumele pentru reparaţii capitale incluse direct în costul pro-

ducţiei ; din amortizări, prin hotărîre a Consiliului de Miniştri, pentru anumite grupe de fonduri fixe ce necesită un volum mare de reparaţii capitale ; credite bancare.

Din sursele enumerate mai sus, ponderea cea mai însemnată o deţin sumele pentru reparaţii capitale incluse direct în costul producţiei.

În cazul unui decalaj temporar, în cadrul anului calendaristic, între momentul efectuării lucrărilor de reparaţii capitale şi momentul constituirii surselor de finanţare, întreprinderile pot apela la credite bancare pe termen scurt, acordate după principiul creditării cheltuielilor sezoniere. De asemenea, pentru cheltuielile de reparaţii capitale eşalonate pe o perioadă care depăşeşte anul de plan, unităţile bancare acordă credite pe termen de pînă la 3 ani, iar în cazuri justificate, creditul poate fi prelungit pe o perioadă de încă un an.

Lucrările de reparaţii la construcţii şi instalaţiile aferente lor, executate în antrepriză, se decontează în primele două luni ale trimestrului, pe bază de situaţii de plată pentru realizările trimestriale.

Decontarea lucrărilor de reparaţii capitale la maşini, utilaje, mijloace de transport etc. executate în antrepriză se face o singură dată, la terminarea lucrării, pe bază de factură întocmită de antreprenor.

În cazul lucrărilor de reparaţii capitale la construcţii şi instalaţiile aferente lor, executate în regie, decontarea se face pe bază de acte justificative ca : facturi, state de retribuţie a muncii etc. din contul special de reparaţii capitale, iar pentru reparaţiile la maşini, utilaje şi mijloace de transport cuprinse în producţia-marfă, decontarea se face din fondurile de reparaţii capitale la terminarea lucrării, pe bază de postcalcul şi proces-verbal de recepţie.

În condiţiile includerii directe în costuri a valorii reparaţiilor capitale, se ridică problema dacă nu există tendinţa ca unele întreprinderi să amîne efectuarea unor reparaţii capitale cu scopul de a obţine „economii" la costul producţiei. Pentru a preveni şi combate această tendinţă, este necesară întărirea rolului planului reparaţiilor capitale şi ale controlului acestora.

3.4. DECIZIA FINANCIARĂ STRATEGICĂ PRIVIND FONDURILE FIXE

Activitatea financiară din unitatea economică realizează sinteza deciziei financiare strategice în legătură cu activităţile economice de formare, refacere şi dezvoltare a fondurilor fixe din dotarea întreprinderii.

Decizia financiară strategică (dfs), în cazul fondurilor fixe, apare sub forma „Fondului de dezvoltare economică" şi asigură fonduri financiare pentru lucrările de investiţii necesare formării, refacerii şi dezvoltării elementului fonduri fixe al structurii economice de producţie. Fundamentarea deciziei financiare se realizează pe baza informaţiilor financiare la care ne-am referit sub forma necesarului de fonduri (informaţie de tip fj_1), a obligaţiilor financiare privind rambursarea creditului şi restituirea către societate (informaţii financiare de tipul fj_2), a fondurilor procurate din surse financiare interne (informaţii fi_1) sau din surse centralizate (informaţii fi_2).

În categoria informaţiilor fi_1 intră următoarele fonduri provenite din surse interne : disponibilităţi iniţiale la fondul de dezvoltare ; amortizare; prelevări din beneficii ; alte surse (sume obţinute prin scoaterea din funcţiune a fondurilor fixe, mobilizări interne etc.). În cadrul informaţiilor financiare fi_2 intră : fonduri provenite din alocaţii bugetare şi credite pentru investiţii.

Partea de cheltuieli a deciziei cuprinde informaţia financiară fj_1 referitoare la cheltuielile pentru investiţii şi formarea disponibilităţilor finale la fondul de dezvoltare economică şi informaţia financiară fj_2 : rambursarea de credite şi plata dobînzilor pentru creditele angajate în perioada precedentă.

Toate aceste informaţii sînt cuprinse în „Planul de finanţare şi creditare a investiţiilor", anexă la bugetul de venituri şi cheltuieli al întreprinderii. În cadrul acestui document are loc o primă corelaţie dintre necesarul de fonduri şi surse. Din planul de finanţare şi creditare a investiţiilor rezultă informaţia netă privind cheltuielile pentru investiţii pe baza comparaţiei dintre valoarea investiţiei pe bază de deviz şi mobilizările şi imobilizările de surse pentru investiţii.

În urma acestei comparaţii valoarea investiţiei se diminuează cu valoarea trimestrială a mobilizărilor sau se măreşte cu valoarea trimestrială a imobilizărilor. Modul concret de fundamentare şi adoptare a deciziei financiare strategice pentru investiţii se prezintă în figura 3.7.

Datele cuprinse în planul de finanţare şi creditare a investiţiilor sînt preluate în bugetul de venituri şi cheltuieli în cadrul deciziei financiare strategice. Pentru exemplificare, vom utiliza un caz concret atît pentru decizia de faţă, cît şi pentru deciziile financiare adoptate în legătură cu celelalte elemente ale structurii economice de producţie ; în final aceste decizii vor fi cuprinse în macheta bugetului de venituri şi cheltuieli.

Decizia financiară strategică în legătură cu formarea, refacerea şi dezvoltarea fondurilor fixe este :

mii lei

Venituri(fi)		Cheltuieli (fj)	
1. Disponibil iniţial	—	1. Cheltuieli pentru investiţii	25 000
2. Amortizare	15 000	2. Rambursare credite	5 000
3. Prelevare beneficii	2 000	3. Dobînzi	1 000
4. Alte surse	1 000	4. Disponibil final	1 000
5. Alocaţii bugetare	5 000		
6. Credite	9 000		
TOTAL	32 000	TOTAL	32 000

În decizia financiară de mai sus nu se cuprinde obligaţia financiară de restituire către societate a fondurilor primite de la buget sau cen-

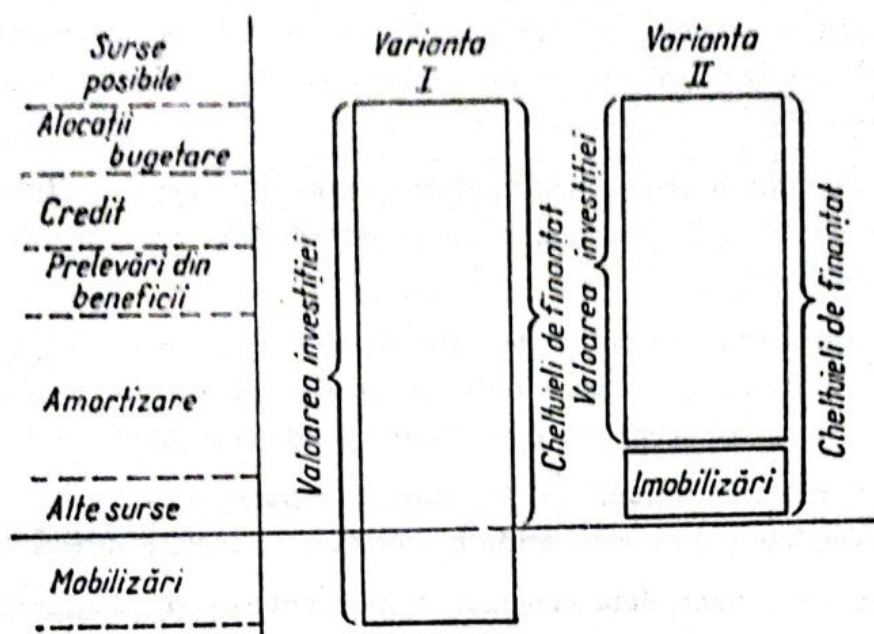

Fig. 3.7 Echilibrarea deciziei financiare strategice pentru investiții

trală în perioada anterioară. În cazul concret, obligația de restituire este de 5 000 mii lei și se acoperă din beneficii (3 000 mii lei) și amortizare (2 000 mii lei).

INTREBĂRI ȘI EXERCIȚII

- Care este rolul fondurilor fixe în cadrul structurii economice de producție a întreprinderii ? Prin ce activități economice are loc formarea, refacerea și dezvoltarea elementului fonduri fixe ?
- Ce factori obiectivi și subiectivi influențează comportamentul fondurilor fixe în procesul de producție ? Cum pot fi grupate efectele acțiunii factorilor respectivi ?
- Care sînt etapele principale ale planificării investițiilor în unitatea economică ?
- Redați semnificația economico-financiară a devizului și a părților sale componente. Care din părțile componente ale devizului trebuie să aibă ponderea principală în cadrul activității de investiție ?
- Care sînt factorii economici, tehnici, tehnologici, organizatorici etc. de care depinde nivelul necesarului de fonduri pentru activitatea de investiții ?
- Completați un deviz pentru investiții pe baza datelor din unitatea economică unde realizați practica în producție.
- Care sînt sursele din care se pot procura fonduri pentru investiții ? Dar sursele pentru acoperirea cheltuielilor pentru reparații ?
- Care este rolul autofinanțării în cadrul deciziilor financiare adoptate în legătură cu fondurile fixe ?

- **Ce semnificaţie economică şi financiară are fondul de amortizare în cadrul intreprinderii? Care sînt legăturile amortizării cu formele şi evoluţia uzurii fondurilor fixe?**

- **Ce metode de amortizare se pot utiliza pentru stabilirea fondului de amortizare? Care este metoda cea mai adecvată în cazul în care uzura morală are o influenţă puternică?**

- **Care sînt destinaţiile fondului de amortizare? Care este destinaţia fondului de amortizare în cazul în care unitatea economică nu are prevăzute în plan acţiuni de formare, refacere sau dezvoltare a fondurilor fixe?**

- **La ce categorie de acţiuni se încadrează reparaţiile curente şi capitale a fondurilor fixe? Pot avea reparaţiile o acoperire financiară directă?**

- **Realizaţi, pe baza unor date concrete, fundamentarea şi adoptarea unei decizii financiare strategice în legătură cu fondurile fixe ale unei unităţi economice industriale.**

- **Propuneţi o decizie financiară în care să se cuprindă toate informaţiile financiare în legătură cu fondurile fixe.**

Capitolul IV

FINANŢAREA MIJLOACELOR CIRCULANTE

4.1. CONŢINUTUL MIJLOACELOR CIRCULANTE

Înfăptuirea procesului de producţie din unitatea economică impune existenţa elementului de structură economică de producţie *mijloace circulante. Acestea sînt bunuri materiale care constituie obiectul prelucrării sau auxiliare ale activităţii de prelucrare.* Aceste valori materiale *contribuie în mod direct sau indirect la realizarea produselor finite ale întreprinderii, unele din ele formînd substanţa materială a rezultatelor producţiei.*

În mod concret se includ în noţiunea de mijloace circulante *materiile prime, materiale, combustibilii, unele unelte de muncă, echipamentul de protecţie* etc., aflate în stocuri pentru sau în producţie, precum şi *produsele finite, semifabricatele destinate vînzării, mijloacele în decontare şi mijloacele băneşti aflate în domeniul circulaţiei mărfurilor.*

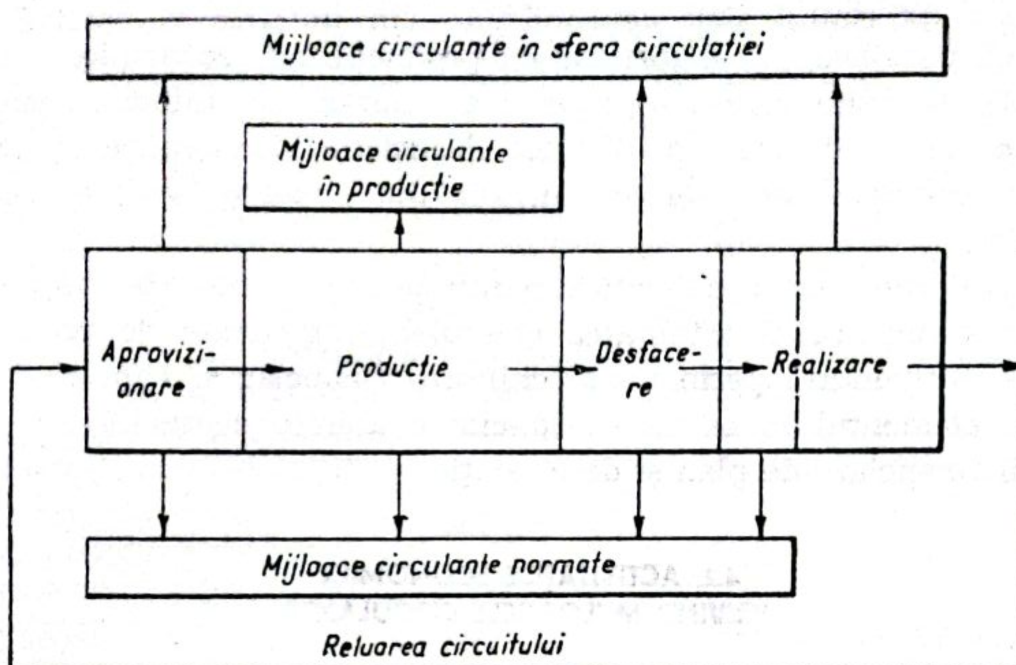

Fig. 4.1 Structura mijloacelor circulante

Fiecare fază a activității din unitatea economică necesită forme specifice de mijloace circulante (fig. 4.1). Astfel, din acest punct de vedere, structura mijloacelor circulante cuprinde următoarele grupe :

— mijloacele circulante pentru producție, formate în faza de aprovizionare : materii prime, materiale, semifabricate și subansamble cumpărate în cadrul relațiilor de cooperare în producție cu alte întreprinderi, combustibili, ambalaje, obiecte de inventar, piese de schimb, echipament și materiale de protecție, uniforme, anvelope, scule, dispozitive și verificare etc. ;

— mijloacele circulante în faza de producție : producția nefinită (sau în curs de prelucrare), cheltuielile privind perioadele viitoare ;

— mijloacele circulante din faza de desfacere : produsele finite, semifabricatele destinate vînzării ;

— mijloacele circulante din faza realizării producției : mijloacele în decontare, mijloacele bănești, debitorii.

Privită din alt punct de vedere, structura mijloacelor circulante din unitatea economică cuprinde mijloacele aflate în sfera efectivă a procesului de producție (stocurile și cheltuielile aferente producției nefinite) și mijloacele aflate în sfera circulației mărfurilor și schimbului (stocurile și cheltuielile din aprovizionare, desfacere și realizare).

Volumul și structura mijloacelor circulante din unitatea economică sînt dependente de nivelul sarcinilor de producție revenite întreprinderii din planul național de dezvoltare economică și socială, precum și de calitatea activității de producție, aprovizionare, desfacere, realizare,

determinată, la rîndul său, de condițiile din unitatea respectivă și de dezvoltarea de ansamblu a forțelor de producție din economie.

Cu toată diversitatea lor, mijloacele circulante din unitatea economică pot fi considerate un element distinct al structurii economice de producție, cu un comportament relativ uniform din punct de vedere economic și financiar.

După cum vom vedea, datorită faptului că forma valorică a mijloacelor circulante concentrează totalitatea cheltuielilor generate de procesul de producție, influențînd permanent echilibrul financiar și bănesc al întreprinderii, elementul în cauză va solicita o atenție deosebită din partea activității financiare de plan și de execuție.

4.2. ACTIVITĂȚILE ECONOMICE PRIVIND MIJLOACELE CIRCULANTE

Elementul mijloace circulante rezultă în urma desfășurării unor activități economice de formare cantitativ-calitativă. La rîndul lor, activitățile economice respective sînt fundamentate pe mecanismul unui sistem de factori obiectivi și subiectivi care acționează asupra întregii structuri economice de producție din unitatea economică.

În conformitate cu principiile generale ale modelului conexiunilor factori-structură economică de producție-activități economice și financiare, model prezentat pe larg în capitolul II, elementul mijloace circulante va recepționa în mod permanent și direct influențele celor trei categorii de factori : factorii de formare cantitativ-structurală (Fc_1) ; factorii care afectează cantitativ, calitativ și moral structura economică de producție (Fc_2) ; factorii de dezvoltare și perfecționare (Fc_3).

Primul grup de factori va determina activitatea economică de formare inițială a elementului mijloace circulante și nivelul normal la care trebuie menținut elementul în cauză. În această grupă de factori se cuprind : „Condițiile tehnice, tehnologice și organizatorice de lucru" realizate în unitatea economică în general și pe fiecare fază de activitate, în special ; „Volumul capacității de producție pe un ciclu de fabricație".

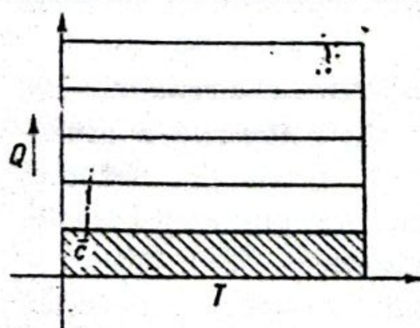

Fig. 4.2. Formarea imobilizărilor obiective în mijloace circulante

În orice unitate economică, condițiile tehnice, tehnologice și organizatorice de lucru vor avea ca efect al acțiunii lor, în cazul mijloacelor circulante, nivelul mediu zilnic al imobilizărilor de mijloace circulante pe unitatea de produs (notat cu $\bar{c}$) și durata în zile a imobilizării în fazele de activitate din unitatea economică (T). Nivelul total al imobilizărilor de mijloace circulante pe un produs este dat în figura 4.2 prin dreptunghiul hașurat $(\bar{c}T)$.

Este evident că o evoluţie a condiţiilor tehnice, tehnologice şi organizatorice de lucru are o influenţă favorabilă ducînd la reducerea imobilizărilor generale în elementul mijloace circulante, atît prin diminuarea imobilizărilor zilnice pe produs (notate cu $\bar{c}$), cît şi prin reducerea timpului de imobilizare (*T*).

Celălalt factor, reprezentat de volumul ideal al capacităţii de producţie, este rezultatul deciziei economice de constituire a obiectivului economic (unitate economică), condiţionată, la rîndul său, de posibilităţile tehnico-economice ale economiei, de planul unic de dezvoltare economică şi socială, de piaţă etc. Influenţa acestui factor va avea ca efect o multiplicare a imobilizărilor date de factorul anterior, multiplicare dependentă de capacitatea de producţie posibilă dată de numărul de produse (*Q*).

În urma acţiunii corelate a celor doi factori, elementul mijloace circulante va trebui constituit la nivelul maxim dat de relaţia generală :

$$MC = \Sigma Q\bar{c}T \tag{4.1}$$

unde :

MC reprezintă volumul maxim cerut de factorii de formare (notaţi cu Fc_1) ;
Q — capacitatea maximă de producţie ;
$\bar{c}$ — imobilizările medii zilnice pe produs ;
T — timpul de imobilizare în toate fazele de activitate din unitatea economică.

Al doilea grup de factori (Fc_2) determină efecte destructive, de consum sau de reducere a volumului elementului mijloace circulante în comparaţie cu nivelul cerut de primul grup de factori. Astfel, în fiecare ciclu de fabricaţie majoritatea componentelor mijloacelor circulante se consumă integral, părăsind unitatea economică odată cu produsele finite vîndute.

Totodată, pe perioada imobilizării în întreprindere, mijloacele circulante pot fi afectate cantitativ şi calitativ de acţiunea unor factori fizico-chimici, de uzura morală etc.

În sfîrşit, tot în acest grup de factori vom cuprinde şi factorul subiectiv, omul, în poziţia sa de executant, cînd poate da o utilizare insuficient de eficientă (datorită unor carenţe de calificare, disciplină), sau în poziţia sa de decident, cînd influenţează nivelul elementului mijloace circulante prin volumul efectiv al deciziei economice de exploatare a capacităţii de producţie (în cazul în care decizia este sub nivelul maxim posibil al capacităţii).

În majoritatea lor, efectele de mai sus cer repetarea după fiecare ciclu de fabricaţie a activităţii de formare a mijloacelor circulante sau acţiuni de completare pentru înlocuirea stocurilor afectate calitativ sau cantitativ de factorii fizico-chimici şi de uzura morală. Nivelul efectiv de utilizare a capacităţii de producţie va da volumul real al activităţii de formare-completare :

$$MC = Q_1\bar{c}T \tag{4.2}$$

unde :

Q_1 reprezintă capacitatea de producţie efectiv utilizată în unitatea economică.

Al treilea grup de factori (Fc_3), reprezentat de legile economice, interacțiunea mijloacelor circulante cu celelalte componente ale structurii de producție și de rolul dinamizant al factorului subiectiv de execuție și conducere (atunci cînd are un nivel ridicat de calificare), determină dezvoltarea cantitativă și perfecționarea elementului analizat.

Drept urmare a acestor efecte, în unitatea economică va trebui să se organizeze, alături de activitatea economică de formare-completare (la nivelul dat de relația 4.2) și acțiuni de dezvoltare cantitativă și calitativă a mijloacelor circulante. Împreună aceste activități (de formare și de dezvoltare) trebuie să asigure elementului mijloace circulante următorul volum :

$$MC = Q_2 \bar{c}_2 T_2 \tag{4.3}$$

unde :

MC reprezintă nivelul real al mijloacelor circulante în urma recepționării efectelor celor trei categorii de factori obiectivi și subiectivi.

Q_2 — capacitatea de producție utilizată în urma acțiunii factorilor Fc_2 și Fc_3 ;

$\bar{c}_2$ — imobilizarea medie zilnică pe produs în urma acțiunii factorilor de perfecționare din grupa Fc_3 ;

T_2 — timpul de imobilizare a mijloacelor circulante după acțiunea factorilor din grupa Fc_3.

Activitatea economică care va asigura formarea elementului mijloace circulante la nivelul dat de relația 4.3, este punctul de plecare pentru stabilirea mărimii repartiției financiare din unitatea economică în legătură cu mijloacele circulante ale acesteia. Între cele două tipuri de activități se realizează o corelație permanentă, obiectivele lor avînd un conținut apropiat.

Astfel, activitatea economică va stabili în legătură cu mijloacele circulante următoarele (fig. 4.3) :

— necesarul de mijloace circulante, sub formă cantitativă, în toate fazele de activitate (aprovizionare, producție, desfacere, realizare) ;

— expresia valorică a consumului de materii prime, materiale și a celorlalte cheltuieli, sub forma costului complet ;

— stocurile optime de mijloace circulante, în funcție de necesarul cantitativ și condițiile de organizare tehnică și tehnologică din fiecare fază de activitate.

Activității financiare îi revin, în legătură cu mijloacele circulante, următoarele obiective :

— stabilirea informației financiare privind necesarul de fonduri (sub formă de normativ și obligații financiare) ;

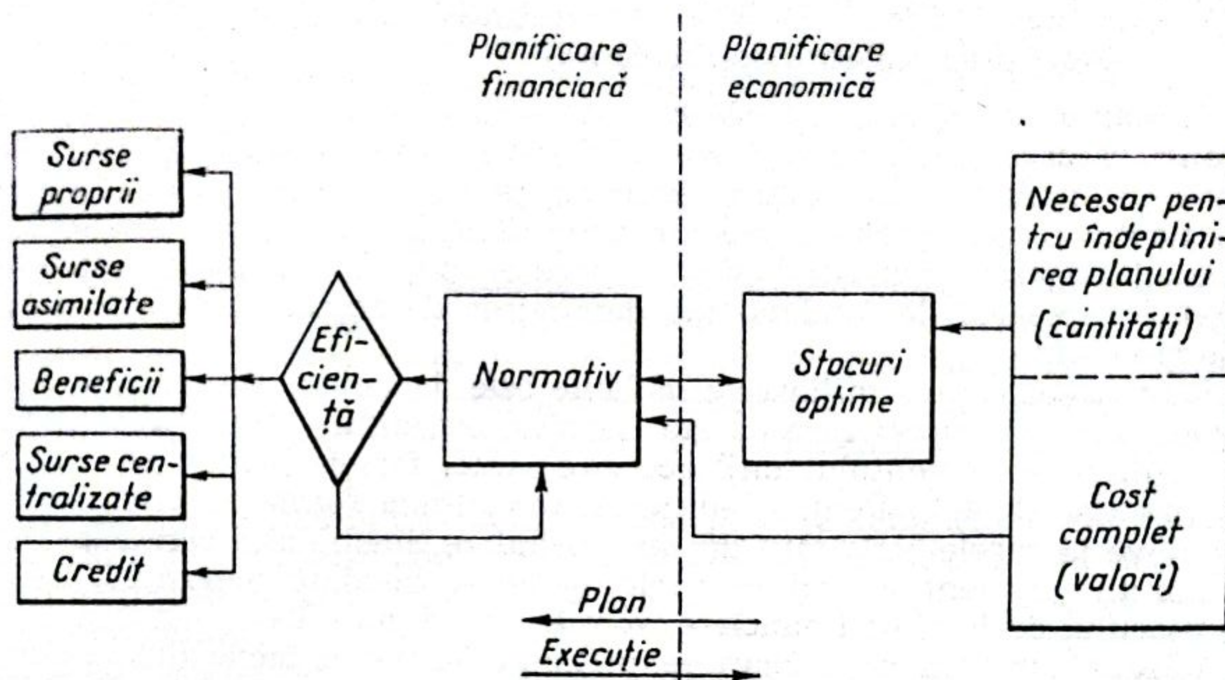

Fig. 4.3 Contribuția activității financiare și economice privind domeniul mijloacelor circulante

— stabilirea informației financiare privind sursele interne și din afara unității economice, din care se procură fondurile financiare necesare ;

— stabilirea indicatorilor financiari ai eficienței economice în legătură cu formarea și utilizarea elementului mijloace circulante în cadrul structurii economice de producție.

Avînd în vedere interdependența activitate financiară — activitate economică, problemele de planificare financiară în legătură cu mijloacele circulante vor fi abordate în paralel cu rezolvările din punct de vedere economic date formării și dezvoltării elementului în cauză (bineînțeles că problemele economice se vor prezenta pe scurt).

4.3. ACTIVITATEA FINANCIARĂ DE REPARTIȚIE

Activitatea financiară de repartiție realizează, în faza de plan, cunoașterea realității economico-financiară din interiorul unității economice, precum și a influențelor primite din afara întreprinderii din partea centralei economice, a economiei în ansamblu și din partea sistemului financiar și de credit. Pe baza acestei cunoașteri se determină, cu ajutorul instrumentelor, metodelor și principiilor mecanismului economico-financiar, informațiile financiare privind : necesarul de fonduri pentru producție și dezvoltare internă *(fj_1)* ; obligațiile financiare ale unității economice față de centrală, minister, buget de stat, credit, asigurări fj_2) ; sursele financiare interne *(fi_1)* ; sursele financiare din afara întreprinderii *(fi_2)* și indicatorii financiari ai eficienței economice.

4.3.1. Informația financiară privind necesarul de fonduri (Normarea mijloacelor circulante)

Normarea mijloacelor circulante reprezintă activitate de planificare financiară a fondurilor necesare activității economice de formare, reconstituire-completare, dezvoltare și perfecționare a elementului mijloace circulante în principalele faze ale activității din unitatea economică. În urma desfășurării activității de normare se obține informația financiară privind necesarul de fonduri, sub denumirea de normativ pentru mijloacele circulante.

Normativul pentru mijloace circulante este dependent de influența unor factori similari cu cei care au stat la baza evaluării activității economice de formare a elementului mijloace circulante, factori prezentați mai sus, în paragraful 4.2. Pentru edificarea modului de formare a imobilizărilor obiective în fazele activității din întreprindere, imobilizări care reprezintă conținutul elementului mijloace circulante și totodată determină nivelul necesarului de fonduri financiare, vom analiza figura 4.4.

Astfel, în partea superioară se prezintă formarea factorului cheltuieli medii zilnice pe total decizie de producție *($Q\bar{c}$)*, vezi și relația (4.3), pe măsură ce procesul de prelucrare din unitatea economică avansează prin fazele de aprovizionare, producție, ajungînd în fazele de desfacere și realizare (în partea centrală a figurii).

În partea de jos a figurii este prezentat factorul timp de imobilizare *(T)*, cu subetapele caracteristice fiecărei faze de activitate.

Așa cum am arătat, factorii de mai sus stau la baza determinării necesarului de fonduri sub forma normativului pentru mijloace circulante. Atît cheltuielile medii zilnice totale (notate cu $\bar{C}$) cît și timpul obiectiv

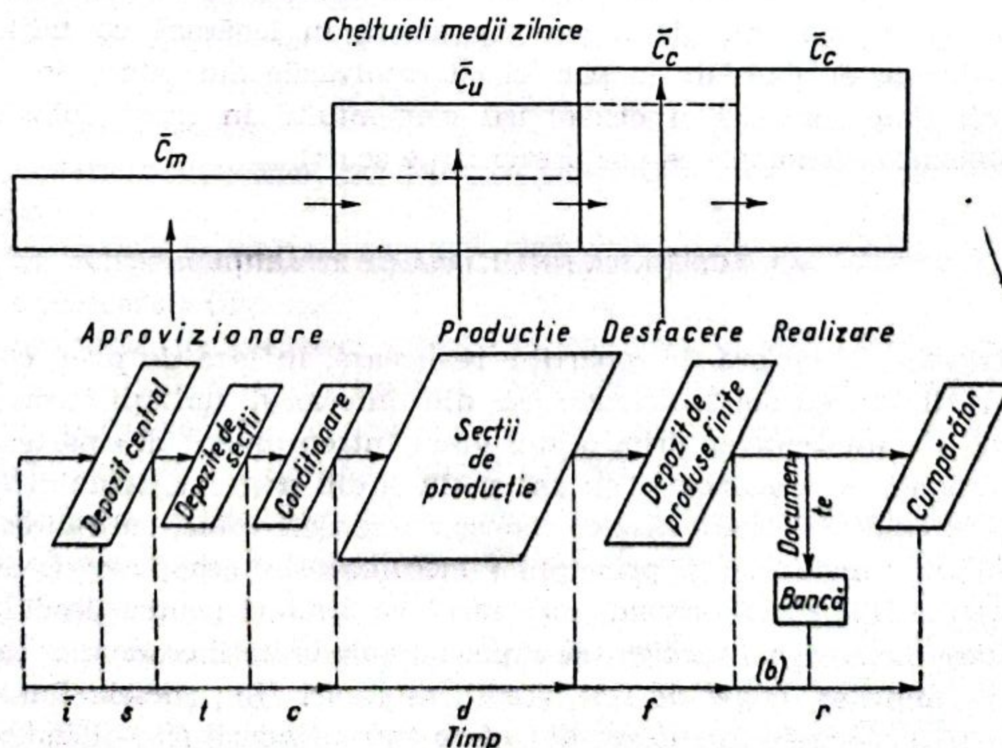

Fig. 4.4 Formarea elementului mijloacelor circulante în unitatea economică

de imobilizare (notat cu *T*) sînt dependenţi de modul specific în care acţionează factorii Fc_1 Fc_2 şi Fc_3.

Astfel, cheltuielile medii zilnice totale ($\bar{C}$), în faza de aprovizionare, se află la nivelul consumului mediu zilnic de materii prime şi materiale, evaluat la preţul de aprovizionare (preţul de producţie şi cheltuielile de aprovizionare depozitare, $\bar{C}m$). În faza de producţie factorul cheltuieli medii atinge, la sfîrşitul fazei respective, nivelul costului de uzină ($\bar{C}u$), prin adăugarea la cheltuielile materiale, provenite din faza de aprovizionare, a cheltuielilor de prelucrare (retribuţie, amortizare, cheltuieli generale etc.). În faza de desfacere continuă evoluţia factorului cheltuieli medii zilnice ; astfel, prin adăugarea cheltuielilor de desfacere se obţine nivelul costul complet (nivel notat cu $\bar{C}c$), nivel maxim pentru factorul în cauză.

Acelaşi nivel, cheltuieli medii zilnice la cost complet, se va menţine şi în faza de realizare, cheltuielile generate de operaţiunile de decontare fiind cuprinse deja în cheltuielile de desfacere sau trecînd în sarcina cumpărătorului.

Timpul imobilizării obiective este dependent de durata de desfăşurare a fiecărei faze a procesului din unitatea economică. Astfel, faza de aprovizionare va solicita o perioadă care cuprinde intervalul mediu între două aprovizionări ($\ddot{i}$), timpul pentru transport interior (*t*), timpul pentru operaţiuni de condiţionare (*c*), timpul pentru stocul de siguranţă (*s*) şi timpul pentru stocurile de iarnă (*i*). Producţia solicită un timp notat cu *d* pentru operaţiunile de muncă ale ciclului de fabricaţie, desfacerea timpul *f*, iar realizarea timpului *r*. În cadrul realizării avem şi o subetapă notată cu *b*, perioadă necesară întocmirii şi depunerii la bancă a documentelor în curs de încasare.

Pentru activitatea de normare se utilizează toate nivelele înregistrate de factorul cheltuieli medii zilnice şi timpul cuprins între momentul t_0 şi momentul t_b ($\bar{i}+t+c+s+d+f+b$), restul perioadei intrînd în atribuţia activităţii de creditare directă în afara normativului pentru mijloace circulante ($i+r-b$).

Normativul, ca expresie a necesarului de fonduri financiare pentru formarea elementului mijloace circulante, este dat de relaţia generală de mai jos, factorii relaţiei respective fiind redaţi şi în figura 4.5 :

$$Nv=\int_{t_0}^{t_b} F(\bar{C})\,dt \quad (4.4)$$

unde :

Nv reprezintă informaţia financiară a necesarului de fonduri sub forma normativului ;

$F(\bar{C})$ — funcţia cheltuielilor medii zilnice totale, funcţie care evoluează în timp, de la nivel $\bar{C}m$ la nivelul $\bar{C}c$. în intervalul t_0-t_b.

Activitatea financiară de normare a mijloacelor circulante utilizează două metode de lucru pentru stabilirea normativului ; metoda normării analitice şi metoda normării sintetice. Cu ajutorul primei metode se determină normativul pe fiecare component al elementului mijloace circulante, folosind în relaţiile de calcul nivelul planificat al factorilor direcţi de influenţare a necesarului de fonduri (cheltuieli medii zilnice şi timpul). Metoda normării sintetice stabileşte normativul pe total mijloace circu-

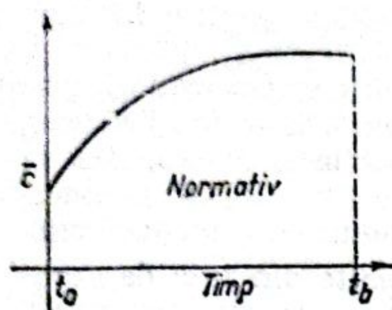

Fig. 4.5 Modelul general al normativului

lante, folosind indicatorul financiar al „vitezei de rotaţie a fondurilor pentru mijloace circulante", expresie generalizantă a influenţei tuturor factorilor care modifică volumul normativului.

Activitatea financiară de normare stabileşte, prin bugetul de venituri şi cheltuieli al întreprinderii, necesarul de fonduri pentru totalitatea mijloacelor circulante necesare proceselor care au loc în unitatea economică. În primul rînd, este determinat necesarul de fonduri privind stocurile şi cheltuielile de natura mijloacelor circulante al căror volum este reglementat de norme şi normative (parte principală a mijloacelor circulante din întreprindere) ; în al doilea rînd, se stabileşte necesarul de fonduri pentru alte elemente de natura mijloacelor circulante.

Necesarul total de fonduri pentru mijloace circulante, cuprinzînd normativul şi alte elemente de mijloace circulante, se planifică pentru sfîrşitul de perioadă de plan (an, trimestru) ; acest necesar, ca informaţie financiară de tipul fj_1, este cuprins în decizia financiară strategică privind mijloacele de plan şi, prin aceasta, în bugetul de venituri şi cheltuieli.

Metoda de normare analitică are în vedere situaţia concretă în care se află cei doi factori care determină nivelul necesarului de fonduri : cheltuielile medii zilnice şi timpul, pe parcursul proceselor din unitatea economică. De aceea normativul va fi stabilit pe fiecare fază de activitate şi pe fiecare tip de mijloace circulante existent în faza de aprovizionare, de producţie, de desfacere şi de realizare.

Pe parcursul aplicării metodei de normare analitică se va realiza o permanentă corelaţie cu planificarea economică a mijloacelor circulante. Pentru a avea o imagine de ansamblu a activităţii de planificare financiară şi a corelaţiei sale cu planificarea economică a mijloacelor circulante, vom reda formarea conţinutului informaţiei financiare privind necesarul de fonduri (cu linie întreruptă în figura 4.6) şi conţinutul informaţiei economice privind necesarul de mijloace circulante (cu linie continuă în figura 4.6) pe întregul proces din unitatea economică desfăşurat în perioada $t_o—t_r$

Normarea materiilor prime şi a materialelor. Planificarea economică şi financiară a materiilor prime şi a materialelor are în vedere nivelul imobilizărilor obiective de mijloace circulante în faza de aprovizionare. În această fază elementul mijloace circulante cuprinde materii prime şi materiale destinate producţiei, obiecte ale muncii care au un grad de prelucrare mai mult sau mai puţin avansat, în funcţie de poziţia unităţii economice respective pe circuitul general al schimbului de activităţi din economie şi de volumul cooperării în producţie cu alte întreprinderi. În unitatea în cauză, materiile prime rămîn sub forma în care au fost aprovizionate sau sînt supuse unor operaţii de condiţionare, debitare, sortare, operaţii anterioare începerii prelucrării propriu-zise.

Calculul stocurilor. Formarea stocurilor de materii prime, în faza de aprovizionare, este justificată de necesitatea rezolvării contradicţiei dintre caracterul permanent al solicitărilor de materii prime de către pro-

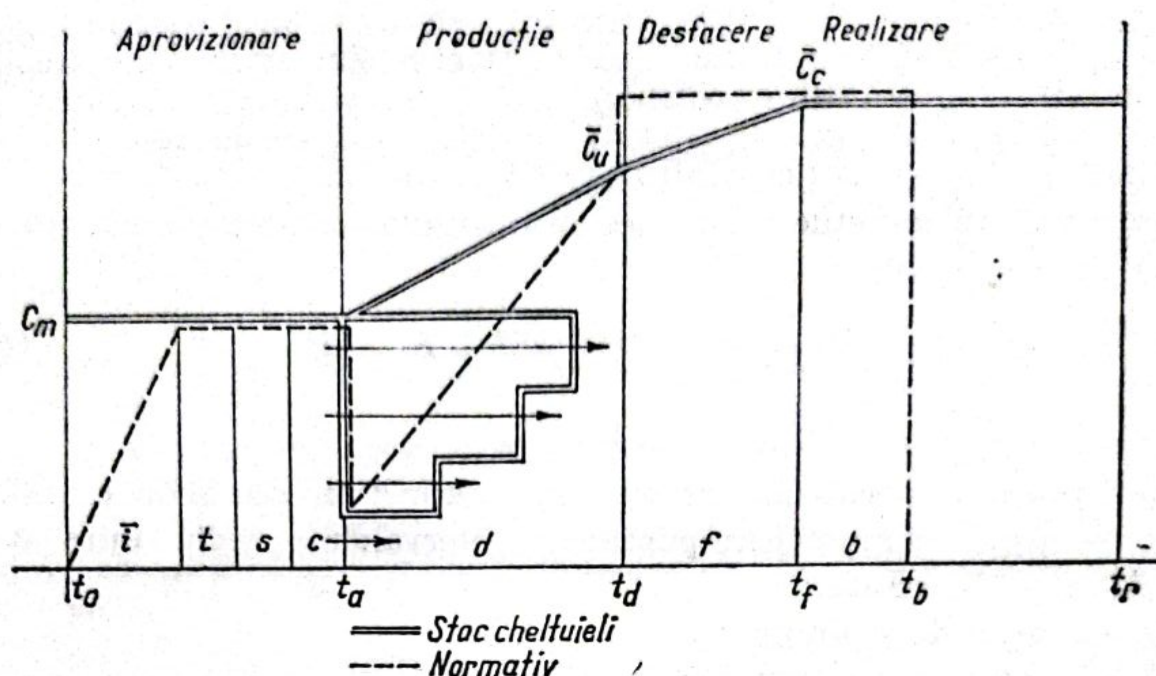

Fig. 4.6 Evoluția factorilor care determină normativul pe faze ale activității din unitatea economică și imobilizarea economică și financiară

ducție și modul discontinuu de realizare a activității de aprovizionare. Prin constituire de stocuri se permite atît producției cît și aprovizionării să se desfășoare conform organizării lor.

Justificarea formării de stocuri în această fază este fundamentată și de organizarea internă a subunităților întreprinderii (aprovizionarea lor necesitînd un timp pentru transportul interior al materiilor prime), de probabilitatea apariției unor abateri de la termenul prevăzut în contractele de aprovizionare, precum și de necesitatea organizării unor activități de condiționare cerute de tehnologia de fabricație. In unele unități economice se impune, pe perioada de iarnă, constituirea unor stocuri distincte de materii prime al căror transport poate întîmpina greutăți datorită condițiilor climaterice.

În figura 4.7 se prezintă stocurile care se constituie în faza de aprovizionare și anume stocul curent, care asigură consumul pentru pro-

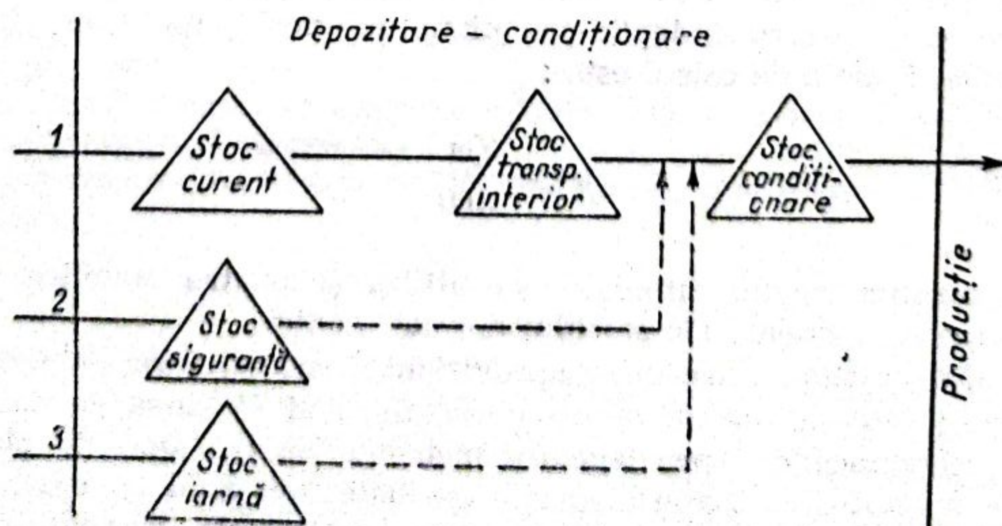

Fig. 4.7 Stocuri și circuite în faza de aprovizionare

ducție între două aprovizionări succesive, stocul pentru transport interior, stocul pentru condiționare (aceste stocuri sînt situate pe circuitul normal (1) aprovizionare-producție), stocul de siguranță și stocul de iarnă, stocuri aflate pe circuitele (2) și (3), circuite de rezervă utilizate numai în cazuri critice pentru aprovizionare.

Rezultă că în unitățile economice se constituie un stoc normat maxim la nivelul dat de relația :

$$Sn = Sc + Ss + Scd + St + Si \tag{4.5}$$

unde :

Sn reprezintă stocul normat maxim, exprimat în zile și în cantități ;

Sc — stocul curent, corespunzător intervalului mediu între două aprovizionări succesive ;

Ss — stocul de siguranță ;

St — stocul pentru transport interior ;

Scd — stocul pentru perioada de condiționare ;

Si — stocul de iarnă.

Volumul stocurilor formate în faza de aprovizionare este dependent de :

— consumul mediu zilnic al producției din materia primă al cărei stoc se planifică, consum exprimat în unități de măsură naturale (se notează cu simbolul $\bar{C}s$);

— intervalul de timp pentru care se constituie stocul.

Determinarea factorilor de mai sus se realizează de către planificarea economică pe baza datelor din unitatea economică (aflate în documentele serviciilor de planificare-dezvoltare, aprovizionare, desfacere, contabilitate, organizarea producției) și a actelor normative elaborate de Consiliul de Miniștri, ministere.

Stocul curent. Consumul mediu zilnic pentru stocul curent se calculează pe baza datelor cuprinse în planul de producție, fișele tehnologice ale produselor care consumă materia primă normată sau planul costului pe produs. Din documentele respective rezultă indicatorul economic „necesar pentru îndeplinirea planului anual", indicator notat cu simbolul *Qa*. Relația de calcul este :

$$\bar{C}s = \frac{Qa}{360} \tag{4.6}$$

Acest consum mediu zilnic se va utiliza și pentru stabilirea celorlalte stocuri componente ale stocului normat maxim.

Intervalul de timp între două aprovizionări succesive se stabilește sub forma unui interval mediu (notat cu $\bar{i}$), folosind ca sursă de date contractele economice de aprovizionare încheiate pentru anul de plan sau fișele de magazie ale materiei prime normate, din anul de bază, atunci cînd la data planificării nu sînt realizate contractele de aprovizionare.

Intervalul mediu între două aprovizionări succesive rezultă din relația :

$$\bar{i} = \frac{\Sigma q_i \, t_i}{\Sigma q_i} \qquad (4.7)$$

unde :

$\bar{i}$ reprezintă intervalul mediu între două aprovizionări succesive în unitatea economică ;

q_i — cantitatea contractată sau efectiv intrată în unitate pentru fiecare aprovizionare i în parte ;

t_i — intervalul de timp care precede fiecare aprovizionare i, interval prevăzut în contracte sau evidențiat în fișa de magazie a materiilor prime.

Propunem ca exemplu de calcul al intervalului mediu situația materiei prime „Fontă", pentru care datele culese din contractele de aprovizionare au următorul conținut :

Data intrării prevăzută în contract	Intervalul t_i	Cantitatea q_i
01.I	10 zile de la precedenta aprovizionare	50 t
16.I	15 zile	200 t
26.I	10 zile	100 t
31.I	5 zile	200 t
TOTAL	×	550 t

$$\bar{i} = \frac{50 \times 10 + 200 \times 15 + 100 \times 10 + 200 \times 5}{50 + 200 + 100 + 200} = \frac{5\,500}{550} = 10 \text{ zile}$$

În practică, calculul intervalului mediu ia în considerație datele pentru o perioadă de timp suficient de mare (șase luni sau un an), pentru ca rezultatul obținut să exprime cît mai fidel tendința intervalului între două aprovizionări succesive.

Avînd cei doi factori care determină stocul curent, acesta va fi egal cu :

$$Sc = \overline{Cs} \times \bar{i} \qquad (4.8)$$

Stocul de siguranță. Acest stoc are menirea de a asigura continuitatea producției în situații excepționale, cînd, din motive obiective sau subiective, nu se poate constitui stocul curent.

Pentru acest stoc intervalul de constituire are în vedere timpul cerut de realizarea unor noi demersuri pe lîngă unitatea furnizoare de materii prime, timpul pentru operațiunile de încărcare-transport-descărcare sau se

calculează pe baza unor informații privind abaterile de la intervalul mediu consemnate în anul de bază :

$$s = \frac{\Sigma qa_i \, ta_i}{\Sigma qa_i} \tag{4.9}$$

unde :

s reprezintă intervalul de timp pentru care se constituie stocul de siguranță ;

qa_i — cantitatea corespunzătoare aprovizionării i care s-a abătut, ca interval efectiv, de la intervalul mediu între două aprovizionări stabilit pentru anul de bază ;

ta_i — mărimea abaterii peste intervalul mediu în cazul aprovizionării i.

Pentru exemplificare vom folosi datele din fișa de magazie a materiei prime „Fontă", date pe care le vom compara cu intervalul mediu stabilit anterior pe baza contractelor din perioada anului de bază :

Termen efectiv	Termen — mediu (i)	Abaterea ta_i	Cantitatea intrată	qa_i	$qa_i \times ta_i$
9 zile		−1	150 t.	—	—
12 zile	10 zile	2	200 t.	200 t.	400
12 zile		2	200 t.	200 t.	400
15 zile		5	200 t.	200 t.	1 000
TOTAL	×	×	×	600 t.	1 800

$$s = \frac{1\,800}{600} = 3 \text{ zile}$$

Avînd factorul timp mediu pentru stocul de siguranță, sub forma indicatorului s, stocul de siguranță este egal cu :

$$Ss = \overline{C}s \times s \tag{4.10}$$

Stocul pentru intervalul de transport interior. Acest stoc este destinat consumului producției pe perioada de timp în care materiile prime sînt cuprinse în cadrul transportului de la depozitul central al unității economice spre depozitele subunităților de producție. Intervalul de timp, notat cu t, se apreciază în funcție de distanța deplasării și de tipul de mijloace de transport folosite. Avînd acest interval și consumul mediu zilnic din materia primă planificată, stocul pentru transportul interior va fi :

$$St = \overline{C}s \times t \tag{4.11}$$

Stocul de condiționare. Menirea acestui stoc se referă la asigurarea consumului producției pe perioada de timp în care materia primă plani-

ficată se află ocupată în cadrul operațiilor de condiționare, debitare sau pregătire pentru a intra în procesul efectiv de prelucrare. Intervalul de timp, notat cu *c*, este stabilit de către serviciile tehnice care execută operația de condiționare și apare în fișa tehnologică a produselor unde se utilizează materia primă în cauză.

Și în acest caz se va utiliza consumul mediu zilnic pentru a stabili stocul de condiționare planificat :

$$Sc = \overline{Cs} \times c \tag{4.12}$$

Stocul de iarnă. Acest stoc, constituit pe baza unor aprobări din partea ministerului coordonator al unității economice cu avizul Ministerului Aprovizionării Tehnico-Materiale și Controlului Gospodăririi Fondurilor Fixe și Ministerului Finanțelor, are ca scop asigurarea consumului producției în perioada de iarnă, în cazul în care nu se pot constitui stocurile curente. Nivelul său are în vedere consumul mediu zilnic și intervalul aprobat :

$$Si = \overline{Cs} \times i \tag{4.13}$$

Pentru planificarea economică a mijloacelor circulante, stocul de siguranță însumat cu stocul de condiționare reprezintă stocul minim, stoc care nu poate fi consumat de către unitatea economică fără aprobarea Ministerului Aprovizionării Tehnico-Materiale și Controlului Gospodăririi Fondurilor Fixe sau a organului ierarhic superior.

Calculul normativului. Informația financiară privind necesarul de fonduri (fj_1), redată prin normativul pentru formarea stocurilor de mijloace circulante în faza de aprovizionare, depinde, în linii mari, de aceiași factori pe care i-am stabilit pentru stocurile de mai sus.

Planificarea financiară preia, parțial sau total, nivelul factorilor care au determinat volumul stocurilor de mijloace circulante. Este însă necesar ca economistul financiar să supună datele preluate de la planificarea economică unei verificări complexe sau să realizeze devize de calcul proprii pentru unii din factorii care sînt cuprinși în relația de calcul al normativului.

Factorii care determină volumul normativului sînt :

— cheltuielile medii zilnice cu materia primă planificată, factor notat cu simbolul $\overline{C}m$;

— timpul de imobilizare a materiilor prime în faza de aprovizionare, factor notat cu simbolul *T* și format prin însumarea etapelor determinate în cazul planificării stocurilor $(i + t + c + s)$;

— coeficientul de corectare, notat cu simbolul *k*.

În cazul primului factor, diferența față de factorul similar utilizat în relația de stabilire a stocurilor este dată de exprimarea valorică, consumul mediu zilnic fiind înmulțit cu prețul de aprovizionare corespunzător materiei prime respective.

Al doilea factor este similar ca nivel cu factorul timp folosit în relația de calcul al stocului normat maxim. În schimb, în relația de stabilire a normativului pentru mijloacele circulante din faza de aprovizionare intervine un al treilea factor, sub forma coeficientului de corectare *k*. Acest factor reflectă fenomenul reducerii treptate a imobilizărilor obiective din faza de aprovizionare (fig. 4.8), datorită trecerii materiilor prime în producție. Aici, intrînd în componența elementului de mijloace circu-

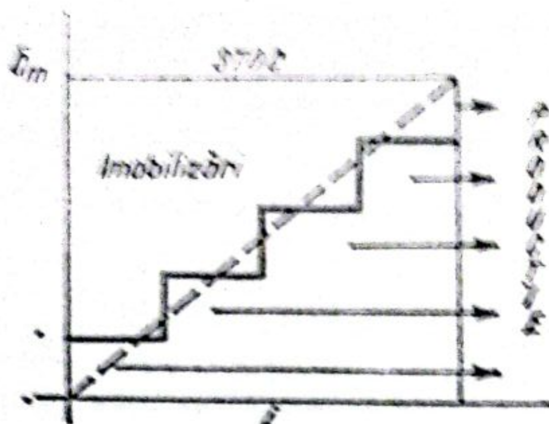

Fig. 4.8 Reducerea imobilizărilor în faza de aprovizionare

lante „producţie neterminată", imobilizările materiale vor avea o acoperire financiară prin normativul pentru elementul respectiv.

Din figura 4.8 rezultă că prin trecerea materiilor prime în producţie, pe perioada pentru care se constituie stocul curent ($\bar{t}$), în faza de aprovizionare rămîne o imobilizare efectivă de 50% ; de aceea, coeficientul de corectare va avea ca nivel general cuantumul de 0,50 (în unele cazuri se aprobă nivelul de 0,75). Acest nivel impune ca formarea stocului curent să aibă loc cît mai aproape de momentul începerii consumului pentru producţie din materia primă planificată ; orice interval de staţionare a materialelor, înainte de începerea consumului, va mări imobilizarea financiară fără a avea o acoperire prin normativul planificat.

Odată stabiliţi factorii relaţiei de calcul se va proceda la determinarea informaţiei financiare privind necesarul de fonduri. Acţiunea respectivă presupune parcurgerea următoarelor etape de lucru : stabilirea normativului mediu anual ; stabilirea normei medii în zilele pe total element mijloace circulante din faza de aprovizionare ; stabilirea normativelor trimestriale.

În figura 4.9 prezentăm drumul critic utilizabil în organizarea activităţii financiare de planificare a normativului pentru materii prime şi materiale. În prima parte sînt prezentate serviciile din unitatea economică unde sînt gestionate datele necesare planificării financiare. Acolo unde pentru stabilirea unor informaţii necesare calculului normativului se impun operaţii de prelucrare a datelor culese, s-a redat legătura între nodurile drumului critic sub formă de graf (spre exemplu pentru stabilirea informaţiei $\bar{t}$), parcurgerea distanţei dintre noduri cerind un timp mai mare, proporţional cu complexitatea şi numărul de operaţii necesare pentru determinarea indicatorilor economici sau financiari.

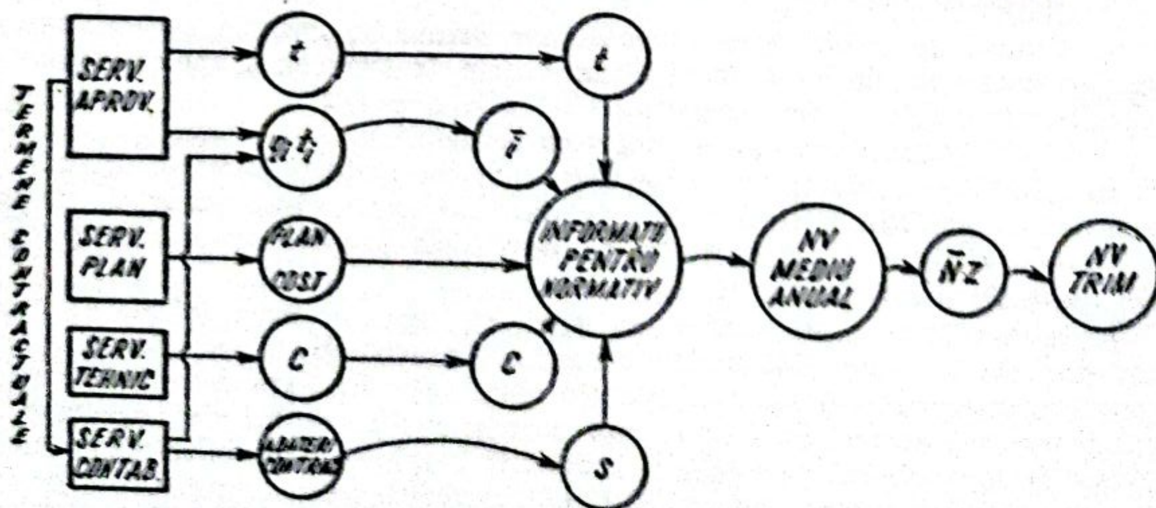

Fig. 4.9 Drumul critic în planificarea normativului pentru materii prime

Normativul mediu anual se stabilește pentru fiecare materie primă în parte (materiile prime importante, ca valoare) folosind relația :

$$Nv = \bar{C}m \times (i \times k + t + o + s) \qquad (4.14)$$

unde :

Nv reprezintă normativul mediu anual pentru fiecare materie primă în parte ;

$\bar{C}m$ — cheltuielile medii zilnice determinate de consumul mediu zilnic dat de producție pentru materia primă planificată ;

k — coeficientul de corectare egal cu 0,50 (sau 0,75). Calculul analitic (pe fiecare materie primă) trebuie să cuprindă cel puțin 70% din valoarea materiilor prime (așa-zisele materii prime nominalizate). Pentru grupa „materiale diverse" se extinde ponderea normativului calculat analitic, pondere stabilită față de valoarea materiilor prime nominalizate și aplicată la valoarea materialelor diverse.

Prin însumarea normativelor medii anuale individuale (stabilite pe fiecare materie primă nominalizată) și a normativului global pentru materialele diverse se va obține informația financiară — normativ mediu anual pentru mijloacele circulante „materii prime și materiale".

Norma medie în zile se calculează pe total materii prime și materiale și reprezintă durata medie a imobilizării obiective a mijloacelor circulante în faza de aprovizionare. Norma medie în zile este un indicator intermediar care asigură trecerea de la normativul mediu anual la normativele trimestriale. Relația de calcul este :

$$\bar{N}z = 360 : \frac{VT}{NvT} \qquad (4.15)$$

unde :

$\bar{N}z$ reprezintă norma medie în zile ;

VT — valoarea anuală pe total materii prime și materiale ;

NvT — normativul mediu anual pe total materii prime și materiale.

Normativul tirmestrial are în vedere, în relația de calcul, repartizarea pe trimestre a cheltuielilor anuale cu materii prime și materiale (redată în planul costului) și norma medie în zile stabilită pe total materii prime și materiale :

$$NvTr = \frac{CmTr}{90} \times \bar{N}z \qquad (4.16)$$

unde :

NvTr reprezintă normativul trimestrial pe total materii prime și materiale ;

CmTr — cheltuielile totale cu materii prime și materiale pe fiecare trimestru în parte ;

Nz — norma medie în zile pe total materii prime și materiale.

Normarea mijloacelor circulante „Obiecte de inventar, piese de schimb, echipament şi materiale de protecţie, uniforme, anvelope". În faza de aprovizionare se constituie stocuri pentru producţie şi din obiecte de inventar, piese de schimb, echipament şi materiale de protecţie, uniforme, anvelope. În planificarea economică a stocurilor se are în vedere volumul activităţilor care impun existenţa obiectelor de inventar, numărul de lucrători şi condiţiile de activitate (pentru necesarul de uniforme, echipament şi materiale de protecţie), numărul de utilaje care necesită reparaţii, pentru piesele de schimb.

În cazul pieselor de schimb, la unităţile cu un consum mare se stabileşte un stoc normat, folosind relaţiile utilizate în cazul materiilor prime ; stocul normat pentru piese de schimb cuprinde stocul curent şi stocul de siguranţă.

Normativul pentru aceste mijloace circulante se determină direct pe trimestre nivelul său cuprinzind valoarea stocurilor existente în faza de aprovizionare la sfîrşit de trimestru, precum şi partea din valoarea mijloacelor circulante date în producţie şi nerecuperată încă prin costuri (este cazul obiectelor de inventar). Normativul trimestrial se calculează după metoda balanţei, avînd în vedere următorii indicatori :

— stocul la începutul fiecărui trimestru (S_1) ;

— stoc fără mişcare, de prisos sau acoperite de la început din credite (S_2) ;

— intrări în cursul trimestrului prin aprovizionare (S_3) ;

— ieşiri în cursul trimestrului prin trecerea uzurii asupra costurilor, prin consumul integral sau prin plata parţială de către personalul unităţii economice (S_4) :

$$NvTr = S_1 + S_2 + S_3 - S_4 \tag{4.17}$$

Relaţia generală de mai sus se aplică cu mici diferenţieri de la un element de mijloace circulante la altul. În unităţile economice cu consum mare de piese de schimb normativul pentru acestea se determină după metodologia aplicată materiilor prime.

Metodologia simplă pentru stabilirea normativului şi lipsa unei corelaţii directe cu sporirea sau diminuarea sarcinilor de producţie fac necesară o analiză atentă a tuturor indicatorilor cuprinşi în relaţia de calcul şi a factorilor care determină nivelul lor (numărul locurilor de muncă, numărul utilajelor şi planul de reparaţii, condiţiile de muncă etc.).

Normarea producţiei neterminate. Mijloacele circulante aflate în sfera producţiei sînt formate din obiecte ale muncii care au trecut din faza de aprovizionare şi se găsesc în diferite etape ale prelucrării, în conformitate cu organizarea şi tehnologia producţiei. În perioada de staţionare în faza de producţie (perioada t_a — t_d din fig. 4.10) mijloacele circulante îşi modifică înfăţişarea sub acţiunea proceselor de muncă şi tehnologice, formînd conţinutul material al produselor finite şi îşi sporesc valoarea cu volumul cheltuielilor de transformare (retribuţie, amortizare, energie, contribuţia pentru asigurări sociale etc.).

Evoluţia valorii mijloacelor circulante cuprinse în producţia neterminată începe de la nivelul *c* (care redă valoarea materiilor prime şi a

materialelor trecute în producţie la începutul primei zile a ciclului de fabricaţie) şi se încheie cînd valoarea atinge nivelul C (nivel care reprezintă costul complet fără cheltuielile de desfacere). După cum rezultă din figura 4.10, creşterea valorică se realizează prin folosirea de noi materii prime şi materiale pe parcursul ciclului de fabricaţie, în conformitate cu graficul de prelucrare şi asamblare a produsului finit, prin acumularea cheltuielilor de fabricaţie determinate de participarea forţei de muncă şi a mijloacelor de producţie.

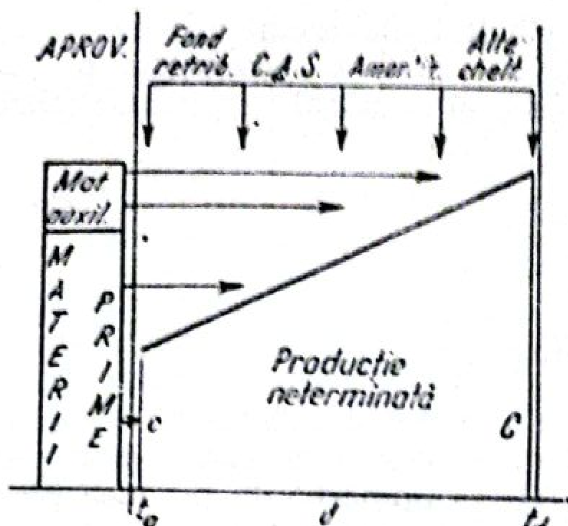

Fig. 4.10 Formarea elementului producţie neterminată ;

Calculul stocului. Stocul de producţie neterminată se stabileşte prin inventarierea materiilor prime aflate pe maşini sau în aşteptare între fazele de prelucrare, precum şi în acţiunile de condiţionare cerute de tehnologia de fabricaţie.

Stocul de producţie neterminată şi modificarea sa de la o perioadă la alta sînt utilizate de planificarea economică în stabilirea costurilor şi a indicatorilor economici. Nivelul imobilizărilor obiective determinate de stocul de producţie neterminată constituie baza de plecare în planificarea financiară a mijloacelor circulante respective.

Calculul normativului. Informaţia financiară privind necesarul de fonduri pentru formarea stocului de producţie neterminată (informaţie de tipul fj_1) depinde de factorii generali care dau nivelul normativului, precum şi de un factor specific, dat de modul de formare a imobilizărilor obiective pe parcursul ciclului de fabricaţie :

— cheltuielile medii zilnice, la nivelul costului de uzină (cost complet fără cheltuielile de desfacere), notate cu $\bar{C}u$;

— timpul de imobilizare, sub forma duratei ciclului de fabricaţie, notat cu d ;

— coeficientul de corectare, k, dependent de modul şi de ritmul de avansare a cheltuielilor pe parcursul ciclului de fabricaţie.

Primul factor concentrează efectele modului concret de desfăşurare şi de dotare a procesului de producţie, efecte reprezentate prin consumul specific, volumul deciziei de producţie, cheltuielile pe unitatea de produs etc.

Durata ciclului de fabricaţie depinde, de asemenea, de modul de organizare, dotare şi desfăşurare concretă a activităţii din fiecare unitate economică. Pentru ambii factori, preocuparea unităţii economice pentru modernizarea tehnică, tehnologică şi organizatorică duce la diminuarea lor şi, pe această cale, la reducerea imobilizărilor economice şi financiare în producţia neterminată.

Cheltuielile medii zilnice se determină pornind de la datele planificării economice a costurilor pe produse, costuri care au în vedere costul unitar şi numărul de produse fabricate anual :

$$\bar{C}u = \frac{cu \times Q}{360} \tag{4.18}$$

unde :

$\bar{C}u$ reprezintă cheltuielile medii zilnice la cost de uzină ;
cu — costul de uzină unitar pentru produsul planificat ;
Q — numărul de produse planificat anual pentru produsul planificat (decizia de producţie).

Durata ciclului de fabricaţie are drept componente următoarele intervale de timp : timpul de aprovizionare a locului de muncă, timpul de muncă, timpul de condiţionare între fazele producţiei, timpul de întreruperi obiective, timpul pentru controlul tehnic de calitate şi livrare la magazia de produse finite.

Coeficientul de corectare k, dependent de modul de organizare a producţiei şi de avansare a cheltuielilor pe parcursul ciclului de fabricaţie, are misiunea de a adapta relaţia generală de calculare a normativului, relaţie care foloseşte factorul cheltuieli medii zilnice la nivelul său maxim din ultima zi a ciclului de producţie, la condiţiile concrete de evoluţie a cheltuielilor de producţie.

Calculul coeficientului de corectare k are în vedere tipul de organizare a producţiei. În practica de planificare financiară se iau în consideraţie patru situaţii tip, situaţii care determină modalităţi specifice de calcul pentru factorul k.

În situaţia I, cînd producţia are un caracter continuu, iar cheltuielile cresc uniform pe tot parcursul ciclului de fabricaţie, formarea producţiei neterminate se prezintă conform celor prezentate în figura 4.11. Imobilizările în producţia neterminată evoluează treptat de la nivelul c *(OA)* la nivelul C *(ED)*, acoperind suprafaţa *OADE*.

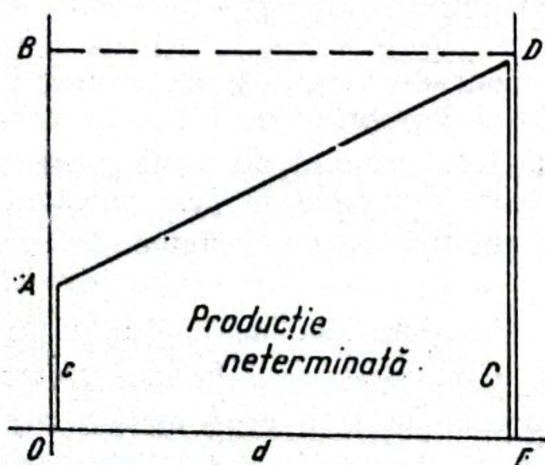

Fig. 4.11 Stabilirea normativului pentru producţia neterminată în cazul producţiei cu caracter continuu

În relaţia generală de calculare a normativului se cuprind factorii cheltuieli medii zilnice şi timpul la nivelul lor maxim :

$$C \times d = \text{suprafaţa } OBDE \tag{4.19}$$

Acest nivel nu reprezintă situaţia reală. Pentru corectare se va proceda la stabilirea coeficientului k :

$$k = \frac{\text{suprafaţa } OADE}{\text{suprafaţa } OBDE} \tag{4.20}$$

Redînd relaţia de mai sus cu ajutorul indicatorilor economici şi de

timp reprezentaţi prin dimensiunile figurilor geometrice se va obţine relaţia de mai jos :

$$k = \frac{\frac{(c + C) \times d}{2}}{C \times d} = \frac{c + C}{2C} \tag{4.21}$$

Situaţia II se întîlneşte tot în cazul producţiei continue ; în acest caz însă cheltuielile cresc neuniform pe parcursul ciclului de fabricaţie, dar uniform în cadrul fiecărei faze a ciclului (vezi redarea grafică din figura 4.12).

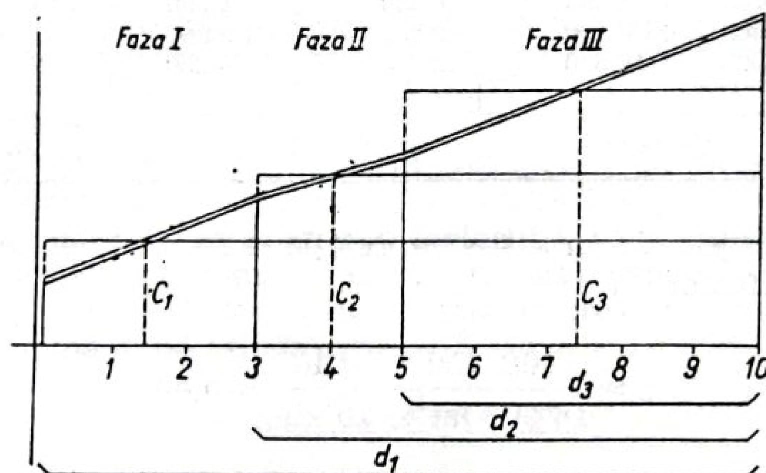

Fig. 4.12 Stabilirea normativului pentru producţia neterminată în cazul producţiei organizată pe faze

Nivelul imobilizărilor în producţia neterminată, aşa cum reiese din graficul 4.12, se poate obţine fie prin însumarea unor suprafeţe de trapez corespunzătoare fiecărei faze a producţiei, sau prin însumarea unor suprafeţe de dreptunghi, după ce în prealabil suprafaţa care reprezintă valoarea mijloacelor circulante a fost transformată în astfel de suprafeţe dreptunghiulare. Aceste suprafeţe dreptunghiulare au ca bază durata totală a ciclului de fabricaţie, pentru faza I şi durata de la începutul fazei respective pînă la sfîrşitul ciclului, pentru celelalte faze, iar ca lăţime cheltuielile medii ale fazei (pentru faza I) sau creşterea cheltuielilor medii de la o fază la alta (pentru celelalte faze).

În cazul ultimei metode relaţia de calcul pentru coeficientul k este următoarea :

$$k = \frac{(c_1 \times d_1) + (c_2 - c_1)d_2 + \ldots + (c_n - c_{n-1})d_n}{C \times d_1} \tag{4.22}$$

unde :

$c_1, c_2, \ldots, c_n$ reprezintă cheltuielile medii pe fiecare din fazele ciclului de producţie ;

$d_1, d_2, \ldots, d_n$ — durata în zile de la începutul fazei respective pînă la sfîrşitul ciclului de fabricaţie ;

C — nivelul maxim al cheltuielilor de producţie atins la sfîrşitul ciclului de producţie (cost de uzină).

De exemplu, procesul de producție pentru produsul A se desfășoară pe durata a 10 zile, cu trei faze principale : faza I — trei zile, faza II — două zile, faza III — cinci zile. Cheltuielile la începutul ciclului de fabricație sînt de 5 000 lei, iar creșterea zilnică este de 1 000 lei în faza I, de 500 lei în faza II și de 1 500 lei în faza III.

Mai jos redăm indicatorii utilizați pentru determinarea factorului k :

Faza	Cheltuieli		Media/fază	Creșterea	Durata	Imobilizări
	inițiale	finale	c_i	$c_i - c_{i-1}$	d_i	$(c_i - c_{i-1})d_i$
I	5 000	8 000	6 500	6 500	10	65 000
II	8 000	9 000	8 500	2 000	7	14 000
III	9 000	16 500	12 750	4 250	5	21 250
TOTAL	C=16 500		×	×	×	100 250

Introducînd datele de mai sus în relația 4.22, vom obține următorul rezultat pentru factorul k :

$$k = \frac{100\ 250 \text{ lei-zile}}{16\ 500 \text{ lei} \times 10 \text{ zile}} = 0{,}60$$

Situația III se referă la producția organizată pe loturi de produse, unde în cadrul fiecărui lot subloturile încheie operațiile de fabricație înainte de terminarea ciclului de producție pentru întregul lot. În această situație volumul imobilizărilor obiective în elementul de mijloace circulante producție neterminată va trebui diminuat cu nivelul sumelor recuperate ca urmare a trecerii unor subloturi în faza de desfacere, unde au acoperire financiară prin normativul pentru produse finite (fig. 4.13).

Calculul recuperărilor prin finisarea unor subloturi are în vedere numărul de produse finisate zilnic, costul lor de uzină și numărul de

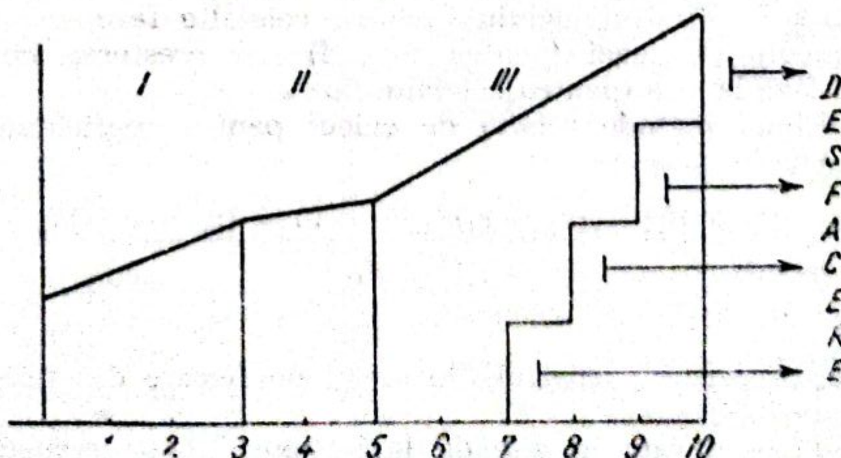

Fig. 4.13 Stabilirea normativului pentru producția neterminată în cazul producției organizată pe loturi

zile recuperate din momentul trecerii la magazia de produse finite pînă la sfîrșitul ciclului de fabricație :

$$R = N_i \times cu \times z_i \tag{4.23}$$

unde :

R reprezintă recuperările totale ;
N_i — numărul de produse din sublotul i ;
cu — costul de uzină unitar ;
z_i — numărul de zile recuperate pentru sublotul i față de durata completă a ciclului de fabricație.

În acest caz coeficientul de corectare k va fi egal cu :

$$k = \frac{\text{cheltuieli pentru producția neterminată} - R}{C \times d} \tag{4.24}$$

Situația IV este aplicată în cazul producției cu proces de fabricație discontinuu, unde un nou ciclu de producție începe numai după terminarea ciclului anterior. În acest caz, factorul k va fi egal cu unu.

În unele unități economice, unde întreaga materie primă intră în producție de la început, iar celelalte costuri cresc în mod treptat, factorul k se determină după relația :

$$k = \frac{M + (0,5 \times cp)}{C} \tag{4.25}$$

unde :

M reprezintă costul materiilor prime ;
cp — cheltuielile de prelucrare (retribuție, amortizare, cheltuielile secțiilor) și unele materiale ;
C — costul de uzină al produselor.

De asemenea, pentru produsele cu ciclu lung de fabricație normativul pentru producția neterminată se determină în mod diferit, el fiind egal cu totalul cheltuielilor dintre două decontări succesive, fără a depăși 15 zile.

Pe baza informațiilor privind cei trei factori ai relației de stabilire a normativului se procedează la determinarea normativului mediu anual, pe fiecare produs și pe total producție neterminată, norma medie în zile, pe total, normativele trimestriale.

Normativul mediu anual pentru producția neterminată rezultă din relația :

$$Nv = \overline{Cu} \times d \times k \tag{4.26}$$

unde :

Nv reprezintă normativul mediu anual pe fiecare produs ;
$\overline{Cu}$ — cheltuielile medii zilnice la nivel de cost de uzină;
d — durata ciclului de fabricație ;
k — coeficientul de corectare, calculat pe bază de deviz pe fiecare produs după relațiile prezentate mai sus.

Norma medie în zile ($\bar{N}z$) şi normativele trimestriale ($NvTr$) se determină după relaţii similare cu cele prezentate pentru materiile prime, datele fiind specifice pentru elementul producţie neterminată.

Normarea cheltuielilor privind perioadele viitoare. În cadrul fazei de producţie se formează mijloace circulante sub forma unor cheltuieli de producţie, realizate în anul de plan, dar care se referă la acţiuni care se vor finaliza în anii următori sau în alte trimestre decît cele în care se fac cheltuielile respective.

Imobilizările obiective formate vor impune finanţarea unui normativ corespunzător. Acest normativ va avea în vedere imobilizările formate la sfîrşitul fiecărui trimestru :

$$NvTr = Si + Cpl + Rpl \tag{4.27}$$

unde :

$NvTr$ reprezintă normativul trimestrial pentru cheltuielile anticipate ;

Si — soldul de la începutul trimestrului al sumelor nerecuperate în perioada anterioară ;

Cpl — cheltuielile anticipate planificate a se efectua în trimestrul planificat ;

Rpl — recuperările planificate prin repartizarea pe costuri a cheltuielilor anticipate în trimestrul planificat.

Normarea produselor finite şi a semifabricatelor destinate vînzării. În faza de desfacere se formează mijloace circulante sub forma produselor finite şi a semifabricatelor destinate vînzării. Conţinutul material al mijloacelor circulante în această fază este dat de stocurile de produse finite sau semifabricate care aşteaptă în faza respectivă pentru a fi expediate către beneficiari.

La aceste stocuri s-au încheiat toate operaţiile de prelucrare specifice profilului unităţii economice în cauză sau constituie obiectul unor raporturi de cooperare şi pentru ele s-a executat numai o parte din operaţiile tehnologice caracteristice întreprinderii analizate.

Sub formă valorică, mijloacele circulante din faza de desfacere se formează conform celor prezentate în figura nr. 4.14. Mijloacele circulante pătrund în faza de desfacere la costul de uzină dat de faza de producţie. În faza de desfacere, datorită unor operaţiuni de finisare, ambalare, livrare etc., se adaugă cheltuielile de desfacere, făcînd costul să atingă nivelul costului complet.

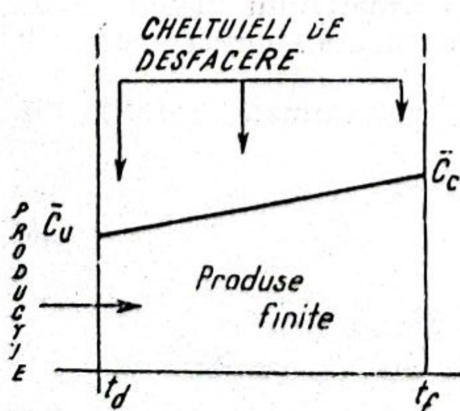

Fig. 4.14 Formarea elementului produse finite

Calculul stocului. Existenţa stocurilor de produse finite în faza de desfacere este cerută pentru că în faza respectivă se execută o serie de lucrări în legătură cu pregătirea produselor pentru expediere : ambalare, sortare, etichetare, recepţie etc. Intervalul de timp cerut de executarea lucrărilor respective se determină pe baza datelor eco-

nomice privind frecvenţa livrărilor din perioada de bază, date consemnate în fişele de magazie ale produselor finite :

$$f = \frac{\Sigma q_i t_i}{\Sigma q_i} \tag{4.28}$$

unde :

f reprezintă norma medie în zile pentru constituirea stocului de produse finite în faza de desfacere ;
q_i — cantitatea livrată în în operaţia de livrare i ;
t_i — intervalul de timp care precede fiecare livrare i.

Întrucît se utilizează informaţii din perioada de bază, se vor exclude din datele folosite stocurile formate din motive subiective în producţie sau desfacere, precum şi stocurile pentru care se acordă credit din momentul constituirii lor pînă la livrare.

Durata medie a staţionării mijloacelor circulante în faza de desfacere poate fi determinată şi prin raportarea soldului mediu zilnic de produse finite realizabil în unitate la cantitatea zilnică de produse realizate.

Stocul de produse finite, sub forma indicatorului economico-financiar „stocul normat maxim", constituie o informaţie utilizabilă şi în activitatea de control financiar, reflectînd, în cazul depăşirii sale de către stocurile efective, o desfăşurare necorespunzătoare a activităţii de livrare. Volumul stocului normat maxim rezultă din înmulţirea producţiei medii zilnice planificate cu intervalul mediu între două livrări succesive calculat pe baza relaţiei 4.28.

Calculul normativului. Necesarul de fonduri financiare, sub forma normativului, pentru formarea stocurilor de mijloace circulante în faza de desfacere, are în vedere valoarea imobilizărilor obiective date de următorii factori :

— cheltuielile medii zilnice, stabilite la nivelul costului complet ;
— timpul, sub forma normei medii în zile de staţionare a produselor finite în faza de desfacere.

Aşa cum am remarcat din figura 4.14, factorul „cheltuieli medii zilnice" se formează prin adăugarea la costul de uzină, provenit din faza de producţie, a cheltuielilor de desfacere. Al doilea factor este similar cu perioada medie între două livrări succesive stabilită pentru stocul normat maxim de produse finite.

Relaţia de calcul este următoarea :

$$Nv = \bar{C}c \times f \tag{4.29}$$

unde :

Nv reprezintă normativul mediu anual pentru fiecare produs finit ;
$\bar{C}c$ — cheltuielile medii zilnice, la nivelul costurilor complete ;
f — norma medie în zile pentru formarea stocului de produse finite pe fiecare produs finit.

Şi în cazul produselor finite metodologia de calcul prevede stabilirea pentru fiecare produs finit a normativului mediu anual, apoi normativul mediu anual pe total produse finite, norma medie în zile pe total $(\bar{N}z)$

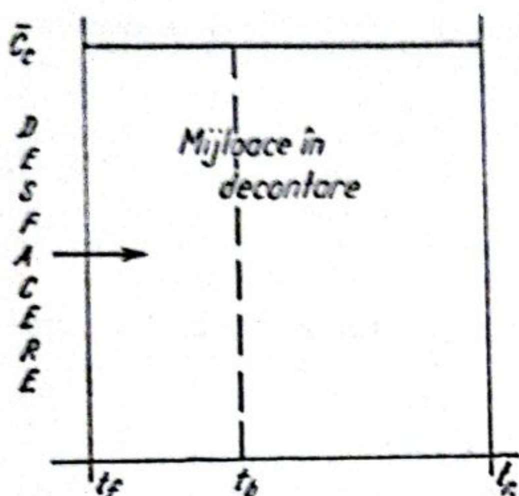

Fig. 4.15 Formarea elementului mijloace în decontare

şi a normativelor trimestriale *(NvTr)* după relaţiile prezentate pentru materiile prime.

Normarea mijloacelor în decontare. În unităţile economice industriale elementul mijloace circulante cuprinde şi subelementul „mijloace în decontare", reprezentînd imobilizările economice obiective care sînt determinate de perioada de timp în care produsele expediate către cumpărător circulă către acesta, din momentul expediţiei pînă la achitarea efectivă a bunurilor vîndute.

Formarea mijloacelor în decontare se realizează prin trecerea stocurilor din faza de desfacere la valoarea costului complet (fig. 4.15). Aşa cum am arătat, imobilizarea durează din momentul *tf* pînă in momentul *tr*. Totuşi, datorită decontării costului complet pe baza documentelor în curs de încasare de către bancă, la data depunerii acestora la filiala care serveşte întreprinderea, perioada de imobilizare financiară se reduce la intervalul *tf—tb*.

Normativul pentru mijloace în decontare va acoperi deci numai mijloacele in decontare corespunzătoare timpului necesar pentru întocmirea şi depunerea la bancă a documentelor în curs de încasare şi se stabileşte pe total element şi direct pe trimestre :

$$NvTr = \bar{C}c \times b \qquad (4.30)$$

unde :

NvTr reprezintă normativul trimestrial pentru mijloacele în decontare corespunzătoare intervalului de timp pentru întocmirea şi depunerea la bancă a documentelor în curs de încasare ;

$\bar{C}c$ — cheltuielile medii zilnice la nivelul costului complet ;

$\bar{b}$ — timpul necesar pentru întocmirea şi depunerea la bancă a documentelor în curs de încasare, *tf — tb*.

Necesarul de fonduri pentru alte stocuri. Informaţia financiară privind necesarul de fonduri pentru mijloacele circulante, fj_1, cuprinde şi necesarul pentru formarea unor stocuri în afara normativului. Aceste stocuri se formează în unitatea economică pentru destinaţii exprese, cum ar fi : stocurile pentru rezerva de plan, stocuri sezoniere, stocuri constituite pe bază de aprobări speciale, stocuri cu caracter temporar, stocuri de intervenţie etc.

În cazul acestor stocuri, necesarul de fonduri va fi egal cu valoarea stocurilor constituite fie în faza de aprovizionare, fie în faza de desfacere.

Prelucrarea automată a datelor privind calculul normativului pe baza metodei de normare analitică. Relaţiile de calculare a normativului se pretează a fi transformate în algoritmi ai prelucrării automate a datelor pe calculator. Prelucrarea automată a datelor accelerează obţinerea informaţiei financiare privind necesarul de fonduri, punînd la dispoziţia serviciului financiar datele necesare în mod operativ, calculate

în funcție de nivelul planificat al tuturor factorilor care determină normativul pentru mijloace circulante.

Datele pentru calculul necesarului de fonduri se pot grupa în două categorii de fișiere. Unele permanente — în care se operează denumirea și codul mijloacelor circulante, pe elementele lor componente, norma în zile și coeficienții de corectare (indicatorii respectivi avînd un grad ridicat de stabilitate în timp) —, iar alte temporare, acestea cuprinzînd codul elementelor de mijloace circulante, valoarea planificată a consumului anual sau nivelul trimestrial pe total mijloace circulante, pe fiecare fază a procesului de activitate din unitatea economică.

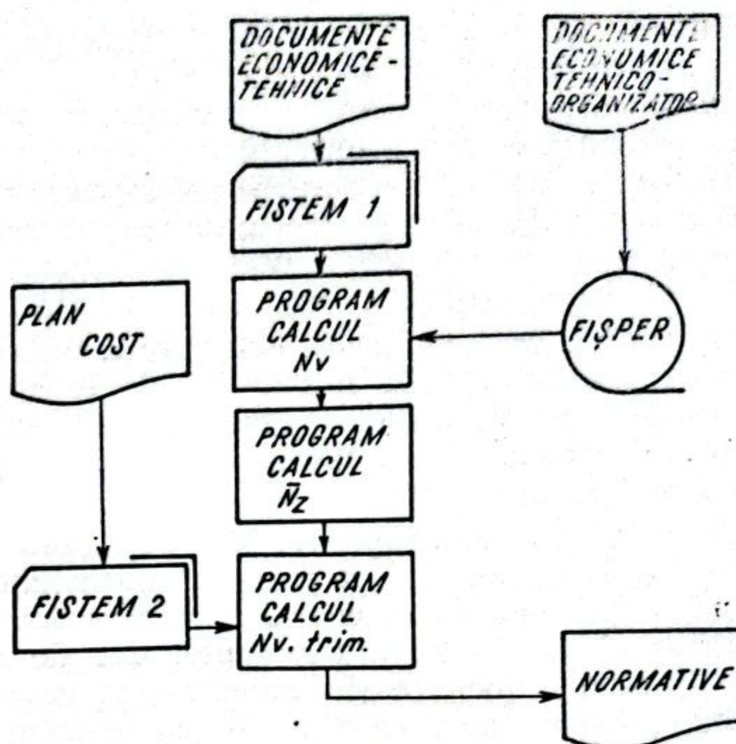

Fig. 4.16 Proiectarea prelucrării automate a normativului

Programul de lucru la calculator cuprinde o serie de subprograme necesare pentru formare și apoi corectarea (actualizarea) fișierelor permanente sau variabile. Astfel, conform organigramei generale din figura 4.16, se formează un fișier permanent FIȘPER pentru fiecare component al mijloacelor circulante pe baza documentelor economice, tehnico-organizatorice, financiare din unitatea economică, apoi un prim fișier temporar, FIȘTEM 1, care cuprinde valoarea anuală pe fiecare component al mijloacelor circulante (indicator cules din documentele economice de plan).

Datele cuprinse în aceste fișiere permit, pe baza unor programe de calcul al normativului mediu anual și al normei medii în zile, să se determine cei doi indicatori principali din metodologia de stabilire a necesarului de fonduri pentru mijloacele circulante. Pentru a ajunge la normativul trimestrial este necesar să se formeze un al doilea fișier temporar, FIȘTEM 2, care colectează nivelul trimestrial al cheltuielilor planificate pe fiecare tip de mijloace circulante (materii prime, producție neterminată, produse finite etc.).

Datele obținute pe baza programelor anterioare (normativ mediu anual, norma medie în zile) și cele din FIȘTEM 2 vor fi prelucrate pe baza unui program pentru stabilirea normativelor trimestriale pe fiecare tip de mijloace circulante și pe total.

În acest mod, pe imprimanta calculatorului se va înscrie informația financiară privind necesarul de fonduri pentru mijloacele circulante cu o operativitate mult mai mare decît în cazul calculului manual sau semiautomatizat.

Metoda de normare sintetică. Informația financiară privind necesarul de fonduri pentru mijloacele circulante se poate obține și pe baza unei metodologii de planificare simplificate, avîndu-se în vedere întregul element de mijloace circulante din unitatea economică.

In cazul normării sintetice a mijloacelor circulante, corespunzătoare stocurilor și cheltuielilor normate, se au în vedere aceiași factori generali care determină normativul (vezi relația 4.4) sub forma :

— valoarea producției anuale, la nivelul costului complet ;

— timpul de imobilizare obiectivă a mijloacelor circulante în unitatea economică, sub forma numărului de circuite pe care le fac fondurile financiare pentru mijloace circulante, circuit care cuprinde trecerea mijloacelor circulante prin fazele aprovizionare-producție-desfacere-realizare) în cadrul anului de plan.

Factorul „valoarea producției" reprezintă nivelul maxim al cheltuielilor de producție care se planifică în unitatea economică pentru anul de plan, reprezentînd, totodată, nivelul valoric maxim la care se ridică elementul de mijloace circulante. Cel de al doilea factor, rezultat al planificării economice și financiare, se obține prin corectarea vitezei de rotație — din anul de bază — cu efectele unor măsuri tehnico-economice — preconizate pentru anul de plan — în domeniul proceselor din unitate (reducerea intervalelor din faza de aprovizionare, accelerarea proceselor de producție și desfacere etc.).

Avînd cei doi factori la nivelul anului de plan, normativul rezultă din relația :

$$Nv = \frac{\Sigma Q \times c}{VR} \qquad (4.31)$$

unde :

Nv reprezintă normativul mediu anual pe total mijloace circulante ;
$\Sigma Q \times c$ — producția anuală planificată la cost complet ;
VR — viteza de rotație, în număr de rotații pe an.

Normativul mediu anual pe total mijloace circulante, obținut prin metoda sintetică, se defalcă pe elementele componente ale mijloacelor circulante (materii prime, producție neterminată, produse finite etc.) și pe trimestre, avînd în vedere ponderea și proporția normativelor respective față de normativul mediu anual în anul în care s-a făcut planificarea normativului prin metoda analitică. La acest necesar se adaugă valoarea celorlalte elemente de natura mijloacelor circulante, necuprinse în normativ.

În cazul în care în activitatea unității economice intervin modificări substanțiale în legătură cu profilul, organizarea, dotarea sau sarcinile de producție, aspecte care modifică vizibil factorii care determină normativul pentru mijloacele circulante, precum și după un număr de ani de aplicare a metodei de normare sintetică, se recomandă folosirea metodei analitice de normare.

4.3.2. Informaţia financiară privind obligaţiile financiare în legătură cu mijloacele circulante

În legătură cu formarea elementului de mijloace circulante, în unitatea economică se creează o serie de obligaţii financiare pe care întreprinderea trebuie să le includă în bugetul de venituri şi cheltuieli pentru a le achita pe baza rezultatelor economice şi financiare obţinute din valorificarea producţiei. Aceste obligaţii financiare constituie conţinutul informaţiilor financiare de tipul fj_2.

Determinarea nivelului planificat al obligaţiilor financiare privind mijloacele circulante are în vedere atît situaţia din unitatea economică respectivă cît şi condiţiile generale cerute de mecanismul economico-financiar din economia naţională. Principalele obligaţii financiare, identificabile în mod direct pentru elementul mijloace circulante, se referă la relaţiile financiare de repartiţie dintre unitatea economică şi societate, unitate economică şi bancă, unitate economică şi centrala economică.

Obligaţiile financiare faţă de societate. Prin mecanismul economico-financiar actual unitatea economică are obligaţia de a restitui societăţii, din propriile rezultate, fondurile primite în perioada de plan pentru formarea sau dezvoltarea elementului de mijloace circulante (începînd cu anul 1979).

Informaţia financiară privind obligaţia de restituire către societate rezultă din eşalonarea anuală a restituirii, eşalonare care are în vedere nivelul fondurilor primite, termenul de restituire şi mărimea cotei din beneficii care se alocă restituirii respective :

$$Os = \frac{F}{T} \; ; \; Os \leqslant 1/nB \tag{4.32}$$

unde :

Os reprezintă obligaţia financiară faţă de societate ;
F — fondurile primite de la societate pentru mijloacele circulante ;
T — termenul de restituire, în ani ;
$1/n\ B$ — cota din beneficii repartizată prin bugetul de venituri şi cheltuieli pentru restituire.

Obligaţia *Os* se stinge prin vărsăminte către centrala economică din fondul constituit în acest scop pe seama beneficiilor planificate ale unităţii economice.

Obligaţiile financiare faţă de bancă. Obligaţiile financiare faţă de sistemul bancar rezultă din faptul că la formarea mijloacelor circulante în unitatea economică participă fondul de creditare al economiei naţionale. Creditul impune rambursarea la termen a fondurilor primite de întreprindere şi plata unei dobînzi pentru folosirea fondurilor respective.

În cazul creditării pe termen scurt, obligaţia financiară faţă de bancă va cuprinde sumele de rambursat, datorită reducerii necesităţilor de la o perioadă la alta, precum şi dobînda corespunzătoare fondurilor angajate în anul de plan :

$$Oc = Cr + d \tag{4.33}$$

unde :

Oc reprezintă obligaţiile financiare în legătură cu creditele angajate de unitatea economică pentru formarea mijloacelor circulante ;

Cr — sumele de rambursat în cursul anului de plan, rezultate din compararea trimestrului IV din anul de plan cu trimestrul IV din anul de bază, sau din comparaţiile dintre trimestrele anului de plan;

d — dobînda anuală planificată a fi vărsată la bancă.

Eşalonarea rambursării este dependentă de condiţiile puse de mecanismul creditării economiei naţionale, precum şi de situaţia economico-financiară a unităţii în cauză. În procesul execuţiei planului pot să apară şi situaţii în care obligaţiile financiare efective faţă de bancă să difere de cele planificate, atît datorită modificării cantitative a angajamentelor efective, cît şi datorită unor sancţionări economice prin nivelul dobînzii pentru utilizarea neeficientă a fondurilor procurate din creditul bancar.

Obligaţiile financiare faţă de centrala economică. Unităţile economice au obligaţia financiară de a participa la constituirea, la nivelul centralei industriale, a unui fond de rezervă. Obligaţia financiară pentru formarea fondului de rezervă rezultă prin aplicarea unei cote procentuale (0,5%) asupra creşterii anuale de normativ :

$$Or = \frac{\Delta Nv \times c\%}{100} \quad (4.34)$$

unde :

Or reprezintă obligaţia financiară pentru ondul de rezervă la nivelul centralei ;

ΔNv — creşterea anuală de normativ ;

c% — cota procentuală de constituire a fondului de rezervă din creşterile anuale de normativ.

Aceste obligaţii financiare se sting prin vărsăminte la centrala economică pe baza bugetului de venituri şi cheltuieli, unde sînt cuprinse aceste informaţii financiare.

4.3.3. Informaţia financiară privind sursele de finanţare a necesarului de mijloace circulante

Activitatea de planificare financiară determină, paralel cu necesarul de fonduri pentru normativ, alte elemente şi achitarea obligaţiilor financiare, sursele şi fondurile financiare pe care trebuie să le mobilizeze finanţele unităţilor economice în vederea finanţării acţiunilor de formare, păstrare şi dezvoltare a elementului mijloace circulante.

Informaţiile financiare, care redau volumul fondurilor ce se vor mobiliza în anul de plan, sînt informaţii de tipul *fi*, cu varianta fi_1 — fonduri financiare provenite din rezultatele economice şi financiare ale întreprinderii şi varianta fi_2 — fonduri financiare şi de credit procurabile din surse din afara unităţii economice.

Mecanismul economico-financiar din economia noastră prevede ca surse din care se pot forma fonduri financiare utilizabile pentru formarea, refacerea şi dezvoltarea elementului mijloace circulante, sursele provenite din :

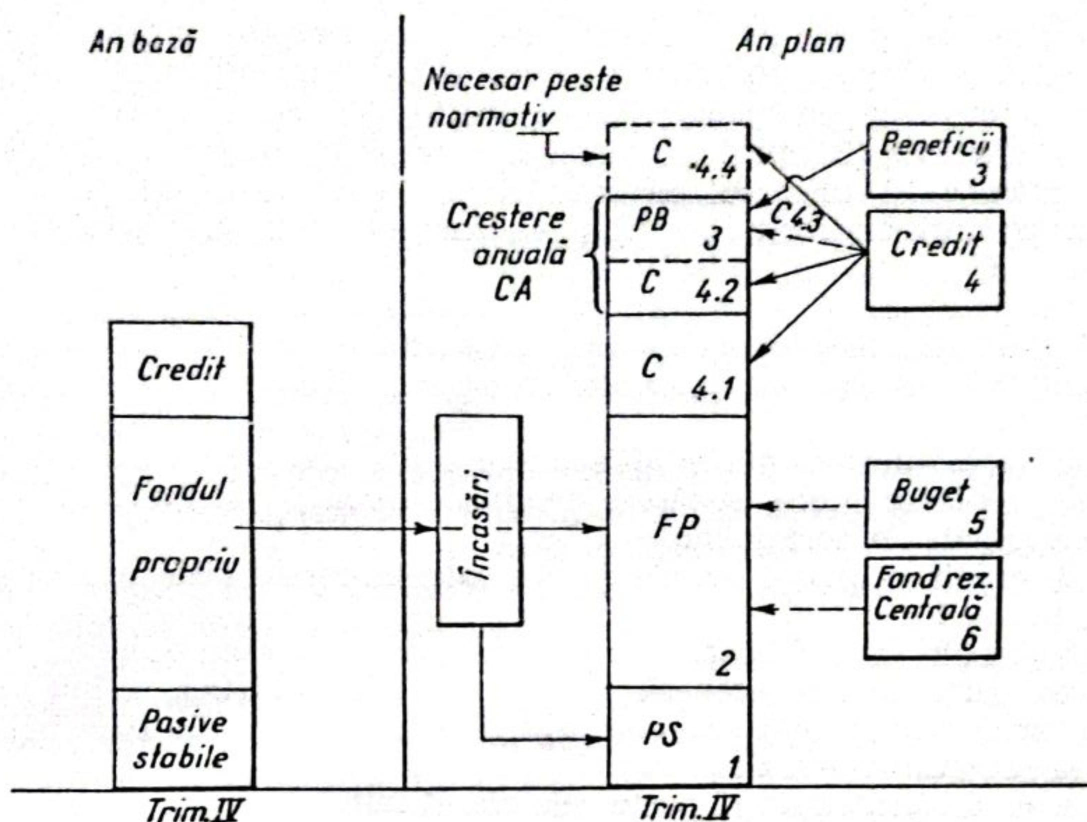

Fig. 4.17 Mecanismul de finanțare a normativului

— rezultatele unității economice : încasările totale ale întreprinderii, încasările corespunzătoare costului complet, beneficiul ;

— din afara unității economice : fondul de creditare al economiei naționale, bugetul de stat, fondul de rezervă pentru mijloacele circulante constituit la centrala economică.

Mecanismul general al participării fondurilor (din sursele redate mai sus) la acoperirea necesarului de fonduri pentru normativ este prezentat în figura 4.17.

Astfel, în cazul unei unități economice în funcțiune, participarea la finanțarea normativului se va realiza în felul următor :

— într-o primă fază de lucru se stabilesc fondurile care provin din surse atrase de unitatea economică în legătură cu încasările din valorificarea producției planificate. Aceste fonduri apar sub forma pasivelor stabile *(P S)*, constituind o primă informație financiară de tipul fi_1 și acoperind o parte din normativul pentru mijloace circulante (partea notată cu cifra 1) ;

— în etapa a doua se realizează comparația dintre necesarul de fonduri al trimestrelor IV din anul de plan și anul de bază. În urma acestei comparații se stabilește *situația de creștere anuală de normativ (C A)* și se preia în anul de plan *fondul propriu pentru mijloace circulante* aflat în dotarea unității economice *(F P)*. Preluarea fondului propriu (format din finanțările anterioare) presupune apelarea la sursa „încasărilor întreprinderii corespunzătoare costului complet", pentru că, pe baza acestor încasări, se reconstituie permanent fondul propriu pentru mijloace circulante.

Cu fondul propriu pentru mijloace circulante *(F P)* se acoperă o altă parte din mijloacele circulante (partea notată cu cifra 2) ;

— în a treia etapă de lucru se procedează la acoperirea creşterii anuale de normativ, utilizîndu-se fonduri procurabile din beneficiile întreprinderii, sub formă de prelevări *(P B)*, acoperind porţiunea notată cu 3 şi fonduri din credit *(C)*, partea notată cu cifra 4.2 ; proporţia de participare a celor două categorii de fonduri se stabileşte anual prin *Legea pentru adoptarea bugetului de stat* (spre exemplu, proporţia poate fi 60% *P B* şi 40% *C)* ;

— în a patra etapă se determină plafonul de credit care va fi contractat de unitatea economică cu banca, pentru fiecare trimestru în parte. La nivelul trimestrului IV, prezentat în figura 4.17, contribuţia creditului va fi :

— 4.1, credit pentru necesităţile curente din cadrul normativului trimestrial, necesităţi care depăşesc fondurile proprii, pasivele stabile şi creşterea anuală de normativ ;

— 4.2, credit pentru stocurile şi cheltuielile corespunzătoare creşterii anuale *(CA* × 40%) ;

— 4.3, credit în cadrul creşterii anuale de normativ necesar pentru suplinirea părţii care se acoperă din prelevări din beneficii, avînd în vedere că prelevarea se face treptat, atingînd nivelul maxim *(CA* × 60%)* numai la sfîrşitul anului de plan ;

— 4.4, credit pentru nevoi peste cele planificate.

În situaţia întreprinderilor noi sau a dezvoltărilor importante se apelează, în vederea acoperirii normativului, şi la fondurile bugetului de stat. Fondurile respective vor mări fondul propriu pentru mijloace circulante *(FP)*.

De asemenea, în cazul în care în procesul de execuţie apar situaţii nefavorabile în legătură cu reconstituirea normativului pe baza încasărilor corespunzătoare costurilor, se va face apel la fondul de rezervă pentru mijloacele circulante de la centrală sau se va utiliza credit cu dobîndă majorată.

Pentru achitarea obligaţiilor financiare ale unităţii economice în legătură cu mijloacele circulante, se va proceda la mobilizarea de fonduri după cum urmează (fig. 4.18) :

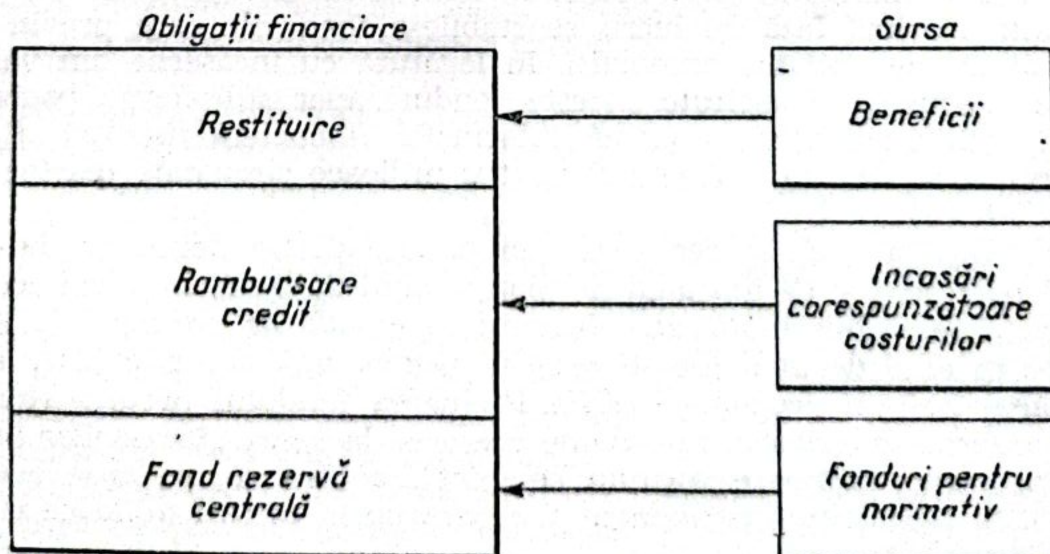

Fig. 4.18 Modul de achitare a obligaţiilor financiare în legătură cu mijloacele circulante

— pentru achitarea obligației financiare în legătură cu restituirea fondurilor către societate, se vor utiliza prelevări din beneficiile întreprinderii ;

— rambursarea creditelor, apărută atunci cînd garanția materială corespunzătoare creditelor angajate în trimestrul de referință este mai mică decît în trimestrul precedent, se realizează pe seama încasărilor corespunzătoare costurilor. Aceeași sursă se utilizează și pentru achitarea dobînzilor pentru creditele utilizate în anul de plan ;

— vărsămintele la centrală, pentru formarea fondului de rezervă pentru mijloacele circulante, se suportă din fondurile care concură la finanțarea creșterii anuale de normativ.

Planificarea financiară realizează, pe baza unor metodologii specifice ale mecanismului financiar, determinarea informațiilor financiare fi_1 pornind de la factorii interni care influențează nivelul planificat al surselor de procurare a fondurilor financiare utilizabile pentru formarea elementului de mijloace circulante.

În privința informațiilor financiare fi_2, planificarea financiară din unitatea economică stabilește numai nivelul solicitării care se adresează surselor financiare și de credit din afara întreprinderii. Aceste informații financiare se vor definitiva numai după ce organele care gestionează sursele amintite vor accepta solicitările înaintate de unitatea economică.

Fonduri provenite din surse financiare interne. În categoria de informații financiare fi_1 se cuprind : fondurile provenite din pasivele stabile, fondurile din încasări pentru reconstituirea fondului propriu pentru mijloace circulante și fondurile din prelevări din beneficii.

Fondurile din pasive stabile. Formarea pasivelor stabile în unitatea economică este determinată de felul în care se realizează în mod concret decontarea plăților între întreprindere, pe de o parte, și alte unități economice, aparatul financiar, personalul muncitor, pe de altă parte.

Din acest mod de decontare rezultă două situații : o primă situație în care pasivele se formează prin atragerea în circuitul plăților pentru stocurile și cheltuielile cuprinse în normativ a unor fonduri care aparțin de drept altor persoane și o a doua situație cînd pasivele apar sub forma unui decalaj cantitativ între cheltuielile planificate din normativ și plățile efective care se fac din fondurile asigurate prin normativ.

Prima situație apare, spre exemplu, în legătură cu rezultatele financiare care trebuie vărsate în afara unității la anumite date ale lunii. Acumularea rezultatelor respective între două vărsăminte se constituie ca pasive care pot fi utilizate de unitate pentru plăți vizînd mijloacele circulante. Al doilea caz se înregistrează datorită întîrzierii legale a unor plăți către furnizorii de materii prime, energie, apă sau către propriul personal ; întîrzierea se înregistrează față de momentul în care cheltuielile respective s-au planificat și au intrat în conținutul normativului.

Astfel, în figura 4.19 — întîrzierea plăților pentru aprovizionare, retribuție etc. face ca utilizarea efectivă a fondurilor din normativ să nu înceapă în momentul *to*, ci în momentul *ti*. De aceea, suprafața plăților $\left(\int_{ti}^{tt} f(\bar{o})\, dt\right)$ continuă după momentul *tb*, moment în care unitatea economică și-a refăcut disponibilitățile corespunzătoare normati-

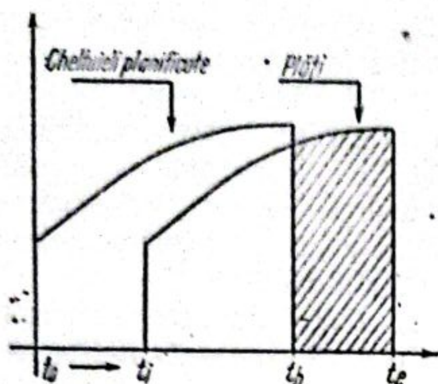

Fig. 4.19 Formarea pasivelor stabile prin fenomenul întîrzierii plăţilor

vului, prin creditul primit de documentele în curs de încasare depuse la bancă.

În acest caz se impune diminuarea normativului, în conţinutul căruia au fost incluse toate cheltuielile, cu plăţile care se vor face după momentul *tb*.

În ambele situaţii se consideră că unitatea economică utilizează fonduri atrase care trebuie să fie excluse din nivelul planificat al normativului. Pentru stabilirea nivelului minim şi permanent al pasivelor folosite, planificarea financiară utilizează două metode principale : metoda însumării pasivelor zilnice şi metoda determinării pasivelor pe baza numărului de zile de întîrziere a plăţilor.

Prima metodă se aplică pentru calculul pasivelor determinate de fondul de retribuire, c.a.s, impozite, amortizare, beneficii, obligaţii faţă de unităţile furnizoare de energie, apă, gaze. Metoda respectivă are în vedere acumularea zilnică de pasive pe durata unei chenzine (la fondul de retribuţie), menţinerea nivelului chenzinal de la sfîrşitul chenzinei pînă în momentul plăţii (25 sau 10 ale lunii, vezi figura 4.20) şi acumularea, în paralel cu soldul chenzinei precedente, a unor pasive pe perioada de întîrziere a plăţii (16—25 sau 1—10).

Procedînd la stabilirea pasivelor zilnice şi a acumulării lor în cursul unei luni din trimestrul cu activitatea cea mai redusă, se va determina cel mai mic fond din pasive pe care unitatea economică poate conta în tot cursul anului de plan.

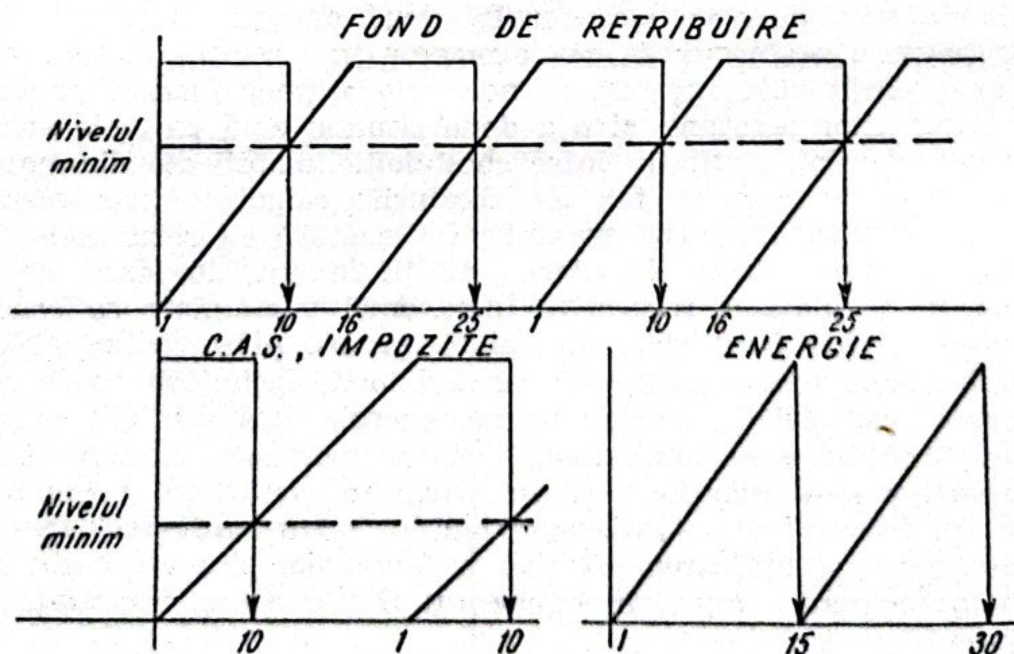

Fig. 4.20 Formarea pasivelor stabile la elementele : retribuţie, c.a.s., impozite, energie

A doua metodă se aplică, spre exemplu, datoriilor față de furnizorii de materii prime, preliminărilor pentru reparații curente etc. Astfel, pasivele din aprovizionări rezultă din relația de mai jos :

$$PS = \frac{A}{90} \times Nz \qquad (4.35)$$

unde :

PS reprezintă pasivele stabile trimestriale din aprovizionări ;
A — nivelul trimestrial al aprovizionărilor de materii prime, materiale, obiecte de inventar, piese de schimb, echipament etc.
Nz — numărul de zile de amînare legală a plății (perioadă necesară recepționării bunurilor aprovizionate și confirmării acceptării plății).

Pentru calculul pasivelor stabile, formate pe baza preliminărilor pentru fondul de plată a concediilor, acoperirea cheltuielilor cu reparațiile etc., planificarea financiară utilizează unele relații specifice care au în vedere nivelul lunar sau trimestrial minim al fondurilor respective în anul de bază sau de plan.

Datorită, în special, metodei a doua de calcul, pasivele stabile au un nivel trimestrial diferit, în funcție de volumul planificat pentru trimestrul respectiv al elementelor care creează pasive pentru unitatea economică în cauză.

Fondul propriu al mijloacelor circulante. Activitatea financiară din unitatea economică angajează, în acoperirea normativului pentru mijloacele circulante, fondul propriu aflat în dotarea unității economice din finanțările anterioare și din prelevările din beneficii din anii precedenți.

Volumul acestui fond este consemnat în bilanțul unității economice și se află la dispoziția întreprinderii în mod permanent, oscilînd ca nivel prin adăugiri anuale sau scăderi, în cazul unei reduceri substanțiale a activității de producție.

Expresia de activ a fondului respectiv, aflată în prima fază sub formă bănească (apoi sub formă de stocuri și cheltuieli), se reconstituie periodic, la încheierea fiecărui ciclu aprovizionare-producție-desfacere-realizare, pe seama încasărilor din valorificarea producției obținute. În mod normal, dacă produsele obținute corespund cantitativ, calitativ și ca preț cererii, refacerea sumelor sub formă de bani nu întîmpină greutăți în procesul execuției planului economic și a bugetului de venituri și cheltuieli.

În schimb, dacă unitatea imobilizează banii corespunzători fondului propriu pentru mijloace circulante în produse și cheltuieli care nu corespund cererii sau nu se recuperează din prețul de vînzare, atunci întreprinderea pierde temporar sau definitiv o parte din fondul propriu pentru mijloace circulante.

De aceea, considerăm că menținerea fondului propriu și utilizarea sa pentru acoperirea necesarului de mijloace circulante reprezintă o contribuție directă a întreprinderii, prin acțiunea sa de obținere și valorificare a producției în condiții de eficiență economică maximă.

Fondul propriu pentru mijloace circulante, preluat de planificarea financiară din documentele contabilității, reprezintă o a doua formă sub care apare informația financiară fi_1.

Prelevările din beneficii. O a treia formă sub care apare informaţia financiară fi_1 este reprezentată de prelevările din beneficiile planificate ale unităţii economice. În conformitate cu prevederile mecanismului financiar, prin bugetul de venituri şi cheltuieli al întreprinderii are loc repartizarea unei părţi din beneficiile planificate pentru formarea fondului pentru mijloace circulante, precum şi pentru restituirea către societate a fondurilor primite de la bugetul de stat în perioadele anterioare (începînd cu anul 1979).

Informaţia financiară privind fondul creat pe seama beneficiilor pentru mijloacele circulante, rezultă din stabilirea creşterii anuale de normativ şi aplicarea la suma rezultată a cotei de participare a beneficiilor la formarea fondului pentru mijloace circulante :

$$PB = \frac{(Nv_{pl}\ Tr\ IV - Nv_0\ Tr\ IV) \times c\%}{100} \tag{4.36}$$

unde :

PB reprezintă prelevările din beneficii pentru fondul pentru mijloace circulante ;

Nv_{pl} *Tr. IV* — normativul planificat şi alte elemente din trimestrul IV ;

Nv_0 *Tr. IV* — normativul şi alte elemente din trimestru IV, din anul de bază ;

$c\%$ — cota procentuală aprobată prin Legea pentru adoptarea bugetului de stat.

În cazul prelevării din beneficii pentru restituirea către societate, informaţia financiară fi_1 va ţine cont de mărimea obligaţiei financiare (fj_2) stabilită de planificarea financiară pe baza eşalonării restituirii sumelor primite anterior de unitatea economică de la bugetul de stat.

Fonduri provenite din afara unităţii economice. În categoria de informaţii financiare de tipul fi_2 se cuprind următoarele : fondurile din credit, fondurile de la bugetul de stat şi fondurile de la centrala economică. În cazul întreprinderilor societate mixtă apare şi sursa financiară externă de unde se procură fonduri, în valută, pentru fondul de rulment.

Creditarea activităţii de producţie din unitatea economică. Activitatea de producţie din unitatea economică beneficiază de sume importante din fondul de creditare constituit în economia naţională. Fondurile din credit completează resursele proprii în acţiunea de acoperire a necesarului de fonduri pentru mijloacele circulante normate şi pentru stocurile şi cheltuielile peste normativ.

În conformitate cu prevederile Legii finanţelor, pe baza Planului de credite şi a Bugetului de venituri şi cheltuieli al întreprinderii, unităţile economice pot primi credite pentru :

— formarea de stocuri de mijloace circulante în faza de aprovizionare, stocuri necesare pentru producţia contractată la intern sau la export şi pentru efectuarea cheltuielilor de producţie, în conformitate cu sarcinile planului ;

— formarea de stocuri și realizarea de cheltuieli sezoniere ca urmare a achiziționării și prelucrării materiilor prime agricole ;

— reconstituirea fondurilor încorporate în produsele livrate, lucrări executate și servicii prestate, aflate în curs de încasare ;

— acoperirea cheltuielilor planificate care depășesc în unele trimestre veniturile etc.

Unitățile economice care au greutăți financiare temporare, din motive obiective, beneficiază de credite pentru nevoi temporare cu dobîndă curentă, pentru o perioadă care nu poate depăși termenul de 90 de zile. Atunci cînd greutățile financiare împiedică efectuarea plăților scadente din fondurile proprii și din creditele curente, banca poate acorda unității economice credite cu dobîndă majorată pentru refacerea capacității de plată.

În acest ultim caz, se impun acțiuni economice pentru înlăturarea cauzelor care au dus la devansarea încasărilor de către plăți. În realizarea acestor acțiuni sînt antrenate organele de conducere ale unității economice, ale centralei și ministerului de care ține întreprinderea în cauză, precum și organele băncii finanțatoare.

În cazul creditelor pentru refacerea capacității de plată, contractul de credite angajează și centrala economică, dobînda majorată fiind suportată, în părți egale, de unitate și de centrală (în cazul centralei plata se va face din fondul de rezervă pentru mijloace circulante constituit la centrală).

Mecanismul financiar prevede și situația în care unitatea economică nu își redresează situația economică sau se produc abateri grave de la normele de utilizare și gospodărire a fondurilor. În aceste cazuri, unității economice i se aplică un regim special de supraveghere economico-financiară. În perioada de supraveghere economico-financiară, conducerea unității economice se exercită de un Consiliu de supraveghere format din împuterniciți ai ministerului de resort, ai băncilor, Ministerului Finanțelor, Comitetului de Stat al Planificării și Ministerului Aprovizionării Tehnico-Materiale și Controlului Gospodăririi Fondurilor Fixe, precum și din reprezentanți ai oamenilor muncii din unitatea respectivă.

Stabilirea necesarului de fonduri, care se solicită din fondul de creditare al economiei naționale, are în vedere necesitățile totale cuprinse în informația financiară fj_1 (normativ și alte stocuri și cheltuieli peste sau în afara normativului) :

$$fi_2(Cr) = fj_1 - (fi_1 + FB) \quad (4.36)$$

unde :

fi_2 (Cr) reprezintă fondurile solicitate din fondul de creditare al economiei, fonduri care contribuie la finanțarea normativului și a altor stocuri ;

fj_1 — necesarul de fonduri pentru normativ și alte stocuri formate în unitatea economică ;

fi_1 — contribuția fondurilor din interiorul unității economice procurate prin autofinanțare (fondul propriu, prelevările din beneficii pentru creșterile anuale și pasivele stabile) ;

FB — fondurile obținute din bugetul de stat pentru finanțarea normativului la unitățile noi sau în cazul creșterilor importante de normativ.

Unitatea economică stabilește pe baza unor calcule care respectă relația de mai sus, plafonul de credite trimestrial, pe care îl contractează de la unitatea bancară care o servește în operațiile de creditare și decontare.

Pentru ca informatia financiară privind fondurile din credit să fie cuprinsă în decizia financiară din bugetul de venituri și cheltuieli, ea trebuie să fie confirmată de bancă, avîndu-se în vedere atît calitatea activității economice din unitatea solicitatoare, cît și posibilitățile economiei naționale de a acorda creditul solicitat pe baza resurselor de creditare planificate de sistemul bancar.

Modul concret de determinare a plafonului de credit se va prezenta în cadrul paragrafului următor, în cadrul deciziei financiare strategice pentru elementul mijloacelor circulante.

Fondurile financiare din bugetul de stat. Activitatea financiară din unitatea economică beneficiază în acțiunea de finanțare a formării și dezvoltării elementului de mijloace circulante și de fonduri provenite din bugetul de stat. Aceste fonduri acoperă necesarul stabilit prin normativul de la unitățile nou înființate și, în unele cazuri, creșterile importante de normativ intervenite prin construirea de secții noi.

Deci, informația financiară fi_2 referitoare la fondurilor solicitate și acordate din bugetul de stat se va fundamenta, în primul rînd, pe calculul normativului la unitățile sau secțiile noi. În același timp, definitivarea informației financiare respective are loc numai după ce organele care gestionează fondul bugetului de stat au confirmat cuprinderea sumelor solicitate în cheltuielile planificate pentru finanțarea economiei naționale.

Rezultă că atît în cazul fondurilor din credit, cît și în cazul fondurilor din bugetul de stat, planificarea financiară la nivel microeconomic se realizează în concordanță directă cu planificarea la nivelul economiei naționale.

Fondurile de la centrala economică. Finanțarea necesarului de fonduri pentru mijloacele circulante ale unității economice, din fonduri constituie la nivelul centralei economice, intervin numai în situația în care întreprinderile din subordinea centralei întîmpină greutăți financiare în legătură cu reconstituirea fondurilor încorporate în stocurile și cheltuielile de producție.

Fiind o situație care se înregistrează în procesul de realizare a planului, folosirea fondurilor din fondul de rezervă constituit la centrală nu este consemnată în bugetul de venituri și cheltuieli pentru anul de plan.

În cazul în care se solicită fonduri de la centrală, acestea vor fi determinate ca o informație de tipul fi_2 și se vor utiliza pentru refacerea capacității de plată și pentru acoperirea a jumătate din dobînda care se percepe la creditele acordate cu dobîndă majorată.

4.3.4. Indicatorii financiari privind eficienţa economică a utilizării mijloacelor circulante şi a fondurilor pentru mijloace circulante

Activitatea financiară din unitatea economică stabileşte, pe baza metodologiei proprii, informaţii financiare sub forma unor indicatori sau indici de eficienţă în legătură cu utilizarea bunurilor din cadrul mijloacelor circulante în procesul de producţie şi de folosire, în ansamblu, a fondurilor angajate pentru formarea elementului de mijloace circulante în întreprindere.

Indicatorii care caracterizează folosirea mijloacelor circulante au în vedere timpul de imobilizare obiectivă a bunurilor, în fazele activităţii din unitatea economică, precum şi aspectele tehnico-economice care cer un anumit consum de mijloace şi un anumit volum de cheltuieli pentru obţinerea de produse finite. În ambele situaţii informaţiile privind eficienţa vor caracteriza şi gradul în care unitatea economică este receptivă la introducerea perfecţionării tehnice, tehnologice, organizatorice şi profesionale.

Informaţiile financiare privind eficienţa economică în legătură cu folosirea fondurilor şi mijloacelor circulante redau următoarele aspecte :

— eficienţa utilizării mijloacelor circulante, ca valori materiale ;

— eficienţa folosirii fondurilor financiare destinate formării stocurilor şi realizării de cheltuieli în legătură cu derularea activităţilor de aprovizionare, producţie, desfacere şi realizare.

În primul caz, informaţia financiară privind eficienţa va reflecta modul în care structura economică de producţie asigură transformarea materiilor prime în produse finite prin prisma consumului şi cheltuielilor pe unitatea de produs finit. În practica economico-financiară se utilizează indicatorul „Cheltuieli la 1 000 lei producţie-marfă" :

$$Ch/1\,000 = \frac{\Sigma Q \times c}{\Sigma Q \times P} \times 1\,000 \qquad (4.37)$$

unde :

$Ch/1\,000$ reprezintă indicatorul cheltuieli la 1 000 lei producţie-marfă ;
$\Sigma\ Q \times c$ — valoarea producţiei planificate la nivelul costului complet ;
$\Sigma\ Q \times P$ — valoarea producţiei la preţ de producţie.

Acest indicator reflectă efectele tuturor acţiunilor tehnice, tehnologice, organizatorice, economice care au ca scop îmbunătăţirea generală a activităţii economice din unitatea respectivă, îmbunătăţiri care vizează reducerea cheltuielilor de producţie pe total producţie şi pe produs.

În cel de al doilea caz, informaţia financiară privind eficienţa economică se referă direct la modul în care se utilizează fondurile afectate formării mijloacelor circulante prin prisma duratei de imobilizare în fazele activităţii de producţie. Informaţia financiară respectivă va apărea sub forma indicatorilor : norma medie în zile ($\bar{N}z$) pe fiecare fază a activităţii din unitatea economică, numărul de rotaţii efectuat de fondurile medii aferente mijloacelor circulante (NR) şi durata în zile a unei rotaţii (DZ).

În redarea indicatorilor de mai sus se utilizează noţiunile de *circuit* şi *rotaţie*. Aceste noţiuni sînt legate de fondurile pentru mijloace circulante: în timp ce mijloacele circulante, ca valori materiale, se consumă integral într-un singur proces de producţie, fiind necesară refacerea stocurilor după fiecare ciclu de producţie, fondurile aferente mijloacelor circulante rămîn în permanenţă la dispoziţia unităţii economice ca dotare cu fonduri proprii.

Fondurile pentru mijloace circulante parcurg fazele principale ale activităţii din întreprindere schimbîndu-şi forma funcţională. Parcursul respectiv reprezintă *circuitul fondurilor pentru mijloacele circulante* şi începe în momentul angajării fondurilor cuprinse în normativ sau solicitate suplimentar prin credit şi se termină în momentul încasării contravalorii produselor vîndute (fig. 4.21). În practica financiară se utili-

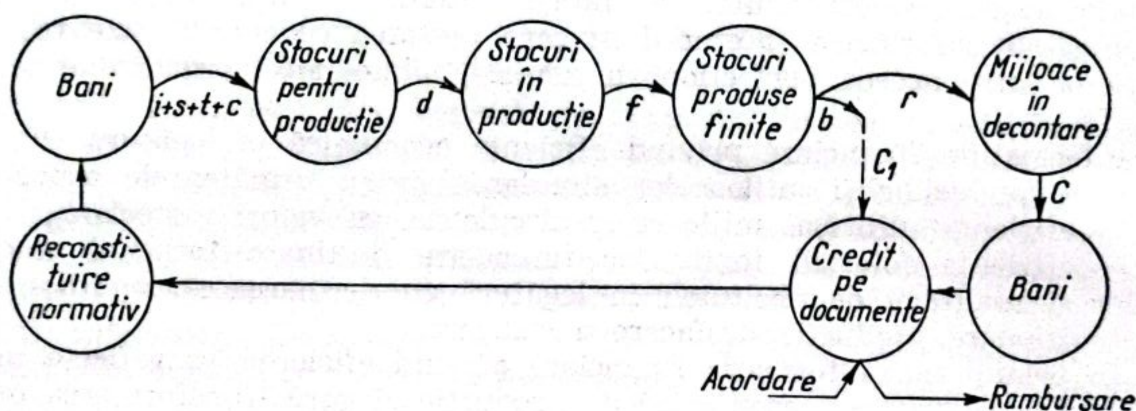

Fig. 4.21 Circuitul fondurilor pentru mijloace circulante

zează un circuit mai redus (notat cu c_1), circuit care se încheie în momentul depunerii la bancă a documentelor în curs de încasare pentru produsele expediate (circuit care corespunde sferei mijloacelor circulante normate).

Fenomenul de repetare a acestui circuit, impus de caracterul continuu al procesului de producţie, formează conţinutul noţiunii de *rotaţie a fondurilor pentru mijloace circulante*. Durata unui circuit, precum şi numărul de rotaţii realizat în cursul anului de plan sînt formele concrete de manifestare a informaţiei financiare privind *viteza de rotaţie a fondurilor pentru mijloace circulante* în unitatea economică.

Viteza de rotaţie se exprimă prin următorii indicatori:

— *norma medie în zile*, indicator care redă durata medie de imobilizarea obiectivă a fondurilor în principalele grupe de mijloace circulante specifice fazelor activităţii din întreprindere (aprovizionare, producţie, desfacere, realizare). Nivelul normei medii în zile reprezintă, totodată, o sursă de informaţii pentru adoptarea unor decizii tehnico-economice care vizează accelerarea trecerii mijloacelor circulante prin faza respectivă, accelerare care are şi efecte financiare în sensul reducerii necesarului de fonduri pentru mijloacele circulante. Modul de calcul al normei medii în zile a fost prezentat în cadrul metodei analitice de normare;

— *numărul de rotații (NR)*; redat prin numărul mediu de circuite de tipul c_1, rezultă din interacțiunea următorilor factori: nivelul cheltuielilor de producție, nivel planificat sau efectiv, nivelul mediu al tuielilor de producție, nivel planificat sau efectiv, nivelul fondurilor pentru mijloace circulante planificat (normativ trimestrial (Tr. IV) sau efectiv (sold final al fondurilor efectiv folosite). Calculul numărului de rotații se realizează — în varianta plan și execuție —, folosind exprimarea producției atît în preț de producție cît și la cost complet astfel:

$$\text{PLAN } NR = \frac{\Sigma Q \times c}{Nmc} \text{ sau } \frac{\Sigma Q \times P}{Nmc} \tag{4.38}$$

$$\text{EXECUȚIE } NR = \frac{\Sigma Q \times c}{Sd} \text{ sau } \frac{\Sigma Q \times P}{Sd} \tag{4.39}$$

unde:

NR reprezintă numărul de circuite în anul de plan (sau execuție);
$\Sigma\, Q\times c$ — valoarea producției la nivel de cost complet;
$\Sigma\, Q\times P$ — valoarea producției la preț de producție;
Nmc — necesarul de mijloace circulante la finele anului de plan;
Sd — soldul final al fondurilor folosite efectiv pentru mijloacele circulante.

— ***durata în zile a unei rotații sau a unui circuit complet*** redă perioada medie în care fondurile pentru mijloacele circulante sînt imobilizate obiectiv în fazele principale ale activității din unitatea economică. Nivelul planificat al indicatorului respectiv rezultă din relația:

$$DZ = \frac{360}{NR} \text{ sau } \frac{360 \times Nmc}{\Sigma Q \times c} \tag{4.40}$$

Durata în zile a unei rotații *(DZ)* caracterizează folosirea fondurilor pentru mijloace circulante prin redarea timpului mediu al imobilizării fondurilor respective sub diferite forme funcționale (bani, stocuri, producție neterminată, produse finite, produse în decontare); în schimb numărul de rotații *(NR)* dă o imagine mai completă asupra folosirii fondurilor pentru mijloacele circulante prin realizarea unei comparații între aceste fonduri și volumul producției obținute cu ajutorul fondurilor respective (de altfel, numărul de rotații poate fi interpretat ca valoarea în lei a producției obținute prin utilizarea a unui leu fonduri pentru mijloacele circulante).

Din prezentarea indicatorilor de mai sus rezultă că sensul economic favorabil este dat de accelerarea trecerii fondurilor pentru mijloace circulante prin fazele activității din întreprindere. Accelerarea rotației este rezultanta unei mulțimi de măsuri tehnice, tehnologice, economice, organizatorice, măsuri care au ca efect reducerea cheltuielilor de producție și diminuarea timpului de imobilizare a fondurilor în fazele producției. În ambele cazuri vom avea ca efect o diminuare a necesarului de fonduri pentru normativ și o creștere a eficienței de utilizare a acestora.

4.4. DECIZIA FINANCIARĂ STRATEGICĂ PRIVIND MIJLOACELE CIRCULANTE

În urma stabilirii informaţiilor financiare privind necesarul, obligaţiile, sursele şi eficienţa economică în legătură cu formarea, dezvoltarea şi utilizarea elementului de mijloace circulante, activitatea financiară din unitatea economică adoptă decizia financiară strategică, prin care se hotărăşte nivelul planificat al repartiţiei financiare.

Fundamentarea şi adoptarea deciziei financiare strategice au în vedere atît informaţiile financiare de tipul *fj* (necesar de fonduri pentru formarea de stocuri şi cheltuieli şi pentru achitarea obligaţiilor financiare) şi tipul *fi* (fonduri din surse financiare interne şi din afara unităţii economice), cît şi informaţiile financiare privind eficienţa economică a utilizării fondurilor pentru mijloace circulante. Modul concret de adoptare a deciziilor financiare se va trata în capitolul VIII.

Dacă avem în vedere numai necesarul de fonduri pentru normativul pentru mijloace circulante, atunci decizia financiară strategică va realiza concordanţa necesar-fonduri după cum se prezintă în tabelul 4.1.

Tabelul 4.1

Concordanţa necesar—fonduri pentru mijloace circulante

Indicatori	Normativ Tr. IV		Tr. I	Tr. II	Tr. III	Tr. IV
	An bază	An plan				
A	1	2	3	4	5	6
1. Normativ total	15 000	20 000	17 000	18 000	24 000	20 000
2. Pasive stabile	1 000	1 000	1 000	1 000	2 000	1 000
3. Normativ — PS	14 000	19 000	16 000	17 000	22 000	19 000
4. Fondul propriu	10 000	10 000	10 000	10 000	10 000	10 000
5. Finanţare bugetară	—	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000
6. Creştere anuală (r. 1, col.1 — r. 1, col. 2)	—	5 000	5 000	5 000	5 000	5 000
Acoperirea creşterii anuale						
7. Prelevări din beneficii	—	3 000	—	1 000	2 000	3 000
8. Credite	—	2 000	5 000	4 000	3 000	2 000
9. Plafon credite (r. 3 — (r.4+r.5+r.7)	—	—	5 000	5 000	9 000	5 000

Modul concret de acoperire, luat ca exemplu, are în vedere utilizarea tuturor surselor posibile pentru finanţarea normativului (vezi şi figura nr. 4.22). Astfel, din comparaţia normativelor din trimestrul IV, an bază şi an plan, a rezultat o creştere anuală de 5 000 mii lei, care se finanţează din prevelări din beneficii în proporţie de 60% (3 000 mii lei) şi din credit 40% (2 000 mii lei). Pe parcursul anului de plan, datorită acumulării treptate a prelevărilor din beneficii, creditul are o contribuţie mai mare (Tr. I — 5 000 mii lei, Tr. II — 4 000 mii lei, Tr. III — 3 000 mii lei).

Alături de fondurile folosite pentru creşterea anuală se folosesc pasivele stabile, fondul propriu pentru mijloace circulante şi finanţarea de la buget.

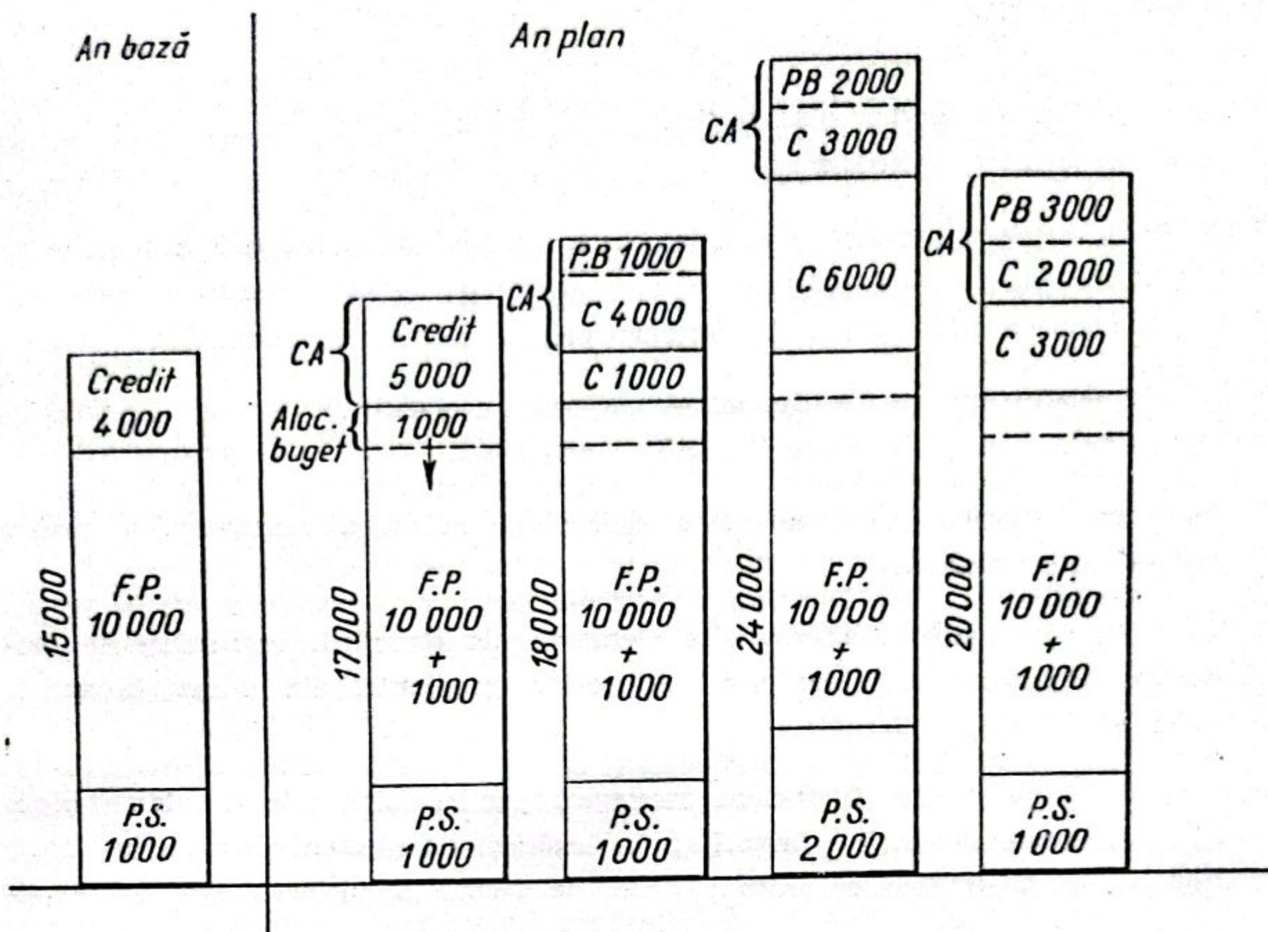

Fig. 4.22 Finanțarea necesarului de mijloace circulante

Decizia financiară strategică — cuprinsă în bugetul de venituri și cheltuieli al unității economice — are în vedere și alte necesități de fonduri pentru stocuri în afara normativului și obligațiile față de centrala economică pentru constituirea fondului de rezervă. În forma actuală decizia financiară din bugetul de venituri și cheltuieli nu cuprinde obligațiile față de bancă în legătură cu rambursarea creditului și plata dobînzilor, nici obligația de restituire către societate a fondurilor primite de la buget.

Avînd în vedere exemplul concret analizat mai sus, decizia financiară strategică pentru mijloacele circulante va fi ca în tabelul 4.2.

Tabelul 4.2

Decizia financiară strategică pentru mijloace circulante

Venituri *(fi)*		Cheltuieli *(fj)*	
1. Fondul mijloacelor circulante la începutul perioadei	10 000	1. Stocuri și cheltuieli normate	20 000
2. Prelevări din beneficii	3 025	2. Alte stocuri	2 000
3. Alocații de la buget	1 000	3. Vărsăminte la centrală pentru fondul de rezervă	25
4. Resurse asimilate	1 000		
5. Credite bancare	7 000		
TOTAL	22 025	TOTAL	22 025

INTREBARI ŞI EXERCIŢII

- Care este rolul elementului mijloace circulante în structura economică de producţie a întreprinderii ?
- Ce semnificaţie financiară are micşorarea ca volum şi valoare a mijloacelor circulante ? Care sînt măsurie tehnice, tehnologice sau economice care duc la diminuarea necesarului de fonduri pentru mijloacele circulante ?
- În ce măsură informaţia financiară privind necesarul de fonduri depinde de modul de organizare a producţiei şi a muncii ?
- Care sînt factorii principali care determină mărimea normativului pentru mijloacele circulante ?
- În ce constă contribuţia celorlalte elemente ale structurii economice de producţie la formarea elementului mijloacelor circulante, din punct de vedere valoric ?
- Consideraţi că decizia financiară strategică pentru mijloacele circulante poate cuprinde toate obligaţiile financiare în legătură cu elementul respectiv ? Dacă da, exemplificaţi cum ar arăta o astfel de decizie financiară ; dacă nu, explicaţi de ce.
- În ce măsură informaţia financiară privind eficienţa economică a utilizării fondurilor pentru mijloacele circulante poate condiţiona adoptarea deciziei financiare strategice ?
- Cum apreciaţi contribuţia autofinanţării la acoperirea cu fonduri financiare a normativului ? Utilizaţi, pentru exemplificare, exemplul din curs sau din unitatea unde faceţi practică.
- Care va fi contribuţia surselor de finanţare în cazul unei unităţi economice cu producţie sezonieră (spre exemplu, o fabrică de zahăr).
- Stabiliţi, pe baza unui exemplu concret, contribuţia elementelor structurii economice de producţie la formarea mijloacelor circulante, ca valoare (veţi utiliza planului costului complet din unitatea economică unde realizaţi practica).
- Întocmiţi, pe exemplul unei întreprinderi, documentaţia necesară pentru adoptarea deciziei financiare strategice privind mijloacele circulante.
- Întocmiţi un studiu privind căile principale care duc la accelerarea rotaţiei fondurilor pentru mijloacele circulante.

Capitolul V

FINANȚAREA ACȚIUNILOR ECONOMICO-SOCIALE PRIVIND PERSONALUL MUNCITOR

5.1. CONȚINUTUL ELEMENTULUI PERSONAL MUNCITOR

În cadrul structurii economice de producție, *personalul muncitor* reprezintă elementul activ care realizează în mod conștient unitatea elementelor structurii în scopul obținerii de rezultate economice în condiții de eficiență maximă. Totodată, elementul uman reprezintă factorul decisiv al creșterii economice în unitate, realizînd operațiile de execuție și de conducere a proceselor din întreprindere, formarea și perfecționarea întregii structuri economice de producție.

Personalul muncitor are o structură internă care depinde de profilul și dotarea tehnică a întreprinderii, de nivelul tehnic al operațiilor și proceselor tehnologice, precum și de posibilitățile economiei naționale de a asigura gama de calificări cerută de factorii de mai sus.

În procesul din unitatea economică, personalul muncitor participă în sens *cantitativ,* sub formă de număr și timp de muncă total, *calitativ,* pe baza calificării și pregătirii profesionale și *motivațional,* în funcție de capacitatea fiecărui membru al personalului muncitor de a cunoaște și înțelege scopul activității depuse și de efectele acțiunii de satisfacere a intereselor materiale și spirituale ale acestuia.

În același timp, factorul uman este un element independent care participă numai o anumită perioadă de timp la structura economică de producție, el avînd și o activitate socială, culturală, familială, politică, dispunînd, totodată, în mod liber, de forța sa de muncă.

De aceea, ordonarea factorului uman în structura economică de producție va necesita realizarea unor măsuri adecvate pe plan demografic, instructiv, organizatoric, psihologic, politic, social, măsuri pentru care răspunderea revine atît societății în ansamblu, cît și unității economice.

Cu toate că principalele activități în legătură cu formarea și calificarea personalului și cu satisfacerea unor necesități sociale continuă să rămînă în sarcina economiei naționale în mod centralizat, mecanismul economico-financiar actual a acordat o responsabilitate importantă unității economice pentru realizarea unor acțiuni economice și sociale în legătură cu personalul său.

5.2. ACTIVITĂȚI ECONOMICO-SOCIALE PRIVIND PERSONALUL MUNCITOR

Situația deosebită pe care o are personalul muncitor în structura economică de producție face ca elementul uman să fie supus unui număr însemnat de influențe din partea unor factori obiectivi și subiectivi

care îi vor determina volumul, structura internă, contribuţia sa la rezultatele producţiei, precum şi gama şi volumul activităţilor economice şi sociale cerute de formarea, refacerea şi perfecţionarea elementului respectiv.

Ca şi în cazul celorlalte elemente ale structurii economice şi elementul uman se află sub influenţa factorilor prezentaţi în modelul conexiunilor factori-structură economică din capitolul II : factorii de formare cantitativ-calitativ *(Fc₁)* ; factorii care afectează elementul în cauză din punct de vedere cantitativ şi calitativ *(Fc₂)* ; factorii de dezvoltare şi perfecţionare *(Fc₃)*.

Astfel, în cadrul primului grup de factori, condiţiile tehnice, tehnologice şi organizatorice de lucru vor impune un anumit număr de locuri de muncă, iar volumul capacităţii de producţie, pe un ciclu de fabricaţie, va multiplica numărul de locuri în funcţie de productivitatea muncii permisă de calificare şi dotare :

$$Pm = \frac{Q}{w} + pms \qquad (5.1)$$

unde :

Pm reprezintă personalul muncitor total al unităţii economice ;
Q — capacitatea maximă de producţie ;
w — productivitatea muncii pe persoană ;
pms — personalul de conducere şi coordonare.

Rezultatul dat de factorii de formare va influenţa direct activitatea economică sau socială care se realizează în unitatea economică pentru formarea personalului muncitor (angajare, şcolarizare, recalificare), precum şi volumul acţiunilor sociale efectuate pentru fiecare membru al personalului (stimulare materială, acţiuni sociale etc.).

Al doilea grup de factori *(Fc₂)* determină efecte negative care duc la diminuarea contribuţiei personalului la obţinerea rezultatelor economice şi financiare, în cazul în care nu se întreprind activităţi pentru atenuarea sau înlăturarea efectelor respective. În acest grup se cuprind : factorii naturali şi de producţie, care reduc treptat sau instantaneu potenţialul de muncă (boli, accidente, îmbătrînire etc.) ; factorul uzurii morale a cunoştinţelor de specialitate ; factorii motivaţionali, în cazul satisfacerii necorespunzătoare a cerinţelor acestora ; factorii subiectivi, prin unele aspecte de fluctuaţie, preocupare redusă pentru instruire etc.

Efectele negative determinate de factorii de mai sus pot fi evitate în cazul în care se întreprind măsuri economice şi sociale care asigură personalului muncitor o pregătire profesională şi o disciplină de producţie superioară ; în cazul efectelor determinate de factori obiectivi, unitatea economică este obligată să organizeze activităţi permanente în legătură cu şcolarizarea, protecţia muncii, asistenţa socială şi medicală, stimularea în funcţie de rezultate, asigurarea de locuinţe etc.

Personalul muncitor recepționează și efectele influenței unor factori care cer dezvoltarea și perfecționarea elementului respectiv (factorii Fc_3), dezvoltare care se va realiza prin activități de instruire, stimulare, recalificare etc. Acești factori sînt reprezentați de acțiunea legilor economice, de interacțiunea factorului uman cu celelalte elemente aflate în dezvoltare, de obiectivele politicii economice, de acțiunea factorilor de conducere a proceselor de producție. În urma acțiunii acestor factori, personalul muncitor va avea un volum și o structură deosebită de cea inițială (dată de relația 5.1) ; avînd în vedere că odată cu creșterea capacității de producție se înregistrează și o sporire a productivității muncii, efectele factorilor amintiți pot fi de dezvoltare calitativă și mai puțin cantitativă.

Toate activitățile amintite, rezolvabile în unitatea economică, vor fundamenta procesul de consum care are loc la acest nivel, proces care, la rîndul său, va fi domeniul de definire a acțiunii financiare Aj și a informațiilor financiare de tipul fj_1. Pornind de la aceste activități economice și sociale, activitatea financiară va realiza analiza și prelucrarea informațională a datelor în vederea stabilirii necesarului de fonduri și a obligațiilor financiare ; apoi, analizînd sursele interne și din afara unității economice, va stabili nivelul fondurilor pe care le poate mobiliza pentru finanțarea acțiunilor privind formarea, refacerea și dezvoltarea personalului muncitor al întreprinderii.

5.3. ACTIVITATEA FINANCIARĂ DE REPARTIȚIE

În faza de plan, activitatea financiară de repartiție realizează analiza informațională în legătură cu activitățile legate de personalul muncitor. În bugetul de venituri și cheltuieli se cuprind deciziile financiare referitoare la acțiunile economico-sociale care au ca scop satisfacerea unor necesități legate de factorii motivaționali : construirea de locuințe și alte investiții cu caracter social, acțiunile sociale rezolvate de întreprindere privind organizarea de creșe, grădinițe, cantine-restaurant, cămine, trimiterile la odihnă și tratament etc. și participarea oamenilor muncii la beneficii.

În unitatea economică se realizează și alte activități care solicită fonduri financiare cum sînt : acțiunile de protecție a muncii, școlarizarea, premierea pentru invenții și inovații etc., deciziile financiare în legătură cu aceste acțiuni nefiind cuprinse în forma actuală a bugetului de venituri și cheltuieli.

În prezentarea activității financiare de repartiție ne vom referi la toate activitățile sintetizînd, în final, numai deciziile cuprinse în bugetul de venituri și cheltuieli.

5.3.1. Informația financiară privind necesarul de fonduri

Pentru determinarea informației financiare privind necesarul de fonduri în legătură cu acțiunile economice și sociale care se execută în unitatea economică, analiza informațională va cerceta modul în care se

comportă personalul muncitor în cadrul structurii economice de producție sub influența factorilor de formare, de reducere și de dezvoltare. În același timp, va fi nevoie să se consulte și sursele de date din afara unității în privința metodologiei de calcul, a aprobărilor privind constituirea de fonduri sau organizarea de acțiuni economice și sociale.

Dată fiind diversitatea activităților privind personalul muncitor, mecanismul financiar cuprinde o gamă largă de modele cu ajutorul cărora se poate stabili necesarul de fonduri. În principal, se pot generaliza trei metode de lucru :

a) stabilirea informației financiare fj_1 pe bază de deviz de cheltuieli, folosind relația :

$$fj_1 = \Sigma Ch_{ij} \tag{5.2}$$

unde :

fj_1 reprezintă informația financiară privind necesarul de fonduri ;
Ch_{ij} — suma cheltuielilor totale, pe elementele de cheltuieli i (materiale, manoperă etc.) și pe obiectivele j ale activității în cauză.

Acest mod de lucru se aplică pentru stabilirea necesarului de fonduri la activitatea de construire de locuințe și alte investiții cu caracter social și la activitatea de protecție a muncii, atunci cînd din activitatea respectivă rezultă mijloace fixe ;

b) folosirea planului de cheltuieli pentru stabilirea informației financiare fj_1 :

$$fj_1 = Nr \times nf \tag{5.3}$$

unde :

Nr reprezintă numărul de indicatori (elevi, muncitori) atrași în acțiunea respectivă ;
nf — norma financiară obligatorie sau facultativă pe fiecare persoană în parte.

Metodologia de mai sus se aplică în cazul acțiunilor de școlarizare, recalificare, specializare, asigurări, acțiuni sociale, protecția muncii, în cazul acordării unor alimente pentru cei care lucrează în medii toxice ;

c) stabilirea informației fj_1 prin aplicarea unei cote procentuale asupra rezultatelor economice sau financiare :

$$fj_1 = \frac{R \times c\%}{100} \tag{5.4}$$

unde :

R reprezintă nivelul planificat sau realizat al rezultatelor economice sau financiare ;
$c\%$ — cota procentuală aprobată prin lege sau instrucțiuni ale organelor ierarhice.

Informația fj_1 se stabilește după metodologia de mai sus în cazul acțiunii de participare a oamenilor muncii la beneficii și în cazul acțiunilor de premiere pentru invenții și inovații, realizarea de economii etc.

În vederea stabilirii informaţiilor financiare privind necesarul de fonduri, se analizează documente economice (devizul unor lucrări de investiţii), documente financiare (planul de cheltuieli pentru acţiunile de şcolarizare), bugetul de venituri şi cheltuieli (pentru stabilirea rezultatelor financiare şi a repartizării lor), instrucţiuni privind metodologia de calcul.

5.3.2. Informaţia financiară privind obligaţiile financiare

Pentru personalul muncitor unitatea economică planifică fonduri financiare pentru achitarea următoarelor obligaţii :

— obligaţii financiare faţă de bugetul de stat pentru impozitul pe fondul de retribuţie şi contribuţia pentru asigurări sociale. În cazul acestor obligaţai, informaţia financiară fj_2 se determină pe baza relaţiei :

$$fj_2 = \frac{FR \times c\,\%}{100} \qquad (5.5)$$

unde :

fj_2 reprezintă informaţia financiară privind obligaţia financiară faţă de buget ;
FR — fondul de retribuţie planificat sau efectiv ;
$c\%$ — cota procentuală a obligaţiei aprobată prin lege ;

— obligaţii financiare faţă de bugetul de stat în legătură cu vărsarea, în numele personalului muncitor, a unor obligaţii ale acestuia : contribuţia pentru pensia suplimentară, alte impozite şi taxe. Determinarea lor se realizează tot cu relaţia 5.5 ;

— obligaţii financiare faţă de bancă în legătură cu rambursarea creditului şi plata dobînzii pentru sumele împrumutate în cazul construirii de locuinţe. Nivelul obligaţiei respective se stabileşte după relaţia :

$$fj_2 = \frac{Cr}{T} + \frac{(Cr \times d\%)}{100} \qquad (5.6)$$

unde :

fj_2 reprezintă în acest caz obligaţia de rambursare a creditului şi pentru plata dobînzii ;
Cr — fondul de credit angajat (credit pe termen lung) ;
T — timpul, în ani, planificat pentru rambursare ;
$d\%$ — cota procentuală a dobînzii pe an.

Majoritatea obligaţiilor financiare de mai sus va intra în componenţa deciziilor financiare strategice cuprinse în bugetul de venituri şi cheltuieli al unităţii economice, restul fiind redate în documentele de lucru curente ale activităţii financiare.

5.3.3. nformaţia financiară privind sursele de finanţare a activităţilor economico-sociale privind personalul muncitor

Activitatea financiară de planificare îşi axează analiza informaţională pentru determinarea fondurilor care pot fi mobilizate pentru acţiunile

economico-sociale privind personalul muncitor în direcția surselor financiare din interiorul unității economice, în principal, și către unele surse financiare din afara întreprinderii.

Sursele financiare din interiorul unității economice din care se pot procura fonduri financiare pentru acțiunile privind personalul muncitor sînt : beneficiile planificate și peste plan ; rezultatele financiare care se utilizează pentru acoperirea directă a unor cheltuieli ; fondul de amortizare corespunzător spațiului locativ administrat de întreprindere ; rezultatele economice corespunzătoare cheltuielilor.

a. **Beneficiile unității economice.** Sursă financiară, beneficiile se determină în întregime de către activitatea financiară în procesul de planificare a rezultatelor finaciare. Fondurile care pot fi procurate din această sursă pentru acțiunile privind personalul, informație financiară de tipul fi_1, se determină pe baza relației:

$$fi_1 = B \times \frac{1}{n} \text{ (sau } c\%) \qquad (5.7)$$

unde :

fi_1 reprezintă informația financiară privind fondurile care pot fi mobilizate pentru activitățile legate de personalul muncitor ;
B — nivelul planificat sau peste plan al beneficiilor ;
1/n (sau $c\%$) — cota stabilită în mod absolut sau procentual pentru partea din beneficii care se formează ca fond financiar pentru personal.

Acest mod de lucru se aplică pentru stabilirea informației financiare fi_1 în legătură cu acțiunile de construirea de locuințe și alte investiții cu caracter social, acțiunile sociale ; prelevarea pentru participarea oamenilor muncii la beneficii.

b. **Rezultatele financiare.** Rezultatele financiare, obținute prin scăderea din prețul de producție a costului complet, sînt sursă de finanțare a unor cheltuieli legate de finanțarea acțiunii de școlarizare a personalului muncitor. În acest caz, informația financiară fi_1 se va determina :

$$fi_1 = Rf \times \frac{1}{n} \qquad (5.8)$$

unde :

Rf reprezintă rezultatele financiare planificate sau efective ;
1/n — partea din rezultatele financiare afectată cheltuielilor pentru școlarizare.

c. **Rezultatele economice.** Întrucît o parte a activităților privind personalul muncitor se suportă, în privința acoperirii costului, direct din cheltuielile de producție (protecția muncii, asigurare de persoane, premiere pentru inovații), finanțarea se va realiza prin afectarea unei părți din încasările corespunzătoare costului complet. Partea prelevată, care constituie nivelul informației fi_1, depinde de volumul adoptat pentru informația financiară fi_1 (necesar de fonduri) corespunzătoare activității respective.

d. Fondul de amortizare. Pentru construirea de locuințe și alte investiții cu caracter social, lucrări care satisfac în mod direct necesitățile personalului muncitor, se utilizează surse similare cu cele folosite în cazul investițiilor pentru formarea elementului mijloace fixe. Fondul de amortizare, determinat pe baza relațiilor prezentate în capitolul III, se utilizează în întregime pentru formarea fondului general afectat activității respective.

Alături de fondul de amortizare apar și unele sume provenite din încasările unor unități social-culturale care contribuie la formarea fondului locativ al unității economice analizate.

Sursele financiare din afara unității economice din care se procură fonduri financiare pentru acțiunile privind personalul muncitor, fonduri redate ca nivel prin informația financiară de genul fi_2, sînt reprezentate de : bugetul de stat, fondul de creditare al economiei naționale.

Din bugetul de stat se procură fonduri financiare pentru acțiunile economico-sociale în legătură cu personalul muncitor pentru completarea fondului pentru construirea de locuințe și a fondului pentru acțiuni sociale. Din fondul de creditare se solicită credite pentru construirea de locuințe și alte investiții cu caracter social.

5.3.4. Informația financiară privind eficiența economică

Indicatorii financiari care caracterizează participarea personalului uman la procesul de producție sînt reprezentați de indicatorii de eficiență care caracterizează activitatea de producție în general : rentabilitatea, rata acumulării etc. avînd în vedere poziția hotărîtoare a personalului în întreaga structură economică.

Redarea informațiilor financiare referitoare la indicatorii de eficiență se va face în cuprinsul capitolului VII privind rezultatele financiare ale unității economice.

5.4. DECIZIILE FINANCIARE STRATEGICE PRIVIND ACȚIUNILE ECONOMICO-SOCIALE LEGATE DE PERSONALUL MUNCITOR

Activitatea financiară adoptă, pe baza fondului de informații stabilite prin analiza și prelucrarea informațională, un număr de decizii financiare strategice corespunzătoare principalelor activități economico-sociale organizate în unitatea economică.

În bugetul de venituri și cheltuieli al întreprinderii se cuprind numai deciziile financiare strategice *(d f s)* pentru acțiunea de construire de locuințe și alte investiții cu caracter social, acțiunile sociale și participarea la beneficii, decizii pe care le prezentăm mai jos pe baza aceluiași exemplu cifric utilizat și în capitolele anterioare :

a. **decizia financiară strategică pentru construirea de locuințe și alte investiții cu caracter social**

Venituri (fi)		Cheltuieli (fj)	
1. Disponibil inițial	1 000	1. Cheltuieli pt. construcții locuințe	5 000
2. Amortizare	2 000	2. Rambursare credit	2 000
3. Prelevări beneficii	2 000	3. Dobînzi	1 000
4. Venituri de la unitățile social-culturale	1 000	4. Disponibilități la finele perioadei	—
5. Credite bancare	1 000		
6. Alocații de la buget	1 000		
TOTAL	8 000	TOTAL	8 000

Primele patru venituri le considerăm a fi informații fi_1, fondurile în cauză provenind direct sau indirect din surse care se află în interiorul unității economice. Ultimele două fonduri provin din surse din afara unității și se încadrează în timpul de informație financiară fi_2.

În privința cheltuielilor, prima și ultima se consideră a fi informații care se referă la necesarul de fonduri pentru acțiuni de dezvoltare internă informație financiară de genul fj_1), iar indicatorii doi și trei sînt informații privind obligațiile financiare către sistemul bancar, informații notate cu fj_2.

b. **decizia financiară strategică pentru acțiuni sociale**

Venituri (fi)		Cheltuieli (fj)	
1. Disponibil inițial	500	1. Cheltuieli	2 000
2. Prelevări și încasări	2 000	2. Disponibil final	500
TOTAL	2 500	TOTAL	2 500

În cadrul deciziei de mai sus sînt utilizate numai venituri care provin din interiorul unității economice, din prelevări directe din beneficii sau ca o cotă din fondul de participare la beneficii care se varsă în contul acțiunilor sociale (5% din fondul pentru participarea oamenilor muncii la beneficii) ; de asemenea, la venituri vor fi cuprinse și încasările din partea personalului muncitor pentru serviciile primite, ca o cotă din valoarea acestora (bilete de odihnă și tratament, grădinițe etc.).

Cheltuielile se adresează de asemenea numai acțiunilor din interior, ele fiind informații de natura fj_1.

În unele situații, cînd acțiunile sociale întreprinse în unitate nu pot fi finanțate din surse interne, pot interveni și unele fonduri din partea bugetului de stat, în special pentru cheltuielile cu învățămîntul preșcolar.

c. **decizia financiară strategică pentru participarea oamenilor muncii la beneficii.** Mecanismul economico-financiar actual a asigurat o formă superioară de participare a oamenilor muncii la rezultatele financiare ale întreprinderii. Decizia financiară strategică, în acest caz, se adoptă la o limită superioară care poate ajunge la o cotă de pînă la 3% din beneficiile planificate, cu condiția îndeplinirii principalilor indicatori economici și financiari ai producției. Sursa de constituire este în întregime internă, fiind dată de beneficiile planificate și peste plan, iar destinația fondului constituit vizează întregul personal al unității economice (85% din fond), pe cei distinși cu titlul de fruntaș în întrecerea socialistă sau au o contribuție deosebită la obținerea beneficiilor peste plan (5%), organizarea de excursii colective (5%) și completarea fondului pentru acțiuni sociale (5%).

Venituri (*fi*)		Cheltuieli (*fj*)	
1. Disponibil inițial	—	1. Plăți	800
2. Prelevări beneficii	1 000	2. Disponibil final	200
TOTAL	1 000	TOTAL	1000

Cu toate că deciziile financiare strategice pentru celelalte activități în legătură cu personalul nu sînt cuprinse în bugetul de venituri și cheltuieli, mecanismul de adoptare și forma de prezentare sînt similare bazîndu-se pe informațiile financiare prezentate în cadrul analizei informaționale din cuprinsul capitolului de față.

ÎNTREBĂRI ȘI EXERCIȚII

- Care este locul și rolul elementului personal muncitor în structura economică de producție? În ce mod participă personalul muncitor la procesul de producție?
- Ce activități economice și sociale formează, reface sau dezvoltă și perfecționează personalul în cadrul unității economice? Dar la nivelul economiei naționale?
- Întocmiți un referat în care să prezentați modul în care factorii obiectivi și subiectivi din întreprindere influențează asupra personalului, precum și măsurile care se impun pentru asigurarea unui personal adecvat unei structuri economice de producție moderne.
- Care este rolul activității financiare pentru realizarea activităților economice și sociale privind personalul muncitor?

- Redaţi modelul de calcul pentru stabilirea informaţiei privind necesarul de fonduri în legătură cu formarea personalului. Cine suportă majoritatea cheltuielilor pentru formarea personalului unei unităţi economice?
- Care este contribuţia autofinanţării în asigurarea cu fonduri a activităţilor economice şi sociale privind personalul?
- Redaţi modul în care realizarea activităţilor economice şi sociale din unitatea economică influenţează motivaţional participarea personalului muncitor la procesul de producţie. Foiosiţi date concrete din întreprinderea unde efectuaţi practica financiară.
- Fundamentaţi şi adoptaţi deciziile financiare strategice în legătură cu personalul muncitor după modelul prezentat în capitolul de faţă, pe baza unor date din întreprinderi.
- Consideraţi că bugetul de venituri şi cheltuieli al întreprinderii poate cuprinde şi alte decizii financiare strategice? Dacă da, precizaţi-le şi justificaţi necesitatea introducerii lor în buget.
- Dezbateţi semnificaţiile economice şi sociale ale formării şi utilizării în întreprinderea socialistă a fondului de participare a oamenilor muncii la beneficii şi a fondului pentru acţiuni sociale.

Capitolul VI

FINANŢAREA CERCETĂRII ŞTIINŢIFICE A DEZVOLTĂRII TEHNOLOGICE ŞI A INTRODUCERII PROGRESULUI TEHNIC

6.1. CONŢINUTUL ELEMENTULUI INFORMAŢII

Structura economică de producţie solicită, pentru ordonarea sa interioară din punct de vedere tehnic, tehnologic, organizatoric etc., un volum important de informaţii care se constituie într-un element distinct. Acest element se formează în urma realizării în economie, în mod centralizat, sau descentralizat, la nivel de unitate economică a activităţilor de cercetare ştiinţifică, dezvoltare tehnologică şi introducere a progresului tehnic.

Structura internă a informaţiilor din unitatea economică este formată din date privind punerea în mişcare şi exploatare a dotării tehnice şi tehnologice, date despre organizarea producţiei şi a muncii, informaţii refe-

ritoare la piață și economia națională, informații de plan și execuție (de natură economică, financiară, contabilă etc.), informații sociale etc. Aceste informații se găsesc în conținutul unor purtători de date cum sînt : proiectele de investiții și produse, documentația tehnică și tehnologică, licențe și brevete, cărți, schițe și studii, planuri economice și financiare, cataloage de prețuri, fișiere, dări de seamă, instrucțiuni, legi etc.

Din fondul de informații pe care îl cere desfășurarea proceselor din unitatea economică interesează, în mod deosebit, informațiile tehnologice și cele privind introducerea progresului tehnic prin asimilarea de noi produse. Activitățile de formare a acestor informații sînt finanțate în mod distinct, majoritatea celorlalte informații reieșind din atribuțiile de serviciu ale personalului din compartimentele tehnico-economice.

Importanța deosebită a informațiilor pentru totalitatea proceselor economice și sociale din economie justifică măsurile adoptate — pe linia dezvoltării cercetării științifice, dezvoltării tehnologice și introducerii progresului tehnic — de către Congresul al XII-lea al Partidului Comunist Român prin *Programul de cercetare științifică, dezvoltare tehnologică și de introducere a progresului tehnic pînă în 1990 și orientările principale pînă în anul 2 000.*

Fiecare unitate economică este beneficiara fondului de informații pe care îl obține economia națională în ansamblu din cercetare autohtonă sau din import ; în același timp unitatea economică este obligată să completeze informațiile primite cu cele corespunzătoare proceselor specifice profilului, să producă informații utile și altor unități economice.

Elementul informații asigură, pe lîngă ordonarea internă a structurii economice de producție, competitivitatea produselor fabricate din punct de vedere al gradului de noutate și al afectării de către uzura morală. Aceste însușiri dau elementului informații o pondere importantă în obținerea rezultatelor economice și financiare ale unității economice, asigurîndu-i, totodată, un loc principal între factorii care permit creșterea economică la nivelul micro și macroeconomic.

6.2. ACTIVITĂȚILE ECONOMICE ÎN LEGĂTURĂ CU ELEMENTUL INFORMAȚII

Aflat în componența structurii economice de producție, elementul informații suportă efectele tuturor categoriilor de factori prezentate și în cazul celorlalte elemente : factorii de formare *(F c_1)*, factorii de afectare cantitativ-calitativă *(F c_2)* și factorii de dezvoltare-perfecționare *(F c_3)*.

Așa cum am mai precizat, prima categorie de factori determină nivelul cantitativ-structural al elementului în faza de formare a sa, odată cu întreaga structură economică de producție.

Condiţiile tehnice, tehnologice, organizatorice etc., ca unul din factorii din grupa respectivă, determină fondul de informaţii necesare proceselor din întreprindere, dar este, în acelaşi timp, şi o consecinţă directă a dezvoltării elementului informaţii. În cazul informaţiilor, acest factor este hotărîtor pentru volumul şi structura elementului respectiv, decizia de producţie nu are menirea de a multiplica în mod proporţional necesarul de informaţii, cum se întîmpla cu celelalte elemente ale structurii economice.

Acest lucru se explică prin faptul că pe baza unei informaţii (cum ar fi proiectul pentru un nou produs sau pentru o nouă tehnologie) se realizează un număr mare de produse sau chiar întreaga producţie a unităţii economice.

Tot acest grup de factori influenţează şi structura internă a elementului informaţii. Astfel, pentru declanşarea unui proces de producţie sînt necesare informaţii din toate categoriile, de la cele tehnice şi tehnologice care asigură exploatarea dotării, pînă la cele economice şi sociale, legate de elementul personal, de valorificarea producţiei, de satisfacerea cerinţelor economiei naţionale etc.

Cel de al doilea grup de factori are un rol foarte important şi în cazul elementului respectiv, cu specificaţia că, în situaţia informaţiilor, efectele lor sînt mult mai dăunătoare şi cu acţiune rapidă în privinţa afectării calitative. Afectarea cantitativă nu este vizibilă, întrucît informaţiile nu participă în mod material la procesul de producţie.

Factorul cel mai activ din grupa a doua este factorul timp, privit în contextul progresului tehnic şi al producţiei de noi informaţii în economie şi în lume. Efectul influenţei acestui factor apare sub forma uzurii morale a fondului de informaţii aflat în dotarea întreprinderii. Uzura morală a fondului de informaţii este consecinţa firească a dezvoltării, în timp, a gradului de inovare în toate domeniile de producţie. In literatura economică se acceptă ca perioadă optimă de exploatare a produselor 5—8 ani, pentru bunurile mijloace de muncă, 3—5 ani, pentru bunurile de consum şi 2—3 ani, şi chiar mai puţin, pentru informaţiile de natură tehnologică, organizatorică, conducere.

Factorul timp determină efecte economice şi financiare negative nu numai prin uzura morală asupra fondului de informaţii existent în exploatare, dar şi prin întîrzierea obţinerii şi trecerii în producţie a informaţiilor asimilate. La aceste aspecte negative se asociază şi factorul subiectiv prin deciziile sale insuficient de operative în legătură cu cercetarea ştiinţifică, asimilarea de informaţii şi dezvoltarea producţiei pe baza informaţiilor asimilate.

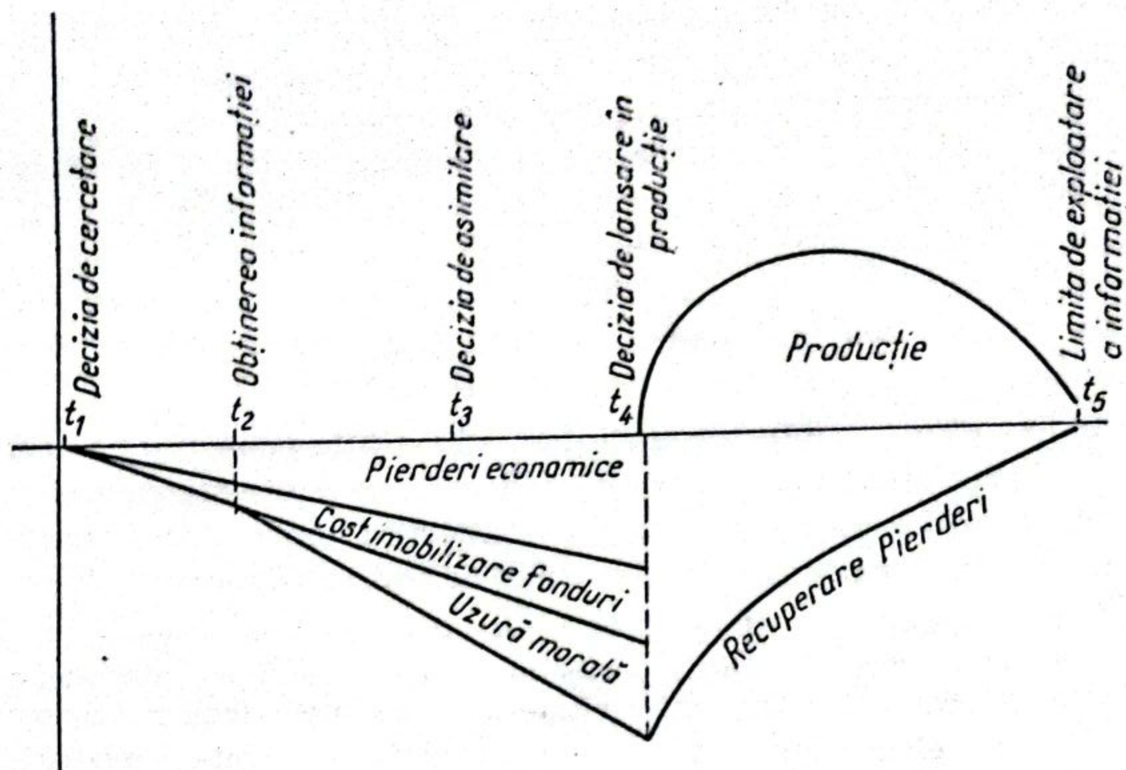

Fig. 6.1 Efectele financiare ale factorului timp asupra fondului de informații din unitatea economică

Consecințele de mai sus sînt redate în figura 6.1. Astfel, în perioada t_1—t_4 se înregistrează la unitatea economică sau numai în economie pierderi economice și financiare datorate executării producției fără informația care se află în procesul de obținere, asimilare și trecere în exploatare. De regulă, aceste pierderi nu sînt estimate în practică, existența lor reprezintă însă unul din mobilurile care duc la luarea deciziei de organizare a cercetării științifice. Aceste pierderi sînt recuperate numai parțial dacă exploatarea informației se face la un nivel maxim și pentru o perioadă de timp cît mai mare.

Un alt gen de pierderi financiare apar în perioada de imobilizare obiectivă a fondurilor cheltuite pentru cercetare și asimilare, perioadă care durează din momentul t_1 pînă în momentul t_4 cînd începe exploatarea. În cazul în care perioada respectivă se prelungește nejustificat, o parte din pierderile financiare ale perioadei respective aparțin factorului subiectiv de decizie.

Volumul acestor pierderi financiare este dat de relația :

$$Ci = \Sigma V \times c \times t \qquad (6.1)$$

unde :

Ci reprezintă costul total al imobilizării fondurilor în cercetare și asimilare ;

ΣV — fondurile cheltuite treptat pentru cercetare și asimilare de informații ;

c — coeficientul contribuţiei anuale a fondurilor în economie, coeficient egal cu rata medie pe economie a rentabilităţii (0,15) ;

t — timpul de întîrziere, în ani (perioada $t_1—t_4$).

Această perioadă de aşteptare are şi o consecinţă legată de afectarea informaţiilor de către uzura morală. Cu cît va fi mai mare perioada de cercetare-asimilare cu atît se va reduce perioada de exploatare ($t_4—t_5$) ; momentul t_5 reprezintă limita maximă pînă la care uzura morală permite exploatarea informaţiei obţinute în unitatea economică sau în economie.

Acţiunea uzurii morale asupra informaţiilor determină pierderi economice şi financiare, fie prin oprirea producţiei, care se executa pe seama informaţiei afectate, fie prin necompetitivitatea produselor obţinute pe seama unei informaţii depăşite din punct de vedere tehnic sau tehnologic.

Asupra elementului informaţii acţionează şi grupa a treia de factori ($F c_3$), care cer dezvoltarea şi perfecţionarea informaţiilor din economie şi unitatea economică în conformitate cu : cerinţele legilor economice, interacţiunea elementului în cauză cu celelalte elemente ale structurii aflate în dezvoltare, obiectivele politicii economice din ţara noastră care vizează în permanenţă dezvoltarea cercetării ştiinţifice şi introducerea progresului tehnic în economie.

Răspunsul la efectele prezentate mai sus este format din acţiuni economice specifice elementului informaţional, cum ar fi : cercetarea ştiinţifică autohtonă, importul de informaţii şi asimilarea informaţiilor în producţie.

Cercetarea ştiinţifică cuprinde următoarele forme : cercetarea ştiinţifică fundamentală, cercetarea ştiinţifică aplicativă şi cercetarea ştiinţifică de dezvoltare şi perfecţionare. Primele două forme fac obiectul unor institute specializate, care aparţin Academiei R.SR.. sau ministerelor şi centralelor economice, sau fac obiectul activităţii de cercetare din învăţămîntul superior. Aceste forme, coordonate de Consiliul Naţional pentru Ştiinţă şi Tehnologie, se finanţează în mod centralizat sau pe baza valorificării cercetărilor către beneficiari.

Cercetarea de dezvoltare şi perfecţionare face obiectul activităţii din unitatea economică în cadrul unor sectoare de cercetare-asimilare. Pentru organizarea şi finanţarea acestor activităţi este răspunzătoare unitatea economică ; tot unitatea economică va organiza finanţarea cumpărării de informaţii obţinute pe bază de contract de la institutele specializate sau din import.

Cumpărarea de informaţii din străinătate este justificată numai atunci cînd informaţiile respective nu se pot realiza în ţară sau realizarea lor nu se face în timp util pentru ca rezultatele obţinute din exploatare să

poată concura pe piaţa externă. Cumpărarea prin import angajează disponibilităţile valutare ale ţării, urmînd ca unitatea economică să achite contravaloarea în lei.

Activitatea de asimilare, formată din operaţiuni cum ar fi : obţinerea prototipului şi a seriei zero, încercările în staţii pilot etc., asigură aducerea informaţiei la starea de exploatare. Gradul ridicat de incertitudine, nivelul mai redus al productivităţii, consumul ridicat de materiale etc. fac ca activitatea de asimilare, ca şi cea de cercetare, să necesite fonduri importante care se procură prin activitatea financiară de repartiţie.

6.3. ACTIVITATEA FINANCIARĂ DE REPARTIŢIE

Şi în cazul elementului informaţii, activitatea financiară prin acţiunile Ai şi Aj va realiza determinarea informaţiilor privind necesarul de fonduri, obligaţiile financiare, fondurile procurabile din surse financiare interne şi din afara unităţii economice, indicatorii financiari ai eficienţei economice, iar prin acţiunea de decizie, Ad, va adopta decizia financiară strategică *(d f s)* privind formarea, refacerea şi dezvoltarea-perfecţionarea elementului în cauză.

6.3.1. Informaţia financiară privind necesarul de fonduri

Activităţile de cercetare-asimilare care au loc pentru formarea, refacerea şi dezvoltarea-perfecţionarea elementului informaţii au un grad redus de repetabilitate, fiecare acţiune fiind, de cele mai multe ori, un unicat. Avînd în vedere această particularitate, informaţia financiară fj_1 se determină pe baza unor devize calculate pe fiecare acţiune în parte :

$$fj_1 = \Sigma Chj_i \quad (6.2)$$

unde :

fj_1 reprezintă informaţia financiară privind necesarul de fonduri pentru acţiunile de cercetare-asimilare ;

$\Sigma\ Ch\ j_i$ — suma cheltuielilor pe obiectivele acţiunii de cercetare-asimilare j şi pe elementele de cheltuieli notate cu i (materii prime, retribuţie etc.).

În cazul cumpărării din import, informaţia fj_1 va rezulta din relaţia :

$$fj_1 = Pe \times CUD \quad (6.3)$$

unde :

Pe reprezintă preţul extern de cumpărare, exprimat în moneda străină ;

CUD — cursul unic de decontare a valutei la import.

9 — c. 662 50

Pentru informațiile cumpărate de la institutele de cercetare-proiectare se va utiliza ca informație privind necesarul de fonduri prețul de contractare a lucrării.

6.3.2. Informația financiară privind obligațiile financiare în legătură cu elementul informații

Unitatea economică înregistrează, în legătură cu elementul informații, o serie de obligații financiare față de centrala economică sau ministerul tutelar, față de bancă. Obligațiile financiare față de centrală apar în legătură cu vărsarea unei părți din fondul constituit în întreprindere pentru cercetare și introducerea progresului tehnic, vărsăminte justificate de finanțarea, în parte centralizată, a unor acțiuni de cercetare care interesează întreaga centrală sau minister.

Față de bancă, unitatea economică are obligația de a rambursa creditul și de a plăti dobînda pentru împrumuturile contractate în vederea realizării planului tehnic de asimilare a informațiilor.

Informația financiară în legătură cu obligațiile de mai sus, notată cu fj_2, se determină ca o cotă din fondul pentru cercetare și introducerea progresului tehnic, constituit în întreprindere din încasările corespunzătoare costului complet, pentru vărsămintele la centrală sau minister și, în funcție de eșalonarea rambursării creditului, pentru obligația față de bancă.

6.3.3. Informația financiară privind sursele de finanțare a cercetării științifice, dezvoltării tehnologice și introducerii progresului tehnic

Pentru activitățile de formare, refacere și dezvoltare-perfecționare a elementului informații se utilizează fonduri financiare din surse aflate în interiorul unității și din afara ei.

Sursa financiară internă este dată de rezultatele economice încasate din valorificarea producției sau a unor produse rezultate din operația de asimilare. Fondurile care pot fi procurate din sursa respectivă se determină pe baza relației :

$$fi_1 = \frac{Ro \times c\,\%}{100} \tag{6.4}$$

unde :

fi_1 reprezintă informația financiară privind fondurile procurate pentru elementul informații din rezultatele economice corespunzătoare costului planificat ;

Rc — rezultatele economice corespunzătoare costului planificat ;

$c\%$ — cota de constituire a fondului afectat formării, refacerii și dezvoltării elementului informații.

În cazul valorificării unor rezultate ale activității de cercetare-asimilare, informația financiară va fi dată de relația :

$$fi_1 = \Sigma Q \times P \qquad (6.5)$$

unde :

fi_1 reprezintă fondul din valorificări ;

$\Sigma\, Q \times P$ — valoarea, la preț de vînzare, a bunurilor valorificate.

Din afara unității economice se pot mobiliza fonduri, în cazul elementului informații, din fondul special constituit la nivelul centralei sau ministerului, mobilizare care se realizează sub forma „resurselor primite de la organul ierarhic superior", precum și din fondul de creditare al economiei naționale.

Informația financiară privind fondurile mobilizabile din afara unității, notată cu fi_2, se fundamentează pe baza necesarului de fonduri, a posibilităților interne și a posibilității de a accepta solicitarea din partea organelor care gestionează sursele de unde se solicită fonduri.

6.3.4. Informația financiară privind eficiența economică

Activitatea de formare, refacere, dezvoltare a elementului informații, precum și participarea elementului în cauză la structura economică de producție se caracterizează printr-un număr de indicatori financiari de eficiență. Determinarea lor este doar parțial rezolvată deoarece, dacă efortul financiar se poate stabili ușor, efectele financiare și economice ale aplicării în producție a noilor informații nu se pot identifica precis și total.

Ca indicatori financiari ai eficienței formării și exploatării informațiilor vom prezenta coeficientul *eficienței economice a cercetării-asimilării :*

$$E = \frac{Ef \times p}{C + A} \qquad (6.6)$$

unde :

E reprezintă coeficientul eficienței economice a activității de cercetare-asimilare ;

Ef — efectele financiare totale în întreaga viață economică a informației ;

p — probabilitatea de reușită în producție ;

C — cheltuielile totale de cercetare, dezvoltare tehnologică și introducere a progresului tehnic ;

A — cheltuielile de asimilare a informațiilor obținute ;

precum și reversul acestui indicator, *timpul de recuperare a cheltuielilor cu cercetarea și asimilarea :*

$$Tr = \frac{C + A}{Ef \times p} \times D \qquad (6.7)$$

unde :

Tr reprezintă termenul de recuperare a cheltuielilor de cercetare-asimilare pe seama efectelor financiare ;

D — durata de exploatare posibilă a informației (viața economică).

Cercetarea științifică, dezvoltarea tehnologică și introducerea progresului tehnic sînt însoțite de o gamă largă de efecte economice, sociale atît în unitatea care realizează și asimilează informațiile rezultate, cît și în unitățile care consumă bunurile produse pe baza sau cu ajutorul informațiilor asimilate în unitatea economică inițială.

6.4. DECIZIA FINANCIARĂ STRATEGICĂ ÎN CAZUL ELEMENTULUI INFORMAȚII

Activitatea financiară, prin acțiunea de decizie *Ad,* adoptă o decizie financiară strategică *(dfs)* pentru acțiunea de formare, refacere și dezvoltare-perfecționare a elementului informații.

Adoptarea deciziei financiare are in vedere informațiile în legătură cu necesarul de fonduri (fj_1), obligațiile financiare (fj_2), fondurile din surse financiare interne (fi_1) și din surse din afara unității economice (fi_2), precum și informații financiare privind eficiența economică. Utilizînd din nou exemplul cifric folosit și pentru celelalte elemente, decizia financiară strategică pentru elementul informații va fi :

Venituri (*fi*)		Cheltuieli (*fj*)	
1. Disponibil inițial	1 000	1. Chelt. cercetare	1 000
2. Resurse primite	2 000	2. Chelt. dezv. tehnol.	2 000
3. Valorificări	1 000	3. Chelt. intr. prog. teh.	3 000
4. Cota din încasări	4 000	4. Vărsăminte la centrală sau minister	1 000
5. Credite plan tehnic	1 000	5. Rambursare credit	1 000
		6. Disponibil final	1 000
TOTAL	9 000	TOTAL	9 000

La venituri, poziția 1, 3 și 4 sînt informații de tipul fi_1, provenind din surse din interiorul unității economice, iar datele de la pozițiile 2 și 5 sînt fonduri din afară, deci informații financiare fi_2.

La partea de cheltuieli, informațiile de la pozițiile 1—3 și 6 sînt informații financiare de natura fj_1, fiind legate direct de formarea, refacerea și dezvoltarea elementului informații, iar datele de la pozițiile 4 și 5 au în vedere obligațiile financiare față de centrală și bancă, fiind informații de natura fj_2.

În procesul de adoptare a deciziei financiare strategice se au în vedere și indicatorii financiari ai eficienței economice ; în cazul în care nivelul lor nu este satisfăcător, se reia proiectarea acțiunilor privind informațiile pentru a diminua necesarul de fonduri sau (și) pentru a majora efectele financiare în exploatare.

INTREBĂRI ȘI EXERCIȚII

- Care este locul și rolul elementului informațional în cadrul structurii economice de producție ? Sub ce formă se prezintă elementul în cauză în dotarea unei unități economice ?
- Precizați situația specifică a elementului informațional față de influența factorilor obiectivi economici din cadrul economiei naționale ? Ce consecințe negative pot avea factorii respectivi și care sînt măsurile de diminuare sau înlăturare totală ?
- Ce măsuri se prevăd în documentele Congresului al XII-lea al P.C.R. în legătură cu dezvoltarea cercetării științifice, a tehnologiei și a introducerii progresului tehnic ? Întocmiți un referat în legătură cu Programul de cercetare științifică, dezvoltare tehnologică și de introducere a progresului tehnic pînă în anul 1990 și orientările principale pînă în anul 2000.
- Cum este organizată activitatea de cercetare științifică în economia noastră ? Dar activitatea de asimilare ?
- Dezbateți rolul activității financiare în legătură cu formarea, refacerea și dezvoltarea elementului informațional în unitatea economică industrială.
- Care sînt informațiile financiare în legătură cu elementul informațional și ce semnificații redau acestea despre formarea și exploatarea informațiilor rezultate din cercetarea științifică, dezvoltarea tehnologică și introducerea progresului tehnic ?
- Redați zonele de propagare a efectelor de eficiență a introducerii informațiilor tehnice, tehnologice, economice, organizatorice etc. în producție (se vor avea în vedere unitățile : institut de cercetare, întreprinderea care asimilează informa-

ția, întreprinderea care utilizează produsele obținute pe baza informațiilor asimilate de furnizorul de produse).

- Fundamentați și adoptați o decizie financiară strategică referitoare la acțiunea de cercetare științifică, dezvoltare tehnologică și introducere a progresului tehnic în unitatea economică unde efectuați documentarea curentă.
- În ce măsură dezvoltarea elementului informații influențează celelalte elemente ale structurii economice de producție? Redați efectele acestei influențe pe fiecare element al structurii economice și acțiunile care trebuie întreprinse pentru a răspunde la influențele respective.

Capitolul VII

REZULTATELE FINANCIARE ALE INTREPRINDERILOR INDUSTRIALE

7.1. CHELTUIELILE ȘI VENITURILE BĂNEȘTI ALE INTREPRINDERILOR INDUSTRIALE

Înfăptuirea programului de dezvoltare a economiei naționale impune, ca o necesitate obiectivă, mărirea corespunzătoare a resurselor financiare, prin sporirea acumulărilor bănești, în principal pe calea scăderii sistematice a costurilor și a cheltuielilor de circulație.

În condițiile organizării unităților economice pe baza metodei autogestiunii economico-financiare, rezultatele financiare se determină pe fiecare întreprindere, prin compararea cheltuielilor de producție cu încasările din vînzarea produselor. Prin aceasta este stimulată grija unităților economice pentru îndeplinirea sarcinilor privind volumul și calitatea producției, nivelul costului și volumul realizărilor, factori de care depind rezultatele financiare și rentabilitatea.

Toate unitățile economice au ca sarcină permanentă îmbunătățirea rezultatelor activității lor și obținerea unui venit net pe măsura potențialului material și uman de care dispun.

În condițiile în care partea covîrșitoare a veniturilor bugetare provine din veniturile unităților economice socialiste, este evidentă importanța problemelor privind rezultatele financiare ale acestor unități.

În capitolele precedente au fost examinate problemele financiare legate de înzestrarea unităților industriale cu fonduri fixe și mijloace circu-

lante. Participarea acestora la procesul de producție își găsește expresia în cheltuielile unității economice.

Principalele operațiuni bănești care intervin în circuitul fondurilor unei unități economice sînt cheltuielile de producție și încasările din realizarea producției.

În afară de aceste operațiuni privind activitatea de bază, unitățile economice au și alte activități (gospodării anexe, fond de locuințe etc.) care, de asemenea, implică cheltuieli și venituri corespunzătoare. Din compararea cheltuielilor și veniturilor pe fiecare fel de activitate reies anumite rezultate favorabile — forme ale venitului net.

Dacă veniturile (încasările) și cheltuielile unei unități economice reprezintă operațiuni bănești, diferența dintre acestea — determinată pe fiecare fel de activitate — constituie rezultate financiare, deoarece ele servesc ca surse de formare a unor fonduri în întreprindere, sau sînt utilizate pentru restituirea fondurilor către societate, sau ca sursă de alimentare a fondurilor centralizate ale statului.

Veniturile și cheltuielile unei întreprinderi constituie punctul de plecare al rezultatelor financiare și de aici rezultă necesitatea acțiunilor care vizează, pe de o parte, reducerea sistematică a cheltuielilor de producție, iar, pe de altă parte, sporirea continuă a veniturilor unităților economice.

Dintre cheltuielile unei întreprinderi industriale fac parte, în primul rind, cheltuielile de producție. Aceste cheltuieli reprezintă expresia bănească a valorii mijloacelor de producție consumate și a valorii produsului creat de munca pentru sine.

Cheltuielile întreprinderii ocazionate de producerea și realizarea bunurilor materiale poartă denumirea de costuri și, în mod obișnuit, se recuperează prin prețurile de producție sau de livrare, în funcție de regimul de preț aplicat.

Afară de cheltuielile legate de producție, care se includ în costuri la producția de bază, unitățile economice pot înregistra și alte cheltuieli care privesc, de exemplu, anumiți beneficiari.

Astfel, cheltuielile cu gospodărirea fondului de locuințe al întreprinderii trebuie acoperite din încasările de la beneficiarii de servicii — chirii pentru locuințe, plata energiei electrice, apă, căldură etc.

În ceea ce privește veniturile unităților economice, cel mai important loc îl ocupă încasările din realizarea producției. Mărimea acestor încasări este dată, la același volum fizic al producției, de calitatea produselor și de nivelul prețurilor.

Prin stabilirea unui cadru legal corespunzător regimului prețurilor și tarifelor în 1971, s-au creat condiții favorabile unităților economice

de apreciere a eforturilor de întărire a gestiunii economice, precum şi de cointeresarea lor în realizarea sarcinilor cantitative şi calitative de plan.

Sistemul de preţuri în economia naţională cuprinde următoarele categorii de preţuri (vezi fig. 7.1) :

a) preţurile producătorilor, preţurile care revin unităţilor industriale, din construcţii-montaj, agricole de stat etc. ;

b) preţurile de livrare, la care circulă produsele între unităţile socialiste ;

c) preţurile cu amănuntul, pentru desfacerea produselor către populaţie ;

d) tarife pentru serviciile prestate unităţilor socialiste şi populaţiei.

La baza stabilirii preţurilor se află costul mediu la nivel de ramură, care se determină prin luarea în calcul a cheltuielilor de producţie ale tuturor unităţilor economice care creează aceleaşi produse.

Pentru mijloacele de producţie industrială se stabilesc preţuri de producţie, ce asigură unităţilor producătoare recuperarea costului şi un beneficiu normal, şi preţuri de livrare care, de regulă, se situează la nivelul preţurilor de producţie şi care, în anumite cazuri, cuprind, în

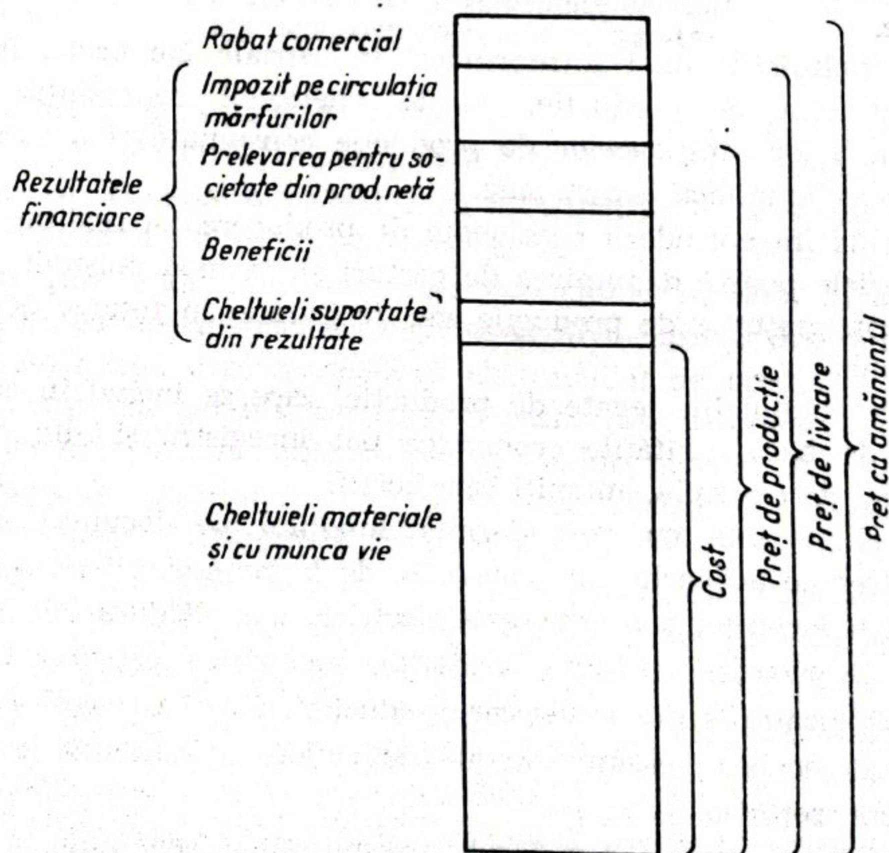

Fig. 7.1 Structura preţurilor în economia noastră

afara prețurilor de producție, impozitul pe circulația mărfurilor și alte prelevări la bugetul de stat.

Prețurile ce se stabilesc pentru mijloacele de producție industriale trebuie să asigure stimularea fabricării produselor noi de un înalt nivel tehnic, valorificarea resurselor naturale, încurajarea producției și consumului mijloacelor de producție fabricate în țară, cointeresarea unităților în dezvoltarea cooperării și specializării în producție etc.

Pentru bunurile de consum alimentare și nealimentare se stabilesc prețuri de producție și prețuri cu amănuntul. Prețurile de livrare se stabilesc sau se deduc din cele cu amănuntul, după caz.

Bunurile de consum și alte produse destinate aprovizionării populației se vînd la prețuri cu amănuntul.

Prețurile de producție pentru bunurile de consum industrial se stabilesc pe baza costului la care se adaugă un anumit beneficiu.

Prețurile cu amănuntul sînt alcătuite din următoarele elemente:
— prețul de producție;
— impozitul pe circulația mărfurilor și alte prelevări la buget;
— rabatul (adaosul) comercial.

Rabatul (adaosul) comercial este destinat acoperirii cheltuielilor de desfacere a mărfurilor și asigurării unui beneficiu normal organizațiilor comerciale cu ridicata și cu amănuntul.

La stabilirea prețurilor cu amănuntul se are în vedere asigurarea unor corelații necesare între prețurile diferitelor bunuri de consum care să exprime cantitățile de muncă socială precum și raporturile dintre valorile de întrebuințare, redate prin caracteristicile lor tehnice-funcționale, de durabilitate, estetice, de confort etc.

Tarifele, care constituie categoria de prețuri ce se stabilește pentru serviciile prestate între unitățile economice, cît și de către acestea populației au în vedere următoarele elemente: costul, beneficiul și, după caz, impozitul pe circulația mărfurilor sau alte forme de prelevare la buget a acumulărilor bănești.

În funcție de politica economică și financiară a statului prețurile cu amănuntul, în afară de beneficiu, pot să cuprindă sau nu impozit pe circulația mărfurilor, mai mic sau mai mare, după caz.

Astfel, produsele destinate consumului copiilor au prețuri cu amănuntul ce includ impozit pe circulație mai mic decît cel cuprins în prețurile produselor similare destinate adulților.

În schimb, la produsele de serie mică, cu caracter de noutate, comandă individuală și la cele de lux prețurile cuprind, în afara costului, beneficii și impozit pe circulația mărfurilor mai mari, ținînd seama de posibilitățile de producție și de desfacere.

Stabilirea corectă a prețurilor prezintă o deosebită importanță, între

altele, şi pentru asigurarea unor condiţii normale de lucru unităţilor economice.

Stimularea introducerii tehnicii noi, îmbunătăţirea calităţii produselor, folosirea cît mai raţională a resurselor de care dispune economia, creşterea exportului şi raţionalizarea importurilor, asigurarea eficienţei economice, atît pentru beneficiarii noilor produse cît şi pentru producătorii acestora — constituie cîteva obiective a căror realizare depinde de utilizarea corespunzătoare a preţurilor ca pîrghie economică.

Pe lîngă veniturile din activitatea de bază, intreprinderile industriale pot avea şi alte venituri (de exemplu, veniturile din gospodăria fondului de locuinţe), care au o destinaţie specială, după cum s-a arătat cu prilejul examinării cheltuielilor necesitate de aceste activităţi.

În ceea ce priveşte principalul compartiment al activităţii întreprinderii, producţia de bază, corelaţia între venituri şi cheltuieli poate fi redată cu ajutorul următoarei scheme (fig. 7.2).

Se ştie că venitul net creat în întreprinderile industriale îmbracă mai multe forme : impozitul pe circulaţia mărfurilor, prelevări pentru societate din valoarea producţiei nete, beneficiul, taxa asupra terenurilor etc.

Impozitul pe circulaţia mărfurilor reprezintă o parte din venitul net creat de munca pentru societate a lucrătorilor ocupaţi in sfera producţiei materiale, care se prelevă de la unităţile economice socialiste (cu excepţia C.A.P.) în vederea formării venitului centralizat al statului.

La unele unităţi economice din industria de stat o parte din valoarea nou creată îmbracă forma prelevării pentru societate a unei părţi din valoarea producţiei nete. Aceasta constituie un venit al bugetului de stat şi asigură în acelaşi timp reglarea nivelului rentabilităţii pe întreprinderi, centrale şi ministere.

Prelevarea pentru societate a unei părţi din valoarea producţiei nete se calculează pe total unitate economică prin aplicarea unor cote procentuale asupra valorii producţiei nete (Ministerul Energiei Electrice 5%, Ministerul Industriei Metalurgice 18%, Ministerul Construcţiilor Industriale 20%, Ministerul Industriei Chimice 35% etc.) şi se suportă din rezultatele financiare.

Măsura s-a luat ca urmare a Hotărîrii Plenarei C.C. al Partidului Comunist Român din martie 1978, potrivit căreia fiecare unitate economică trebuie să desfăşoare o activitate rentabilă, cu o înaltă eficienţă, care să ducă la creşterea valorii producţiei nete, respectiv a valorii nou create din care să contribuie cu o cotă parte la constituirea fondurilor necesare dezvoltării generale a societăţii.

În acelaşi timp, trebuie amintită taxa asupra terenurilor, element nou în practica noastră economico-financiară care se aplică odată cu preţurile noi reaşezate şi care constituie o pîrghie financiară în măsură să stimu-

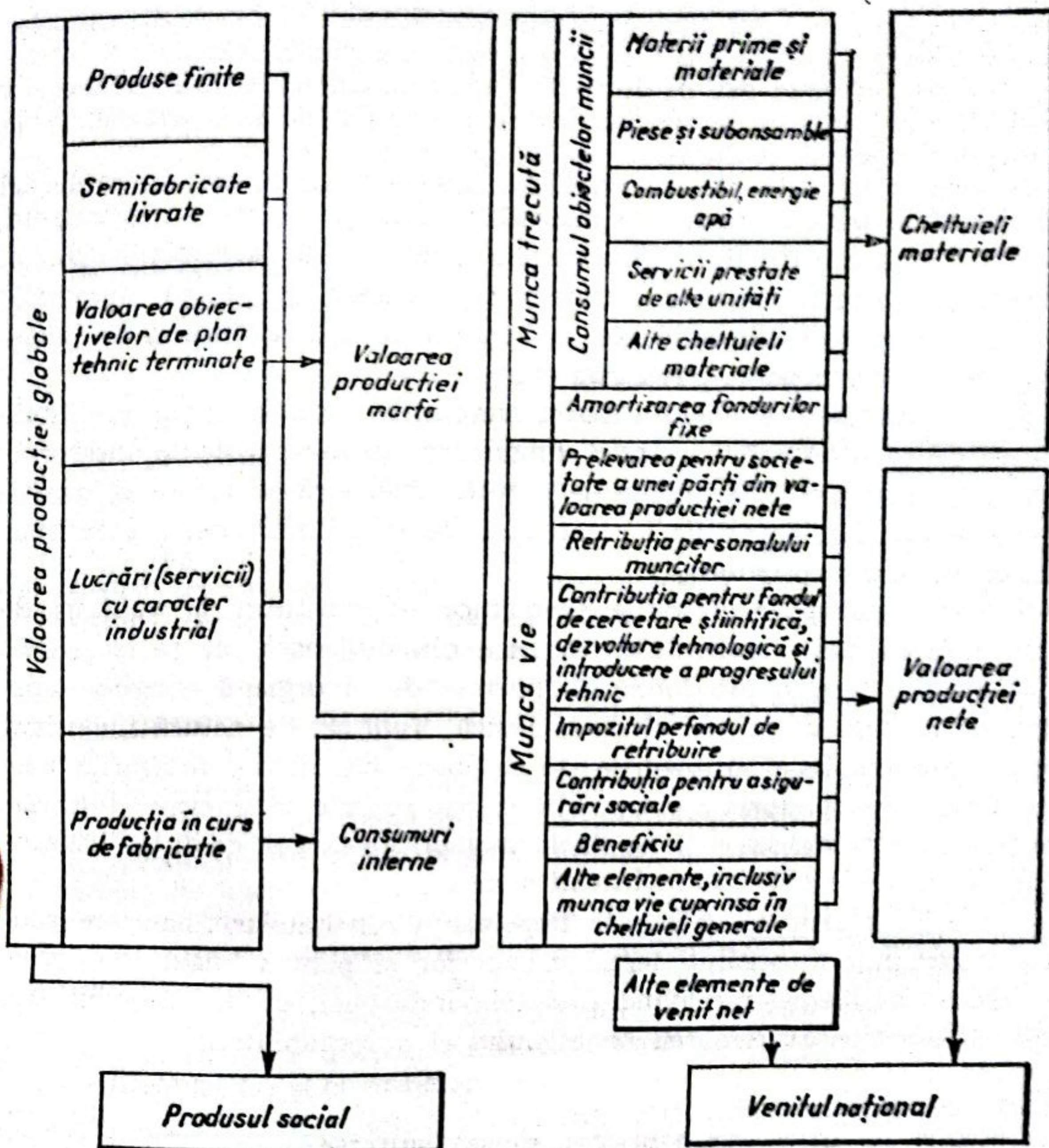

Fig. 7.2 Producția netă în sistemul indicatorilor valorici ai activității întreprinderilor industriale în cadrul mecanismului economico-financiar

leze utilizarea mai rațională a acestor fonduri și, totodată, un canal de preluare a unei părți din venitul net creat în unitățile economice. Taxa asupra terenurilor constituie nu numai o formă de prelevare la buget a unei părți din venitul net cuvenit statului, ci și o importantă pîrghie economică de folosire rațională a terenurilor de către întreprinderi.

Beneficiul sau venitul net al întreprinderii se repartizează între întreprindere, personalul muncitor, organul ierarhic superior și bugetul de stat. Astfel, beneficiul poate fi folosit pentru acoperirea unor cheltuieli ale unităților industriale, cheltuieli cu caracter financiar.

Cheltuielile de natură financiară exprimă folosirea în cadrul întreprinderii a unei părţi a venitului net creat, vărsarea lui la dispoziţia organului ierarhic superior sau la buget şi folosirea de către întreprindere a fondurilor obţinute de la organul ierarhic superior, de la buget sau de la bănci, în vederea dezvoltării.

Concret, cheltuielile de natură financiară se prezintă astfel : prelevări din beneficii pentru fondul de dezvoltare, fondul mijloacelor circulante, fondul pentru construcţii de locuinţe şi alte investiţii cu caracter social etc. pentru participarea oamenilor muncii la beneficii, efectuarea de vărsăminte de beneficii, impozite etc. la bugetul de stat, cheltuieli de investiţii, creşteri de mijloace circulante etc.

Spre deosebire de cheltuielile şi veniturile curente, care constituie forma de manifestare a rotaţiei fondurilor de care dispune întreprinderea, veniturile şi cheltuielile de natură financiară se referă la constituirea fondurilor, repartiţia lor sau la eliberarea unei părţi a fondurilor din circuitul întreprinderii.

În mod analog, în unităţile economice se constituie şi venituri de natură financiară. Acestea sînt formate din mijloacele ce se eliberează din întreprindere şi din fondurile primite de la organul ierarhic superior, de la bugetul de stat şi de la bancă. Venituri de natură financiară sînt : excedentele şi prisosurile de mijloace circulante, încasările nete din lichidarea fondurilor fixe, mobilizarea resurselor interne la lucrări de investiţii, alocaţiile primite de la bugetul de stat şi creditele bancare primite.

Din cele arătate, se desprinde importanţa rezultatelor financiare pentru întreprindere, organul ierarhic superior şi pentru buget. De aceea, în cadrul problemelor privind finanţele industriei, un loc deosebit trebuie să-l ocupe examinarea beneficiului şi a rentabilităţii.

7.2. BENEFICIUL ŞI RENTABILITATEA UNITĂŢILOR ECONOMICE INDUSTRIALE

În orînduirea socialistă beneficiul unităţilor economice industriale de stat reprezintă o parte din venitul net al societăţii, respectiv o parte a acumulărilor băneşti create în aceste unităţi. Sursa de formare a beneficiului, ca şi a impozitului pe circulaţia mărfurilor, o constituie munca pentru societate depusă de lucrătorii ocupaţi în sfera producţiei materiale. Beneficiul şi impozitul pe circulaţia mărfurilor au, prin urmare, acelaşi conţinut economic.

Totuşi, între aceste două forme principale sub care se prezintă produsul pentru societate există unele deosebiri neesenţiale. Astfel, spre deosebire de impozitul pe circulaţia mărfurilor care apare ca o mărime

fixă, aprioric stabilită în prețul mărfii, beneficiul apare ca o mărime variabilă.

Unitățile economice stabilesc beneficiul pe fiecare produs, scăzînd din prețul de producție costul complet. În formulă, cele afirmate se pot prezenta :

$$B = Pp - Pc \tag{7.1}$$

în care :

B este beneficiul ;
Pp — prețul de producție ;
Pc — costul complet.

Din cele de mai sus rezultă că, în condițiile unor prețuri stabilite de stat, mărimea beneficiului depinde de nivelul costurilor.

O altă deosebire este aceea că, în timp ce impozitul pe circulația mărfurilor se prelevă în întregime la bugetul statului, beneficiul se utilizează, în anumite limite, pentru finanțarea unor nevoi ale întreprinderii și ale ramurii, pentru stimularea personalului muncitor, restituirea fondurilor primite de la buget, pentru investiții și mijloace circulante la întreprinderile noi, apoi, partea rămasă se prelevă la fondul bugetar pentru acoperirea nevoilor generale ale societății.

Beneficiul unităților economice de stat este unul din indicatorii sintetici principali care caracterizează din punct de vedere calitativ întreaga activitate a întreprinderii.

În mecanismul de conducere, organizare și planificare a activității economice, beneficiul îndeplinește un multiplu rol : resursă de finanțare a reproducției socialiste lărgite, pîrghie de stimulare materială a colectivelor de lucrători și a întreprinderilor în rezultatele activității economice, indicator cu mare putere de sinteză care caracterizează, sub raport calitativ, întreaga activitate a întreprinderii, în sfîrșit, mijloc de control asupra realizării sarcinilor de plan. Prin aplicarea măsurilor privind creșterea rolului beneficiului în desfășurarea activității economice, acesta a devenit sursa financiară principală de autofinanțare a întreprinderilor și centralelor.

În același timp, faptul că o bună parte din beneficiu se prelevă la buget dovedește că el reprezintă, alături de impozitul pe circulația mărfurilor și prelevările pentru societate a unei părți din valoarea producției nete, o sursă principală de formare a veniturilor bugetare folosite centralizat pentru finanțarea reproducției socialiste lărgite și pentru satisfacerea altor nevoi obștești.

Beneficiul constituie un indicator sintetic, cu mare putere de caracterizare a activității unităților economice. Astfel, beneficiul oglindește gradul de îndeplinire a planului de producție cantitativ, calitativ și pe sortimente, nivelul productivității muncii și al costului, măsura realizării planului de desfacere și de încasare a produselor livrate etc.

Îndeplinirea planului de beneficii demonstrează spiritul gospodăresc al colectivului fiecărei întreprinderi, răspunderea cu care el administrează bunurile materiale, fondurile încredințate de societate, modul cum se ocupă de eficiența muncii sale.

Beneficiul reprezintă, în același timp, un mijloc eficient de control din partea organului ierarhic superior și a celor de control financiar-bancar asupra activității unităților economice. Cu prilejul elaborării bugetului de venituri și cheltuieli, ca și pe măsura executării acestuia, se urmăresc posibilitățile de mobilizare a rezervelor interne ale întreprinderilor și reflectarea lor într-un volum de beneficii sporit.

Beneficiul, ca formă principală a rezultatelor financiare, constituie acea parte din valoarea nou creată în activitatea productivă a unităților economice care rămîne după repartizarea următoarelor elemente: prelevarea pentru societate a unei părți din valoarea producției nete, retribuțiile personalului muncitor și alte drepturi ale acestuia; cheltuielile de cercetare și pentru introducerea tehnicii noi: impozitul pe fondul total de retribuire; contribuția pentru asigurări sociale etc.

Beneficiul unităților economice se planifică prin bugetul de venituri și cheltuieli, pornind de la rezultatele financiare ale activității fiecărei unități economice, rezultate care reprezintă diferența dintre veniturile și cheltuielile perioadei de plan.

Beneficiul unității economice se determină prin deducerea din rezultatele financiare ale acestora, a prelevării pentru societate a unei părți din valoarea producției nete, precum și a cheltuielilor ce se suportă direct din acestea și anume:

a) amortizarea și cheltuielile pentru reparațiile clădirilor și altor fonduri fixe date în folosință gratuită, școlilor profesionale și organizațiilor obștești care funcționează pe lîngă unitățile economice;

b) cheltuielile cu pregătirea cadrelor și practica în producție;

c) taxa pentru folosirea terenurilor proprietate de stat;

d) contribuția bănească pentru efectuarea unor lucrări de interes obștesc;

e) comisionul plătit întreprinderilor de comerț exterior pentru exportul pe bază de contract de comision;

f) cheltuieli de protocol etc.

Realizarea unui anumit beneficiu de către întreprindere în cursul unei perioade de timp (ani, trimestre) denotă că acea unitate economică lucrează rentabil.

În condițiile actuale, rentabilitatea, definită drept capacitatea unităților economice de a produce venit net, constituie o problemă fundamentală a întregii economii. „Orice activitate economică trebuie să corespundă unor cerințe concrete ale societății, să răspundă unor nevoi reale ale vieții materiale și spirituale a oamenilor, asigurînd în același timp creșterea continuă a avuției naționale, sporirea venitului național“.[1]

Volumul beneficiului exprimă mărimea absolută a rentabilității.

Deși beneficiul are însușirea de a caracteriza calitatea activităților economice, fiind o rezultantă directă a creșterii volumului producției și a economisirii cheltuielilor de producție el nu constituie decît o parte a venitului net, cealaltă parte, dealtfel, și cea mai mare, fiind reprezentată de prelevarea pentru societate a unei părți din valoarea producției nete și de impozitul pe circulația mărfurilor. De aceea, se recomandă atît din

---

[1] Nicolae Ceaușescu. *Raport la Conferința Națională a Partidului Comunist Român,* decembrie 1967. Editura Politică, București 1967, p. 61.

punct de vedere teoretic, cît şi practic ca în aprecierea eficienţei activităţii de producţie să se ţină seama atît de beneficiul cît şi de impozitul pe circulaţia mărfurilor, de celelalte forme ale venitului net, în felul acesta reflectîndu-se mai riguros diferenţa reală dintre cheltuielile efectuate pentru obţinerea producţiei şi valoarea totală creată.

Eficienţa economică, fiind o categorie complexă, aprecierea rezultatelor de producţie nu se poate limita la stabilirea volumului absolut al venitului net, respectiv al beneficiului, impozitul pe circulaţia mărfurilor şi celelalte forme ale venitului net. Pentru a caracteriza în mod corespunzător măsura în care activitatea unei întreprinderi, ramuri etc. se ridică la nivelul exigenţelor dezvoltării rapide a economiei, trebuie să se stabilească care este raportul dintre rezultatele ce se obţin în producţie şi mijloacele care se consumă pentru realizarea lor.

Din acest punct de vedere, în rîndul indicatorilor valorici folosiţi în planificarea economică şi financiară un loc important ocupă rata rentabilităţii stabilită la nivel de produs, întreprindere sau ramură economică.

În practica economică, rata rentabilităţii se calculează ca un raport dintre beneficiul realizat într-o anumită perioadă de timp şi totalul cheltuielilor de producţie, folosind formula :

$$Rr = \frac{B}{Pc} \times 100 \qquad (7.2)$$

în care :

Rr reprezintă rata rentabilităţii ;
B — beneficiul ;
Pc — volumul producţiei exprimată în cost complet.

Fără îndoială că acest raport (redat, de obicei, sub formă de procent) exprimă în mod sintetic calitatea activităţii desfăşurate.

Pe aceeaşi linie, însă cu o semnificaţie mai largă, se poate calcula la nivelul ramurii raportul între venitul net (beneficiul, impozitul pe circulaţia mărfurilor şi alte forme ale venitului net) şi cheltuielile de producţie, raport care în practica financiară este cunoscut sub denumirea de rată a venitului net sau a acumulărilor băneşti.

După cum s-a arătat, rata rentabilităţii se determină ca raport procentual între beneficiul şi costul complet al producţiei. Procedîndu-se în felul acesta, la numitorul expresiei se iau în considerare, pe lîngă cheltuielile privind remunerarea după muncă, cele legate de consumul fondurilor circulante (materii prime, materiale, combustibili etc.) şi o parte a valorii fondurilor fixe transferate asupra produselor, concretizată în amortizare. Este evident că, în felul acesta, nu se ia în calcul cea mai mare parte a valorii fondurilor fixe puse la dispoziţia întreprinderilor.

În condiţiile actuale de dezvoltare a economiei noastre naţionale, cînd fondurile fixe ocupă un loc deosebit de important în totalul fondurilor de producţie, cînd pe baza programului de investiţii se alocă fonduri deosebit de însemnate pentru investiţii, neluarea în calcul a valorii integrale a fondurilor fixe poate deforma concluziile în legătură cu rezultatele financiare obţinute şi de aici primejdia adoptării, în practica economică, a unor decizii nefundamentate.

De aceea, printre indicatorii care se stabilesc unităților economice se justifică a figura și cei care exprimă raportul dintre rezultatul final (beneficiul sau venitul net) și totalitatea fondurilor întreprinderii (suma fondurilor fixe și a mijloacelor circulante). Expresiile ce se formează sînt :

$$Rr = \frac{B}{F} \times 100 \qquad (7.3)$$

în care :

Rr este rata rentabilității ;
B — beneficiul ;
F — suma fondurilor fixe și a mijloacelor circulante.

$$Ra = \frac{Ab}{F} \times 100 \qquad (7.4)$$

în care :

Ra reprezintă rata acumulării bănești
Ab — acumulările bănești (beneficiul, impozitul pe circulația mărfurilor etc ;
F — suma fondurilor fixe și a mijloacelor circulante.

În practica planificării financiare, conținutul acestor formule este exprimat sub forma beneficiilor totale realizate la 1 000 lei fonduri fixe sau la 1 000 lei fonduri totale de producție, respectiv acumulările bănești totale la 1 000 lei fonduri fixe sau la 1 000 lei fonduri totale de producție.

Începînd cu anul 1974, s-a introdus un nou indicator de plan în industria republicană, și anume producția netă care urmărește să elimine unele neajunsuri generate din metodologia de calcul a producției globale.

În esență, producția netă exprimă valoarea nou creată într-o unitate productivă, adică venitul național realizat într-o întreprindere, centrală, ramură. Ea cuprinde retribuirea după muncă, contribuțiile pentru asigurări sociale, beneficiile, prelevările la fondul pentru tehnica nouă și alte elemente sub forma cheltuielilor de muncă vie. Concret, producția netă se determină prin scăderea cheltuielilor materiale din producția globală sau prin însumarea elementelor amintite mai sus.

Indicatorul producției nete se recomandă prin faptul că exprimă mai concret contribuția efectivă a fiecărui colectiv la realizarea producției industriale, elimină influențele negative determinate de circulația artificială a unor produse, semifabricate ș.a. în cadrul colaborării cu alte întreprinderi.

Folosirea judicioasă a acestor indicatori, care caracterizează laturi multiple ale eficienței economice, este cerută de necesitatea identificării căilor și mijloacelor care să asigure un raport optim dintre efortul economic și rezultatele activității de producție.

De însemnătate primordială este faptul că sporirea volumului de acumulări bănești, cu precădere a beneficiilor, trebuie să se realizeze în fiecare întreprindere atît prin creșterea producției, cît și îndeosebi prin reducerea cheltuielilor maxime la 1 000 lei producție-marfă. Cu alte cuvinte, este vorba de a gospodări cît mai rațional fondurile materiale

și financiare, de a obține cu minimum de cheltuieli maximum de beneficii, în scopul creșterii necontenite a gradului de rentabilitate nu numai pe ansamblu întreprinderi, ci și pe fiecare produs.

Realizarea acestui obiectiv impune desfășurarea unor acțiuni care vizează creșterea eficienței, accentuarea preocupărilor pentru utilizarea intensivă a utilajelor și suprafețelor de producție, creșterea productivității muncii, atingerea parametrilor proiectați la noile capacități, reducerea cheltuielilor de producție, ridicarea calității produselor, obținerea pe această bază a unor rezultate economico-financiare superioare. În documentele Congresului al XII-lea al P.C.R. se subliniază necesitatea instaurării unei ordini riguroase în planificarea și utilizarea mijloacelor materiale și financiare, acționării cu fermitate pentru reducerea consumului de materii prime, combustibil și energie, modernizării structurii producției, creșterea productivității muncii, eliminării cheltuielilor neproductive, a risipei și proastei gospodăriri, asigurării rentabilității activității economice.

O direcție de cea mai mare importanță pentru creșterea rentabilității în etapa actuală o constituie valorificarea superioară a materiilor prime, economisirea surselor energetice, prin realizarea de produse cu un grad înalt de prelucrare, implicit cu valoare cît mai ridicată.

Un rol de seamă în sporirea rentabilității revine accelerării vitezei de rotație a mijloacelor circulante, acordîndu-se o atenție deosebită lichidării imobilizării fondurilor în stocuri supranormative de materii prime, producție neterminată, semifabricate și produse finite.

7.3. PLANIFICAREA BENEFICIULUI

În cadrul lucrărilor de planificare financiară, care se desfășoară în unitățile economice industriale și la organizațiile lor ierarhic superioare, în corelație cu planificarea bugetară, se planifică beneficiul din activitatea de bază din alte activități.

Astfel, se planifică distinct beneficiul din activitatea de bază, beneficiul din gospodărirea fondului de locuințe și din alte activități (vînzarea materialelor, ambalajelor etc.) ținînd seama de faptul că baza de calcul este diferită pentru fiecare fel de activitate. Desigur, problema cea mai complexă o constituie planificarea beneficiului realizat din activitatea de bază, care este cel mai important și ca pondere în totalul beneficiului realizat.

Determinarea justă a beneficiului în cadrul lucrărilor de planificare financiară prezintă importanță atît pentru întreprinderi și centrale industriale, ținînd seama de fondurile ce se creează la dispoziția acestora din beneficiu, cît și pentru bugetul de stat.

În cazul prevederii unor beneficii mai mari decît posibilitățile întreprinderii și care nu pot fi realizate, se creează greutăți în îndeplinirea sarcinilor de plan deoarece unitatea economică va face vărsăminte pentru beneficii care, în realitate, nu exprimă rezultate financiare favorabile, ci mijloace circulante, care pînă la operațiunea de recalculare și regularizare se descompletează.

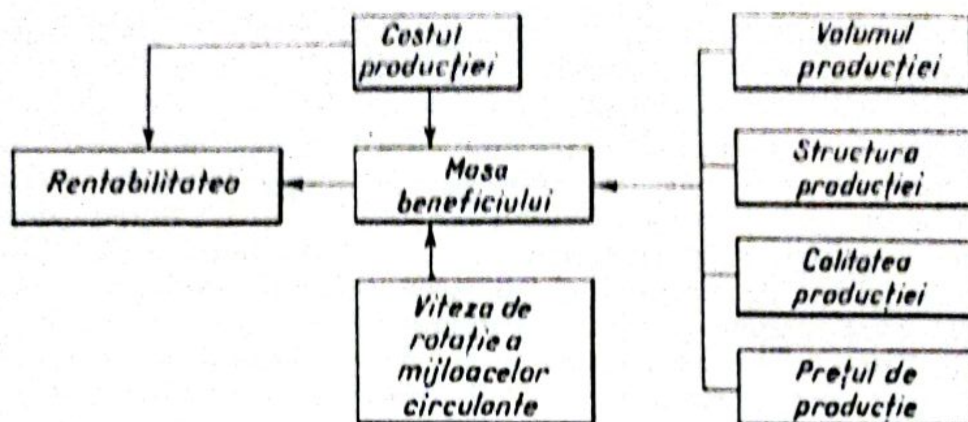

Fig. 7.3 Factorii care influenţează nivelul beneficiilor

Dacă se planifică beneficii mai mici decît posibilităţile întreprinderii există, pe de o parte, premisa ca întreprinderea să nu fie stimulată să-şi îmbunătăţească activitatea, iar, pe de altă parte, se pot realiza beneficii peste plan, care nu sînt un rezultat al eforturilor întreprinderii şi de care întreprinderea respectivă poate beneficia fără să aibă o contribuţie directă la realizarea lor.

Relaţiile de dependenţă a diferiţilor factori care influenţează beneficiul şi rentabilitatea se pot reda sub forma graficului prezentat în figura 7.3.

Volumul beneficiului unei unităţi economice industriale sau unei ramuri depinde, în ultimă instanţă, de următorii factori : nivelul costurilor, nivelul preţurilor de producţie, precum şi de volumul, calitatea şi structura producţiei.

Pe baza acestor factori se fac calcule pe fiecare produs, întîi analitic şi apoi, centralizînd rezultatele obţinute la fiecare produs, se obţine beneficiul planificat. Planificarea beneficiului se face, în practică, pentru fiecare an de plan, mai întîi la nivelul organelor ierarhic superioare, cu ocazia întocmirii proiectelor bugetelor de venituri şi cheltuieli care stau la baza întocmirii proiectului de buget de stat.

În perioada în care are loc planificarea la nivelul organelor ierarhic superioare este posibil să lipsească datele precise privind sortimentele ce se vor produce în anul de plan şi, respectiv, calculaţiile de cost pe produs. În această situaţie, planificarea beneficiului se va face pe baza unor indicatori sintetici ai planului economic din perioada de plan privind creşterea producţiei de reducerea costurilor şi rentabilitatea medie din anul de bază.

În industrie, de exemplu, indicatorul beneficiu, în această etapă, are la bază valoarea producţiei marfă exprimată în preţ de producţie şi indicatorul „cheltuieli maxime la 1000 lei producţie marfă în preţ de producţie". Diferenţa dintre valoarea producţiei marfă exprimată în preţ de producţie şi volumul cheltuielilor aferente producţiei respective reprezintă beneficiul la activitatea de bază.

În formulă, cele de mai sus se prezintă astfel :

$$\frac{\text{Valoarea prod. marfă în preţ producţie} \times \text{Indicatorul privind chelt. maxime la 1 000 lei producţie}}{1\,000} = \text{Cheltuieli de producţie} \qquad (7.5)$$

Valoarea prod. marfă în preț de producție — Cheltuieli de producție = Beneficiul din activitatea de bază (7.6)

În continuare, se calculează influențele stocurilor și a facturilor emise și neîncasate la început și sfîrșit de an, obținîndu-se beneficiul total al ramurii respective.

După cum s-a arătat, planificarea beneficiului se desfășoară și la nivelul întreprinderii industriale.

În acest caz, pot exista date analitice necesare pentru calcularea beneficiului pe produse, însă din cauza sortimentului bogat, această metodă poate fi dificil de aplicat, solicitînd un volum prea mare de muncă. În afară de aceasta este necesară compararea rentabilității din perioada de plan cu rentabilitatea din perioada de bază.

În plus, calculele efectuate de întreprindere se verifică de organul ierarhic superior, iar calculele acestora și ale unităților economice se verifică de organele financiare și bancare. Pentru aceasta sînt necesare metode adecvate care să nu reclame un volum mare de muncă și care, totodată, să fie eficace.

Pentru toate aceste motive, în practica financiară se folosesc două metode pentru planificarea beneficiului : metoda directă și metoda raportării la perioada de bază sau calculul de verificare.

Metoda directă de planificare a beneficiului, după însăși denumirea sa, constă în stabilirea beneficiului direct pe produs ca diferență intre prețul de producție și costul complet. Această metodă, simplă în aparență, dar care, uneori, solicită un volum mare de muncă în cadrul întreprinderilor cu un sortiment bogat, se folosește in situația în care există date precise în legătură cu produsele ce se vor fabrica și costul pe produse.

Pentru determinarea beneficiului din perioada de plan trebuie să se țină seama de producția realizată și de costul acesteia, de stocurile de produse finite de la începutul perioadei, care pot proveni din producția-marfă a unor perioade diferite cu cost diferit etc. Pentru aceste motive, se impune o analiză atentă a modificării stocurilor de produse de la o perioadă la alta și stabilirea exactă a producției-marfă realizate.

Volumul producției realizate (vîndute și încasate), care este un factor important în determinarea beneficiului planificat, se stabilește astfel : la stocurile de produse finite aflate în depozit și la cele expediate dar neachitate (facturi emise și neîncasate), la începutul perioadei de plan se adaugă volumul producției-marfă din perioada de plan și se scad stocurile din depozit și produsele expediate dar neachitate (facturile emise și neîncasate) la sfîrșitul perioadei de plan. Aceasta rezultă din formula :

$$Vr = Si + Pm - Sf \quad (7.7)$$

unde :

Vr reprezintă volumul producției realizate (vîndute și încasate) ;
Si — stocurile de produse în depozit și cele expediate, dar neachitate (facturi emise și neîncasate) la începutul perioadei ;
Pm — producția marfă a perioadei de plan ;

Sf — stocurile în depozit şi produsele expediate (facturi emise şi neîncasate) la sfîrşitul perioadei de plan.

Ţinînd seama de elementele amintite care se folosesc la planificarea rezultatelor financiare, pentru determinarea beneficiului prin metoda directă, se utilizează următoarea relaţie :

$$B=(Vpp+Sipp-Sfpp)-(Vpc+Sipc-Sfpc) \quad (7.8)$$

în care :

B reprezintă beneficiul aferent producţiei-marfă vîndută şi încasată ;
Vpp — valoarea producţiei planificate la preţ de producţie ;
$Sipp$ — valoarea stocurilor de produse finite şi a facturilor neîncasate de la începutul perioadei la preţul de producţie ;
$Sfpp$ — valoarea stocurilor de produse finite şi a facturilor neîncasate la sfîrşitul perioadei, la preţ de producţie ;
Vpc — valoarea producţiei planificate, la cost de producţie ;
$Sipc$ — valoarea stocurilor de produse finite şi a facturilor neîncasate de la începutul perioadei la cost de producţie ;
$Sfpc$ — valoarea stocurilor de produse finite şi a facturilor neîncasate de la sfîrşitul perioadei la cost de producţie.

După cum se remarcă din formula de mai sus, beneficiul aferent producţiei-marfă planificată a se vinde este egal cu beneficiul aferent producţiei planificate a se fabrica la care se adaugă beneficiul corespunzător stocurilor şi facturilor iniţiale şi din care se scade beneficiul aferent stocurilor şi facturilor finale.

Cele spuse sînt valabile numai pentru producţia comparabilă (fabricată în perioada de plan şi cea precedentă) ; există cazuri cînd întreprinderile au şi producţie introdusă în fabricaţie pentru prima dată în perioada de plan. Pentru această producţie, evident, nu vor exista stocuri iniţiale şi nici diferenţe de cost.

Calculele privind planificarea beneficiului, folosind metoda directă, se fac pe produse, sau eventual, pe grupe de produse în următoarea ordine : întîi pentru producţia comparabilă, apoi pentru cea necomparabilă şi, în sfîrşit, pentru prestări de servicii (dacă este cazul).

Rezultatele calculelor privind planificarea beneficiului se trec într-un formular anexă la bugetul de venituri şi cheltuieli al întreprinderii intitulat „Calculul acumulărilor băneşti pe anul....".

După însăşi titulatura sa, acest document serveşte pentru determinarea nu numai a beneficiului, ci şi a altor rezultate ca : diferenţa nefavorabilă dintre costul planificat, mai mare, şi preţul de producţie, mai mic, impozitul pe circulaţia mărfurilor etc.

Impozitul pe circulaţia mărfurilor este cuprins, de regulă, în preţul de livrare ; uneori, însă, el poate fi găsit şi in structura preţului de producţie.

Metoda directă de planificare a beneficiului, aşa cum rezultă din cele prezentate, este o metodă simplă, care dă bune rezultate mai ales cînd sortimentul produselor nu este prea bogat, fapt ce explică larga sa utilizare în practica unităţilor industriale.

În cazurile în care nu este posibilă sau nu este indicată aplicarea metodei directe pentru planificarea beneficiului, se foloseşte metoda raportării la perioada de bază, adică la anul anterior celui de plan. Esenţa acestei metode constă în determinarea beneficiului planificat, luînd drept

punct de plecare rentabilitatea din perioada de bază, corectîndu-se rezultatele obținute cu o serie de factori care intervin în perioada de plan (reducerea costului, modificarea sortimentului, modificarea cotelor de rabat și a prețurilor etc.) și ținînd seama de condițiile reale de desfacere din perioada de plan (diferența dintre stocurile inițiale și cele finale, producția-marfă fabricată pentru prima oară în perioada de plan etc.). Metoda se aplică pentru verificarea calculelor făcute de întreprinderi după metoda directă, verificare pe care o fac organele ierarhic superioare, cele de finanțare din cadrul Ministerului Finanțelor și consiliilor populare, precum și cele bancare.

Metoda raportării se mai utilizează și in situațiile cînd metoda directă este dificil de aplicat reclamînd un timp prea mare și un volum de muncă apreciabil sau cînd nu există datele necesare pentru aplicarea acestei metode.

În sfîrșit, metoda raportării permite, în plus, să se determine și să se evidențieze factorii care influențează rentabilitatea de la o perioadă la alta, lucru care nu se poate realiza prin folosirea metodei directe. Evident, beneficiul determinat prin ambele metode trebuie să conducă la rezultate identice.

Aplicarea metodei raportării la perioada de bază reclamă efectuarea succesivă a următoarelor operațiuni :

a) determinarea beneficiului și a ratei rentabilității din anul de bază ;

b) determinarea beneficiului la producția-marfă comparabilă din perioada de plan prin aplicarea procentului de rentabilitate din anul de bază ;

c) stabilirea, la producția-marfă comparabilă din perioada de plan, a beneficiului ce rezultă din reducerea costului în raport cu anul de bază ;

d) stabilirea altor influențe asupra beneficiului și rentabilității, în special influența modificării sortimentului, adică a ponderii diferitelor produse cu rentabilitate diferită ;

e) calcularea beneficiului la producția-marfă fabricată pentru prima dată în perioada de plan — folosindu-se metoda directă ;

f) determinarea beneficiului aferent diferenței dintre stocurile de produse și facturile emise și neîncasate existente la începutul și sfîrșitul perioadei de plan ;

g) stabilirea sumei totale a beneficiului.

Planificarea beneficiului prin metoda raportării la perioada de bază necesită, în primul rînd, determinarea beneficiului și a rentabilității din perioada de bază.

În acest scop, pe baza realizărilor cunoscute pînă în momentul planificării beneficiului (pe 6 sau 9 luni), la care se adaugă preliminările pînă la sfîrșitul anului de bază, se determină volumul producției-marfă realizate, exprimat în prețuri de producție și la cost complet (comercial). Diferența dintre aceste două mărimi va reprezenta, evident, beneficiul realizat, urmînd să se determine rata rentabilității din anul de bază.

Trebuie precizat însă că rentabilitatea anului de bază nu se stabilește în mod mecanic pe baza realizărilor pe perioada expirată și a preliminărilor pînă la sfîrșitul anului, ci trebuie făcută o analiză atentă pentru a cunoaște factorii ce pot interveni la un moment dat în perioada de bază, și care își continuă acțiunea în perioada de plan. Astfel, poate inter-

veni variația prețului de producție, fie ca urmare a modificării acestuia prin dispoziții legale, fie ca urmare a modificării prețurilor cu amănuntul, a rabaturilor comerciale sau a cotelor de impozit pe circulația mărfurilor.

În continuare, se prezintă un exemplu de modificare a rabatului comercial începînd cu semestrul II al anului de bază, fapt ce va influența și beneficiul realizat în perioada respectivă astfel :

	Sem. I	Sem. II
— preț de vînzare cu amănuntul	100	100
— rabatul comercial se reduce de la 12% la 8%	12	8
— preț de livrare	88	92
— impozit pe circulația mărf. 30%	26,4	27,6
— preț de producție	61,6	64,4
— cost complet	50,0	50,0
— beneficiu pe unitate de produs	11,6	14,4

Pentru a face comparabile cele două perioade (anul de plan cu anul de bază) trebuie extinsă situația din semestrul al II-lea al anului de bază asupra întregului an și considerat că reducerea rabatului comercial operează de la începutul anului de bază.

În exemplul dat, diferența de beneficiu pe unitatea de produs este de 2,8 lei (14,4—11,6).

Această diferență se înmulțește cu numărul de produse realizate în semestrul I și suma obținută se adaugă la beneficiul rezultat din darea de seamă și preliminările făcute pînă la sfîrșitul anului de bază.

Asemenea modificări în cursul anului de bază pot afecta mai multe produse și se pot datora unor factori diferiți.

În principiu acțiunea tuturor factorilor care au influențat beneficiul în perioada de bază și care vor acționa și în perioada de plan trebuie extinsă asupra întregului an de bază pentru a face comparabil acest an cu anul de plan.

După ce se corectează beneficiul din perioada de bază cu toate influențele, beneficiul astfel obținut se raportează la cheltuielile de producție aferente producției realizate în perioada de bază, determinîndu-se, în felul acesta, procentul de rentabilitate din perioada respectivă.

Urmează să se stabilească beneficiul la producția-marfă comparabilă din perioada de plan cu ajutorul procentului de rentabilitate din anul de bază. Pentru aceasta, la volumul producției-marfă comparabile din perioada de plan exprimat în costul din perioada de bază, se aplică procentul de rentabilitate stabilit.

Un factor însemnat în determinarea beneficiului îl prezintă influența pe care o are asupra acestuia reducerea costului față de perioada precedentă. Prin urmare, mărimea cu care se reduce costul indică creșterea beneficiului în perioada de plan.

Următoarea operațiune constă în determinarea influenței modificării sortimentului producției asupra beneficiului din perioada de plan, cunoscut fiind că modificarea ponderii produselor cu rentabilitate diferită

față de totalul producției-marfă va avea drept consecință modificarea rentabilității totale. Pentru aceasta se calculează, atît pentru perioada de bază cît și pentru perioada de plan cîte o medie a rentabilității ponderate cu greutatea specifică a fiecărui sortiment în totalul producției. Din compararea acestor două medii poate rezulta o diferență pozitivă sau negativă cu care se va corecta beneficiul din perioada de plan.

Spre ilustrare se dă următorul exemplu: se presupune că producția comparabilă cuprinde trei sortimente A, B și C avînd o pondere în totalul producției de 60%, 10% și 30% în perioada de bază și de 50%, 30% și 20% în perioada de plan. Rentabilitatea acestor trei sortimente (din perioada de bază) este de 10%, 8% și 3%.

Cele două medii ponderate pentru perioada de bază și de plan vor fi:

$$\text{R.bază} = \frac{(60 \times 10) + (10 \times 8) + (30 \times 3)}{100} = \frac{770}{100} = 7{,}7\,\%;$$

$$\text{R. plan} = \frac{(50 \times 10) + (30 \times 8) + (20 \times 3)}{100} = \frac{800}{100} = 8{,}0\,\%$$

Diferența de rentabilitate datorită modificării sortimentului în perioada de plan față de perioada de bază este de 8,0—7,7 = 0,3, care se aplică la producția-marfă comparabilă în perioada de plan evaluată la costul anului de bază.

Pînă acum calculele s-au referit numai la producția comparabilă. Ținind seama de faptul că întreprinderile pot avea și producție fabricată pentru prima dată în perioada de plan, trebuie inclus în calcul și beneficiul acestei producții folosindu-se metoda directă, suma obținută adăugîndu-se la beneficiul aferent producției comparabile, determinat pe baza metodei raportării la perioada de bază.

În sfîrșit, rămîne de determinat influența pe care o exercită asupra beneficiului stocurile de produse în depozit și facturile emise și neîncasate de la începutul și sfîrșitul perioadei de plan. Practic, acest lucru constă în determinarea diferenței dintre stocurile inițiale și cele finale, calcularea beneficiului aferent acestei diferențe și corectarea beneficiului total.

În concluzie, calcularea beneficiului după metoda raportării la perioada de bază poate fi redată cu ajutorul următoarei formule, care conține operațiunile pe care le implică această metodă.

$$Bpl = Bpmc + Brpc \pm Ba \pm Bpmn \pm Bds \qquad (7.9)$$

unde:

Bpl este beneficiul din perioada de plan;
Bpmc — beneficiul corespunzător producției-marfă ce s-a fabricat și în anii anteriori pe baza rentabilității din anul de bază;
Brpc — beneficiul suplimentar aferent reducerii costului;
Ba — beneficiul aferent modificării sortimentului;
Bpmn — beneficiul corespunzător producției marfă fabricate pentru prima dată în perioada de plan;
Bds — beneficiul aferent diferenței între stocurile și facturile de la începutul și sfîrșitul perioadei de plan.

Metoda raportării la perioada de bază de calculare a beneficiului este importantă, după cum s-a arătat, pentru verificarea lucrărilor întocmite de întreprinderi, de către organele ierarhic superioare şi de cele financiar-bancare.

7.4. REPARTIZAREA BENEFICIULUI

În ansamblul măsurilor adoptate de Plenara C.C. al P.C.R. din martie 1978, la iniţiativa tovarăşului *Nicolae Ceauşescu* privind perfecţionarea mecanismului economico-financiar, un loc deosebit de important îl ocupă sistemul de repartizare, destinaţia şi vărsarea beneficiilor. În acest sens, destinaţiile prevăzute prin lege realizează pe un plan superior îmbinarea armonioasă a conducerii unitare pe baza planului naţional unic de dezvoltare a întregii economii naţionale, cu autonomia economico-financiară a unităţilor economice, cu principiul autoconducerii muncitoreşti, cu autofinanţarea întreprinderilor.

În lumina acestor obiective unităţile economice au create condiţiile necesare şi datoria să folosească beneficiile — după acoperirea din rezultatele financiare a unor cheltuieli care nu intră în costurile de producţie şi efectuarea prelevării pentru societate a unei părţi din valoarea producţiei nete — pentru restituirea fondurilor primite pentru finanţarea investiţiilor, pentru constituirea fondurilor proprii de dezvoltare, stimularea materială a oamenilor muncii şi vărsăminte la bugetul de stat.

Lărgirea funcţiei beneficiului în întărirea autogestiunii economico-financiare capătă noi valenţe în actualul sistem de repartizare a acestuia. De exemplu, în anul 1979 beneficiile rămase la dispoziţia unităţilor de stat pentru fondul de dezvoltare economică, fondul mijloacelor circulante, fondul pentru construcţii de locuinţe şi alte investiţii cu caracter social, fondul pentru acţiuni sociale şi fondul pentru participarea oamenilor muncii la beneficii s-au ridicat la peste 50 miliarde lei, ceea ce a reprezentat circa 40% din totalul beneficiului. În felul acesta, unităţile economice fiind puse în situaţia de a-şi asigura autofinanţarea din beneficiile obţinute sînt cointeresate în organizarea mai bună a producţiei, în folosirea cu eficienţă sporită a părţii din avuţia naţională încredinţată de societate.

Mai mult, prin mecanismul de repartizare a beneficiului în cazul nerealizării sarcinilor stabilite sînt afectate în primul rînd fondurile care rămîn la dispoziţia unităţilor, deoarece acestea au obligaţia în cazul nerealizării beneficiului să asigure vărsămintele prevăzute la bugetul de stat şi sumele destinate restituirii fondurilor primite pentru finanţarea investiţiilor şi după aceea pot fi constituite fondurile proprii.

În acelaşi timp, o parte însemnată din beneficiile unităţilor de stat se varsă la bugetul de stat ca o contribuţie la dezvoltarea generală a societăţii noastre socialiste, la ridicarea bunăstării întregului popor.

Concepţia partidului şi statului nostru de cointeresare a personalului muncitor în rezultatele activităţii desfăşurate, cu privire la îmbinarea intereselor generale cu cele individuale reiese pregnant din instituţionalizarea participării la beneficii a oamenilor muncii, precum şi în folosirea directă de către unităţile economice a unei părţi din beneficiul ob-

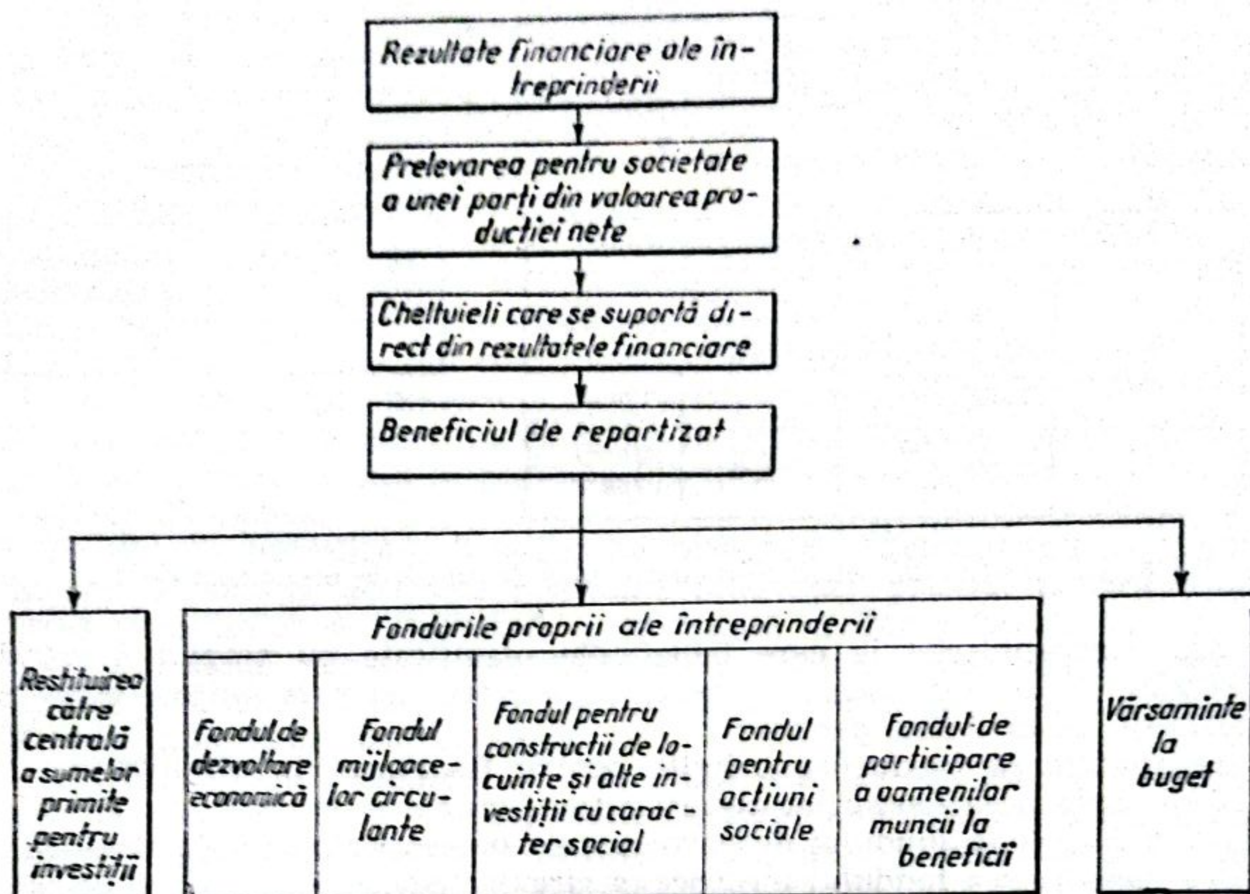

Fig. 7.4 Destinația beneficiului planificat la unitățile economice de stat

ținut în vederea construcției de locuințe, a altor investiții cu caracter social și constituirii fondului pentru acțiuni sociale.

Beneficiile planificate se repartizează pe următoarele destinații (fig. 7.4):

— restituirea fondurilor primite pentru finanțarea investițiilor, într-o cotă de 10% din beneficii, pînă la acoperirea integrală a obligațiilor de restituire și în măsura în care această obligație nu poate fi restituită din fondul de amortizare ;

— constituirea fondului de dezvoltare economică al întreprinderii în limita prevederilor privind investițiile ce se finanțează din fondurile proprii, precum și a ratelor scadente privind creditele pentru investiții și dobînzile aferente numai pentru partea rămasă neacoperită din amortizarea fondurilor fixe ;

— constituirea fondului mijloacelor circulante în limita unei cote din creșterea anuală a mijloacelor circulante și a ratelor de restituit la împrumutul de stat din sumele primite de întreprinderile noi pentru acoperirea necesarului de mijloace circulante în primul an de activitate ;

— constituirea fondului pentru construcții de locuințe și alte investiții cu caracter social ;

— constituirea fondului pentru acțiuni sociale ;

— constituirea fondului de participare a oamenilor muncii la beneficii ;

— alte destinații ;

— vărsăminte la bugetul de stat.

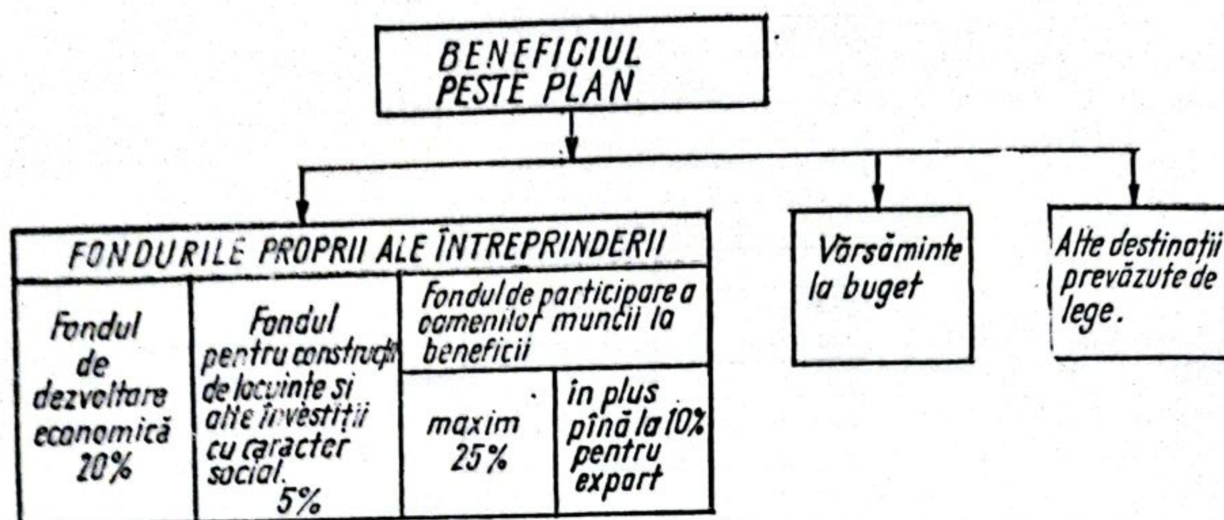

Fig. 7.5. Destinația beneficiului peste plan la unitățile economice de stat

La întreprinderile la care beneficiile planificate nu acoperă integral destinațiile de mai sus, cu excepția vărsămintelor la buget, repartizările se fac în ordine pentru :

— restituirea fondurilor primite pentru finanțarea investițiilor ;
— constituirea fondurilor pentru acțiuni sociale ;
— constituirea fondului de participare a oamenilor muncii la beneficii ;
— constituirea fondului mijloacelor circulante ;
— constituirea fondului de dezvoltare economică a întreprinderii ;
— alte destinații.

Beneficiile realizate peste plan se repartizează astfel :

— o cotă de 20% la fondul de dezvoltare economică al întreprinderii ;
— o cotă de 5% la fondul pentru construcții de locuințe și alte investiții cu caracter social ;
— o cotă de pînă la 25% pentru suplimentarea fondurilor de participare a oamenilor muncii la beneficii ;
— alte destinații ;
— o cotă de cel puțin 35% ca vărsămînt la bugetul de stat (fig. 7.5).

Întreprinderile efectuează vărsăminte din beneficiile planificate la dispoziția organului ierarhic superior pentru restituirea fondurilor primite pentru investiții, la fondul de dezvoltare economică al întreprinderii, la fondul pentru construcții de locuințe și alte investiții cu caracter social, la bugetul de stat lunar și în volumul planificat.

Prelevările din beneficiile planificate la fondul mijloacelor circulante, fondul pentru acțiuni sociale și fondul de participare a oamenilor muncii la beneficii se efectuează lunar, pe baza beneficiului realizat.

Restituirea din beneficii la bugetul de stat a ratelor privind sumele primite de întreprinderile noi pentru acoperirea necesarului de mijloace circulante se efectuează lunar în ultima zi lucrătoare și la nivelul planificat.

Vărsămintele din beneficii prevăzute pe trimestre în bugetul de venituri și cheltuieli se defalcă în proporții de 30% pentru prima lună și cîte 35% în celelalte două luni, iar sumele stabilite pe luni se plătesc în rate egale la 15 și în ultima zi lucrătoare a fiecărei luni.

Ţinînd seama de faptul că vărsămintele din beneficii la dispoziţia organului ierarhic superior pentru restituirea fondurilor primite pentru investiţii, la fondul de dezvoltare economică, la fondul pentru construcţii de locuinţe şi alte investiţii cu caracter social şi la bugetul de stat, precum şi restituirea sumelor primite de la buget pentru acoperirea necesarului de mijloace circulante la întreprinderile noi s-au făcut în funcţie de sumele planificate, ele se recalculează şi regularizează pe baza bilanţului contabil, de obicei trimestrial, iar uneori chiar şi lunar în funcţie de volumul beneficiilor realizate.

Diferenţele datorate din recalcularea vărsămintelor se varsă în termen de 10 zile de la data prevăzută pentru depunerea bilanţului contabil, iar sumele plătite în plus se compensează în contul sumelor datorate pentru perioada următoare sau se restituie întreprinderii în termen de 5 zile de la cererea acesteia.

În situaţia nerealizării beneficiului planificat, vărsămintele la bugetul de stat şi sumele destinate restituirii fondurilor primite pentru finanţarea investiţiilor se efectuează cu prioritate în limita beneficiilor realizate. Beneficiul rămas se repartizează pe celelalte destinaţii în ordinea arătată mai înainte la întreprinderile la care beneficiile planificate nu acoperă integral destinaţiile prevăzute.

Potrivit hotărîrii Plenarei C.C. al P.C.R. din 22—23 martie 1978, aşa cum rezultă din sistemul de repartizare a beneficiului, în afara retribuţiei de bază personalul muncitor primeşte venituri suplimentare din beneficiile realizate, în raport cu contribuţia fiecăruia la dezvoltarea întreprinderii, cu activitatea depusă şi vechimea în unitate. Participarea la beneficii constituie o formă superioară de stimulare a oamenilor muncii, ea fiind o ilustrare a aplicării consecvente a principiului eticii şi echităţii socialiste în domeniul repartiţiei fondului de consum (fig. 7.6).

Fondul de participare a oamenilor muncii la beneficii se constituie în anumite proporţii din beneficiile planificate şi peste plan obţinute pe seama reducerii cheltuielilor de producţie, a depăşirii producţiei nete şi alte căi.

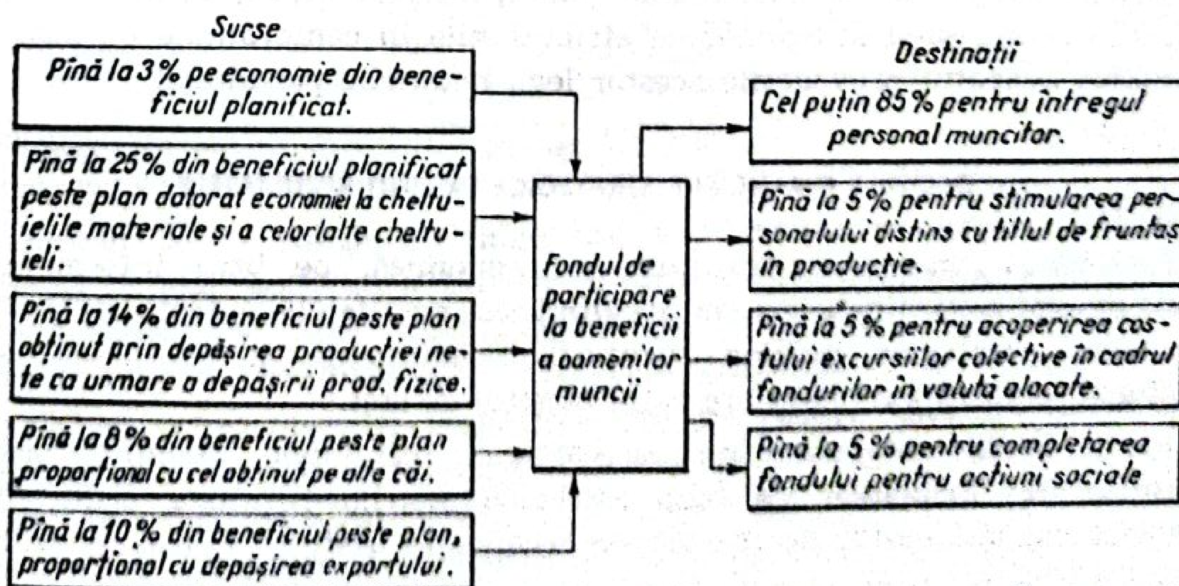

Fig. 7.6 Constituirea şi utilizarea fondului de participare a oamenilor muncii la beneficii

Fondul se acordă integral în condiția îndeplinirii producției nete planificate și a producției fizice contractate. În caz contrar, se reduce cu 1% pentru fiecare procent de nerealizare, dar nu cu mai mult de 25%.

Fondul de participare la beneficii se repartizează de adunarea generală a oamenilor muncii. Sumele cuvenite individual, neplafonate, se stabilesc de consiliul oamenilor muncii care poate să reducă sau să nu acorde cota de participare la beneficiu persoanelor ce au avut deficiențe în activitate sau au săvîrșit abateri disciplinare.

În legătură cu acordarea subvențiilor la unitățile economice planificate cu diferențe nefavorabile între venituri și cheltuieli, în ultima perioadă se remarcă eforturile — în cadrul procesului de aplicare a noului mecanism economico-financiar — de a elimina un asemenea fenomen din practica economică. Așa cum sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu, în cuvîntarea la Ședința plenară lărgită a Consiliului Național al Oamenilor Muncii din 13 iunie 1980, începînd din 1981 nu se vor mai acorda dotații de la buget nici unei unități economice, pornind de la principiul călăuzitor că nu se poate face o activitate fără eficiență economică și rentabilitate. „Unitățile economice care lucrează fără rentabilitate trebuie să fie ajutate — arăta secretarul general al partidului nostru — să-și îmbunătățească munca, iar acolo unde condițiile obiective împiedică realizarea acestei cerințe, unitățile respective să-și înceteze activitatea, muncitorii fiind trecuți în altă muncă“[1].

În acest context sarcini mari revin și celor ce activează pe tărîmul finanțelor pentru înfăptuirea politicii economice, pentru aplicarea întocmai în viață a noului mecanism economico-financiar. „Trebuie deci, sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu, ca organele noastre financiare — de sus pînă jos — organele de sinteză, planificare, celelalte organe la care m-am referit înainte, să-și îndeplinească atribuțiunile în conformitate cu legea, să aplice neabătut prevederile acestor legi, hotărîrile partidului“[2].

7.5. DECIZIILE FINANCIARE STRATEGICE PRIVIND REZULTATELE

Activitatea financiară din unitatea economică, pe baza informațiilor economice și financiare în legătură cu rezultatele, adoptă deciziile financiare strategice privind veniturile, cheltuielile și rezultatele și achitarea obligațiilor financiare către bugetul de stat.

Prima decizie financiară are în vedere rezultatele stabilite prin planificarea financiară, pe baza evaluării ieșirilor-rezultate cantitativ cu ajutorul sistemului de prețuri din economie. Astfel, partea de veni-

---

[1,2] Nicolae Ceaușescu. Cuvîntare la Ședința plenară lărgită a Consiliului Național al Oamenilor Muncii, 13 iunie 1980. Editura politică, București, p. 30.

turi a deciziei reprezintă valoarea la preţ de producţie sau de livrare a producţiei marfă vîndută şi încasată planificată prin planul de producţie.

Partea de cheltuieli redă distribuirea economică şi financiară a veniturilor încasate: acoperirea cheltuielilor corespunzătoare costului complet (venituri care se utilizează pentru reconstituirea normativului consumat anterior pentru desfăşurarea producţiei); acoperirea cheltuielilor care se suportă direct din rezultatele financiare (şcolarizare, protocol, impozit pe teren şi clădiri etc.); constituirea fondurilor financiare sub forma beneficiilor, impozitului pe circulaţia mărfurilor şi a prelevărilor pentru societate din valoarea producţiei nete.

Decizia financiară privind rezultatele are în vedere calitatea şi capacitatea de prelucrarea planificată pentru structura economică de producţie a întreprinderii, precum şi acţiunea activităţii financiare de impulsionare a producţiei (+ΔP, vezi cap. II) sau de reducere a solicitărilor consumului (—ΔC).

În cazul concret utilizat pentru exemplificare, decizia financiară strategică privind rezultatele economico-financiare are următoarea configuraţie:

mii lei

Venituri		Cheltuieli	
1. Încasări corespunzătoare producţiei marfă vîndută şi încasată	260 000	1. Cheltuieli	197 000
		2. Cheltuieli suportate din rezultatele financiare	2 000
		3. Prelevări pentru societate din producţia netă	23 000
		4. I.C.M.	5 000
		5. Beneficii	33 000
TOTAL	260 000	TOTAL	260 000

Pornind de la obligaţiile financiare ale unităţii economice faţă de bugetul de stat, activitatea financiară adoptă decizia strategică de achitare a obligaţiilor către bugetul de stat pe baza rezultatelor sale financiare planificate prin bugetul de venituri şi cheltuieli.

Fundamentarea deciziei respective are în vedere cadrul general al mecanismului economico-financiar referitor la tipurile de obligaţii, modelele de calcul, precum şi situaţia concretă din fiecare unitate economică redată prin nivelul planificat al bazei de calcul pentru fiecare din obligaţiile respective (producţia netă, producţia la preţ de livrare, de producţie sau la nivelul costului complet etc.).

În cadrul bugetului de venituri și cheltuieli, decizia privind achitarea obligațiilor financiare către bugetul de stat cuprinde numai veniturile repartizate pentru fiecare obligație financiară :

mil lei

Venituri		
1. Prelevări pentru societate din prod. netă	23 000	
2. I.C.M.	5 000	
3. Vărsăminte din beneficii	20 975	
4. Impozit pe fondul de retribuție	2 000	
5. Impozit pe clădiri	500	
6. Impozit pe terenuri	500	
7. Contribuții pentru asigurări sociale	2 000	
TOTAL	53 975	

ÎNTREBĂRI ȘI EXERCIȚII

- Care sînt atribuțiile principale ale activității financiare în legătură cu rezultatele întreprinderii ?
- Care este legătura dintre volumul și structura rezultatelor și calitatea structurii economice de producție din unitatea economică ?
- Care este structura internă a noțiunii de rezultate financiare ? Care din informațiile financiare privind rezultatele se cuprind în noțiunea respectivă ?
- Care sînt semnificațiile informaționale ale beneficiului, privite ca informație financiară ?
- Realizați, pe baza relației de calcul a beneficiilor, o listă a tuturor factorilor direcți și indirecți care influențează volumul planificat și efectiv al beneficiilor din unitatea economică.
- Care este contribuția beneficiilor la redarea eficienței economice a proceselor de producție din unitatea economică ?
- Reprezentați sistemul de prețuri folosit în unitatea economică din industrie și locul rezultatelor financiare. Arătați modificările calitative intervenite prin adoptarea actualului mecanism economico-financiar în cadrul rezultatelor financiare.
- Care este contribuția beneficiilor în acțiunea financiară de autofinanțare ?
- Reprezentați grafic direcțiile de repartizare a beneficiilor din unitatea economică industrială cu specificarea mutațiilor calitative intervenite în cadrul actualului mecanism economico-financiar.
- Calculați rezultatele financiare ale unei întreprinderi industriale folosind situația concretă din planul economic al unității la care efectuați practica financiară. Corelați rezultatul obținut cu celelalte decizii financiare strategice unde se utilizează beneficiul ca sursă de finanțare.
- Care este contribuția activității financiare la creșterea rezultatelor financiare ale unei unități economice ? Ce măsuri generale pot fi adoptate pentru sporirea rezultatelor economice și financiare ale unei unități economice ?
- Există o legătură între repartizarea beneficiilor și volumul viitoarelor rezultate financiare ? Dacă da, relatați condiționarea dintre repartizare și rezultate, pe un exemplu concret.

Capitolul VIII

PLANIFICAREA FINANCIARĂ ÎN UNITATEA ECONOMICĂ

8.1. CONȚINUTUL PLANIFICĂRII FINANCIARE

Activitatea financiară din unitatea economică își realizează principalele sale obiective privind repartiția financiară prin intermediul planificării financiare. Într-o accepțiune mai largă, *planificarea financiară reprezintă un proces complex, desfășurat în faza de plan și de execuție, de cunoaștere a realității economice* (din unitatea economică și din afara sa — prin prisma informațiilor financiare), *de fundamentare, adoptare și realizare a deciziilor financiare în cadrul bugetului de venituri și cheltuieli, de participare la conducerea prin plan și operativă a activității economice din întreprindere.*

Planificarea financiară din unitatea economică respectă principiile politicii economice și financiare centralizate, în conformitate cu centralismul democratic specific mecanismului economico-financiar din economia țării noastre. În acest context, ea va reflecta mutațiile calitative intervenite în conducerea și planificarea economico-financiară, adaptîndu-le la specificul manifestării fenomenului economic și financiar în cadrul microeconomic al unității economice.

Îndeplinind obiectivele conținutului său, planificarea financiară realizează sarcinile activității financiare din întreprindere de a asigura desfășurarea activității economice în condiții de rentabilitate ridicată, de sprijinire a autoconducerii muncitorești, pe fondul autogestiunii economico-financiare și al echilibrului financiar al unității economice.

Planificarea financiară utilizează pentru îndeplinirea sarcinilor prezentate mai sus totalitatea instrumentelor, a metodelor și a metodologiei cuprinse în mecanismul financiar al unității economice. O primă direcție a activității de planificare financiară este dată de cunoașterea realității economice prin prisma informației financiare, urmînd, ca pe baza acestor informații, să permită adoptarea și realizarea tuturor tipurilor de decizii financiare și economice din întreprindere.

8.1.1. Cunoașterea realității economice

Activitatea de planificare financiară se declanșează în orice unitate economică prin organizarea, pe baza mecanismului economico-financiar de la acest nivel, a unui sistem informațional financiar adecvat cercetării realității economice din punct de vedere financiar. Cu ajutorul sistemului informațional propriu, activitatea de planificare financiară analizează informațional realitatea din întreprindere și factorii din afară care

influențează fenomenul financiar din unitatea economică, stabilind, în varianta de plan și de execuție, fondul de informații financiare.

Această acțiune de cunoaștere a fost prezentată începînd cu capitolul II (unde s-a redat organizarea și funcționarea generală a sistemului informațional financiar) și a continuat cu capitolele III—VII, unde s-a prezentat modul concret de analiză informațională, prelucrare informațională și fondul de informații financiare necesar cunoașterii realității economice din punct de vedere financiar și pentru adoptarea deciziilor financiare.

Tabloul financiar al realității economice, din unitatea economică, se realizează prin reunirea a trei tipuri de „imagini financiare" formate pe baza informațiilor financiare, după cum urmează :

— *imaginea necesarului de fonduri financiare* (informațiile financiare fj_1) ; această imagine redă amploarea activităților cerute de formarea, refacerea și dezvoltarea structurii economice de producție aflate sub influența factorilor care generează procesul de consum productiv din întreprindere ;

— *imaginea rezultatelor economico-financiare* obținute în urma desfășurării procesului de transformare realizat de structura economică de producție aflată în ambianța condițiilor tehnice, economice și de exploatare din întreprindere (vor participa informațiile financiare fi_1 și fj_2, ambele avînd ca sursă de formare rezultatele economico-financiare) ;

— *imaginea raporturilor de repartiție financiară către și din afara unității economice*, imagine redată prin informațiile financiare de natura fi (fonduri primite din afară) și fj_2 (obligații financiare ale întreprinderii către centrală, buget, bancă).

În figura 8.1. prezentăm sistemul întreprinderii compus din elementele clasice ale unui sistem cibernetic : intrările „*X*", structura de transformare „*A*" (sub forma structurii economice de producție), ieșirile-rezultate „*Y*" și conexiunea de autoreglare „$\pm \Delta x ;A$". Informațiile financiare pot reda o imagine a acestor elemente în modul următor : structura de transformare este caracterizată prin necesarul de fonduri pe care îl solicită pentru formarea, refacerea și dezvoltarea sa (informațiile fj_1) ; intrările sînt redate prin fondurile provenite din surse interne (fi_1) și din surse din afara unității economice (fi_2) ; ieșirile-rezultate sînt prezentate de nivelul informațiilor financiare privind fondurile financiare mobilizate din aceste rezultate pentru acțiuni economice și sociale interne (fi_1) și fondurile pentru achitarea obligațiilor financiare către economie (fj_2).

Așa cum vom prezenta în paragrafele următoare, activitatea financiară va fi prezentă și în realizarea autoreglării, determinînd informații financiare privind necesarul de fonduri și sursele de procurare pentru reglarea operativă a proceselor de producție în perioada de îndeplinire a planului economic și financiar. Deci, și conexiunea de autoreglare are o „imagine financiară" ca și celelalte elemente ale sistemului întreprinderii.

Planificarea financiară, după obținerea fondului de informații financiare prezentate mai sus, va proceda la adoptarea deciziilor financiare strategice și tactice cuprinse în bugetul de venituri și cheltuieli al întreprinderii.

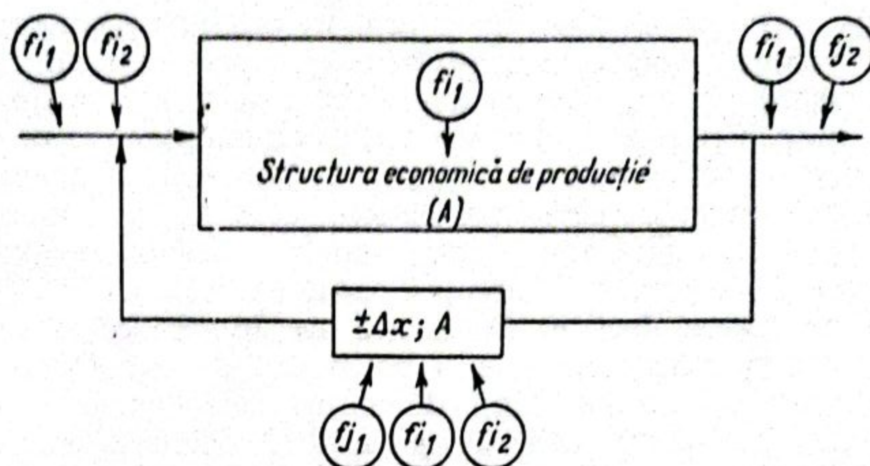

Fig. 8.1. Contribuția informațiilor financiare la realizarea proceselor din cadrul sistemului întreprindere

8.1.2. Adoptarea deciziilor financiare

Decizia financiară reprezintă hotărîrea privind repartiția financiară pentru finanțarea activităților economice, tehnice, sociale cerute de formarea, refacerea și dezvoltarea structurii economice de producție și pentru achitarea obligațiilor financiare. Hotărîrea se adoptă pe baza unei corelații dinamice și motivată multilateral dintre expresia financiară a producției și a consumului.

După cum am arătat în capitolul II, în unitatea economică se adoptă *decizii financiare strategice*, specifice activităților economice și sociale, și *decizii financiare tactice*, adecvate principalelor forme ale metodologiei de repartiție financiară. În ambele tipuri de decizii se realizează o motivare a hotărîrilor luate din punct de vedere nomologic, psihologic, axiologic și teleologic.

Motivarea nomologică se întemeiază pe cunoașterea științifică a realității, cunoaștere realizată prin cercetarea mecanismelor interne ale producției, repartiției și consumului, domenii care definesc sau formează conținutul activității financiare. Mecanismul financiar al întreprinderii dispune de modele și instrumente diverse pentru redarea cît mai corectă și operativă a informațiilor financiare care redau conținutul obiectiv al repartiției financiare la nivel de unitate economică.

Motivarea psihologică are în vedere participarea la procesul de realizare a deciziei a factorului uman, participare care se realizează pe baza unei largi satisfaceri a necesităților personale și colective ale personalului muncitor.

Din structura deciziilor adoptate de unitatea economică rezultă atenția tot mai mare care se acordă problemelor economice și sociale ale personalului, bugetul de venituri și cheltuieli, în ansamblul său, fiind favorabil motivării personalului în calitatea sa de proprietar, participant la procesul de producție și beneficiar al rezultatelor obținute în întreprindere.

Motivarea axiologică, se referă la judecățile de valoare pe care le impune motivarea respectivă, însoțind întregul proces de fundamentare,

11 — c. 662 39

adoptare şi realizare a deciziilor în cauză. În principal, judecăţile de valoare au în vedere raporturile de eficienţă dintre efortul financiar şi efectele financiare obţinute în urma realizării activităţilor finanţate.

În acelaşi timp, deciziile financiare sînt fundamentate şi pe baza efectelor economice şi sociale pe care acţiunile finanţate le produc în unitatea economică sau la nivel de economie naţională. Motivaţia axiologică ridică contribuţia deciziei financiare pentru sporirea eficienţei economice în toate domeniile către care se îndreaptă repartiţia financiară.

În sfîrşit, adoptarea deciziei financiare are în vedere şi scopul decidentului, fondat pe interesele sale şi pe gradul de cunoaştere ştiinţifică a realităţii. Acest tip de motivaţie, de natură teleologică, se întemeiază, în cazul deciziei financiare, pe scopul general al societăţii, corelat cu interesele individuale ale unităţii şi membrilor personalului muncitor.

Motivaţia de scop definitivează nivelul deciziei financiare adoptate, acest nivel reflectînd rolul activ al decidentului. Astfel, în cazul unor activităţi economice sau sociale absolut necesare, decizia financiară se adoptă la nivelul necesarului de fonduri, impunîndu-se repartiţiei financiare fie o nouă ordine de prioritate, fie o revedere a acţiunii de mobilizare de fonduri.

a. **Adoptarea deciziilor financiare strategice.** Adoptarea deciziilor financiare strategice *(d f s)* pe fiecare activitate economico-socială din unitate, precum şi pentru stabilirea şi repartizarea rezultatelor economice şi financiare, se realizează pe fondul motivării complexe redate mai sus, ţinînd cont de relaţia de echilibru financiar care trebuie asigurat pe fiecare decizie în parte şi pe total buget de venituri şi cheltuieli :

$$fi_1 + fi_2 = fj_1 + fj_2 \quad (8.1)$$

În general, atingerea echilibrului între sursele interne şi fondurile primite din afară, pe de o parte şi, necesarul intern de fonduri financiare şi obligaţiile financiare, pe de altă parte, are loc printr-o influenţare per-

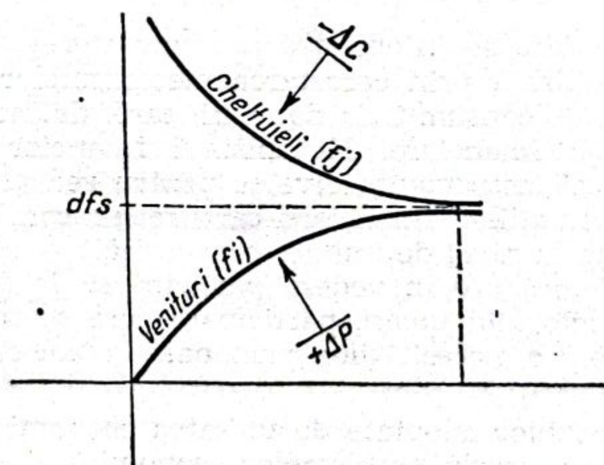

Fig. 8.2. Acţiunile şi modul de echilibrare a deciziei financiare.

manentă a procesului de consum (pe baza conexiunii — ΔC din fig. 2.4., capitolul II) şi a procesului de producţie (prin conexiunea $+ \Delta P$). Aceste influenţe au drept scop apropierea curbei surselor de curba necesarului (fig. 8.2), fie prin scăderea necesarului de fonduri, fie prin ridicarea volumului surselor financiare interne, sau printr-o influenţare concomitentă

a celor două categorii de procese care solicită sau dau fondurile financiare.

În capitolele III—VII au fost prezentate deciziile financiare strategice pentru acţiunile economice şi sociale cerute de formarea, refacerea şi dezvoltarea structurii economice de producţie, percum şi deciziile privind stabilirea şi repartizarea rezultatelor. În toate cazurile s-a asigurat respectarea relaţiei de echilibru financiar (relaţia 8.1), veniturile fiind asigurate la nivelul cheltuielilor. Tot în aceste capitole s-a realizat şi etapele de informare, analiză şi prelucrare informaţională, etape care premerg adoptării fiecărei decizii financiare.

Totuşi, adoptarea şi apoi trecerea la realizare a unei decizii financiare strategice nu pot fi îndeplinite fără adoptarea deciziilor financiare tactice, decizii care contribuie, prin înfăptuirea lor, la realizarea concretă a deciziilor financiare strategice.

b. **Adoptarea deciziilor financiare tactice.** În grupa deciziilor financiare tactice (*d f t*) vor intra deciziile care corespund metodelor principale prin care se realizează repartiţia financiară la nivelul unităţii economice : autofinanţarea, creditarea, finanţarea centralizată şi achitarea obligaţiilor financiare.

Adoptarea deciziilor financiare tactice se face pe fondul unei analize informaţionale şi a unei motivări similare cu cele prezentate în cazul deciziilor financiare strategice. Mai mult, în cazul in care alimentarea cu fonduri prin decizia tactică respectivă se face din surse din afara unităţii, va fi nevoie şi de o cunoaştere a modului în care se formează sursa respectivă şi a modului în care se pot solicita şi folosi fondurile provenite de la sursa exterioară întreprinderii.

Activitatea financiară din unitatea economică utilizează următoarele decizii financiare tactice :

— decizia financiară tactică de autofinanţare (dft_a) ;

— decizia financiară tactică de creditare (dft_c) ;

— decizia financiară tactică de finanţare din surse centralizate, bugetul de stat, finanţele centralei (dft_f) ;

— decizia financiară tactică de achitare a obligaţiilor financiare către bugetul de stat, centrală, minister, bancă (dft_o).

Conţinutul deciziilor financiare strategice, şi al întregului buget de venituri şi cheltuieli, va fi realizat cu contribuţia deciziilor tactice de mai sus, în totalitatea lor sau numai a unora dintre ele.

Decizia financiară tactică de autofinanţare (dft_a) reprezintă hotărîrea de repartizare a unei părţi din rezultatele proprii ale unităţii economice pentru finanţarea acţiunilor economice şi sociale necesare formării, refacerii şi dezvoltării structurii economice de producţie. Cu alte cuvinte, decizia de autofinanţare reprezintă instrumentul direct necesar exercitării autoconducerii muncitoreşti pe baza autogestiunii economico-financiare.

Rolul şi importanţa deciziei de autofinanţare în mecanismul financiar al întreprinderii sînt în continuă creştere, ea fiind prezentă în toate deciziile financiare strategice care urmăresc formarea, refacerea şi dezvoltarea structurii economice de producţie.

Fundamentarea şi adoptarea deciziei financiare tactice de autofinanţare au în vedere informaţiile financiare stabilite pentru deciziile financiare

strategice la realizarea cărora va contribui. Relaţia generală după care are loc adoptarea deciziei de autofinanţare este :

$$dft_a = (fi_1 - fj_2) = (fj_1 - fi_2) \quad (8.2)$$

unde :

dft_a reprezintă decizia financiară tactică de autofinanţare ;
fi_1 — fondurile proprii afectate acţiunii economice sau sociale pentru care se adoptă decizia financiară strategică la care participă autofinanţarea ;
fj_2 — obligaţiile financiare din fondurile fi_1 ;
fj_1 — necesarul de fonduri pentru acţiunea economică sau socială finanţată prin decizia financiară strategică ;
fi_2 — fondurile primite din afara întreprinderii pentru acţiunea finanţată (de la buget, centrală, bancă).

Pentru exemplificarea modului cum participă deciziile financiare tactice la realizarea deciziilor financiare strategice, vom avea în vedere decizia financiară strategică adoptată în legătură cu activitatea de investiţii pentru formarea, refacerea şi dezvoltarea elementului mijloace fixe (vezi cap. III):

mil lei

Venituri (fi_1+fi_2)		Cheltuieli (fj_1+fj_2)	
1. Disponibil iniţial	—	1. Chelt. pentru investiţii	25 000
2. Amortizare	15 000	2. Rambursare credit	5 000
3. Beneficii	2 000	3. Dobîndă	1 000
4. Alte surse	1 000	4. Disponibil final	1 000
5. Alocaţii bugetare	5 000		
6. Credite	9 000		
TOTAL	32 000	TOTAL	32 000

În această decizie financiară strategică informaţiile financiare cuprinse în relaţia 8.2 au următorul nivel :

fi_1 = indicatorul 1+2+3+4, de la venituri = 0+15 000+2 000+ + 1 000 = 18 000 mii lei ;
fj_2 = indicatorul 2+3, de la cheltuieli=5 000+1 000=6 000 mii lei ;
fj_1 = indicatorul 1+4, de la cheltuieli = 25 000 mii lei + 1 000 mii lei=26 000 mii lei ;
fi_2 = indicatorul 5+6, de la venituri = 5 000+9 000 = 14 000 mii lei.

Rezultă că în cazul deciziei financiare strategice privind formarea şi utilizarea fondului de dezvoltare economică pentru acţiunea de investiţii, decizia financiară tactică de autofinanţare va avea următorul volum :

dft_a = 18 000 — 6 000 = 26 000 — 14 000 = 12 000 mii lei.

În acelaşi mod se procedează şi în situaţia celorlalte decizii financiare strategice legate de formarea, refacerea şi dezvoltarea structurii economice de producţie : decizia strategică pentru mijloace circulante, construirea de locuinţe, acţiuni sociale, participarea oamenilor muncii la

beneficii şi pentru cercetarea ştiinţifică, dezvoltarea tehnologică şi introducerea progresului tehnic. În capitolul VIII/2 se va prezenta, prin balanţa fluxurilor fondurilor financiare, contribuţia totală a fiecărei decizii financiare tactice pe total unitate economică.

Decizia financiară tactică de creditare reprezintă hotărîrea adoptată de activitatea financiară din unitatea economică de a apela la fondul de creditare al economiei naţionale pentru acoperirea cu fonduri a deciziilor financiare strategice. Prin decizia de creditare repartiţia financiară din unitatea economică se adresează unor surse aflate în afara întreprinderii ; de aceea, procesul de fundamentare şi de adoptare este mult mai complex decît în cazul decizei de autofinanţare.

În primul rînd, decizia de creditare (dft_c) se va fundamenta pe baza informaţiilor financiare din întreprindere, folosind relaţia de mai jos :

$$dft_c = fj_1 - (fi_1A + fi_2F) \qquad (8.3)$$

unde :

dft_c reprezintă decizia financiară tactică de creditare a deciziilor financiare strategice pe fiecare activitate economică sau socială;
fj_1 — necesarul de fonduri pe fiecare acţiune economică sau socială din întreprindere ;
fi_1A — fonduri din autofinanţare ;
fi_2F fonduri din surse financiare centralizate.

Avînd în vedere tot decizia financiară strategică pentru activitatea de investiţii, decizia de creditare va rezulta din comparaţia informaţiilor financiare din relaţia 8.3 care au următorul volum :

fj_1 = indicatorul 1+4 de la cheltuieli = 25 000+1 000 = 26 000 mii lei ;
fi_1A = 12 000 mii lei ;
fi_2F = indicatorul 5 de la venituri = 5 000 lei ;
dft_c = 26 000 — (12 000+5 000)=9 000 mii lei.

În acelaşi mod se va proceda şi pentru deciziile financiare strategice unde se utilizează decizia de creditare : pentru mijloacele circulante, construirea de locuinţe şi formarea elementului informaţii prin introducerea progresului tehnic.

În al doilea rînd, tot în unitatea economică este necesară fundamentarea deciziei de creditare pe baza posibilităţilor viitoare de a rambursa creditul şi a plăti dobînda aferentă :

$$\frac{dft_c}{T} + D \leqslant fi_1(t_2) \qquad (8.4)$$

unde :

dft_c reprezintă mărimea fondurilor din credit angajate în momentul t_1 ;
T — numărul de ani propus pentru rambursare ;
D — dobînda anuală ;
fi_1 — fondurile proprii afectate în momentul t_2 pentru rambursarea creditului şi plata dobînzii.

În sfîrşit, decizia de creditare adoptată în unitatea economică trebuie „confirmată“ de organele care formează şi utilizează fondul de creditare

din economia națională. Această confirmare joacă rolul confruntării cu disponibilitățile surselor interne utilizată în cazul deciziei de autofinanțare :

$$dft_e = fj_1 - (fi_1A + fi_2F) = \frac{1}{n}\ FC \qquad (8.5)$$

unde :

l/n F C reprezintă partea din fondul de creditare al economiei naționale afectată unității economice pentru decizia financiară strategică în cauză.

Decizia financiară tactică de finanțare din fondurile financiare centralizate reprezintă hotărîrea de a apela la sursele financiare ale bugetului de stat sau ale centralei economice pentru a acoperi cu fonduri deciziile financiare strategice din unitatea economică.

Şi în acest caz va fi necesară o fundamentare pe baza informațiilor financiare din unitatea economică și pe baza confirmării primite de la organele care planifică fondul bugetar. În primul rînd, se realizează fundamentarea curentă a deciziei de finanțare centralizată pe baza relației :

$$dft_f = fj_1 - (fi_1A + fi_2C) \qquad (8.6)$$

unde :

$dftf$ reprezintă decizia de finanțare centralizată a deciziilor financiare strategice din unitate ;

fj_1 — necesarul de fonduri pentru acțiunile interne ;

fi_1A — fonduri din autofinanțare ;

fi_2C — fonduri din credit.

Din exemplul cifric, în legătură cu decizia financiară strategică pentru investiții, rezultă că indicatorii din relația 8.6 au următorul nivel valoric:

fj_1 = 26 000 mii lei ;

fi_1A = 12 000 mii lei ;

fi_2C = 9 000 mii lei,

dft_f = 26 000—(12 000+9 000)=5 000 mii lei.

Întrucît fondurile primite din surse centralizate, în cazul deciziilor financiare strategice pentru investiții și mijloace circulante, se vor restitui societății în perioadele urmtoare alocării, decizia financiară tactică dft impune și o fundamentare de perspectivă, în sensul că rata de restituit să fie mai mică (sau cel mult egală) decît fondurile financiare afectate restituirii ; sau, altfel spus, fondurile primite trebuie folosite în mod eficient, în așa fel, încît, rezultatele financiare viitoare să fie suficiente pentru a permite restituirea către societate :

$$\frac{dft_f}{T} \leqslant fi_1(t_2) \qquad (8.7)$$

unde :

dft_f reprezintă fondurile primite prin finanțare centralizată ;

T — termenul, în ani, pentru restituire ;

$fi_1(t_2)$ — fondurile financiare proprii din momentul t_2 afectate restituirii.

Decizia financiară tactică dft_f trebuie adoptată numai după confirmarea nivelului său de către organele care gestionează sursa financiară centralizată. Astfel, pentru investiţii se confirmă decizia în cauză numai dacă acţiunea respectivă se referă la obiective noi sau la dezvoltări importante. În urma confirmării se realizează fundamentarea completă a deciziei dft_f

$$dft_f = fj_1 - (fi_1A + fi_2C) = 1/n\,FB \qquad (8.8)$$

unde :

1/nF B reprezintă partea din fondul bugetar afectată deciziei financiare strategice din unitatea economică.

Decizia financiară tactică de achitare a obligaţiilor financiare reprezintă hotărîrea de a aloca, din rezultatele proprii, o parte pentru a stinge obligaţiile unităţii economice faţă de centrală, minister, societate, bancă.

Obligaţiile financiare ale unităţii economice apar în legătură cu fiecare element al structurii economice de producţie pentru formarea căruia s-a utilizat decizia de creditare sau de finanţare centralizată, precum şi în legătură cu rezultatele financiare ale unităţii economice pentru a participa la formarea fondurilor financiare centralizate.

Obligaţia financiară se determină aprioric realizării fondurilor proprii (rambursări, restituiri) sau se ţine cont de volumul fondurilor financiare planificate sau efectiv realizate (impozite, prelevări pentru societate din valoarea producţiei nete, cote din beneficii etc.).

Fundamentarea deciziei dft_o va avea în vedere fondul de informaţii financiare stabilit în unitatea economică de către planificarea financiară:

$$dft_o = fi_1 - fj_1A = fj_2 \qquad (8.9)$$

unde :

dft_o reprezintă decizia financiară tactică de achitare a obligaţiilor financiare ;
fj_1 — fondurile financiare proprii ;
fj_1A — cheltuielile interne acoperite prin decizia de autofinanţare ;
fj_2 — obligaţiile financiare stabilite în funcţie de rezultatele financiare obţinute sau independent de acestea.

Pentru decizia financiară strategică privind investiţiile decizia dft_o va avea în vedere valoarea indicatorilor din relaţia 8.9 :

fi_1 = indicatorul 1+2+3+4 de la venituri=0+15 000+2 000+ +1 000 = 18 000 mii lei ;
fj_1A = 12 000 mii lei ;
dft_o = 18 000—12 000 = indicatorul 2+3 de la cheltuieli = 5 000+ +1 000=6 000 mii lei.

Rezultă că decizia financiară strategică privind investiţiile se realizează în întregime prin contribuţia celor patru tipuri de decizii financiare tactice (vezi tabela de la pag. 168).

Acelaşi mod de acoperire cu decizii financiare tactice se întîlneşte şi în cazul celorlalte decizii financiare strategice cuprinse în bugetul de venituri şi cheltuieli al unităţii economice.

Decizia tactică	Venituri	Cheltuieli
dft_a	12 000	12 000
dft_e	9 000	9 000
dft_j	5 000	5 000
dft_o	6 000	6 000
TOTAL	32 000	32 000

8.1.3. Bugetul de venituri şi cheltuieli al întreprinderii

Obiectivul final al planificării financiare în faza de plan este reprezentat de întocmirea bugetului de venituri şi cheltuieli al unităţii economice, instrument de bază al conducerii activităţii, al analizei şi controlului, al asigurării echilibrului financiar al întreprinderii.

Întregul proces de întocmire a bugetului de venituri şi cheltuieli este corelat cu planificarea economică din unitatea respectivă şi cu obiectivele politicii financiare din economie. Procesul de întocmire cuprinde toate etapele necesare obţinerii informaţiilor financiare, fundamentării şi adoptării deciziilor financiare strategice şi tactice pe fiecare activitate economică şi socială şi ansamblării deciziilor amintite în documentele anexe şi în formularul centralizator al bugetului de venituri şi cheltuieli.

În figura 8.3 prezentăm fluxul informaţional realizat în unitatea economică pentru întocmirea bugetului de venituri şi cheltuieli. Astfel, în partea stîngă a figurii se prezintă sursele de date din interiorul întreprinderii (structura economică de producţie aflată în starea de formare, dezvoltare sau în starea de exploatare), activităţile economice organizate şi serviciile care asigură prelucrarea economică a datelor despre sursele interne de informaţii.

În partea dreaptă, sînt prezentate principalele surse de date din afara unităţii economice (bugetul de stat, centrala economică, sistemul bancar) şi legăturile cu serviciul financiar. În centru este prezentat mecanismul de stabilire şi ansamblare a deciziilor financiare în cuprinsul bugetului de venituri şi cheltuieli.

În cadrul prelucrării financiare a datelor se vor obţine tipurile de informaţii prezentate în capitolele precedente: informaţiile financiare privind necesarul de fonduri (fj_1) şi obligaţiile financiare (fj_2), trecute pe coloana din stînga, informaţiile privind fondurile din interior (fi_1) şi din afară (fi_2), trecute pe coloana din dreapta, informaţiile privind eficienţa, informaţii care condiţionează trecerea de la necesar la finanţare.

Deciziile financiare strategice se ansamblează în conţinutul bugetului de venituri şi cheltuieli în conformitate cu macheta din figura 8.4. Astfel, în legătură cu formarea, refacerea şi dezvoltarea structurii economice de producţie se adoptă deciziile financiare strategice: II. A Fondul de dezvoltare economică; II. B Fondul mijloacelor circulante; II.C Fondul pentru construcţii de locuinţe, alte investiţii cu caracter social; II.D Fon-

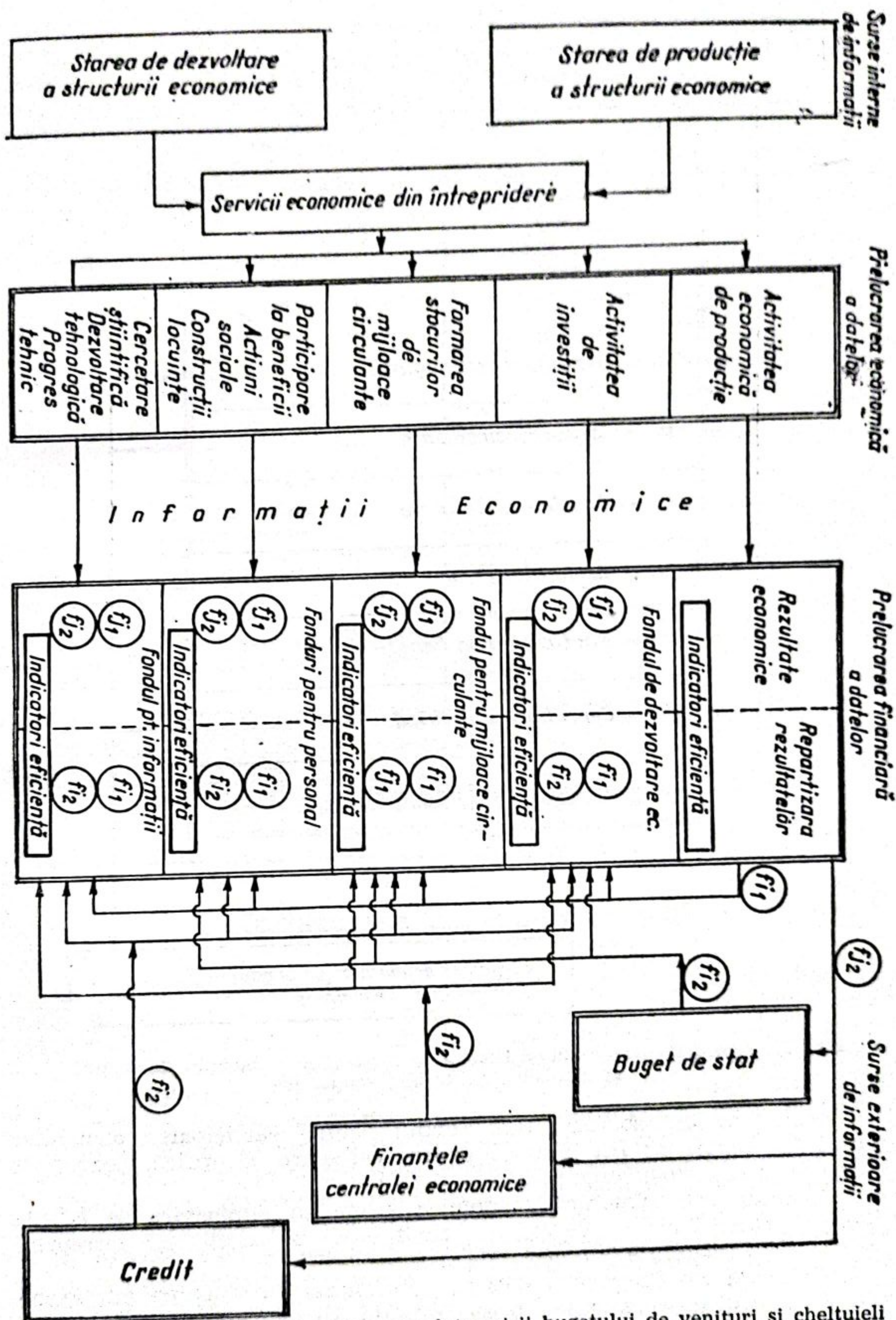

Fig. 8.3. Fluxul informațional necesar întocmirii bugetului de venituri și cheltuieli al unității economice

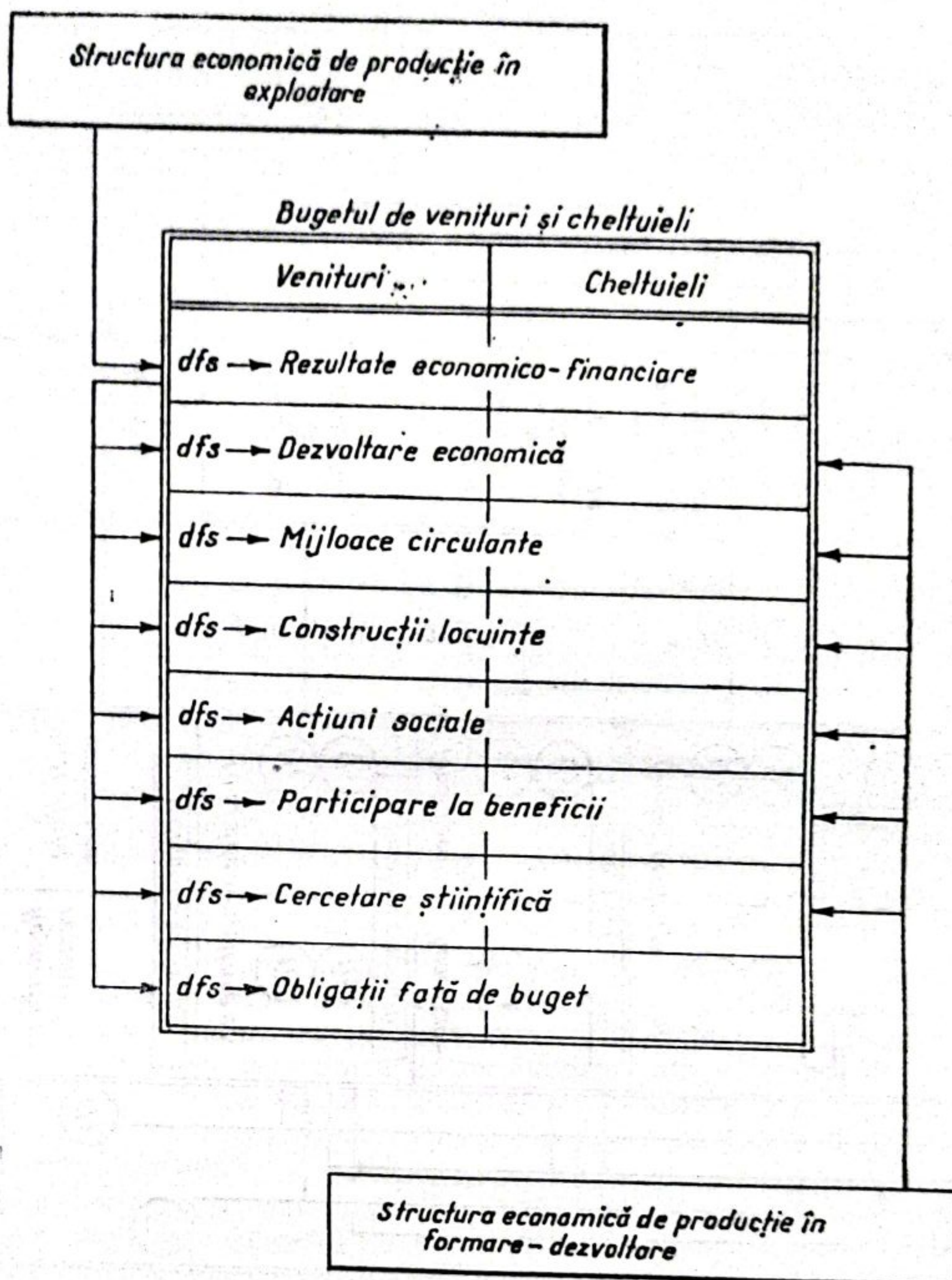

Fig. 8.4. Ansamblarea deciziilor financiare strategice în bugetul de venituri și cheltuieli al unității economice

dul pentru acțiuni sociale ; II.E Fondul pentru participarea oamenilor muncii la beneficii ; II.F Fondul pentru cercetare științifică, dezvoltare tehnologică și introducerea progresului tehnic.

În legătură cu structura economică aflată în exploatare se adoptă deciziile financiare : I Veniturile, cheltuielile și rezultatele întreprinderii și III Vărsăminte la bugetul de stat.

Redăm mai jos (tabel 8.1) deciziile prezentate cu valoarea din exemplul cifric utilizat în capitolele precedente (în Anexa 1 prezentăm macheta detaliată a bugetului de venituri și cheltuieli).

Tabelul 8.1

Bugetul de venituri și cheltuieli al întreprinderii

Venituri		Cheltuieli	
Cap. I Veniturile, cheltuielile și rezultatele			
Încasări	260 000	Cheltuieli	200 000
		Chelt. din rezultate	2 000
		Prelev. din prod. netă	23 000
		I.C.M.	5 000
		Beneficii	30 000
TOTAL	260 000		260 000
Cap. II Fondurile proprii, creditele și destinația lor			
A. Fondul de dezvoltare economică	32 000		32 000
B. Fondul mijloacelor circulante	22 025		22 025
C. Fondul pentru construcții de locuințe	8 000		8 000
D. Fondul pentru acțiuni sociale	2 500		2 500
E. Fondul pentru participarea oamenilor muncii la beneficii	1 000		1 000
F. Fondul pentru cercetare științifică, dezvoltare tehnologică și introducerea progresului tehnic	9 000		9 000
TOTAL A—F	74 525		74 525
Cap. III Vărsămînt la bugetul de stat			
	53 975		—

8.2. ECHILIBRUL FINANCIAR AL UNITĂȚII ECONOMICE

În linia de dezvoltare a fiecărei unități economice, pe lîngă obiectivele economice, tehnice, organizatorice, sociale etc., se află și obiectivul financiar general al echilibrului financiar pe total unitate și pe fiecare acțiune economică și socială organizată în întreprinderea respectivă. Acest obiectiv al echilibrului financiar a fost prezentat mai sus prin relația 8.1, *el constînd din egalizarea dintre fondurile provenite din surse interne, și din surse din afara unității, pe de o parte, și necesarul de fonduri pentru activități interne și achitarea obligațiilor financiare, pe de altă parte.* Planificarea financiară trebuie să asigure realizarea acestui echilibru încă din faza adoptării deciziilor financiare strategice pe fiecare activitate. În acest mod se asigură echilibrul financiar pe total buget de venituri și cheltuieli și, bineînțeles, echilibrul financiar în perioada realizării planului economic și financiar.

Prin echilibrarea cheltuielilor și veniturilor financiare, planificarea financiară determină și realizarea echilibrului bănesc de plan și efectiv al în-

treprinderii, circuitul fondurilor financiare formînd o parte principală a circuitelor băneşti. Într-o accepţiune mai largă, putem spune că totalitatea rezultatelor băneşti ale unităţii economice au o destinaţie financiară: încasările care corespund rezultatelor financiare se vor folosi pentru autofinanţare şi achitarea obligaţiilor financiare ; încasările corespunzătoare costurilor se vor utiliza pentru reconstituirea normativului care s-a consumat în perioada anterioară pentru acoperirea tuturor cheltuielilor cuprinse în costul complet.

Realizarea echilibrului financiar de plan este rezultatul unei corelaţii dinamice dintre deciziile financiare strategice şi deciziile financiare tactice. Ultimele, în afară de rolul de a asigura acoperirea cu fonduri a deciziei strategice, îndeplinesc şi misiunea activă de reglare a nivelului deciziilor financiare strategice în funcţie de sursele de alimentare cu fonduri şi de modul de realizare a deciziilor tactice ;

$$\Sigma dfs = \Sigma(dft_a + dft_c + dft_f + dft_o) \qquad (8.10)$$

Prin decizia financiară tactică de autofinanţare, decizia financiară strategică pe fiecare acţiune (sau întregul buget de venituri şi cheltuieli) se pune în corelaţie, ca volum şi ca perioadă de realizare, cu sursele financiare formate din rezultatele proprii ale întreprinderii în cauză.

Aceleaşi corelaţii cantitative şi de timp se realizează şi prin intermediul deciziei de creditare şi deciziei de finanţare din fonduri centralizate; de data aceasta decizia financiară strategică din unitatea economică este condiţionată de formarea şi repartizarea pe destinaţii a surselor centralizate financiare sau de credit. Decizia de achitare a obligaţiilor financiare pune decizia strategică din unitatea economică în corelaţie cu exigenţele referitoare la formarea fondurilor financiare şi de credit centralizate.

Ca urmare a adoptării şi realizării deciziilor tactice, decizia financiară strategică se va adopta şi realiza la un nivel al repartiţiei permis de suma deciziilor financiare tactice ; în cazul în care decizia strategică s-a adoptat anterior, la un nivel mai mare, va fi nevoie de o reconsiderare a cheltuielilor cuprinse în conţinutul său.

Pentru verificarea realizării echilibrului financiar general, precum şi redarea contribuţiei deciziilor financiare tactice la acoperirea cu fonduri a tuturor deciziilor financiare strategice, vom utiliza „Balanţa fluxurilor fondurilor financiare". Balanţa respectivă, construită pe principiul intrări-ieşiri al balanţei legăturilor dintre ramuri, posedă patru cadrane destinate următoarelor informaţii financiare generale (tabelul 8.2) :

— cadranul I, cu matricea $A_1 = a_{ij}$, unde $i = 1, 2 \ldots 13$ şi $j = 1, 2 \ldots 6$ cuprinde decizia de autofinanţare ; dft_a ; pe linie se prezintă partea din sursele proprii afectată acţiunilor economice şi sociale, iar pe coloană, partea din fiecare acţiune economică şi socială acoperită prin autofinanţare. Decizia de autofinanţare pe total unitate (vezi balanţa completată pe mii lei ;

baza exemplului cifric folosit în capitolele precedente) este de 36 500

— cadranul II, cu matricea $A_2 = a_{ij}$, unde $i = 1, 2 \ldots 13$ şi $j = 7, 8, 9$ cuprinde decizia de achitare a obligaţiilor financiare dft_o în valoare de 70 000 mii lei ; pe linie se prezintă partea din veniturile financiare ale întreprinderii care se alocă pentru achitarea obligaţiilor financiare,

mil lei

Balanța fluxului fondurilor financiare

Tabelul 8.2

Nr. crt		Investiții	Mijloace circulante	Construcții de locuințe	Acțiuni sociale	Participare la beneficii	Cercetare științifică și introducere progres tehnic	Total cadran I, III și I+III	Rambursare credit și dobînzi	Vărsăminte la centrală	Vărsăminte la bugetul de stat	Total cadran II, IV	Total general I+II
A	B	1	2	3	4	5	6	C	7	8	9	D	E
1	Beneficii	1 000	3 000	—	1 000	1 000	—	6 000	3 000	3 025	20 975	27 000	33 000
2	Amortizare	10 000	—	1 000	—	—	—	11 000	6 000	2 000	—	8 000	19 000
3	Alte surse	1 000	—	1 000	500	—	2 000	4 500	—	—	—	—	4 500
4	Fond propriu pt. mij. circ.	—	10 000	—	—	—	—	10 000	—	—	—	—	10 000
5	Alte surse pt. mij. circ.	—	1 000	—	—	—	—	1 000	—	—	—	—	1 000
6	Încasări din acțiuni social-culturale	—	—	1 000	—	—	—	1 000	—	—	—	—	1 000
7	Încasări de la personal	—	—	—	1 000	—	—	1 000	—	—	—	—	1 000
8	C.A.S.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 000	2 000	2 000
9	Cotă pt. cercetare științifică	—	—	—	—	—	2 000	2 000	1 000	1 000	—	2 000	4 000
10	Prelevări asupra prod. nete	—	—	—	—	—	—	—	—	—	23 000	23 000	23 000
11	I.C.M.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5 000	5 000	5 000
12	Impozit pe fond retribuire	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 000	2 000	2 000
13	Alte impozite	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 000	1 000	1 000
F	Total cadran I, II și I+II	12 000	14 000	3 000	2 500	1 000	4 000	36 500	10 000	6 025	53 975	70 000	106 500
14	Credite	9 000	7 000	1 000	—	—	1 000	18 000	−8 000	—	—	−8 000	×
15	Alocații de la centrală	—	—	—	—	—	2 000	2 000	—	+4 025	—	+ 4 025	×
16	Alocații bugetare	5 000	1 000	1 000	—	—	—	7 000	—	—	+46 975	+46 975	×
G	Total cadran III, IV	14 000	8 000	2 000	—	—	3 000	27 000	−8 000	+4 025	+46 975	+43 000	×
H	Total general (I+III)	26 000	22 000	5 000	2 500	1 000	7 000	63 500	×	×	×	×	×

iar pe coloană obligațiile cumulate față de bancă, centrală economică și bugetul de stat ;

— cadranul III, cu matricea $A_3 = a_{ij}$, unde $i = 14, 15, 16$ și $j = 1, 2 ... 6$ cuprinde deciziile financiare tactice de creditare dft_c, în valoare de 18 000 mii lei (rîndul 14) și decizia financiară tactică de finanțare din surse centralizate dft_f (rîndul 15 + rîndul 16), în valoare de 9 000 mii lei ; pe linie se prezintă contribuția deciziilor respective la acoperirea cu fonduri a activităților economice și sociale, iar pe coloană partea din fiecare acțiune acoperită cu credit sau fonduri financiare centralizate ;

— cadranul IV, cu o matrice diagonală, redă soldul „vărsăminte-alocații" pe relațiile unității economice cu creditul, centrala economică și bugetul de stat ; în cazul de față unitatea participă cu un sold favorabil la formarea fondurilor centralizate (+ 43 000 mii lei).

În balanță sînt cuprinse deciziile financiare strategice din bugetul de venituri și cheltuieli și decizia de achitare către centrală a restituirii către societate (în valoare de 5 000) : Cap. II, A = 32 000 ; B = 22 025 ; C = 8 000 ; D = 2 500 ; E = 1 000 ; F = 9 000 ; Cap. III = 53 975 ; Restituire 5 000.

Rezultă că decizia financiară totală (fără decizia privind rezultatele economico-financiare) se ridică la suma de 133 500 mii lei. La acest nivel al repartiției financiare se va verifica modul în care planificarea financiară a asigurat cele două aspecte ale echilibrului financiar : acoperirea deciziei financiare strategice totale cu deciziile financiare tactice și egalitatea venituri—cheltuieli.

Acoperirea deciziei totale *(Dfs)* se realizează în modul următor :

$$Dfs = \Sigma dfs = dft_a + dft_c + dft_f + dft_o \qquad (8.11)$$

unde :

Dfs reprezintă decizia financiară strategică totală din bugetul de venituri și cheltuieli, obținută prin însumarea deciziilor financiare strategice pe acțiunile economice și sociale din întreprindere *(Σ dfs)*.

Folosind datele din balanță și buget, relația de mai sus are următoarea valoare :

$$133\,500 = 36\,500 + 18\,000 + 9\,000 + 70\,000$$

Relația de echilibru (relația 8.1) are următoarea semnificație pe baza balanței :

$$\begin{array}{ccccccc} \text{Total } FE & + & \text{Total } GC & = & \text{Total } HC & + & \text{Total } FD \\ fi_1 & + & fi_2 & = & fj_1 & + & fj_2 \\ 106\,500 & + & 27\,000 & = & 63\,500 & + & 70\,000 \\ & 133\,500 & & = & & 133\,500 & \end{array}$$

8.3. PARTICIPAREA ACTIVITĂŢII FINANCIARE LA CONDUCEREA ACTIVITĂŢII ECONOMICE

Activitatea financiară din unitatea economică, ca proces de reglare a sistemului întreprindere, este un instrument complex de conducere a activităţii economice. Actualul mecanism economico-financiar asigură activităţii financiare posibilităţi multiple pentru participarea acesteia, ca instrument economic, la conducerea proceselor efectorii din unitatea economică.

Activitatea financiară participă, prin intermediul metodelor, instrumentelor şi modelelor de planificare şi execuţie, la conducerea activităţii economice din întreprindere realizînd fundamentarea din punct de vedere financiar a deciziilor economice de dezvoltare şi producţie şi contribuind direct la declanşarea şi apoi realizarea autoreglării sistemului întreprindere pe parcursul îndeplinirii planului de producţie.

8.3.1. Fundamentarea financiară a deciziei economice

Procesele economice din unitatea economică sînt conduse pe baza fundamentării, adoptării şi realizării deciziilor economice de către conducerea colectivă a întreprinderii, în conformitate cu principiile centralismului democratic şi ale autoconducerii. Adoptarea deciziilor economice are loc în cadrul unui proces decizional care cuprinde etapele : adoptarea liniei de dezvoltare a întreprinderii ; informarea ; analiza informaţională ; sinteza soluţiilor posibile pentru decizia economică ; adoptarea soluţiei optime ca decizie economică realizabilă ; realizarea deciziei adoptate ; reglarea întregului proces decizional (vezi figura 8.5).

În cadrul fiecărei etape, activitatea financiară din întreprindere este prezentă, contribuind direct la fundamentarea, adoptarea şi realizarea în condiţii de eficienţă a tuturor deciziilor economice din unitatea economică.

Astfel, *adoptarea liniei de dezvoltare* a unităţii economice, linie de dezvoltare care cuprinde obiectivele generale economice, tehnice, organizatorice, sociale, financiare, presupune participarea directă a activităţii financiare. În primul rînd, activitatea financiară este chemată să interpreteze situaţia la zi a întreprinderii prin intermediul informaţiilor financiare privind eficienţa economică a proceselor efectorii din unitatea respectivă. Aceste informaţii stau la baza adoptării unor obiective tehnice, economice, sociale care urmăresc redresarea sau dezvoltarea proceselor de producţie din întreprindere.

În al doilea rînd, activitatea financiară trebuie să stabilească, prin modelele sale de lucru, informaţiile financiare privind necesarul de fonduri (informaţii de tipul *fj*), sursele financiare din care pot fi procurate fondurile financiare (informaţii de tipul *fi*) în legătură cu obiectivele liniei de dezvoltare. Aceste informaţii sînt absolut necesare pentru a da obiectivelor adoptate certitudinea eficienţei şi a posibilităţii de realizare.

În sfîrşit, activitatea financiară participă la adoptarea liniei de dezvoltare a unităţii economice şi prin fundamentarea obiectivului său

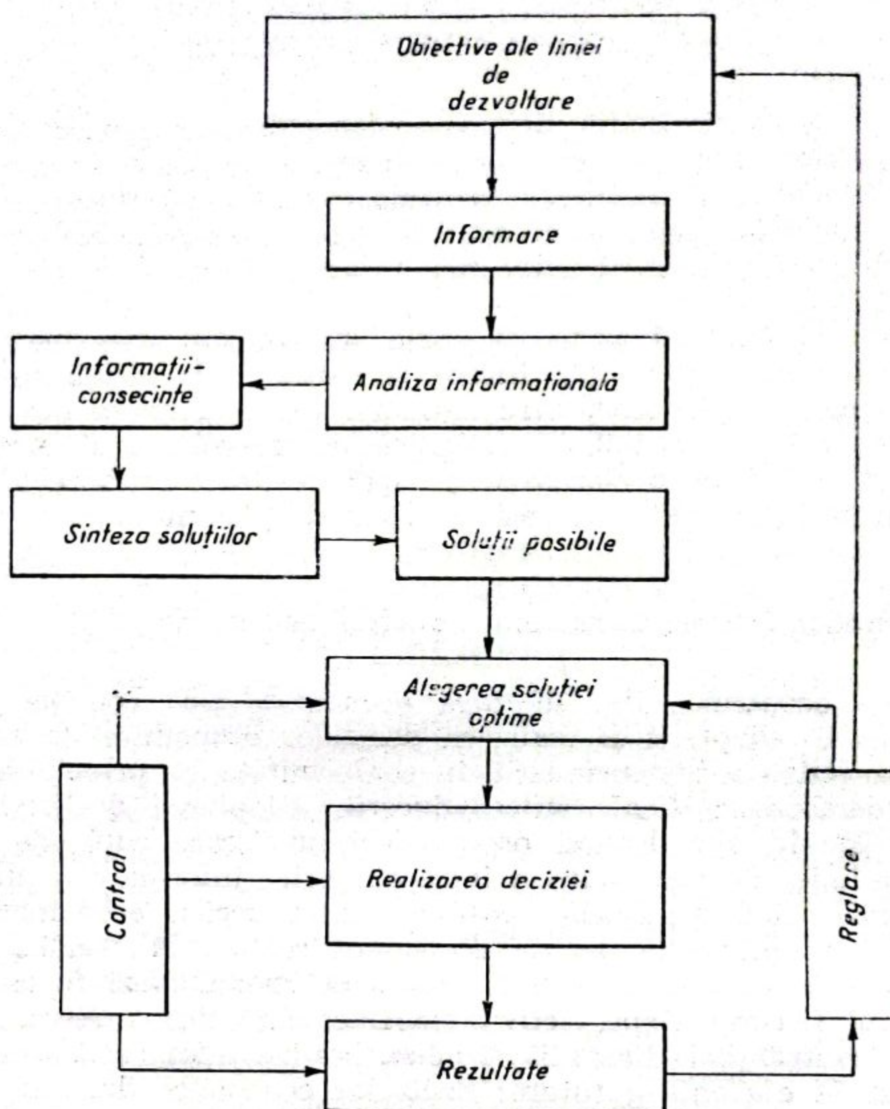

Fig. 8.5. Etapele procesului decizional în unitatea economică

propriu privind echilibrul financiar al tuturor acțiunilor tehnico-economice și al întregii activități economico-sociale din întreprindere (vezi relația 8.1).

Obiectivele liniei de dezvoltare constituie punctul de plecare pentru totalitatea deciziilor economice din întreprindere, decizii care trebuie să realizeze conținutul obiectivelor respective, respectînd, totodată, cerințele de eficiență și de echilibru financiar impuse de activitatea financiară.

Fundamentarea deciziilor economice presupune realizarea etapelor de informare, analiză informațională și sinteză a soluțiilor posibile. În fiecare din aceste etape, activitatea financiară este prezentă cu întregul arsenal de metode, instrumente și modele de lucru cuprinse în cadrul mecanismului financiar al unității economice. Mecanismul financiar este utilizat, ca și în cazul fundamentării și adoptării deciziei financiare, pentru obținerea gamei de informații financiare privind necesarul de fonduri, sursele financiare și eficiența economică.

În etapa de *informare*, activitatea financiară trebuie să aducă la nivelul echipei de decizie totalitatea datelor care stau la baza informației financiare. Aceste date sînt culese prin intermediul sistemului informațional financiar din surse informaționale situate în interiorul și în afara unității economice ; calitatea acestei investigații asigură valoarea informațională a tuturor informațiilor financiare cerute de etapele următoare ale procesului informațional.

În cadrul *analizei informaționale,* realizată din multiple puncte de vedere, activitatea financiară determină totalitatea consecințelor financiare care pot interveni în cadrul acțiunii de adoptare și realizare a deciziei economice al cărui proces decizional se parcurge. Consecințele financiare apar sub forma informațiilor de natură financiară, prezentate în capitolele precedente, informații care se referă la necesarul de fonduri, surse financiare și la eficiența economică.

Alături de informațiile financiare întîlnite în cadrul fundamentării deciziei financiare, pentru decizia economică prezintă o deosebită importanță informația economico-financiară a pragului de rentabilitate. Această informație stabilește amploarea cantitativă a deciziei economice în corelație cu aspectul calitativ al producției în condiții de rentabilitate. Decizia economică trebuie să asigure o producție fizică suficient de mare pentru a permite depășirea pragului de rentabilitate (notat cu *R* în figura 8.6), punct care corespunde producției *Qr*.

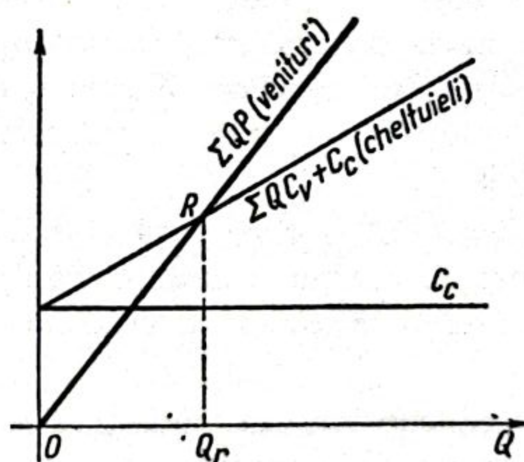

Fig. 8.6. Pragul de rentabilitate

În punctul *R* se realizează egalitatea dintre informațiile economice privind veniturile totale și cheltuielile totale (cheltuieli constante pe total, *Cc* și cheltuieli variabile totale) :

$$QP = Q\,(cv + \frac{Cc)}{Q} \qquad (8.12)$$

unde :

QP reprezintă valoarea producției asigurată de decizia economică (la preț de producție) ;

cv — cheltuielile variabile pe produs (materii prime, retribuții directe etc.) ;

Cc — cheltuielile constante totale care revin producției respective.

Cantitatea producției care corespunde pragului de rentabilitate rezultă din relația :

$$Qr = \frac{Cc}{C - cv} \tag{8.13}$$

unde :

Qr reprezintă cantitatea de producție fizică corespunzătoare pragului de rentabilitate ;

C — costul complet pe produs.

Informațiile financiare sînt alăturate celorlalte tipuri de informații din unitatea economică (tehnice, economice, organizatorice) stabilite de activitățile corespunzătoare din întreprindere ; pe baza acestor informații-consecințe are loc sinteza soluțiilor posibile pentru realizarea deciziei economice.

În cadrul *sintezei soluțiilor posibile* activitatea financiară va contribui, prin conținutul informațiilor sale, la stabilirea în mod științific a nucleului soluțiilor posibile ; acest nucleu trebuie să cuprindă în mod obligatoriu și cu statut de egalitate, în privința importanței, informațiile tehnice, economice și financiare. Numai o astfel de configurație asigură sinteza unor soluții realizabile în unitatea economică în condiții de eficiență maximă.

Etapa de *adoptare a soluției optime* exploatează valoarea informativă a informațiilor cuprinse în nucleul soluțiilor posibile. De la aceste informații pleacă decidentul în acțiunea sa de alegere și adoptare a celei mai avantajoase soluții.

Informațiile financiare cuprinse în nucleul fiecărei soluții au drept scop să canalizeze alegerea spre soluțiile care presupun cele mai reduse fonduri financiare pentru adoptare și realizare și care aduc efecte financiare superioare. În cazul în care informațiile financiare lipsesc din nucleul soluțiilor aflate în concursul de alegere, decidentul va fi influențat numai de valoarea informațiilor tehnice sau economice, consecințele financiare devenind însă active în faza concretă de realizare a deciziei economice adoptate în condițiile de mai sus.

Etapa de *realizare a deciziei economice* presupune în mod direct contribuția activității financiare prin realizarea deciziilor financiare strate-

gice și tactice ; înfăptuirea repartiției financiare, prin deciziile financiare, asigură pregătirea structurii economice de producție pentru a primi spre execuție decizia economică adoptată.

Prin acțiunea de control financiar și prin interpretarea financiară a rezultatelor care se obțin prin realizarea deciziei economice se declanșează, în cazul unor rezultate necorespunzătoare, etapa de *autoreglare a procesului decizional.* Etapa de autoreglare poate duce la schimbarea soluției care a stat la baza deciziei economice sau, cînd redresarea nu este posibilă prin acțiunea de mai sus, se impune schimbarea sau adoptarea unor noi obiective în cadrul liniei de dezvoltare a întreprinderii.

Activitatea financiară este prezentă și în conducerea operativă a producției, atît prin realizarea propriei activități de repartiție financiară, cît și prin participarea la realizarea deciziei economico-financiare de autoreglare a sistemului întreprindere.

8.3.2. Fundamentarea financiară a autoreglării

Autoreglarea sistemului întreprindere presupune menținerea activității economice din unitatea respectivă la un nivel cantitativ și de eficiență corespunzător condițiilor interne și cerințelor impuse de economia națională. Pentru realizarea acestei poziții a întreprinderii este necesar să se adopte în perioada realizării planului a unor decizii economice de reglare.

Decizia economică de reglare are drept scop corectarea ieșirilor-rezultate ale întreprinderii pentru a corespunde cerințelor economiei naționale sau mondiale ; acțiunea respectivă se poate înfăptui atît prin modificarea cantitativ-calitativă a intrărilor (materii prime, mijloace, personal, informații), cît și prin modificarea cantitativ-calitativă a structurii economice de producție.

Ambele modalități de acțiune angajează și activitatea financiară care este solicitată să fundamenteze necesitatea și amploarea deciziei de reglare și apoi să contribuie cu fonduri pentru înfăptuirea efectivă a deciziei economice de reglare. Pentru redarea contribuției activității financiare prezentăm poziția acesteia în cadrul acțiunilor de reglare (fig. 8.7) din sistemul cibernetic al unității economice.

În acțiunea de reglare activitatea financiară îndeplinește următoarele acțiuni distincte : compararea informațională *(CI)*, compensarea *(CO)* și reglarea *(RE)*.

Prima acțiune are menirea de a permite cunoașterea rezultatelor, a modului de lucru în sistem și a corespondenței dintre rezultate și cerințele economiei naționale. Rezultatul acestei cunoașteri stă la baza sin-

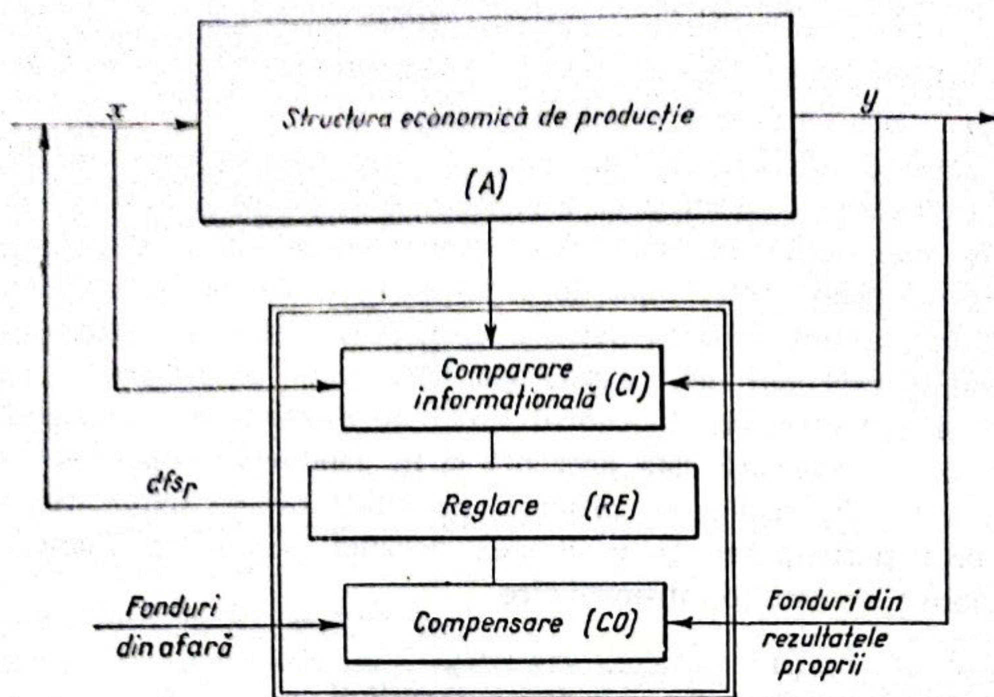

Fig. 8.7. Fundamentarea financiară a deciziei economice de autoreglare a sistemului întreprindere

tezei deciziei economice de reglare de tipul $\pm\Delta x$; A, în principal, obiectivul acestei activități este dat de compararea informațională dintre rezultate și comanda socială primită de întreprindere în faza de plan.

În legătură directă cu amploarea deciziei economice de reglare, la care au participat și informațiile financiare rezultate în urma comparației informaționale, se înfăptuiește acțiunea financiară de compensare. Prin acțiunea respectivă activitatea financiară formează preventiv (încă din faza de plan) sau în mod operativ o serie de fonduri necesare acțiunilor tehnico-economice de reglare (mărirea dotării, perfecționarea cadrelor etc.).

În unitatea economică fondurile financiare de compensare se formează prin constituirea unor fonduri de rezervă la dispoziția centralei economice, asigurarea și reasigurarea de bunuri sau prin angajarea operativă de fonduri din credit.

Acțiunea de reglare este o acțiune financiară de adoptare a unei decizii financiare strategice, decizie prin care se dirijează fonduri financiare de compensare către acțiunile tehnice și economice cuprinse în decizia economică de reglare. Fundamentarea și adoptarea deciziei financiare de reglare sînt similare cu fundamentarea și adoptarea deciziilor financiare cuprinse în bugetul de venituri și cheltuieli al întreprinderii, cu deosebirea că aceste acțiuni au loc în mod operativ, pe parcursul îndeplinirii planului de producție.

Decizia financiară de reglare determină o repartiție financiară care acoperă necesarul de fonduri pentru activități economice sau care asigură achitarea unor obligații financiare apărute ca urmare a sporirii rezultatelor financiare sau a angajării de fonduri financiare și de credit restituibile.

În urma realizării deciziei financiare de reglare, decizia financiară strategică totală din întreprindere (*Dfs*) va fi egală :

$$Dfs = \Sigma dfs \pm dfs_r \qquad (8.14)$$

unde :

dfs reprezintă deciziile financiare strategice pe fiecare acțiune economică și socială ;

dfs_r — decizia financiară strategică de reglare.

ÎNTREBĂRI ȘI EXERCIȚII

- Care este locul planificării financiare în cadrul mecanismului economico-financiar și al autoconducerii muncitorești din unitatea economică ?
- Care sînt semnificațiile informative ale informației financiare obținute în cadrul planificării financiare ? Poate informația financiară să redea o imagine de ansamblu a întreprinderii ?
- În ce măsură actualul mecanism economico-financiar a îmbunătățit motivarea deciziei financiare în unitatea economică ? Redați aceste îmbunătățiri pe exemplul unei decizii financiare strategice privind mijloacele fixe sau personalul.
- Care este conținutul echilibrului financiar al întreprinderii și ce importanță prezintă acesta pentru adoptarea deciziilor financiare strategice și tactice ? Dar pentru adoptarea deciziilor economice și tehnice ?
- Redați, pe baza bugetului de venituri și cheltuieli al unei unități economice, contribuția deciziei tactice de autofinanțare la realizarea deciziilor financiare strategice pe acțiuni și pe total întreprindere. Realizați același lucru și pentru celelalte decizii financiare tactice.
- În ce măsură deciziile financiare tactice depind de prevederile și principiile mecanismului economico-financiar de al nivelul economiei naționale? Dezbateți corelația dintre aceste prevederi și situația concretă din întreprindere.
- Pe baza unui buget de venituri și cheltuieli proiectați fluxul informațional necesar întocmirii bugetului respectiv. Propuneți măsuri de raționalizare și îmbunătățire a sistemului informațional financiar al unei întreprinderi și măsuri de utilizare a prelucrării automate a datelor.

- Stabiliţi legătura dintre echilibrul financiar al unităţii economice şi echilibrul bănesc din perioada de execuţie a planului. Concretizaţi concluziile la care ajungeţi.
- Întocmiţi balanţa fluxului fondurilor financiare pe exemplul unei unităţi industriale şi redaţi procentual contribuţia deciziilor financiare tactice la realizarea echilibrului financiar.
- Întocmiţi un referat în legătură cu participarea activităţii financiare la conducerea întreprinderii. Redaţi modul de participare a activităţii financiare la fundamentarea şi adoptarea deciziei economice de asimilare a unui nou produs.

Partea a doua

FINANȚAREA UNITĂȚILOR ECONOMICE DE STAT DIN ALTE RAMURI DECÎT INDUSTRIA

Capitolul IX

FINANȚELE ÎNTREPRINDERILOR ȘI ORGANIZAȚIILOR DE CONSTRUCȚII-MONTAJ

9.1. INFLUENȚA PARTICULARITĂȚILOR PRODUCȚIEI DIN CONSTRUCȚII ASUPRA ORGANIZĂRII FINANȚELOR ÎNTREPRINDERILOR ȘI ORGANIZAȚIILOR DE CONSTRUCȚII-MONTAJ

Ramura construcțiilor realizează o gamă largă de obiective pentru toate ramurile economiei naționale, cum sînt construcții industriale, construcții agrozootehnice, căi de comunicații, linii de transport de energie și de telecomunicații, lucrări de îmbunătățiri funciare, construcții cu caracter social-cultural, construcții edilitare etc.

În activitatea industriei de construcții se cuprind, de asemenea, lucrările pentru montarea, instalarea și punerea în funcțiune a utilajelor, mașinilor și agregatelor, inclusiv sistemele de comandă, măsură și control aferente.

Asemănătoare din multe puncte de vedere cu activitatea din alte ramuri ale producției materiale și, în primul rînd, cu cea din industrie, activitatea de construcții prezintă, totuși, o serie de particularități tehnico-economice care influențează formele de organizare a întreprinderilor din această ramură, metodele de realizare a lucrărilor de construcții-montaj, metodele de conducere, planificare și finanțare a activității.

În industrie, din totalul fondurilor de producție ponderea cea mai însemnată o dețin fondurile fixe, pe cînd în producția de construcții-montaj ponderea cea mai mare din totalul fondurilor de producție revine mijloacelor circulante. Necesitatea efectuării unui control riguros asupra consumului de materiale de bază, manoperă etc. impune folosirea creditului bancar nu numai pentru creșterea mijloacelor circulante, pentru nevoi sezoniere etc., ci chiar pentru acoperirea unor stocuri de mijloace circulante cu pondere însemnată în construcții (materiale de bază, prefabricate, detalii de montat, producție neterminată etc.).

În comparație cu alte ramuri ale producției materiale care-și desfășoară procesul de producție pe o bază spațială fixă, produsul finit fiind mobil, în construcții activitatea este mobilă iar produsul realizat imobil. Această trăsătură caracteristică are ca rezultat deplasarea mijloacelor circulante de producție și a forței de muncă de la un loc la altul, cu o

serie de implicații privind asigurarea cadrelor permanente de muncitori, a relațiilor contractuale cu întreprinderile furnizoare cele mai apropiate, cu dotările social-culturale (dormitoare, cantine, cluburi) etc.

O altă trăsătură a construcțiilor este durata relativ mare a ciclului de producție. Executarea lucrărilor de construcții necesită perioade de timp de la cîteva luni pînă la cîțiva ani. Realizarea unei hidrocentrale, a unui combinat industrial, a unui ansamblu de locuințe etc. reclamă importante cheltuieli materiale de muncă și bănești, care se efectuează treptat, pe măsura includerii în operă, fapt ce determină un volum important al producției neterminate și o anumită metodă de decontare a lucrărilor, pe măsura executării lor.

Spre deosebire de industrie, unde recuperarea cheltuielilor de producție este asigurată prin livrarea și decontarea produselor finite la perioade apropiate, în construcții, unde procesul de producție este mai lung, decontarea lucrărilor numai în momentul dării în funcțiune ar însemna imobilizarea unui volum important de fonduri puse la dispoziția întreprinderilor de construcții-montaj pe o perioadă îndelungată de timp.

Pentru a se evita asemenea situații, ca și pentru efectuarea unui control permanent asupra utilizării mijloacelor circulante, în această ramură se practică decontarea treptată, periodică a lucrărilor de construcții-montaj. Această modalitate de decontare asigură reconstituirea la termene apropiate a mijloacelor circulante ale întreprinderilor de construcții-montaj, permițînd și un control riguros din partea băncii și a beneficiarului asupra modului de folosire a fondurilor de investiții.

Datorită necesității de a fi realizate pe locul ales ca amplasament, precum și datorită dimensiunilor mari, obiectivele proiectate se execută, de regulă, în aer liber, spre deosebire de procesele de producție din industrie care se desfășoară, în cea mai mare parte, în spații acoperite. Din această cauză perioadele mai puțin favorabile, în special iarna, trebuie să fie în atenția constructorilor care, prin măsuri tehnice și organizatorice, trebuie să asigure, într-o proporție tot mai mare, transformarea activității de construcții într-o producție cu caracter continuu.

Diversitatea foarte mare a construcțiilor (combinate, poduri, locuințe, drumuri etc.), precum și varietatea structurală a acestora (săpături, fundații, zidărie, instalații, montaj etc.) determină caracterul complex al procesului de producție în construcții. Este suficient să amintim că numai un singur obiect se realizează într-un complex de procese de muncă desfășurate succesiv sau simultan și care se deosebesc între ele prin materialele utilizate (cărămidă, ciment, lemn, fier, mase plastice etc.), prin utilajele aflate în dotarea întreprinderilor de construcții (excavatoare, benzi transportoare, betoniere, boburi, macarale, aparate de

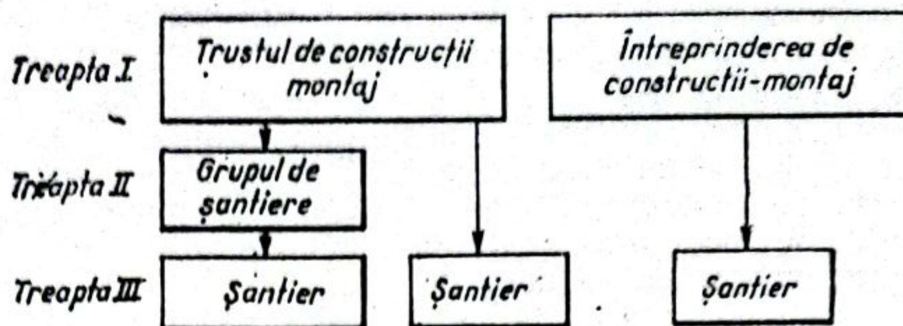

Fig. 9.1. Organizarea întreprinderilor de construcții-montaj

sudură, scule, dispozitive, aparate de măsură etc.), prin calificarea lucrătorilor (fierari, zidari, dulgheri, tîmplari, mozaicari, instalatori, zugravi etc.). Toate aceste trăsături caracteristice legate de complexitatea lucrărilor, de varietatea materialelor, de recrutarea și calificarea lucrătorilor de specialități diferite, de natura utilajelor etc., solicită rezolvarea unor probleme dificile în conducerea, planificarea, organizarea și finanțarea lucrărilor în această ramură. Spre deosebire de celelalte ramuri și în special de industrie, unde cea mai mare parte a producției are caracter de serie, caracterul, în general, de unicat al producției în construcții face ca realizarea obiectivelor planificate să ridice probleme noi, în mare măsură deosebite de la o lucrare la alta. De aici și sarcini complexe și de mare răspundere din partea tuturor factorilor de răspundere în domeniul investițiilor, inclusiv a întreprinderilor de construcții.

În sfîrșit, o altă trăsătură caracteristică construcțiilor este volumul foarte mare al materialelor necesare pentru realizarea unei lucrări. Procesul de producție în ramura construcțiilor solicită producerea, transportul, manipularea și punerea în operă a unui volum considerabil de materiale cu greutate mare.

Practica activității construcțiilor în țara noastră a dovedit corespunzătoare organizarea unităților de construcții-montaj pe trei trepte organizatorice (fig. 9.1) :

Condițiile specifice ale producției de construcții au dus la crearea trusturilor și a întreprinderilor de construcții-montaj, unități de bază cu caracter permanent ce funcționează pe baza principiilor autogestiunii economico-financiare, fiind subordonate unei centrale economice (direcții generale) din minister, sau, în cazul consiliilor populare, comitetului executiv.

Activitatea întreprinderilor de construcții este complexă, pe lîngă activitatea de bază realizîndu-se și o producție secundară industrială și una de servire care, împreună, sprijină realizarea activității principale.

Toate aceste activități au organizată în mod distinct activitatea financiară, efectuează cheltuieli, realizează încasări, obțin venit net.

9.2. ORGANIZAREA FINANCIARĂ A FONDURILOR FIXE

Pentru îndeplinirea planului de producție întreprinderile și organizațiile de construcții-montaj au la dispoziție fonduri fixe corespunzătoare. Pe măsura înzestrării ramurilor economiei naționale cu tehnica

modernă a avut loc și creșterea cantitativă și calitativă a fondurilor fixe puse la dispoziția ramurilor de construcții-montaj.

Structura fondurilor fixe reflectă particularitățile producției de construcții-montaj. Astfel, pe lîngă fondurile fixe comune și celorlalte ramuri ale economiei, se întîlnesc unele mijloace de muncă specifice construcțiilor, ca, de exemplu : barăci, dormitoare, grupuri sociale (băi, spălătorii, săli de mese etc.), macarale, linii decovile, benzi transportoare, platforme bob, schele metalice etc.

Fondurile fixe materializate în utilaje grele (excavatoare, buldozere, macarale etc.) ca și mijloacele de transport (autobasculante, autocamioane etc.) sînt concentrate în unități specializate care au sarcina fie să pună la dispoziția organizațiilor de construcții-montaj, cu mecanic sau fără mecanic, unele utilaje prin închiriere, fie să efectueze transporturi (de pămînt, moloz, mortar, materiale etc.) de la magaziile șantierului la depozit sau din afara șantierului la obiect sau la magazii etc.

Întreprinderile de construcții-montaj ținînd seama de prevederile planului de producție, ale proiectului de organizare și ale planului tehnic pun la dispoziția șantierelor lor utilaje, mijloace de transport și celelalte fonduri fixe necesare. Pe lîngă fondurile fixe primite din partea întreprinderii de care aparțin, șantierele folosesc în activitatea lor și fonduri fixe închiriate de la Întreprinderea utilaj transport (I.U.T.) sau de la alte unități pe bază de tarife, ținînd seama de condițiile fundamentale de închiriere și de condițiile de lucru pe șantiere.

Mișcarea fondurilor fixe pe șantiere (primirea, predarea lor) se face numai pe baza dispozițiilor întreprinderilor de construcții.

În privința amortizării fondurilor fixe, în principiu se practică același sistem cunoscut din industrie ; întreprinderile de construcții-montaj sînt acelea care întocmesc „Planul amortizării fondurilor fixe" pentru fondurile fixe planificate a fi în funcțiune în perioada de plan.

În acest scop, pentru fondurile fixe din înzestrarea întreprinderii care au fost utilizate pe șantiere, se comunică amortizarea aferentă în vederea repartizării valorii uzurii fondurilor fixe pe obiecte și articole de calculație.

Pentru fondurile fixe închiriate, întreprinderea de construcții-montaj primește de la întreprinderile prestatoare deconturile, care cuprind volumul și valoarea serviciilor efectuate, pe care le defalcă pe diferite șantiere subordonate.

În ceea ce privește finanțarea investițiilor și a reparațiilor capitale, metodologia de planificare, finanțare, decontare și control, este asemănătoare, în general, cu cea cunoscută din industrie.

9.3. NORMAREA, FINANȚAREA ȘI CREDITAREA MIJLOCELOR CIRCULANTE

Normarea mijloacelor circulante. Natura activității de construcții și particularitățile acesteia influențează direct structura, modul de planificare a normativului de mijloace circulante, ca și modul de finanțare și creditare a acestora.

Determinarea normativelor de mijloace circulante şi a volumului de fonduri corespunzător se desfăşoară la nivelul trustului sau întreprinderii de construcţii-montaj atît pentru necesarul activităţii de bază, cît şi pentru nevoile producţiei secundare şi ale activităţii de servire.

Pentru planificarea necesarului de mijloace circulante, întreprinderile de construcţii-montaj folosesc, de regulă, metoda sintetică în funcţie de viteză de rotaţie din perioada precedentă; în anumite situaţii se utilizează metoda analitică, pe elemente de mijloace circulante.

La întreprinderile în funcţiune, stabilirea necesarului de mijloace circulante se face, de regulă, pe total normativ, în mod global, în funcţie de viteza de rotaţie planificată în anul de bază (din ultimul plan aprobat), raportînd producţia de construcţii-montaj — exprimată în costul anului de plan — la viteza de rotaţie a mijloacelor circulante planificată în anul precedent (îmbunătăţită ca urmare a condiţiilor noi care intervin în perioada de plan în stadiile de aprovizionare, producţie şi desfacere).

Viteza de rotaţie planificată se îmbunătăţeşte în mod normal prin modificarea normelor de stoc, organizarea mai bună a aprovizionării tehnico-materiale, scurtarea circuitelor de fabricaţie — ca urmare a perfecţionării tehnicii şi tehnologiei de producţie, extinderii mecanizării şi automatizării, perfecţionării organizării producţiei şi a muncii etc. —, scurtarea perioadei de formare a partizilor livrabile, de întocmire a documentelor de expediţie şi decontare etc. De asemenea, viteza de rotaţie a mijloacelor circulante se accelerează în perioada de plan faţă de perioada de bază şi datorită faptului că nu toate elementele de normativ cresc în raport cu creşterea producţiei, iar îmbunătăţirea remunerării personalului nu influenţează toate elementele de mijloace circulante.

La fel ca în industrie, transporturi etc., întreprinderile de construcţii, în anumite situaţii, folosesc în munca de planificare financiară calculul analitic pe elemente, pornindu-se de la sarcinile de plan care revin întreprinderii. Prin însumarea normativelor individuale pe elemente şi a necesarului de mijloace circulante pentru alte elemente care nu se determină pe bază de norme şi normative, se obţine normativul total de mijloace circulante pentru perioada de plan.

Stocurile şi cheltuielile de natura mijloacelor circulante care se determină pe bază de norme şi normative la întreprinderile de construcţii-montaj sînt următoarele:

— stocuri pentru producţie: materiale de bază, prefabricate şi detalii de montat; materiale diverse şi ambalaje; combustibil; obiecte de inventar de mică valoare sau scurtă durată şi cazarmament; echipament, materiale de protecţie şi echipament de lucru; piese de schimb;

— producţia neterminată: producţia neterminată la activitatea de bază; producţia neterminată a unităţilor de producţie secundară;

— alte active normate: cheltuieli privind perioadele următoare.

În cadrul lucrărilor de normare a mijloacelor circulante în sectorul construcţii-montaj un loc important îl ocupă calculul normelor de stoc şi al necesarului de mijloace circulante pentru elementele materiale de bază, prefabricate, detalii de montat, materiale diverse, ambalaje, combustibil.

La fel ca în industrie, elementele necesare determinării normelor de stoc și a normativelor sînt prețurile unitare de aprovizionare, stocurile de la începutul și sfîrșitul perioadei, necesarul pentru îndeplinirea planului, cantitățile de aprovizionat și normativul în zile.

Materialele de bază, prefabricate și detaliile de montat se înserează în funcție de modul de repartizare și anume : repartizate de Consiliul de Miniștri, de ministere, de centrale sau unități cu statut de centrală, și diverse materiale. Această grupare se referă la consumul de asemenea elemente atît pentru lucrările de bază, cît și pentru lucrările de organizare a șantierului cînd cota destinată acestui scop figurează distinct în planul costurilor.

O particularitate față de întreprinderile industriale se referă la valoarea ce se are în vedere în calculele ce se fac pentru determinarea normativelor de materiale de bază, prefabricate și detalii de montat. Astfel, prețul unitar de aprovizionare cuprinde numai prețul de deviz vagon-franco stația de destinație sau franco-bord portul de destinație, pentru materiale ce au asemenea regim de preț, prețul loco-șantier depozitul de lîngă obiect, cînd materialele au stabilite prețurile în aceste condiții.

În mod distinct se trece costul manipulărilor și al transporturilor pentru materialele de bază și prefabricatele care au fixate prețuri franco-stația de destinație, precum și cheltuielile de aprovizionare și depozitare. Dacă suma acestor cheltuieli evidențiate separat se adaugă la valoarea materialelor calculate la preț unitar de aprovizionare se obține un subtotal care exprimă volumul cheltuielilor pentru materiale de bază, prefabricate și detalii de montaj, necesare pentru îndeplinirea planului ce se corelează cu elementele de cheltuieli de aceeași natură prevăzute în planul costurilor.

Materialele diverse se subîmpart în materiale de întreținere și materiale diverse și ambalaje. Materialele de întreținere sînt acele materiale care, deși pot fi de aceeași natură cu cele ce sînt prevăzute în devize ca materiale de bază, consumul lor se încadrează în cheltuielile directe. În grupa materialelor diverse și ambalaje se cuprind rechizitele, imprimate, cîrpe de șters, ambalaje etc. care, de asemenea, nu sînt cuprinse la elementul materiale de bază, prefabricate și detalii de montat.

Trebuie reținut faptul că materialele diverse și ambalajele, ca și combustibilul trebuie nominalizate integral.

De asemenea, în afara stocurilor materiale de producție, în „Calculul normelor de stoc și al normativelor mijloacelor circulante" se trec și următoarele elemente : piese de schimb, obiecte de inventar și cazarmament, echipament, materiale de protecție și echipament de lucru care, deși se normează prin calcule separate, sînt trecute împreună cu celelalte elemente materiale, deoarece documentul amintit cuprinde toate materialele necesare întreprinderilor de construcții.

În funcție de necesarul de materiale de bază, prefabricate, detalii de montat etc. se calculează stocul normat maxim și normativul folosind ca element de calcul și norma în zile, adică numărul de zile normat pentru care se constituie stoc din fiecare material.

În consecință, pentru determinarea normativului de materiale de bază, prefabricate etc. este necesar, la fel ca în industrie, să se calculeze con-

sumul mediu pe o zi și norma în zile. Din inmulțirea acestor două elemente se obține normativul, adică necesarul de fonduri.

Primul element, consumul mediu zilnic se calculează raportînd la 360 consum anual, prevăzut ca necesar pentru îndeplinirea planului și corelat cu planul cheltuielilor de producție.

Norma în zile reprezintă intervalul minim de timp pentru care trebuie să se asigure stoc din fiecare material în parte și cuprinde patru elemente : intervalul între două livrări (periodicitatea livrărilor), timpul pentru condiționare, timpul pentru prevenirea eventualelor întreruperi în aprovizionări și durata transporturilor interioare.

Intervalul mediu între livrări, pe baza căruia se stabilește rezerva curentă, se calculează cu ajutorul datelor prevăzute în contractele economice încheiate cu furnizorii sau pe baza realizărilor din ultimele 6 sau 12 luni.

Acest interval între livrări se calculează după metoda cunoscută, prin ponderea intervalelor între livrări consecutive cu cantitățile recepționate în ultimele 6 sau 12 luni. Efectuarea acestor calcule nu se face în mod mecanic ; este necesar să se țină seama de o serie de particularități ale întreprinderilor de construcții, ce rezultă din modul specific de organizare și aprovizionare a locurilor de muncă, din modul de înregistrare a intrărilor de materiale în fișele de magazie, care furnizează datele necesare intervalului mediu între livrări. Astfel, existența grupelor de șantiere sau a șantierelor care primesc fiecare direct de la furnizori materialele (în cantități vagonabile) reclamă calcularea intervalului mediu între livrări pentru fiecare șantier sau grupă de șantiere pentru ca apoi, pe baza acestora, să se determine intervalul mediu între livrări la nivelul întreprinderilor de construcții-montaj prin ponderea intervalelor medii ale șantierelor.

Numărul de zile necesare pentru transporturile interioare este un element al normei în zile la întreprinderile de construcții. Acest interval cuprinde durata în zile necesare transportului materialelor și prefabricatelor nevagonabile aprovizionate prin depozitul central al întreprinderii de construcții și care, ulterior, se transportă la grupul de șantiere sau la șantiere unde materialele se consumă.

Un alt element al normei în zile este durata de condiționare în care unele materiale sînt supuse în prealabil unor operațiuni de pregătire înainte de a fi incluse în operă (de exemplu, stingerea varului, impregnarea traverselor etc.). Operațiunile de condiționare trebuie să aibă loc după recepționarea și înregistrarea materialelor în fișele de magazie. De asemenea, un anumit timp pentru condiționare se calculează numai la materialele pentru care sînt stabilite norme tehnice și numai în limita prevederilor acestor norme. Tot din operațiunile de condiționare fac parte și lucrările de analiză, în cazurile în care materialele nu pot fi folosite în lucrările de construcții fără o serie de analize prealabile.

În sfîrșit, ultima componentă a normei de zile este perioada de timp destinată să asigure prevenirea întreruperilor activității de construcții din cauza unor defecțiuni în procesul de aprovizionare care, în principiu, trebuie să fie mai mică decît intervalul pentru stocul curent și numai în cazuri excepționale și temeinic justificate poate fi de aceeași mărime cu intervalul pentru stocul curent. Acest element — timpul

pentru rezerva de siguranță — prezintă o particularitate față de industrie și anume faptul că se poate depăși intervalul pentru stocul curent la materialul respectiv, iar pe total materiale aprovizionate de întreprindere, stocul de siguranță trebuie să fie mai mic sau cel mult egal cu stocul curent.

Determinarea normativelor de mijloace circulante se face după aceeași metodă ca în industrie, ținîndu-se seama de faptul că stocul destinat să asigure continuitatea între două aprovizionări (rezerva curentă) se ia în calcul numai în proporție de 0,50, principiu care s-a explicat la capitolul respectiv privind industria.

Ca atare :

$$Nv = \frac{Cm}{360} \times nz \qquad (9.1)$$

Nv reprezintă normativul mijloacelor circulante pentru materiale ;
nz — norma în zile corectată adică $(i \times 0{,}50)+t+c+s$;
Cm consum anual (necesarul valoric pentru îndeplinirea planului).

Întreprinderile de construcții-montaj, care fac dovada că normativul valoric pentru materiale depășește 50% din stocul normat maxim, pot lua în calcul întregul interval mediu între livrări consecutive.

După determinarea normativului mediu anual și a normei medii în zile folosite pentru determinarea normativului trimestrial pe total element materiale de bază, prefabricate și detalii de montaj se calculează stocurile normate maxime pe fiecare material în parte și pe fiecare trimestru, înmulțind consumul mediu zilnic de materiale (obținut din raportarea necesarului pentru îndeplinirea planului pe fiecare trimestru la 90) cu numărul de zile aferente rezervei curente, transporturilor interioare, condiționării, precum și rezervei de siguranță.

Cantitățile astfel stabilite se inscriu în fișele de magazie ca limite maxime, orice depășire a acestor cantități constituind stoc supranormativ fizic. Formula ce poate fi folosită este următoarea :

$$SNM = \frac{CsTRIM}{90} \times nz \qquad (9.2)$$

în care :

SNM este stocul normat maxim ;
CsTRIM — consumul trimestrial (necesarul cantitativ pentru îndeplinirea planului) ;
nz — norma în zile.

Determinarea normativului pentru obiectele de inventar de mică valoare sau scurtă durată și cazarmament, piese de schimb, echipament și materiale de protecție și cheltuieli privind perioadele viitoare se face pe baza aceleiași metodologii cunoscută la întreprinderile industriale. Cu alte cuvinte, se pornește de la stocurile existente la începutul perioadei (eliminîndu-se stocurile supranormative, fără mișcare și inutile), care apoi se corectează cu diferența dintre valoarea cantităților aprovizionate și sumele recuperate corespunzător uzurii incluse în costuri.

Un alt element important al mijloacelor circulante existent la întreprinderile de construcţii-montaj este şi „producţia neterminată". În privinţa acestui element este de reţinut faptul că se fac calcule separate pentru producţia neterminată din activitatea de bază şi pentru producţia neterminată la unităţile de producţie secundară.

La activitatea de bază producţia neterminată cuprinde întreaga producţie care nu poate fi decontată beneficiarului prin situaţii de lucrări, întrucît nu s-a executat totalitatea operaţiilor prevăzute în deviz.

În categoria lucrărilor încadrate ca producţie neterminată din activitatea de bază nu se include producţia nedecontabilă, deşi aceasta figurează în evidenţă ca producţie neterminată. Prin producţia nedecontabilă se înţeleg acele lucrări care, din punct de vedere fizic, sînt terminate dar care nu pot fi decontate din diferite cauze (documentaţia este incompletă, finanţarea depăşită, s-au executat lucrări suplimentare fără să existe pentru aceasta note de comandă etc.). Un aspect important ce trebuie reţinut se referă la faptul că normativul pentru producţia neterminată la activitatea de bază nu poate depăşi un anumit procent (2,5‰) din valoarea planului anual de producţie ce se execută cu mijloace proprii.

Normativ pentru producţia secundară neterminată se calculează la unităţile de producţie secundară cu autogestiune economico-financiară internă din cadrul întreprinderilor de construcţii-montaj, precum şi la şantierele care produc prefabricate şi alte confecţii pentru a fi folosite în lucrările de construcţii-montaj.

Metoda de calcul ce se foloseşte la determinarea producţiei neterminate din activitatea de bază constă în stabilirea, mai întîi, a unui coeficient, prin raportarea sumei soldurilor la sfîrşitul celor patru trimestre din anul de bază al producţiei neterminate, la valoarea producţiei ce se execută cu forţe proprii, din care s-au exclus valorile reprezentînd producţia nedecontabilă, la valoarea anuală a producţiei realizate prin forţe proprii în anul de bază ; apoi, acest coeficient se aplică asupra valorii producţiei planificate a se executa cu mijloace proprii în fiecare trimestru.

Pentru exemplificare, se consideră că soldurile producţiei nedeterminate şi valoarea producţiei executate cu mijloace proprii în anul de bază se prezintă astfel :

	Tr. I	Tr. II	Tr. III	Tr. IV
— sold de producţie neterminată executată cu forţe proprii,	3 296	2 528	3 900	1 280
din care :				
— producţia nedecontabilă	1 456	928	2 140	560
— producţia neterminată	1 840	1 600	1 760	720
— valoarea producţiei executate cu mijloace proprii	64 000	102 000	86 000	44 000

Pe baza acestor date, coeficientul se calculează astfel :

$$\frac{\text{Sold tr. I} + \text{sold tr. II} + \text{sold tr. III} + \text{sold tr. IV}}{\text{val. prod. tr. I} + \text{val. prod. tr. II} + \text{val. prod. tr. III} + \text{val. prod. tr. IV}}$$

adică:

$$\frac{1840 + 1600 + 1760 + 720}{64000 + 102000 + 86000 + 44000} = \frac{5920}{296000} = 0{,}02$$

Dacă se consideră că producția ce urmează a se executa cu mijloace proprii în perioada de plan va fi, în trim. I, de 82 000, în tr. II de 104 000, în tr. III de 92 000 și în tr. IV de 52 00, normativul pentru producția neterminată din activitatea de bază se va determina în felul următor:

	Tr. I	Tr. II	Tr. III	Tr. IV
— valoarea producției planificate a se executa cu mijloace proprii	82 000	104 000	92 000	52 000
— coeficient	0,02	0,02	0,02	0,02
— normativ producție neterminată	1 640	2 080	1 840	1 040

Metodologia de calcul expusă mai sus se utilizează și în cazul producției neterminate a unităților de producție secundară în situația în care sortimentele realizate în anul de bază sînt prevăzute și în anul de plan și volumul producției planificate pentru aceste unități este relativ mic.

La unitățile de producție secundară, la care în anul de plan au loc schimbări ale sortimentelor, comparativ cu anul de bază, fapt ce influențează durata ciclului de producție și, prin aceasta, volumul mijloacelor circulante, calculul normativului se face după metodologia aplicată la întreprinderile industriale.

Finanțarea și creditarea mijloacelor circulante. *Sursele de acoperire a mijloacelor circulante.* Sistemul de acoperire a mijloacelor circulante la întreprinderile de construcții este asemănător cu cel practicat în întreprinderile industriale. Ca atare, se folosesc următoarele surse de acoperire a necesarului de mijloace circulante: surse proprii (din fondul mijloacelor circulante, din beneficii — o cotă din creșterea anuală), surse asimilate celor proprii (pasive stabile), creditele bancare și de la buget (această sursă în primul an de funcționare).

Întreprinderile nou înființate sînt finanțate de stat cu mijloace circulante proprii de la bugetul de stat cu obligația restituirii acestor sume către societate în termen de pînă la 10 ani, diferențele dintre volumul mijloacelor circulante din anul de bază și cel din anul de plan constituie creșteri sau prisosuri de mijloace circulante ce se acoperă sau se utilizează după regulile cunoscute.

La fel ca în industrie, creșterile de mijloace circulante, de la un an la altul, se acoperă în parte din beneficii iar diferența prin credite bancare. Creditul bancar se utilizează și de la trimestru la trimestru ca o resursă de completare a resurselor proprii și asimilate celor proprii.

Creditul bancar constituie o sursă importantă de formare a mijloacelor circulante, el acoperind o parte din creșterile anuale de mijloace circulante, stocurile de materiale create de condiții sezoniere de aprovizionare și nevoile temporare justificate.

Creditarea întreprinderilor de construcții-montaj. Mijloacele împrumutate, după cum s-a arătat, ocupă un loc însemnat în formarea mijloacelor circulante în aceste unități economice. Banca de Investiții cre-

diteazâ organizaţiile de construcţii-montaj pentru activitatea de aprovizionare, producţie, executarea de lucrări şi prestarea de servicii.

Astfel, întreprinderile de construcţii-montaj primesc următoarele credite :

— credite pentru constituirea stocurilor şi efectuarea de cheltuieli de producţie necesare îndeplinirii planului ;

— alte credite ce se acordă întreprinderilor de construcţii (credite pe documente în curs de încasare, pentru cheltuielile de reparaţii capitale, pentru activitatea cantinelor, credite pentru acoperirea cheltuielilor planificate care depăşesc în unele trimestre veniturile şi care se recuperează din beneficiile trimestrelor următoare, pentru anumite stocuri cu aprobări speciale etc.).

Creditele pentru constituirea stocurilor şi efectuarea cheltuielilor necesare îndeplinirii sarcinilor de plan se referă la :

— acoperirea unei părţi din stocurile de mijloace circulante ce se formează pentru materiale de bază, prefabricate, detalii de montat, precum şi producţia neterminată din activitatea de bază ;

— acoperirea unei părţi din creşterea planificată anuală a mijloacelor circulante ;

— stocurile de materiale determinate de condiţii sezoniere de transport, necesare realizării sarcinilor de plan ;

— cheltuieli necesare executării producţiei planificate de construcţii-montaj.

Creditarea întreprinderilor şi organizaţiilor de construcţii-montaj pentru activitatea de bază se efectuează prin cont curent (sau subcont curent la unităţile cu autogestiune economico-financiară fără personalitate juridică).

Din cele de mai sus rezultă că un obiect important de creditare este acela referitor la plata materialelor de bază, prefabricatelor şi detaliilor de montat ; prin intermediul acestui credit banca exercită un control sistematic şi permanent asupra planurilor de aprovizionare şi a respectării disciplinei de plăţi atît de către întreprinderile furnizoare, cît şi de către unităţile de construcţii-montaj.

Necesarul de credite pentru constituirea stocurilor de materiale de bază, prefabricate, detalii de montat, precum şi pentru producţia neterminată la activitatea de bază se determină pe baza normativelor şi a surselor de acoperire din trimestrul de plan, aşa cum reiese din ultimul buget de venituri şi cheltuieli aprobat, existent în momentul solicitării creditului.

După aceeaşi tehnică, cunoscută de la unităţile industriale, întreprinderile şi organizaţiile de construcţii-montaj primesc credite pentru acoperirea creşterii planificate a mijloacelor circulante de la un an la altul.

Rambursarea acestor credite se face din cont curent la termenele stabilite, în funcţie de mişcarea planificată a valorilor materiale sau în funcţie de perioadele prevăzute pentru recuperarea cheltuielilor de producţie.

Creditele acordate pentru creşteri de mijloace circulante de la un an la altul se rambursează la scurt timp după încheierea bilanţului anual, din sursele prevăzute în bugetul de venituri şi cheltuieli (beneficii, fondul de rezervă).

Întreprinderile și organizațiile de construcții primesc, de asemenea, credite pentru acoperirea stocurilor de materiale, prefabricate și detalii de montat, care depășesc normativele stabilite, create din cauza condițiilor sezoniere de aprovizionare și producție sau datorită unor alte cauze obiective.

În anumite perioade, întreprinderile de construcții în mod justificat își creează stocuri peste normativele stabilite, pentru a asigura desfășurarea normală a activității pe timpul cînd aprovizionarea cu materiale de construcții poate să sufere întreruperi fie din cauza producției sezoniere a acestor materiale, fie din cauza condițiilor sezoniere de transport sau în alte situații excepționale generate de cauze obiective care reclamă crearea unor rezerve peste normele de stoc planificate și care pot fi apoi reduse prin consum propriu în perioadele de plan.

În aceste situații, nevoile suplimentare de mijloace circulante corespunzătoare stocurilor peste normativ planificate se acoperă prin mijloace împrumutate puse la dispoziție de bancă. Pentru a fi beneficiare de asemenea credite organizațiile de construcții trebuie să justifice formarea sezonieră a stocurilor prin prevederi corespunzătoare în planul de aprovizionare, prin repartiții, contracte etc., din care să reiasă perioadele de întrerupere a aprovizionărilor și formarea stocurilor peste normativ, ce urmează a fi creditate de bancă.

Creditul se acordă în funcție de limitele de creditare trimestriale pentru elementele la care s-au prevăzut întreruperea aprovizionărilor și numai pentru suma cu care se depășește normativul.

Sumele acordate de bancă drept împrumut se pun la dispoziția întreprinderilor de construcții atît sub forma creditului de plăți, pentru aprovizionările ce urmează a se efectua, cît și a creditului pe bază de situație de stocuri, cînd, la acordarea creditului, s-au avut în vedere stocuri de materiale peste normativ formate anterior.

Rambursarea împrumuturilor se face lunar din contul curent, pe măsura eșalonării consumurilor în perioada de întrerupere a aprovizionărilor.

Creditarea producției de construcții-montaj. Lucrările de construcții-montaj ce se execută în antrepriză se decontează o dată pe lună, în primele zile ale lunii următoare celei de referire.

Pînă la încasarea contravalorii producției executate de la beneficiarii lucrărilor, întreprinderile și organizațiile de construcții-montaj folosesc creditele bancare primite pentru producția de construcții-montaj. În vederea obținerii creditului pentru producția executată, constructorul prezintă unității bancare o cerere de credit din care se specifică valoarea planului de producție la preț de deviz executat cu forțe proprii în luna de referință.

Creditul pentru producția de construcții-montaj se acordă pentru acoperirea în cursul lunii, pe decade, a cheltuielilor de producție aferente planului de producție lunar pînă la decontarea ei de către beneficiarii lucrărilor.

Creditarea producției de construcții-montaj se face în felul următor: pentru decada întîi, 1/3 din valoarea planului de producție lunar existent la data de 1 a lunii, pentru decada a doua, 2/3 din valoarea planului de producție lunar existent la 11 ale lunii.

Rambursarea creditului primit pentru producţia de construcţii-montaj se face în momentul încasării contravalorii lucrărilor executate, sumele primite de constructor folosindu-se pentru restituirea împrumutului acordat în luna precedentă.

Credite pentru nevoi temporare. Sînt situaţii cînd în activitatea întreprinderilor de construcţii-montaj apar dificultăţi financiare, generate de cauze independente de voinţa lor şi care constau în stocuri peste normativ de materiale, prefabricate etc., producţia neterminată a secţiilor auxiliare etc.

Creditele pentru nevoi temporare de materiale de bază, prefabricate, detalii de montat etc. se acordă numai în situaţia în care stocurile sînt necesare producţiei şi pot fi consumate în producţia proprie într-un termen scurt. Asemenea stocuri peste normativ pot apărea datorită livrărilor înainte de termen, primirii unor materiale dezasortate sau care nu mai sint introduse in operă din cauza schimbării soluţiilor tehnice de execuţie sau neprimirii la termen a documentaţiei din proiect şi deviz.

Rambursarea creditului se face pe măsura folosirii materialelor, prefabricatelor etc., fără a se depăşi 90 de zile din momentul acordării împrumutului.

Întreprinderile şi organizaţiile de construcţii-montaj pot înregistra lipsă de fonduri şi în situaţiile în care lucrările executate, admise la finanţare, nu pot fi decontate din motive independente de voinţa constructorului.

Aşa, de exemplu, neîncasarea producţiei se poate ivi în cazul cînd se execută lucrări noi necuprinse în devizul iniţial sau se modifică unele articole de deviz cu condiţia să existe avizul proiectantului şi, în acelaşi timp, să se asigure şi încadrarea în valoarea devizului general (din cauza lipsei sortimentelor, modificării surselor de aprovizionare, schimbării soluţiilor constructive etc.).

Rambursarea creditului se face treptat, pe măsura încasării sumelor cuprinse în situaţiile de lucrări ce au constituit obiectul creditării şi fără să depăşească termenul amintit.

Credite pentru nevoi temporare privind producţia neterminată, întîmplătoare a secţiilor auxiliare se acordă organizaţiilor de construcţii care, în anumite perioade ale anului, îşi creează, corespunzător proiectul de organizare a lucrărilor, producţie neterminată la secţiile amintite şi numai în situaţia cînd în bugetul de venituri şi cheltuieli nu s-a prevăzut normativ de mijloace circulante proprii.

Rambursarea creditului acordat pentru acest obiect se face în cadrul termenului maxim de 90 de zile de la acordarea pe baza situaţiilor de stoc a producţiei neterminate.

Acordarea creditelor pentru nevoi temporare, se face numai în situaţiile în care unitatea beneficiară face dovada că a luat toate măsurile ce se impun pentru lichidarea şi prevenirea cauzelor care determină solicitarea creditului.

9.4. PARTICULARITĂŢILE SISTEMULUI DE PREŢURI, ALE REZULTATELOR FINANCIARE ŞI PLANIFICĂRII FINANCIARE ÎN RAMURA CONSTRUCŢII-MONTAJ

Ca urmare a desfăşurării procesului de construcţii-montaj propriu-zis, precum şi celorlalte activităţi auxiliare, întreprinderile de construcţii obţin anumite rezultate financiare. Acestea sînt influenţate, pe de o parte, de nivelul costului, iar pe de altă parte, de veniturile încasate prin realizarea producţiei de construcţii-montaj la preţuri de deviz.

Ca şi în industrie, în ramura construcţiilor costul este o categorie economică de o însemnătate deosebită în activitatea economică a întreprinderilor. Costul în construcţii exprimînd, sub formă bănească, cheltuielile cu mijloacele de producţie şi cu retribuţia care se fac în scopul obţinerii producţiei de construcţii-montaj, prin structura şi nivelul său reflectă gradul de eficienţă în îndeplinirea sarcinilor de plan, mărimea consumurilor de materiale şi de manoperă, gradul de utilizare a mecanismelor şi utilajelor, precum şi alte laturi ale activităţii de aprovizionare tehnico-materială, organizare a producţiei, încasare a lucrărilor etc.

Preţurile cu care beneficiarii de investiţii dobîndesc lucrările de construcţii-montaj se formează pe baza valorii elementelor componente, adică a cheltuielilor socialmente necesare de muncă materializată şi de muncă vie pentru producerea obiectelor respective. Deci, trebuie să se facă distincţie între preţul la care beneficiarul obţine lucrarea de construcţii-montaj şi de costul acestuia care exprimă numai cheltuieli pentru mijloacele de producţie consumate şi cheltuielile pentru retribuirea după muncă.

Stabilirea cheltuielilor de producţie în construcţii se face prin calcule de deviz prin care se determină, pornind de la normele de deviz şi de la preţurile legale stabilite prin cataloage, elementele de cost pentru fiecare obiect în parte.

Producţia întreprinderilor de construcţii-montaj poate fi exprimată cu ajutorul mai multor categorii de preţuri şi anume :

— preţul de deviz ;
— costul planificat ;
— costul efectiv.

Preţul de deviz exprimă, în formă bănească, totalitatea cheltuielilor sociale de muncă materializată şi pentru retribuirea după muncă, efectuate de întreprinderea de construcţii-montaj pentru executarea lucrărilor de construcţii la care se adaugă o cotă normală de beneficiu. În cazul întreprinderii de construcţii, preţul de deviz reprezintă preţul de vînzare a lucrărilor de construcţii-montaj, acest preţ folosindu-se la contractarea lucrărilor.

În activitatea de construcţii-montaj, alături de preţurile de deviz se introduc treptat preţuri pe obiect, părţi de obiecte, pe unităţi fizice şi de folosinţă, diferenţiate pe tipuri. Acestea, sînt preţuri limită, în cadrul cărora beneficiarii de investiţii, institutele de proiectare şi cele de construcţii pot aplica preţuri mai reduse.

Preţurile limită şi preţurile de deviz pe articole de lucrări pot fi modificate periodic în funcţie de progresul tehnic şi organizatoric din ramura

de construcţii-montaj, precum şi de schimbările ce survin la elementele luate în calcul.

Spre deosebire de preţul de deviz care, prin natura sa economică, echivalează cu preţul de producţie, practicat de întreprinderile industriale, costul construcţiilor exprimă toate cheltuielile întreprinderilor de construcţii-montaj pentru executarea lucrărilor. Din acest punct de vedere deosebim următoarele categorii de costuri :

Costul de deviz este expresia bănească a totalităţii cheltuielilor aferente producţiei globale de construcţii-montaj prevăzute în devizul lucrării, din care se scade beneficiul legal.

Costul planificat cuprinde volumul cheltuielilor necesare pentru executarea lucrărilor de construcţii-montaj. Costul planificat este un indicator sintetic de mare însemnătate în construcţii, reflectînd condiţiile variate în care întreprinderile îşi desfăşoară activitatea pe toată durata realizării lucrărilor, din momentul organizării şantierului şi pînă în momentul terminării şi punerii în funcţiune a noilor obiective.

Totalitatea cheltuielilor efectuate cu executarea construcţiei sînt reflectate de *costul efectiv* al lucrării. Acest preţ se stabileşte pe bază de postcalcul, folosindu-se în acest scop datele contabilităţii.

Aşa cum prevăd Directivele Congresului al XII-lea al P.C.R., în construcţii-montaj un accent deosebit se va pune pe creşterea productivităţii muncii, industrializarea lucrărilor şi dotarea organizaţiilor de construcţii cu utilaje de mare capacitate ; o creştere simţitoare va înregistra execuţia unor capacităţi în regie proprie de către unităţile beneficiare.

Atît organizaţiile de proiectare şi cercetare cît şi întreprinderile de construcţii-montaj trebuie să pună pe primul plan utilizarea pe scară largă a materialelor mici consumatoare de energie, precum şi pentru reducerea în continuare a consumului de ciment, laminate, ţevi, mase plastice şi cherestea.

Diferenţa dintre preţul de deviz care, aşa cum am văzut, pentru organizaţiile de construcţii constituie preţul de vînzare al lucrărilor executate şi costul acestora reprezintă valoarea plusprodusului care, în această ramură, îmbracă forma beneficiului.

Beneficiul în întreprinderile şi organizaţiile de construcţii-montaj are acelaşi regim de repartizare ca şi în industrie ; în prezent, prin destinaţiile ce i se stabilesc se realizează şi în acest sector creşterea rolului şi funcţiilor venitului net al întreprinderii, o parte însemnată fiind afectată pentru nevoile producţiei, pentru investiţii şi pentru cointeresarea materială a angajaţilor.

Secţiunile de plan ale întreprinderilor şi organizaţiilor de construcţii-montaj se referă la : producţia globală şi producţia netă, lucrările de investiţii şi reparaţii capitale pentru ramura respectivă, munca şi retribuţia după muncă, reducerea costurilor şi îndeosebi a cheltuielilor materiale, planul de aprovizionare, de transporturi, planul tehnic şi bugetul de venituri şi cheltuieli. Din aceste secţiuni de plan întreprinderile de construcţii-montaj defalcă şantierelor sarcinile care privesc producţia de construcţii-montaj, planul de muncă şi retribuţie, planul de reducere a costurilor, planul tehnic şi normativele pentru mijloacele circulante.

Latura financiară a activităţii în întreprinderile de construcţii-montaj se planifică prin întocmirea bugetului de venituri şi cheltuieli. Prin

acest document de planificare financiară, serviciul financiar prevede constituirea fondurilor necesare întreprinderilor de construcții-montaj pentru realizarea sarcinilor de plan ce-i revin, circuitul acestor fonduri prin schimbarea formelor lor funcționale, în sfîrșit, repartizarea încasărilor din decontarea producției prin constituirea unor fonduri la nivelul unității economice, al organului ierarhic superior, prin efectuarea unor vărsăminte la buget, rambursarea mijloacelor împrumutate către bancă etc.

În bugetul de venituri și cheltuieli sînt cuprinși, în afara unor indicatori de plan economic importanți ca : producția de bază (exprimată în costuri și la preț de deviz), producția auxiliară industrială (exprimată în costuri și în preț de producție), producția auxiliară de servire (exprimată în costuri și în preț de tarif) și o serie de indicatori financiari care caracterizează sintetic eficiența activității unităților de construcții : încasări din producția de construcții-montaj la 1 000 lei fonduri fixe și la 1 000 lei fonduri totale de producție ; cheltuieli la 1 000 lei producție ; beneficiu la 1 000 lei fonduri fixe sau la 1 000 lei fonduri totale de producție, rentabilitatea, viteza de rotație a mijloacelor circulante etc.

Creșterea producției de construcții-montaj cu 11—11,5 la sută în 1985 față de 1980, în condiții de înaltă eficiență, pune în fața organizațiilor de construcții probleme importante legate de scurtarea termenelor de execuție, reducerea costurilor, îndeplinirea integrală și ritmică a planului de lucrări.

ÎNTREBĂRI ȘI EXERCIȚII

- Cum apreciați rolul unităților economice din construcții-montaj în cincinalul 1981—1985, avînd în vedere volumul și calitatea investițiilor prevăzute de Congresul al XII-lea al P.C.R. ?
- În ce măsură tehnologia modernă din construcții atenuează caracterul sezonier al lucrărilor din ramura respectivă ?
- Care sînt principalele particularități ale organizării activității financiare în construcții-montaj în legătură cu mijloacele fixe, mijloacele circulante și rezultatele financiare ? Realizați legătura dintre aceste particularități și specificul tehnologic și organizatoric din ramura construcțiilor.
- Cine calculează și varsă fondul de amortizare în cazul fondurilor fixe închiriate de trusturile de utilaj greu ?
- Redați grafic structura mijloacelor circulante și faceți comparația cu structura dintr-o unitate industrială. Comentați deosebirile și argumentați apariția lor.
- Considerați optimă metoda de normare a producției neterminate în construcții, avînd în vedere faptul că aceasta extinde in anul de plan situația din anul de bază ? Atît răspunsul pozitiv cît și cel negativ argumentați-le din punct de vedere economic, financiar și organizatoric.
- În condițiile în care există fonduri financiare pentru acoperirea cheltuielilor de investiții, de ce se procedează la creditarea lucrărilor de construcții-montaj ? Nu este posibilă acoperirea lor prin avansuri date de beneficiarul lucrării din fondurile de finanțare a investiției ? Comentați răspunsul.
- Arătați care sînt factorii de care depind rezultatele financiare în unitățile de construcții-montaj ; dezbateți sistemul de prețuri aplicat în construcții și modul în care acesta reflectă efortul unităților de construcții-montaj.
- Dezbateți în cadrul seminarului componența bugetului de venituri și cheltuieli la o unitate de construcții-montaj, în comparație cu un buget de la o

unitate din industrie; reliefaţi deosebirile care apar în privinţa formării fondurilor.

- În ce măsură calitatea şi preţul la care se realizează obiectivul construit de unitatea de construcţii-montaj vor influenţa rezultatele economice şi financiare ale unităţii care îl va exploata după recepţie? Dezbateţi semnificaţia răspunsului.

Capitolul X

FINANŢELE ORGANIZAŢIILOR DE TRANSPORT FEROVIAR

10.1. PARTICULARITĂŢILE ORGANIZĂRII FINANCIARE ÎN TRANSPORTURI

Transporturile reprezintă o ramură de însemnătate vitală pentru economia naţională a fiecărei ţări, un element important al dezvoltării economice şi culturale a societăţii.

Este cunoscut rolul deosebit de important pe care îl au transporturile în cadrul economiei naţionale. De buna funcţionare a transporturilor depind aprovizionarea cu materii prime şi materiale a tuturor unităţilor economice, satisfacerea operativă şi îndestulătoare a populaţiei cu mărfuri de consum, asigurarea circulaţiei călătorilor, orice întîrziere sau dereglare în sistemul transporturilor avînd puternice repercusiuni asupra întregului angrenaj al vieţii sociale.

Spre deosebire de alte ramuri, în transporturi rezultatul procesului de producţie nu este un produs material nou; totuşi, producţia materială nu poate exista fără transporturi. Există o strînsă legătură între transport şi celelalte ramuri ale economiei, fiecare proces de producţie terminîndu-se prin transportul produselor la consumator.

Deşi procesul de producţie al organizaţiilor de transport, după cum se ştie, nu modifică forma mărfurilor şi nu creează produse noi, iar sub aspect cantitativ bunurile materiale nu sporesc, totuşi transporturile influenţează costul producţiei. Reprezentînd continuarea procesului de producţie în sfera circulaţiei, transporturile sporesc valoarea mărfurilor, contribuie la producerea venitului naţional.

În ţara noastră, în anii construcţiei socialiste, transporturile au devenit o ramură importantă a economiei naţionale; ele au cunoscut o dezvoltare corespunzătoare ritmului ascendent al întregii economii naţionale. Aceasta rezultă din datele următoare[1]:

Indicatori	1948	1978
— mărfuri transportate (mil. tone)	26,3	761,2
— călători transportaţi (mil. călători)	79,2	1333,8

Directivele Congresului al XII-lea al P.C.R. prevăd o creştere însemnată a volumului activităţii diferitelor categorii de transporturi. Planul cincinal 1981—1985 prevede asigurarea condiţiilor pentru dezvoltarea şi optimizarea

---

[1] Anuarul statistic al R.S.R., 1979, pag. 445.

transporturilor, în vederea desfășurării ritmice a activității economiei și accelerării circulației mărfurilor. Se va pune accentul pe folosirea mai bună a capacităților de transport, extinderea tehnologiilor moderne, în special a paletizării și containerizării mărfurilor, reducerea distanțelor de transport, îmbunătățirea organizării operațiilor de încărcare-descărcare. Totodată se prevede îmbunătățirea condițiilor de transport al pasagerilor.

Particularitățile privind organizarea financiară în transporturi derivă, în primul rînd, din sarcinile ce revin acestei ramuri, din specificul activității ei economice.

Organizații de transport există în domeniul transportului feroviar, rutier, naval, aerian etc. și au ca obiect al activității deplasarea în spațiu a mărfurilor și persoanelor. De aceea, pentru a se măsura în expresie naturală volumul activității acestor organizații se folosesc indicatori specifici : t-km, călător-km, t-km convenționale etc.

Ca urmare a specificului activității, organizarea întreprinderilor, precum și înzestrarea lor cu mijloace de producție, folosirea acestora, rezultatele financiare etc. prezintă anumite particularități.

Problemele de ordin financiar ale organizațiilor de transport se deosebesc în unele privințe de cele ale întreprinderilor industriale, neputîndu-se aplica aceleași principii metodologice și de organizare a operațiunilor financiare. În această privință capătă o rezolvare diferită aspectele financiare ale autogestiunii economice financiare (exemplu : modul de organizare a fondurilor fixe și a mijloacelor circulante, recuperarea cheltuielilor de exploatare din încasările pentru serviciile prestate, determinarea părții ce revine fiecărei unități din încasările pentru prestații comune etc.

Pentru activitatea de transporturi este specific îndeosebi factorul spațiu (întindere). De esența transporturilor ține deplasarea în spațiu a bunurilor, călătorilor etc. Activitatea organizațiilor de transport se desfășoară pe un teritoriu întins, unde există unități componente ale organismului unic pe țară, legate între ele prin participarea la același proces de producție. De exemplu, transportul feroviar cuprinde întreg teritoriul țării fiind legat, în cadrul diviziunii transportului internațional, și de sistemele feroviare ale altor țări. În domeniul transportului auto situația este asemănătoare. De aceea, organizarea de întreprinderi cu autogestiune economico-financiară trebuie să țină seama de caracteristica desfășurării în spațiu a procesului de producție. Anumite considerente justifică organizarea unei singure întreprinderi de transport feroviar în țară. O asemenea rezolvare este indicată, deoarece transporturile se fac pe cele mai diferite direcții și distanțe, iar la același transport participă organe amplasate în cele mai diferite părți ale țării. Este evident că, în asemenea condițiuni, activitatea lor trebuie coordonată nu numai din punct de vedere tehnic ci și economic, financiar.

Alte considerente fac necesară delimitarea unor unități cu autogestiune economico-financiară în cadrul organismului unic de transport feroviar pe țară. Acest lucru este necesar pentru a se putea urmări pe anumite unități locale eficiența economică a activității, pentru ca eventualele re-

zultate nesatisfăcătoare, slaba gospodărire a unor activități să nu se „ascundă“ în rezultatele generale ale întregului complex feroviar pe țară.

Această problemă a fost rezolvată în mod diferit la diferite categorii de transport. Transportul feroviar constituie un organism unic pe țară, fiind delimitate în cadrul lui, ca unitățile locale, regionalele de cale ferată. În domeniul transportului auto există întreprinderi județene de transport auto (I.T.A.). Din această cauză în unele ramuri ale transportului se pune problema organizării operațiunilor bănești privind recuperarea cheltuielilor din încasări, avînd în vedere faptul că procesul de producție (actul de transport) se desfășoară în spațiu, că la efectuarea lui participă, de regulă, mai multe regionale de cale ferată și, în orice caz, mai multe unități de bază care contribuie cu cheltuieli (consum de muncă vie și materializată) la efectuarea transportului ; în același timp, încasările se fac de către o singură unitate fie la primirea mărfii pentru expediere, fie la eliberarea acesteia.

Procesul de transport al mărfurilor și al călătorilor nu corespunde, în general, în timp și în spațiu, cu procesul de realizare (în traficul de călători plata se face aproape în exclusivitate anticipat, iar în traficul de mărfuri circa 75% din frahte se încasează de unitățile care primesc mărfurile).

Ținînd seama de cerințele autogestiunii economico-financiare încasările trebuie repartizate pe unități, corespunzător cu volumul prestărilor fiecăreia. Cum, de regulă, sumele încasate de o regională de căi ferate nu corespund cu valoarea serviciilor prestate apare necesitatea organizării unor relații de decontare între diferitele unități de transport. În mod obișnuit, încasările tuturor unităților se concentrează la un organ central care le repartizează pe unități, după terminarea procesului de transport, după anumite criterii obiective.

Aceasta este prima particularitate a finanțelor din transporturi, datorită factorului spațiu.

O altă particularitate, legată de prima, este următoarea : datorită faptului că există organe centrale specializate și unități de bază locale, în transporturi s-a adoptat folosirea de către organul central a unei părți din veniturile încasate pentru finanțarea anumitor acțiuni centralizate, de exemplu, pentru vărsarea beneficiului, realizarea unor investiții pentru toate regionalele în subordine etc.

Alte particularități de ordin financiar ale transporturilor se datoresc naturii operațiunilor. Aceste particularități se referă la fondurile de producție cu care sînt înzestrate organizațiile de transporturi, la sistemul de finanțare și creditare a fondurilor fixe și a mijloacelor circulante, la circuitul acestor fonduri în procesul economic, la relațiile de decontare cu beneficiarii, la rezultatele financiare și, în fine, la planificarea financiară.

În transporturi funcționează, pe lîngă fondurile fixe ce se întîlnesc și în alte ramuri economice (clădiri, construcții etc.), fonduri fixe specifice, ca : materialul rulant al căilor ferate (vagoane, locomotive etc.), mijloace de transport auto (autocamioane, autobasculante, autocisterne etc.), fapt care implică un anumit sistem al finanțării și creditării

reproducţiei acestora. În transporturi există o serie de particularităţi, de exemplu, al reparaţiilor, care se reflectă în sistemul de finanţare.

Din acest punct de vedere este necesar a se cunoaşte specificul amortizării fondurilor fixe, al constituirii şi folosirii fondului de amortizare.

În ceea ce priveşte mijloacele circulante, trebuie remarcată, în primul rînd, structura lor deosebită. Datorită specificului producţiei care se realizează ca proces şi nu ca rezultat (produs), în transporturi forţa de muncă nu acţionează prin intermediul mijloacelor de muncă asupra obiectelor muncii, ci exclusiv asupra mijloacelor de muncă. Ceea ce vinde ramura transporturilor este însăşi deplasarea în spaţiu. Efectul util obţinut este legat în mod inseparabil de procesul de transport, adică de procesul de producţie al ramurii transporturilor.

Aşa se explică faptul că în această ramură nu există materii prime, producţie neterminată, produse finite. În legătură cu acest aspect trebuie făcută o precizare. Asemenea elemente nu există în cadrul activităţii de bază, însă organizaţiile de transport au în subordinea lor unităţi industriale, construcţii etc. la care există elementele mijloacelor circulante specifice pentru activitatea respectivă (materii prime, producţie neterminată, produse finite).

Pe de altă parte, la organizaţiile de transport există ca element specific „mijloace băneşti în decontare“, datorită faptului că încasările realizate pe teritoriul unei regionale de cale ferată nu pot fi considerate ca venituri exclusive ale acesteia, funcţionînd un sistem propriu de centralizare şi repartizare a încasărilor. Pentru această ramură mai este specifică ponderea însemnată a unor elemente ale mijloacelor circulante care se întîlnesc şi în industrie, însă unde nu au aceeaşi importanţă (piese de schimb, materiale auxiliare, combustibili, uniforme etc.).

Rotaţia mijloacelor de producţie îmbracă forme specifice pentru transportul feroviar, care poartă denumirea de cheltuieli de exploatare, iar pe de altă parte încasările ce se stabilesc pe baza tarifelor pentru traficul de mărfuri şi cel de călători, care reprezintă preţul serviciilor prestate. Încasările rezultate din aplicarea tarifelor asigură recuperarea cheltuielilor de exploatare avansate şi constituirea, sub diferite forme organizatorice, a venitului net (impozit pe circulaţia mărfurilor, beneficiu etc.).

Ţinîndu-se seama de rolul pe care transportul îl îndeplineşte în economia naţională, Partidul Comunist Român a acordat şi acordă o atenţie deosebită organizării şi dezvoltării tuturor formelor de transport: feroviar, auto, naval, aerian etc.

În anii construcţiei socialiste diversele feluri de transporturi au cunoscut ritmuri diferite de dezvoltare, în funcţie de gradul diferit de eficienţă economică a ramurilor de transport pe anumite distanţe, de necesităţile şi posibilităţile economiei noastre naţionale.

10.2. FINANŢELE ORGANIZAŢIILOR DE TRANSPORT FEROVIAR

Transportul feroviar constituie principala formă de transport în ţara noastră, prezentînd o importanţă de prim ordin pentru economia naţională.

Deşi în anul 1961 căile ferate au cedat sectorului auto primul loc în ce priveşte expedierea de mărfuri (t), ele continuă să reprezinte princi-

palul mijloc de transport cînd este vorba de volumul prestațiilor (exprimate în t-km și călători-km).

Directivele celui de-al XII-lea Congres al P.C.R. au stabilit ca în perioada 1981—1985 să se intensifice eforturile îndreptate spre modernizarea transportului feroviar, spre înzestrarea lui cu mijloace de mare eficiență economică, concomitent cu folosirea rațională și intensivă a capacității existente. Transporturile pe calea ferată vor avea în continuare un rol preponderent în satisfacerea cerințelor transporturilor pe distanțe mijlocii și lungi, prevăzîndu-se o creștere a volumului de mărfuri transportate cu 18—20%.

10.2.1. Particularități ale autogestiunii economico-financiare în transportul feroviar

Transportul feroviar constituie un complex foarte diversificat de unități de specialitate și funcționale, răspîndite în întreaga țară și care, în mod direct sau indirect, participă la realizarea procesului de transport al mărfurilor și călătorilor. El este compus din mijloace de transport, instalații de semnalizare și telecomunicații, stații, depouri de locomotive, ateliere, depozite etc. Transportul feroviar cuprinde și o serie de ramuri auxiliare — întreprinderi industriale, întreprinderi de construcții și un mare număr de instituții social-culturale : școli proprii pentru pregătirea cadrelor, policlinici, spitale, cluburi sportive etc.

Activitatea complexă a acestui organism unitar este organizată, condusă și controlată în mod centralizat de către *Ministerul Transporturilor și Telecomunicațiilor — Departamentul căilor ferate*. În compunerea acestuia, pe lîngă direcțiile funcționale (pentru planificarea economico-financiară, personal-învățămînt etc.), există și un număr de direcții generale de specialitate care se ocupă de exploatare (mișcare și comercial, tracțiune și vagoane, linii și instalații etc.).

În subordinea Departamentului căilor ferate se găsesc unități teritoriale denumite regionale de cale ferată.

Regionala de cale ferată este unitatea de bază în transportul feroviar, organizată pe principiul autogestiunii economico-financiare care are ca obiect al activității de bază transportul de mărfuri și călători, precum și realizarea unor activități auxiliare (industriale, construcții etc.) în sprijinul activității principale. În structura organizatorică a regionalelor de cale ferată se află servicii tehnice și funcționale corespunzătoare direcțiilor din cadrul Departamentului căilor ferate, așa cum se remarcă din figura 10.1.

Ținînd seama de această organizare care este determinată, în principal, de particularitățile tehnico-economice ale activității se pune problema realizării cerințelor fundamentale ale autogestiunii economico-financiare.

Elementul esențial al autogestiunii economico-financiare constă în recuperarea cheltuielilor efectuate de către toate unitățile productive pe baza desfășurării unei activități rentabile. Cu alte cuvinte, este necesar să se cunoască cu anticipație măsura recuperării fondurilor avan-

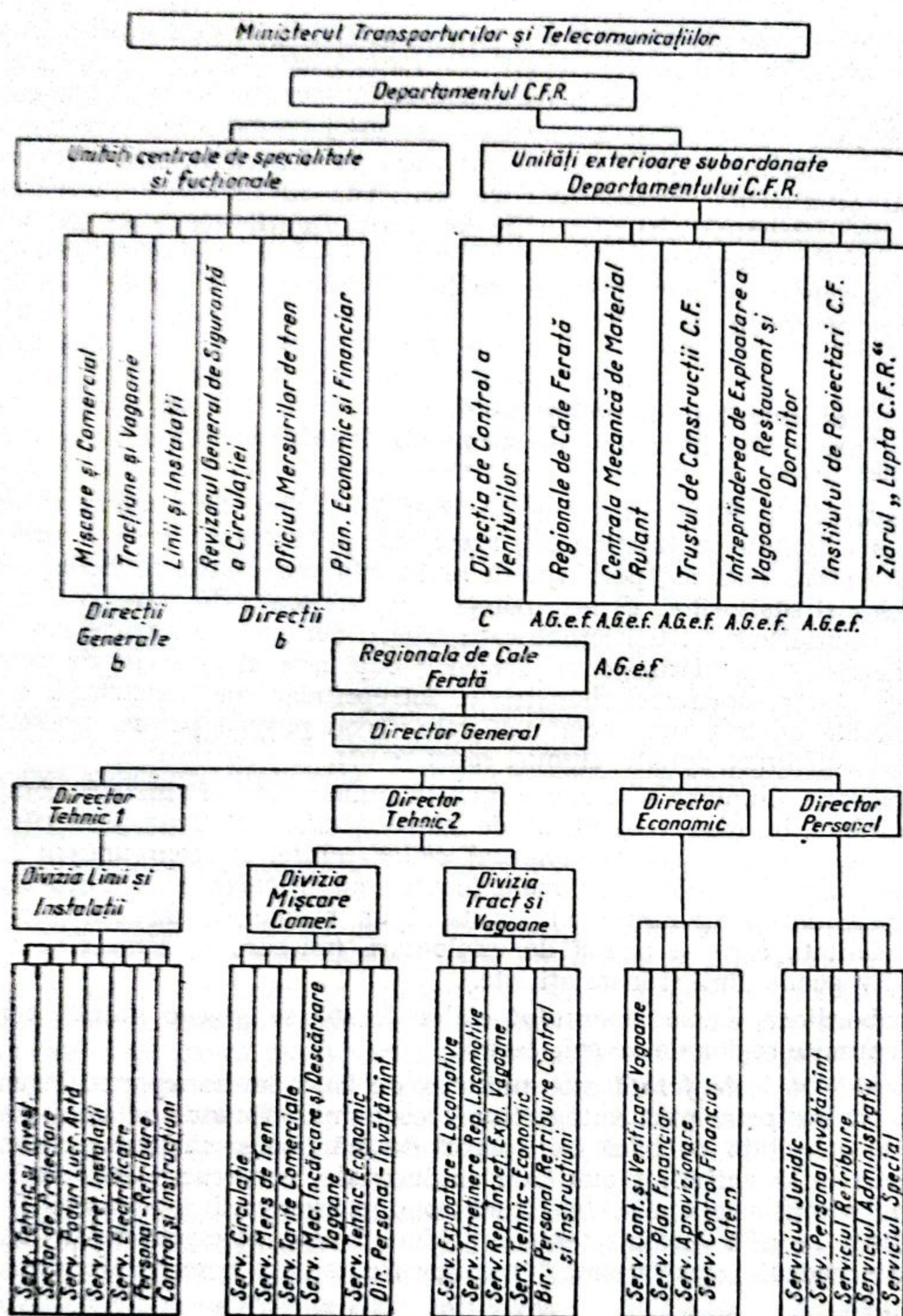

Fig. 10.1. Organizarea transportului feroviar

sate în procesele economice, nivelul venitului obținut după compensarea cheltuielilor de producție, raportul în care se află venitul net realizat față de efortul financiar făcut pentru obținerea lui.

În transportul feroviar, datorită specificului activității și organizării, există o serie de dificultăți în legătură cu realizarea acestor cerințe. Dacă stabilirea volumului cheltuielilor nu ridică probleme deosebite nici în ceea ce privește planificarea, nici în urmărirea realizărilor, în schimb stabilirea veniturilor cuvenite fiecărei unități, ca urmare a participării sale la procesul de transport, este mai complicată. După cum s-a arătat mai înainte, la efectuarea unui transport cooperează mai multe unități, iar încasarea tarifelor pentru prestația efectuată se realizează de una din aceste unități, fapt ce necesită delimitarea părții fiecăreia din sumele încasate. La un transport de mărfuri sau de persoane participă, frecvent, mai multe regionale și, în orice caz, mult mai multe unități de bază.

Deci, încasarea costului transportului de către o singură unitate pune problema delimitării încasărilor între regionale de cale ferată, iar în cadrul acestora, între unitățile de bază (stații, depouri, ateliere etc.). Pentru fiecare din aceste unități se pot stabili anumiți indicatori ai activității, în funcție de care se pot efectua decontările.

Ținîndu-se seama de experiența acumulată în acest sector de activitate, în prezent se utilizează un sistem de finanțare în funcție de volumul prestărilor la nivelul regionalelor de cale ferată, a căror organizare cuprinde caracteristici de ordin financiar al autogestiunii economico-financiare.

În cadrul activității de bază, corelația dintre încasări și cheltuieli se stabilește calculîndu-se, pe de o parte, costul pe unitatea de măsură a prestațiilor de transport (tone-km., călător-km, tone-km convenționale etc.) iar, pe de altă parte, suma cuvenită drept venit pe unitatea de măsură a prestațiilor. În felul acesta, încasările obținute din transportul de mărfuri și călători se repartizează pe unități în funcție de volumul activității, cu alte cuvinte, se acoperă cheltuielile de exploatare și, în același timp, în măsura în care se asigură îndeplinirea costului planificat, se obține și venit net. În acest scop, totalul încasărilor din exploatarea căilor ferate se centralizează la Departamentul căilor ferate prin Direcția de control a veniturilor (D.C.V.). Prin această direcție se repartizează regionalelor, în mod periodic, pe baza comunicărilor primite din partea Direcției plan economic și financiar, anumite sume cunoscute sub denumirea de aconturi, stabilite în funcție de volumul prestărilor exprimate în tone nete-km, călător-km și osie-km pentru activitatea de poștă. Regionalele de cale ferată utilizează sumele primite pentru efectuarea cheltuielilor proprii ale unităților de bază (depouri, stații etc.) prevăzute în bugetele de venituri și cheltuieli pentru formarea fondurilor stimulative etc.

Trebuie remarcat faptul că la întreprinderile industriale, de construcții etc. din cadrul activităților auxiliare, organizarea financiară nu diferă de aceea a întreprinderilor industriale obișnuite.

10.2.2. Organizarea financiară a fondurilor fixe

În ceea ce privește fondurile fixe, trebuie relevată, în primul rînd, structura acestora, care diferă de cea a altor ramuri. Pe lîngă mijloacele care se întîlnesc și în alte ramuri (clădiri, construcții, aparate și instalații de măsurare, control și reglare etc.) în transportul feroviar există

fonduri fixe specifice, cum sînt : calea ferată, materialul rulant (locomotive, automotoare, vagoane de marfă, vagoane cisterne, vagoane pentru călători), instalații pentru siguranța circulației (semnalizare, centralizare, bloc automat de linie etc.).

Datorită specificului activității, unele fonduri fixe (materialul rulant — locomotive și vagoane), deși există unități cu autogestiune economico-financiară (regionalele), nu se repartizează definitiv, ci se afectează temporar în funcție de planul de prestații și de nevoile economiei naționale. De aici, rezultă anumite particularități în ceea ce privește evidența materialului rulant, calculul amortizării, constituirea și folosirea fondului de amortizare.

Acestea se datoresc faptului că materialul rulant circulă și se uzează în cuprinsul teritorial al mai multor regionale de cale ferată și nu se poate stabili care este uzura și deci amortizarea ce revine fiecărei regionale, spre deosebire de industrie unde fondurile fixe funcționează numai în cadrul întreprinderii respective.

Evidența materialului rulant se ține la nivel central, pentru locomotive și vagoane la Direcția generală a tracțiunii și vagoanelor, concomitent cu evidențele operative ce se țin pe plan local în unitățile subordonate regionalelor (depouri de locomotive, remize de vagoane, ateliere de zonă etc.).

În funcție de această distincție privind repartizarea fondurilor fixe, operațiunile privind amortizarea fondurilor fixe se deosebesc în bună măsură de cele din industrie. Astfel, amortizarea se planifică descentralizat pentru fondurile fixe repartizate definitiv pe regionale și, în mod centralizat (la Direcția de control a veniturilor), pentru materialul rulant.

În ceea ce privește constituirea fondului de amortizare, ținînd seama de gruparea fondurilor fixe, aici se va oglindi existența celor două categorii de fonduri fixe — repartizate și nerepartizate.

Pentru fondurile fixe repartizate, calculul amortizării efective se face de către regionalele de cale ferată și se remite Direcției plan economic și financiar care, prin D.C.V., varsă la Banca de Investiții sumele respective în contul regionalelor. Pentru materialul rulant administrat în mod centralizat acest calcul al amortizării efective se face de către Direcția generală a tracțiunii și vagoanelor în colaborare cu D.C.V. Aplicînd această tehnică financiară, din volumul total al încasărilor aferente prestărilor efectuate în domeniul exploatării căilor ferate, la Direcția de control a veniturilor se defalcă din amortizare partea aferentă fondurilor fixe repartizate, care se virează, așa cum s-a arătat mai sus, la Banca de Investiții pe seama regionalelor de cale ferată, iar partea aferentă materialului rulant rămîne la dispoziția D.C.V., suma respectivă păstrîndu-se în cont distinct la bancă pentru finanțarea investițiilor.

Pentru a asigura exploatarea materialului rulant în condiții de deplină siguranță a circulației, precum și pentru realizarea normelor de parcurs prevăzute pentru vagoane și locomotive, cu minimum de cheltuieli, este necesar să se execute o serie de lucrări de prevenire și de înlăturare a defecțiunilor tehnice.

De reparațiile ce se efectuează la materialul rulant se ocupă, din punct de vedere tehnic, Direcția generală tracțiune și vagoane ; de întreținerea și repararea curentă a liniilor ferate se ocupă Direcția generală de linii și instalații, iar de latura financiară se ocupă D.C.V.

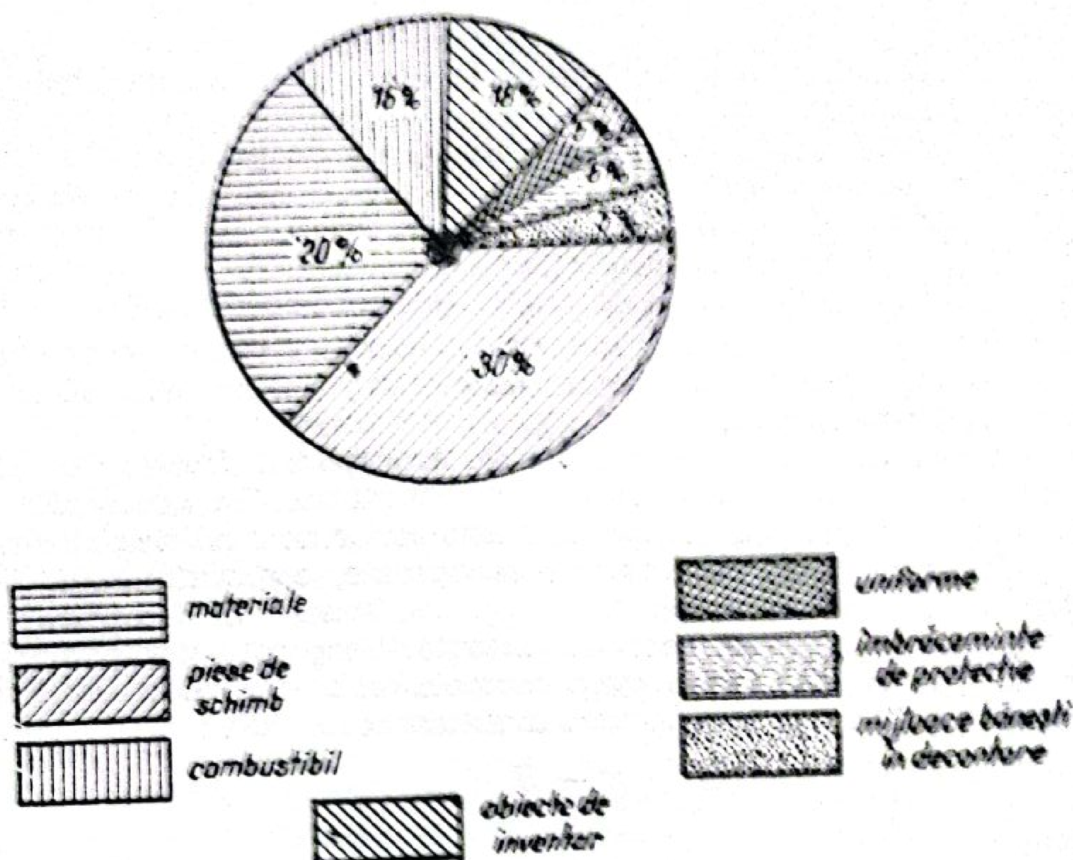

Fig. 10.2. Structura mijloacelor circulante în transportul feroviar

Reparațiile capitale la materialul rulant se efectuează de uzine de reparat material rulant, organizate ca întreprinderi cu autogestiune economico-financiară în cadrul Centralei mecanice de material rulant. Intre uzine și Direcția generală a tracțiunii și vagoanelor intervin prin D.C.V., relații de decontare ca între două unități economice obișnuite. Aceasta înseamnă că D.C.V. achită uzinelor costul reparațiilor capitale la materialul rulant, din fondurile ce se asigură prin includerea directă în costul prestărilor de servicii a cheltuielilor pentru reparații capitale.

Trebuie remarcat că prin D.C.V. se finanțează și reparațiile curente la materialul rulant, sumele necesare fiind incluse, de asemenea, în costuri și reținute din încasările concentrate la D.C.V.

Reparațiile curente efectuate la celelalte fonduri fixe ale regionalelor de cale ferată se includ în costuri și fac parte din cheltuielile de exploatare acoperite prin aconturile primite de la D.C.V. în contul prestărilor, după cum s-a arătat mai înainte.

10.2.3. Normarea, finanțarea și creditarea mijloacelor circulante

Pentru desfășurarea normală a activității de transport, regionalele de cale ferată sînt dotate și cu mijloace circulante necesare. Structura acestora cuprinde următoarele elemente (se dă cu aproximație și ponderea fiecărui element, vezi fig. 10.2) :

Pondere Elementul

20% — materiale (în special de întreţinere pt. toate ramurile) ;
5% — uniforme ;
16% — combustibil (pentru remorcare şi alte scopuri) ;
30% — piese de schimb ;
18% — obiecte de inventar ;
6% — îmbrăcăminte de protecţie ;
5% — mijloace băneşti în decontare (element specific).

După cum se remarcă din enumerarea de mai sus, în cadrul mijloacelor circulante predomină piesele de schimb, materialele, obiectele de inventar şi combustibilul.

Planificarea mijloacelor circulante în transportul feroviar se face pe baza aceleiaşi metodologii cunoscute din industrie. Particularităţi există, totuşi, în ceea ce priveşte normarea materialelor de bază necesare reparaţiilor capitale la linii, materialelor recuperate, combustibilului, pieselor de schimb şi, ca element specific, „mijloace băneşti în decontare".

La materialele de bază, necesare executării reparaţiilor capitale la linii (traverse, şine de cale ferată etc.), normele de stoc şi normativul mijloacelor circulante se stabilesc pe baza următoarei formule :

$$N = S - S_1 + A - C \quad (10.1)$$

în care :

N reprezintă norma de stoc şi normativul mijloacelor circulante (în cantităţi şi valori) ;

S — stocul materialelor existente la inceputul perioadei de plan (în cantităţi şi valori) ;

S_1 — stocuri de materiale disponibile, precum şi cele care depăşesc necesarul de consum din trimestrul cu volumul cel mai mare de lucrări de reparaţii din anul de plan (în cantităţi şi valori) ;

A — materialele prevăzute a se aproviziona în perioada de plan (cantităţi şi valori) ;

C — materialele prevăzute a se consuma în perioada de plan (cantităţi şi valori).

Trebuie reţinut faptul că atît stocurile normate cît şi normativul mijloacelor circulante pentru materialele ce se folosesc la lucrările de reparaţii capitale la liniile de cale ferată, nu pot depăşi necesarul pentru asigurarea executării lucrărilor prevăzute pentru trimestrul cu activitate maximă.

În cazul materialelor recuperabile (refolosibile) de la lucrările de reparaţii capitale, curente şi de întreţinere stocul normat (cantitativ), cît şi normativul mijloacelor circulante (valoric) se determină pornind de la stocul existent la începutul perioadei de plan, la care se adaugă materialele prevăzute a se recupera de la lucrările de reparaţii capitale, curente şi de întreţinere sau cele care sînt prevăzute a se primi de la alte regionale şi se scad materialele ce se vor consuma în lucrările prevăzute în plan, precum şi cele ce se vor valorifica către alte regionale de cale ferată sau alte unităţi economice.

Pentru normarea corectă a acestui element din stocurile existente la începutul perioadei de plan se vor exclude materialele fără mişcare, pre-

cum și traversele destinate lemnelor de foc și fierul vechi ce se valorifică într-un termen de 3 luni.

Atît pentru materialele de bază cît și pentru materialele recuperabile (refolosibile) se stabilește o normă de stoc globală.

Pentru stabilirea normativului la elementul combustibil se determină, la fel ca în industrie, necesarul pentru îndeplinirea planului, necesarul de aprovizionat, norma de stoc și normativul, separat pentru următoarele grupe de combustibil : 1) pentru remorcare (exploatare) ; 2) pentru scopuri tehnice și 3) pentru încălzit.

Caracteristic transportului feroviar este faptul că, în ceea ce privește combustibilul pentru remorcare, regionalele calculează numai rezerva curentă (stocul), în timp ce rezerva de siguranță se determină centralizat și se comunică regionalelor de cale ferată, care o adaugă la rezerva curentă obținînd astfel norma de stoc, respectiv normativul (cu aplicarea coeficientului de 0,50 asupra intervalului mediu între livrări, ca și în industrie).

Altă particularitate a normării combustibilului de remorcare se datorește faptului că o parte din locomotive depășesc raza de acțiune a regionalei proprii și se alimentează de la alte regionale de cale ferată. Din această cauză, stabilirea stocului curent se face prin scăderea din baza de calcul (necesarul pentru îndeplinirea planului) a cantităților de combustibil cu care se aprovizionează locomotivele proprii de la alte regionale și adăugarea cantităților de combustibil necesare pentru alimentarea locomotivelor altor regionale.

În cadrul unităților de cale ferată, normativul mijloacelor circulante pentru „piese de schimb" reprezintă, după cum s-a arătat, circa 30% din totalul mijloacelor circulante proprii. Volumul important al pieselor de schimb în acest sector este determinat, pe de o parte, de diversitatea fondurilor fixe — locomotive, vagoane, instalații de semnalizare electrodinamică etc. —, iar, pe de altă parte, de necesitatea existenței unor stocuri permanente pentru lucrări de întreținere curentă și reparații periodice, care se execută în depouri și ateliere de zonă.

În prezent, la acest element se utilizează o metodologie îmbunătățită de normare, la baza stabilirii necesarului de mijloace circulante aflîndu-se normative tehnice de consum și de stoc pentru fiecare mijloc de transport (locomotive, vagoane, utilaje etc.), iar în cadrul acestora, pentru fiecare reper.

Pentru calculul mijloacelor circulante normativele tehnice de stoc elaborate sînt grupate în două categorii :

— normative tehnice de stoc în magazie pentru întreținerea curentă și pentru reparațiile la 100 locomotive ;

— normative tehnice de stoc în ateliere la 100 de reparații, și respectiv la 100 de locomotive.

Îmbunătățirile aduse metodologiei de normare a pieselor de schimb permit stabilirea unor stocuri mai aproape de cerințele de producție ale unităților și efectuarea unui control financiar-bancar eficient asupra constituirii și mișcării stocurilor de piese de schimb.

În ceea ce privește normarea mijloacelor bănești în decontare trebuie avut în vedere faptul că, datorită specificului transportului feroviar și al organizării unităților, încasările din activitatea de bază se efectuează de

o singură unitate, deși la executarea transporturilor participă mai multe unități (regionale de cale ferată). Pentru a putea stabili și repartiza încasările în raport cu aportul tuturor unităților la executarea transporturilor, sumele încasate din prestații de către diversele unități, agenții etc. se concentrează la D.C.V. ; de aici se repartizează între regionalele de cale ferată, în raport cu volumul prestațiilor efectuate și al chetulielilor planificate aferente activității depuse.

În organizarea decontărilor dintre unitățile de transport feroviar, ca și pentru realizarea tuturor încasărilor și a plăților s-a ținut seama de specificul acestui sector.

Colectarea încasărilor din prestații se face prin filiera unităților Băncii Naționale a R.S.R. la care se depun, la sfîrșitul fiecărei zile, toate încasările în numerar, cecuri etc. Zilnic sau la anumite intervale scurte, sumele se virează telegrafic la Direcția sucursalei Municipiului București a Băncii Naționale unde se evidențiază în cîte un cont colector de venituri al fiecărei regionale de cale ferată și de aici, în aceeași zi, se virează într-un cont colector de venituri al D.C.V. ; specific pentru transportul feroviar este modul de repartizare a încasărilor concentrate la D.C.V.

În perioada executării planului, D.C.V. repartizează regionalelor de cale ferată anumite sume din încasări pentru ca acestea să aibă posibilitatea să-și desfășoare activitatea — să achite aprovizionările, retribuția după muncă, cheltuielile generale etc.

Direcția de control a veniturilor nu repartizează pe regionale totalitatea încasărilor, ci reține mai multe elemente importante care intră în compunerea tarifelor, și anume : amortizarea, beneficiul, impozitul pe circulația mărfurilor, cheltuielile cu reparațiile curente și capitale la materialul rulant și cheltuielile de întreținere a D.C.V. Amortizarea se folosește pentru finanțarea investițiilor, așa cum s-a arătat mai înainte. Beneficiul, după prelevările pe destinații pentru nevoile unităților de transport feroviar, se varsă în mod centralizat la buget drept vărsăminte din beneficiu. La fel se varsă la buget impozitul pe circulația mărfurilor.

Partea rămasă din încasări, adică sumele care reprezintă cheltuielile de exploatare, mai puțin scăzămintele arătate, se repartizează pe regionale de cale ferată sub formă de aconturi periodice de cîteva ori pe lună, regularizarea definitivă a veniturilor realizate făcîndu-se pînă la data de 20 ale lunii următoare, cînd se cunosc datele de realizare asupra îndeplinirii volumului de transport și a cheltuielilor planificate aferente acestui volum de prestări.

Ținînd seama de acest sistem de concentrare și de repartizare a încasărilor prin D.C.V. pentru mijloacele circulante în decontare, se stabilește un normativ pe baza volumului cheltuielilor zilnice ale regionalelor de cale ferată și pe baza unei norme în zile.

Normativul pentru elementul mijloace bănești în decontare se stabilește pe fiecare regională de cale ferată pentru perioada necesară acoperirii cheltuielilor de exploatare a regionalelor, pe durata de timp de la încasarea numerarului și transmiterea acestuia de către diversele stații și agenții de voiaj și pînă la înregistrarea acestuia în contul colector propriu.

Determinarea normativului pentru mijloace circulante în decontare se face centralizat de către Departamentul căilor ferate pe baza planului de cheltuieli al fiecărei regionale. Din baza de calcul, constituită din cheltuielile de exploatare, se exclude amortizarea fondurilor fixe, care după cum s-a arătat se reține și se varsă centralizat.

Împărțind cheltuielile trimestriale din care s-a exclus amortizarea, la 90, se determină cheltuielile medii zilnice care, înmulțite cu o normă în zile, dau volumul mijloacelor de decontare.

Norma în zile reprezintă durata în timp a imobilizării mijloacelor bănești în decontare între regionale și Departamentul căilor ferate.

După calcularea normativelor parțiale prin însumare se obține normativul total.

În ceea ce privește finanțarea mijloacelor circulante, în transportul feroviar se aplică același sistem de acoperire a necesarului de fonduri pentru mijloacele circulante ca și în industrie. Și în transportul feroviar se stabilesc normative trimestriale. Volumul total de mijloace circulante necesare unităților de transport feroviar în funcțiune se acoperă din fondul existent al mijloacelor circulante, surse existente temporar (se calculează influența pasivelor stabilite) și credite bancare.

Fondurile necesare pentru acoperirea mijloacelor circulante la unitățile de transport feroviar noi, se asigură în primul an de activitate, de la bugetul de stat, însă cu obligația restituirii acestora într-un termen de maximum 10 ani, din fondul mijloacelor circulante prin efectuarea de vărsăminte la fondul central al statului.

Creșterea anuală planificată a mijloacelor circulante totale se determină după aceleași reguli ca în industrie, acoperindu-se în limita unei cote (60% în anul 1980) din fondul mijloacelor circulante ce se constituie din beneficiile realizate în cadrul planului, diferența acoperindu-se din credite bancare.

Ținînd seama de importanța combustibililor și lubrifianților pentru buna desfășurare a activității unităților de transport feroviar, regionalele și depourile cu contabilitate proprie din cadrul acestora primesc din partea băncii credite, printr-un cont distinct de împrumut pentru aprovizionări cu combustibil (cărbune, produse petroliere) și materiale de uns, în limita planului de aprovizionare și a plafoanelor de credite aprobate.

10.2.4. Rezultatele financiare. Beneficiul și repartizarea lui

Ca urmare a desfășurării procesului de producție (actul de transport) și a celorlalte activități auxiliare, unitățile de transport feroviar obțin anumite rezultate financiare. Acestea sînt influențate, pe de o parte, de nivelul costului, iar, pe de altă parte, de veniturile încasate din activitatea desfășurată.

Cheltuielile necesare efectuării transporturilor poartă denumirea de cheltuieli de exploatare. În scopul calculării și analizei costului *cheltuielile de exploatare se împart, în mod convențional, în funcție de dependența lor față de volumul prestărilor, în cheltuieli fixe și cheltuieli variabile.*

Cheltuielile convenționale-fixe sînt acelea care au un caracter constant sau variază într-o măsură foarte redusă în funcție de volumul transporturilor și de distanță, iar cheltuielile variabile sînt acelea care variază în funcție de factorii arătați. Orice creștere a volumului de transport determină o diminuare a costului deoarece cheltuielile fixe se raportează la un volum mai mare de prestații. În categoria cheltuielilor convențional-fixe se includ cheltuielile de întreținere a căii, cheltuieli cu amortizarea fondurilor fixe, cheltuieli inițiale (formarea trenurilor) și finale (descompunerea trenurilor).

Comparativ cu industria, în transportul feroviar se remarcă ponderea apreciabilă a cheltuielilor fixe care ating pînă la 50—55% din totalul cheltuielilor.

Pentru reducerea costului, eforturile trebuie îndreptate în direcția creșterii productivității muncii (avînd în vedere ponderea însemnată a fondului de retribuție), folosirii cît mai complete a mijloacelor de transport (ținînd seama de greutatea specifică a amortizării în costuri) și spre realizarea de economii la consumul de combustibil.

Gruparea cheltuielilor de exploatare numai pe elemente primare, așa cum s-a arătat mai sus, nu este suficientă. O analiză mai profundă și mai completă a costului reclamă sistematizarea cheltuielilor pe capitole de cheltuieli, în funcție de felurile de activități care participă la efectuarea transporturilor (mișcare, tracțiune, revizii vagoane, întreținerea căii, reparații locomotive și vagoane etc.).

Ca și în alte ramuri ale economiei, este important să se stabilească costul pe unitatea de produs. În transportul feroviar se stabilește costul pe unitatea de produs a volumului prestărilor. Raportînd cheltuielile de exploatare la volumul transporturilor, exprimat în unități de măsură caracteristice fiecărui sector de activitate, se obține costul unitar al acestora. Astfel, în transportul de mărfuri se utilizează costul pe tona netă-km, în transportul de călători — costul pe 1 călător-km, iar pentru întreaga activitate de exploatare se calculează un indicator comun, costul pe tona-km convențională.

Drept criteriu de transformare a călătorilor-km în tone-km convenționale s-a luat raportul dintre costul unui călător-km și acela a unei tone nete-km care este aproximativ egal cu 1.

Pentru a se simplifica calculul, călătorii-km se înmulțesc cu coeficientul 1. Acest indicator, tona-km convențională, care este expresia producției totale, reprezintă de fapt indicatorul sintetic ce exprimă, generalizat, activitatea de transport pe întreaga rețea și pe regionale de căi ferate.

În planificarea costurilor și în urmărirea lui în cursul anului, pe trimestre, se folosesc numai prețul unitar pe tona-km convențională. Urmărirea și evidențierea costului pe cele două traficuri (marfă și călători) nu sînt posibile în timpul execuției planului, deoarece majoritatea cheltuielilor de exploatare (circa 80—85%) sînt cheltuieli comune care nu se pot repartiza direct pe traficuri.

Costul pe unitatea de măsură depinde, îndeosebi, pe distanța parcursă, de înzestrarea tehnică a căilor ferate și de volumul traficului. Cu cît distanța și traficul vor fi mai mari, cu atît costul pe unitatea de prestație

va fi mai mic, deoarece cheltuielile independente față de acești doi factori se vor raporta la un număr mai mare de unități.

Creșterea de la an la an a volumului prestațiilor, introducerea sistematică în procesul de exploatare a tehnicii noi, precum și îmbunătățirea indicatorilor tehnico-economici au determinat reducerea continuă a costului transporturilor.

Veniturile transportului feroviar provin din încasarea de la beneficiari a serviciilor prestate de unitățile de cale ferată pentru transportul de mărfuri, călători, bagaje, pentru trimiteri poștale etc.

Regionalele de cale ferată, în afara activității de bază, desfășoară și o activitate auxiliară în scopul creării condițiilor favorabile procesului de transport. Aceste activități sînt legate de activitatea proprie (venituri locale), vînzarea materialelor și ambalajelor, gospodăria de locuințe, activitatea de construcții, de expediție și camionaj etc. Veniturile obținute din aceste compartimente se evidențiază sub forma realizărilor din alte activități, de exemplu, așa-zisele venituri locale se realizează din gospodărirea stațiilor, chirii pentru linii de garaj, agenții de voiaj, penalități-amenzi pentru nerespectarea planului de transport etc.

Mergînd mai în adîncime, se poate arăta că, în activitatea de gospodărire a stațiilor, regionalele de cale ferată obțin venituri din taxa de peron, bagaje de mînă, chirii provenite din bunuri ale C.F.R., taxe de afișaj etc.

În cadrul veniturilor realizate de unitățile de transport feroviar, trebuie amintite și încasările din locații plătite de beneficiari pentru reținerea vagoanelor la operațiuni de încărcare-descărcare peste termenul prevăzut în tariful local de mărfuri.

Aceste încasări, deși se realizează de unitățile de cale ferată, se varsă în întregime la bugetul de stat, procedeu ce se justifică numai parțial, ținînd seama de faptul că acestor locații le corespund pierderi pe care, efectiv, le înregistrează transportul feroviar datorită imobilizării vagoanelor.

Încasările din activități comune se redistribuie de către Departamentul căilor ferate (Direcția plan economic și financiar, prin Direcția de control a veniturilor) în funcție de prestațiile realizate, în timp ce veniturile locale se cuvin în întregime regionalei pe teritoriul căreia s-au realizat și se folosesc pentru acțiuni proprii, în afara cheltuielilor prevăzute în planul costurilor.

În ceea ce privește tehnica de lucru, spre deosebire de încasările obținute din prestații comune, care se centralizează la D.C.V., veniturile locale nu sînt supuse centralizării, ele fiind reținute în întregime de regionalele care le-au încasat.

Volumul încasărilor realizate de unitățile de transport feroviar pentru prestările lor este stabilit prin tarife.

Tarifele sînt stabilite în așa fel încît să fie asigurată rentabilitatea întregului complex de unități din cadrul transportului, chiar dacă din considerente de politică de prețuri, nu se realizează în toate cazurile recuperarea cheltuielilor efectuate. Prețul unui bilet de tren pentru persoane, cît și taxele pentru transportul de mărfuri sînt identice pe aceeași distanță, deși costul pe călător-km, respectiv pe tona-km diferă de la o regiune la alta. Se precizează, ținînd seama de necesitatea respectării de către

unităţile de transport feroviar a principiilor autogestiunii economico-financiare, că limita inferioară a tarifelor este costul prestaţiilor.

În traficul de marfă, veniturile au la bază taxele care se realizează potrivit tarifului de mărfuri, la stabilirea căruia se ţine seama de circulaţia mărfurilor, de categoriile de mărfuri, de distanţa medie de transport şi de alţi factori.

La baza aşezării tarifelor pentru transportul de mărfuri se află o serie de principii, dintre care cele mai importante sînt următoarele :

1. Realizarea unei juste corelaţii între cost şi tarif în sensul că, de regulă, prin tarife se recuperează cheltuielile de muncă vie şi materializată avansate şi se obţine şi venit net.

2. Încadrarea corectă a mărfurilor pe tarife : la stabilirea tarifelor diferenţiate pe categorii de mărfuri se are în vedere importanţa economică a diferitelor mărfuri, natura lor, condiţiile de transport etc.

În cazul mărfurilor importante pentru economia naţională, care au o valoare mică pe unitatea de măsură (kg, tonă etc.), s-au stabilit tarife minime pentru a stimula transportul acestor mărfuri pe calea ferată. In cazul mărfurilor cu valoare mai ridicată, pe unitatea de măsură, tariful depăşeşte într-o măsură mai mare costul, dar şi în această situaţie cheltuielile de transport nu reprezintă o sumă exagerată comparativ cu preţul mărfurilor.

3. Stimularea utilizării raţionale a sistemului unitar de transporturi (folosirea completă a capacităţilor de transport, folosirea mijloacelor de transport auto pe distanţe scurte, limitarea transporturilor pe distanţe lungi etc.).

Ţinînd seama de importanţa deosebită pe care o au tarifele practicate pentru transporturile de mărfuri, acestea au făcut obiectul măsurilor de reaşezare, aplicîndu-se de la 1 ianuarie 1974 noi tarife. De asemenea, în cadrul măsurilor de rentabilizare a ramurilor economiei naţionale, tarifele pentru transportul de călători au fost corectate în cursul anului 1978.

Planificarea veniturilor în transporturi reclamă o activitate complexă de analiză minuţioasă in vederea stabilirii factorilor ce-şi manifestă influenţa atît în anul de bază, cît şi în perioada de plan. În transporturi volumul veniturilor, atît din traficul de mărfuri cît şi din cel de călători, se determină pe baza venitului mediu care se află prin raportarea veniturilor realizate în anul de bază la volumul prestaţiilor din aceeaşi perioadă.

Pentru transportul de mărfuri, volumul planificat al prestărilor, exprimat în t-km, se înmulţeşte cu venitul mediu pe 1 t-km şi se stabilesc, în felul acesta, veniturile din traficul de marfă. Mărfurile care se transportă pe calea ferată sînt urmărite, statistic, ca volum de prestaţie pe 15 categorii importante.

În țara noastră se remarcă în prezent o creștere a ponderii mărfurilor cu tarif redus (mijloace de producție cu volum mare și valoare redusă), fenomen ce are drept efect scăderea de la o perioadă la alta a venitului mediu pe 1 t-km. De asemenea, trebuie să se țină seama de influența pe care o manifestă asupra veniturilor creșterea sau scăderea distanței medii de transport pe grupe de mărfuri sau pe total.

În traficul de călători, veniturile au la bază taxele care se realizează din transportul de persoane. În veniturile din traficul de călători se cuprind și veniturile din transportul de bagaje și mesagerii, pentru motivul că vagoanele destinate acestor genuri de transport sînt atașate la garniturile de călători. Taxele de călătorie se calculează în funcție de felul trenului (personal, accelerat, rapid etc.), clasa, distanța și ruta solicitată de călători, pe baza distanțelor kilometrice prevăzute în tarif. Tariful pentru transportul călătorilor are în vedere o degresivitate a taxelor pe măsura creșterii distanței de transport.

Planificarea veniturilor din transportul de pasageri are la bază, de asemenea, realizările din perioada precedentă și volumul prestărilor planificate pentru perioada de plan. Numărul de călători-km înmulțit cu venitul mediu pe 1 călător-km permite stabilirea volumului încasărilor din perioada de plan.

La planificarea veniturilor din traficul de călători trebuie să se aibă în vedere o serie de factori care pot determina influențe în perioada de plan, și anume : modificarea unor tarife, creșterea sau diminuarea distanței medii de transport, schimbarea felului unor trenuri, a claselor de călători etc.

În urma activității economice pe care o desfășoară, unitățile de transport feroviar obțin anumite rezultate financiare. Formele pe care le îmbracă venitul net creat în această ramură sînt beneficiul și impozitul pe circulația mărfurilor. *Beneficiul reprezintă diferența dintre volumul prestațiilor, exprimate la preț de tarif mai puțin impozitul pe circulația mărfurilor, și volumul cheltuielilor de exploatare.*

Planificarea beneficiului în transportul feroviar se face pe baza calculului direct, ținînd seama de volumul de transporturi, de veniturile medii și de reducerea costului.

Beneficiul se realizează la activitatea de bază (de transport) și la alte activități (venituri locale, expediții-camionaj, construcții etc.). La aceste alte activități se planifică impozit pe circulația mărfurilor, ținînd seama de așezarea acestuia în prețuri și tarife.

Repartiția beneficiului se face după același sistem practicat în întreprinderile industriale, efectuîndu-se prelevări pentru anumite nevoi ale regionalelor de cale ferată și la buget sub formă de vărsăminte din beneficiu.

10.2.5. Planificarea financiară a transportului feroviar

Ținînd seama de direcțiile principale prevăzute în planul economiei naționale cu privire la dezvoltarea transporturilor, a volumului prestațiilor și a capacităților de transport, în concordanță cu nevoile de transport ale economiei și ale populației, Departamentul căilor ferate elaborează pentru transportul feroviar planul său referitor la activitatea de transport, investiții, progres-tehnic, aprovizionare, retribuirea muncii și latura financiară a întregii activități.

Latura financiară a activității de transport se planifică prin elaborarea unui sistem de bugete de venituri și cheltuieli, care diferă în ceea ce privește conținutul și sfera indicatorilor financiari, în funcție de unitățile la care se elaborează (vezi fig. 10.3).

Astfel, unitățile de bază fără autogestiune economico-financiară din cadrul regionalelor de cale ferată (stații, secții de întreținere, revizii vagoane, ateliere de zonă etc.) elaborează bugetele de venituri și cheltuieli denumite în practică „Tehprofinplanuri", care cuprind cheltuielile de exploatare necesare realizării indicatorilor reprezentativi ai prestației ramurii de activitate (tone-km convenționale pentru ramura mișcare, locomotive-km convenționale pentru ramura tracțiune etc.).

Unitățile de bază cu autogestiune economico-financiară internă (cariere-balastiere, uzine, secții de construcții, prefabricate etc.) întocmesc bugete de venituri și cheltuieli cu conținut redus, cuprinzînd numai indicatorii financiari mai importanți.

Unitățile cu autogestiune economico-financiară completă (regionalele de căi ferate) elaborează bugete de venituri și cheltuieli individuale-complete, cu toate anexele necesare fundamentării indicatorilor financiari.

Unitățile centrale de specialitate (mișcare, tracțiune etc.) și cele funcționale (plan-finanțe, personal-învățămînt, control financiar etc.), finanțate de la bugetul de stat, întocmesc bugete de venituri și cheltuieli care au la bază cadrul comun al clasificației bugetare pentru instituțiile bugetare.

În sfîrșit, Departamentul căilor ferate ca organ central care conduce, îndrumă și controlează întreg transportul feroviar prin Direcția de plan economic și financiar, întocmește un buget de venituri și cheltuieli centralizator.

Planificarea financiară pe baza bugetelor de venituri și cheltuieli și a celorlalte planuri financiare, care au un rol auxiliar, se desfășoară în prima etapă, cu ocazia elaborării proiectului de buget de stat, la nivelul Departamentului căilor ferate — Direcția plan economic și financiar. Această direcție întocmește proiectul bugetului de venituri și cheltuieli pe întreg complexul feroviar în corelație cu proiectul de plan de transport

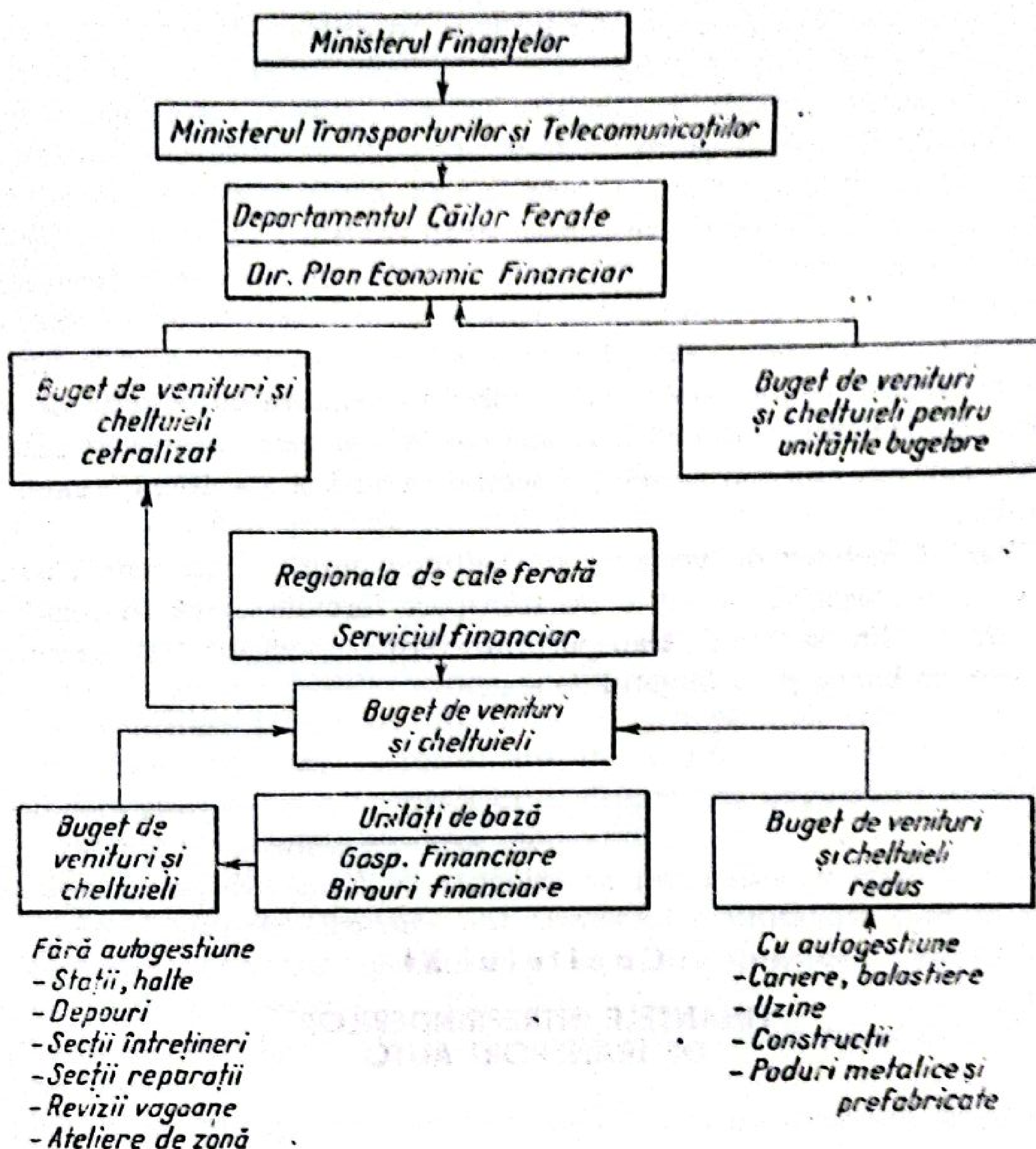

Fig. 10.3. Sistemul bugetelor de venituri şi cheltuieli în transportul feroviar

şi cu celelalte secţiuni de plan economic. În vederea întocmirii bugetului de venituri şi cheltuieli, în această etapă Direcţia plan economic financiar solicită de la unităţile în subordine, în vederea fundamentării propunerilor, o serie de date care nu pot fi stabilite la nivel central (date referitoare la normativele de mijloace circulante, mobilizări şi imobilizări la lucrări de investiţii etc.).

După adoptarea bugetului de stat şi aprobarea bugetului de venituri şi cheltuieli centralizat, Departamentul căilor ferate prin Direcţia plan economic financiar transmite sarcinile de ordin financiar pentru regionalele de cale ferată, care întocmesc bugetele de venituri şi cheltuieli complete.

La Departamentul căilor ferate, pe baza bugetelor de venituri şi cheltuieli ale regionalelor, se întocmeşte un buget de venituri şi cheltuieli centralizat pentru ramura exploatare. Tot aici, pentru întreţinerea unităţilor centrale finanţate de la bugetul de stat, se întocmesc bugete de venituri şi cheltuieli finanţate prin partea corespunzătoare a cadrului general al clasificaţiei bugetare (administraţia de stat).

Schema din figura 10.3 înfăţişează unităţile de transport feroviar şi bugetele de venituri şi cheltuieli pe care le întocmesc, precum şi corelaţia ce există între aceste unităţi şi planurile lor financiare, pînă la nivelul Departamentului căilor ferate care realizează legătura cu bugetul de stat.

Particularităţile planificării financiare în transportul feroviar rezultă, în principal, din obiectul activităţii acestei ramuri şi specificul organizării unităţilor.

Pe baza bugetelor de venituri şi cheltuieli amintite, în cadrul activităţii ce o desfăşoară, unităţile de transport feroviar intră în relaţii cu alte unităţi din sistemul transportului feroviar, cu unităţi economice socialiste, cu banca şi cu bugetul de stat.

Capitolul XI

FINANŢELE ÎNTREPRINDERILOR DE TRANSPORT AUTO

Transportul auto este o ramură a transporturilor care a cunoscut o puternică dezvoltare în anii construcţiei socialiste din ţara noastră.

În aceşti ani a fost creată industria proprie de autocamioane, s-a realizat producţia de mijloace de transport auto cu performanţe tehnice şi economice ridicate, a avut loc concentrarea transportului auto în întreprinderi puternice, asigurîndu-se o folosire mai bună a parcului şi reducerea costului prestaţiilor în acest sector de activitate.

De asemenea, acţiunea de concentrare a autovehiculelor în parcul naţional aflat în subordinea Ministerului Transporturilor şi Telecomunicaţiilor şi lichidarea, în bună măsură, a dispersării mijloacelor de transport aflate în dotarea întreprinderilor, instituţiilor, departamentelor etc., au avut drept efect o serie de rezultate pozitive de ordin economic şi financiar.

Dintre toate ramurile de transport, în ultimii ani, transportul auto s-a dezvoltat într-un ritm mai rapid decît calea ferată, navigaţia pe apă

sau aviaţia. Indicatorii superiori realizaţi de transportul auto, de la an la an, atît ca tone, cît şi ca tone-km transportate, oglindesc avantajele pe care le oferă acest mijloc de transport pe anumite distanţe, precum şi creşterea bazei tehnice, ca urmare a dezvoltării industriei proprii de automobile.

Corespunzător prevederilor documentelor Congresului al XII-lea al P.C.R. o dezvoltare continuă cunosc transporturile auto în actualul plan cincinal (1981—1985). Transportul de mărfuri va creşte în 1985 cu 11—13% faţă de anul 1980, fiind orientat spre distanţele mici. Parcul auto de folosinţă generală va fi dotat cu mijloace de transport auto pe diferite tipuri, se va lărgi parcul de autovehicule de mare tonaj specializate în funcţie de natura mărfurilor transportate. În atenţia statului nostru, în perioada actuală, se află şi dezvoltarea transporturilor auto interurbane de călători prin extinderea traseelor şi îmbunătăţirea servirii pe cele existente.

După cum s-a arătat, în transporturile auto ritmul de creştere a fost mai rapid faţă de celelalte ramuri de transport, datorită caracteristicilor sale în exploatare şi anume : viteză mare de deplasare, efectuarea transportului fără cheltuieli suplimentare de manipulare, putere mare de pătrundere spre locurile de încărcare şi descărcare, exploatare lesnicioasă, organizarea mai uşoară a traseelor etc.

Ţinînd seama de faptul că organizarea finanţelor în transportul auto este strîns legată de structura organizatorică a unităţilor care se ocupă de acest domeniu al transporturilor, în studierea finanţelor unităţilor este necesar să se pornească de la organizarea lor.

În schema din figura 11.1 se prezintă organizarea transportului auto cu parc public.

Centrala de transporturi auto din cadrul Departamentului transporturilor auto, navale şi aeriene are sarcina de a coordona, îndruma şi controla activitatea transportului auto de mărfuri, călători, mesagerii-coletărie şi asistenţă tehnică a întregului parc auto socialist. Unităţile de bază cu autogestiune economico-financiară sînt întreprinderile de transport auto (I.T.A.), care au ca sarcină satisfacerea nevoilor de transport ale economiei naţionale şi ale populaţiei din zona teritorial-administrativă în care activează.

În vederea aplicării metodelor de finanţare şi creditare şi, în general, în organizarea întregii economii băneşti, se ţine seama de faptul că în transportul auto de servire generală, unităţile cu autogestiune economico-financiară sînt întreprinderile de transport auto, iar autobazele sînt subunităţi operative ale acestora.

Autobazele prestează servicii — transportul de mărfuri, de călători, de mesagerie şi coletărie etc., — pentru care întocmesc documentele

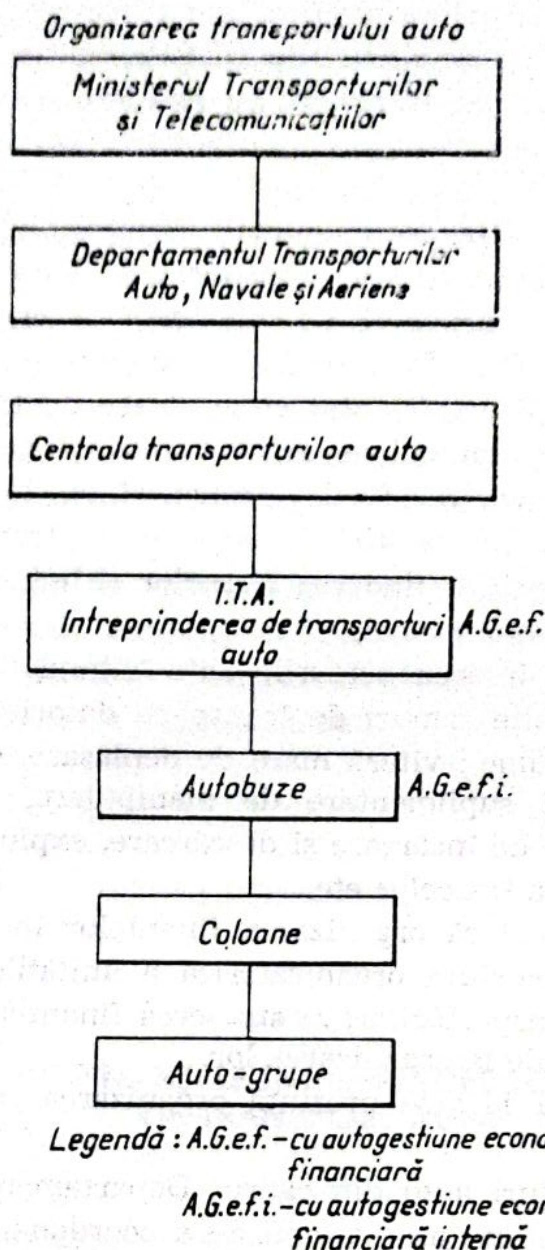

Fig. 11.1. Organigrama transporturilor auto

corespunzătoare încasînd valoarea scrisorilor de transport-talon, cecurile de decontare etc. Pe de altă parte, cheltuielile de exploatare se efectuează atît de I.T.A. cît și de autobaze la care se constituie fond de amortizare pe destinații conform prevederilor legale.

11.1. ORGANIZAREA FINANCIARĂ A FONDURILOR FIXE

Pe măsura creșterii continue, de la an la an, a sarcinilor de transport executate cu mijloace auto, statul socialist a asigurat baza tehnică corespunzătoare, alocînd fonduri importante pentru crearea sau achiziționarea

de noi fonduri fixe, precum și pentru reconstituirea, modernizarea, dezvoltarea și înlocuirea celor existente, într-un cuvînt, pentru investiții.

Sistemul actual de planificare, finanțare și decontare a investițiilor utilizat de către întreprinderile de transport auto are la bază aceleași principii și aceeași metodologie, cunoscute de la finanțele industriei. Există însă unele particularități.

Investițiile finanțate din fondul centralizat și din fondul propriu de dezvoltare pentru sectorul transportului auto sînt acele investiții aprobate prin planul național unic și care se defalcă de Centrala transporturilor auto pe întreprinderi, prin lista de titluri și lista acțiunilor de investiții.

Lista de titluri cuprinde obiectivele prevăzute în planul național unic de dezvoltare economico-socială, iar lista acțiunilor de investiții se referă la volumul total al investițiilor, defalcat pe grupe de acțiuni, principalele capacități de transport și de întreținere, modul de execuție și de achiziție, termenele de dare în funcțiune etc.

Ca o particularitate pentru transportul auto, în domeniul investițiilor, este faptul că organul ierarhic superior realizează contractarea și decontarea centralizată a costului mijloacelor de transport din fondurile de investiții (autocamioane, autobasculante, remorci etc.). Prin folosirea acestui sistem se simplifică și se rezolvă mai operativ perfectarea contractelor și decontările cu uzinele, care furnizează în mod curent un număr mare de fonduri fixe.

Investițiile realizate din fondul propriu de dezvoltare economică, în sectorul auto, se finanțează din sursele constituite în acest scop și formate din amortismente, beneficii, sume realizate din lichidarea fondurilor fixe, mobilizarea resurselor interne, economii la lucrări executate în regie etc. Din alocații de la buget se finanțează lucrări de investiții la unități nou înființate, precum și dezvoltări importante și privesc lucrări de extindere, modernizări, reamenajări, reutilări etc.

În ultimii ani în afara construcțiilor și procurării mijloacelor de transport, prevăzute în planurile de investiții, întreprinderile de transport auto folosesc într-o măsură tot mai mare credite bancare. Acestea își dovedesc pe deplin eficiența în realizarea lucrărilor legate de mecanizarea operațiunilor de întreținere (spălare, gresare etc.) și reparare a parcului într-un timp mai scurt, reducîndu-se în mod simțitor imobilizarea autovehiculelor.

Pentru îndeplinirea planului de transport, întreprinderile de transport auto sînt dotate cu fondurile fixe necesare, formate din clădiri, construcții etc. și mijloace de transport. Deci, structura fondurilor fixe cuprinde, pe lîngă fondurile fixe care se întîlnesc și în alte ramuri economice, și fonduri fixe specifice, cum sînt autocamioanele, autobasculantele, auto-

cisternele, autobuzele etc. Această particularitate a fondurilor fixe aflate la dispoziția întreprinderilor de transport auto se oglindește și în sistemul de amortizare a fondurilor fixe, care se grupează, din acest punct de vedere, în două categorii. În prima categorie se includ mijloacele de transport auto (autocamioane, autobuze etc.), care se amortizează pe baza unui sistem propriu sectorului auto și anume pe baza parcursului exprimat în kilometri echivalenți. A doua categorie o constituie fondurile fixe comune și celorlalte ramuri economice, la care amortizarea se stabilește prin aplicarea normelor de amortizare asupra valorii de inventar a fondurilor fixe.

În această situație, organizarea amortizării fondurilor fixe, lucrările de planificare și de urmărire a realizărilor vor evidenția separat aceste două categorii de fonduri fixe.

În transportul auto uzura efectivă a autovehiculelor se află în strînsă dependență de intensitatea folosirii lor în procesul de transport, fapt pentru care sistemul de amortizare trebuie stabilit în funcție de anumiți indicatori tehnico-economici, care să reflecte cît mai aproape de realitate utilizarea intensivă a mijloacelor de transport.

Sistemul de calcul al amortizării pe baza normelor stabilite în funcție de valoarea de inventar și de durata de serviciu a fondurilor fixe nu poate fi folosit cu eficiență în acest sector deoarece, în cazul exploatării intensive a parcului de autovehicule, are loc, frecvent, scurtarea duratei planificate de funcționare și, implicit, neamortizarea completă a mijloacelor de transport.

În plus, nivelul aproape egal al amortismentului pe trimestre, ca urmare a aplicării normelor de amortizare asupra valorii de inventar a autovehiculelor are drept efect majorarea nejustificată a costului unitar în trimestrul cu activitate mai redusă.

Ținînd seama de cele de mai sus, este recomandabil ca mijloacele de transport care fac parte din parcul public să fie amortizate în funcție de kilometrii parcurși.

Astfel, parcul auto de servire generală (autobuze, autocamioane etc.) aflat în dotarea I.T.A., precum și cel aflat în administrarea întreprinderilor etc., se amortizează după formula :

$$A = \frac{V \times P \times N}{100} \qquad (11.1$$

în care :

V reprezintă valoarea de inventar medie a unui autovehicul ;

P — parcursul planificat anual exprimat în mii km echivalenți, aferent întreg parcului auto care are aceeași valoare de inventar medie pe un autovehicul ;

N — norma de amortizare pentru un parcurs de 1 000 km.

În vederea simplificării calculelor, valoarea utilizată pentru planificarea amortizării este valoarea de inventar medie a unui autovehicul, care se determină prin împărţirea sumei valorilor de inventar a mijloacelor de transport auto care au aceeaşi normă de amortizare şi valori de inventar (cu o variaţie, între minimum şi maximum, de cel mult 10%) la numărul de autovehicule pentru care se fac calculele.

Pentru a determina parcursul planificat anual (P) exprimat în mii kilometri echivalenţi, corespunzător parcului auto care are aceeaşi valoare de inventar medie pe un autovehicul, se folosesc date de plan privind parcul mediu, coeficientul de utilizare a parcului, parcursul zilnic şi coeficienţii de transformare pentru starea drumurilor, tractarea remorcilor etc.

Prin kilometru echivalent al unui automobil se înţelege un kilometru convenţional care ţine seama de solicitarea motorului şi a celorlalte agregate auto în exploatare, în funcţie de starea drumurilor, tractarea remorcilor, acţionarea în timpul staţionărilor a unor instalaţii speciale (autobasculante, automacarale etc.), de opririle în staţiile de pe traseu — pentru autobuzele urbane etc. Parcursul în kilometri echivalenţi se stabileşte prin înmulţirea parcursului planificat în kilometri efectivi cu coeficienţii de transformare pentru categoria drumurilor (0,9—1,6), pentru tractarea remorcilor (1,05—1,20) etc. Coeficienţii de corectare pentru starea drumurilor se stabilesc de Consiliile populare judeţene şi aplicarea lor este necesară pentru corelarea condiţiilor reale de circulaţie ale automobilelor cu solicitările tehnice ale acestora in exploatare, asigurîndu-se normarea corectă a consumurilor specifice de materiale şi stabilirea necesarului de mijloace de întreţinere şi reparaţii.

Amortizarea calculată pe grupe de valori medii, la autovehiculele din parcul public, se repartizează anual pe fiecare în parte, în raport cu kilometrii echivalenţi parcurşi de autovehiculul respectiv. Amortizarea se calculează de la data punerii în funcţiune a fondurilor fixe şi pînă la recuperarea integrală a valorii de inventar a acestora, sau altfel spus, pînă la momentul expirării duratei normate de serviciu. Ca atare, amortizarea autovehiculelor în exploatare se calculează în funcţie de norma de amortizare aferentă şi de kilometrii echivalenţi parcurşi de autovehiculul respectiv.

La fel ca şi în industrie, şi în transporturi, implicit în transportul auto, s-a adoptat procedeul calculului simplificat al amortizării folosind norma unică de amortizare.

Norma unică de amortizare în lei pentru un parcurs de 1000 km se foloseşte la determinarea amortizării lunare şi se calculează prin raportarea totalului fondului de amortizare anual la totalul parcursului planificat în mii km, pe baza formulei :

$$Np = \frac{tA}{Pt}, \tag{11.2}$$

în care :

Np reprezintă norma unică de amortizare în lei pentru un parcurs planificat de 1000 km ;

tA — totalul fondului de amortizare anual ;

Pt — totalul parcursului planificat în mii km.

Întreprinderea de transport auto calculează lunar pentru mijloacele lor de transport amortizarea efectiv datorată în funcție de parcursul efectuat în cursul lunii de întregul parc auto și de norma unică de amortizare în lei pentru un parcurs planificat de 1000 km pe baza formulei :

$$A = Pr \times Np \qquad (11.3)$$

în care :

Pr reprezintă parcursul realizat în mii kilometri echivalenți de toate mijloacele de transport auto din parcul public.

Vărsarea amortizării se face chenzinal la unitatea bancară care finanțează lucrările de investiții, în proporție de 1/6 din suma prevăzută în planul de amortizare. Diferențele ce apar între amortizarea vărsată conform planului se virează sau se compensează odată cu vărsămîntul efectuat la chenzina imediat următoare.

Din cele arătate mai sus se desprinde faptul că sistemul de amortizare a fondurilor fixe specifice în sectorul auto asigură utilizarea mai eficientă a mijloacelor de transport, prin recuperarea valorii acestora într-un termen care ține seama de folosirea intensivă a parcului auto și de ritmul actual al progresului tehnic ce imprimă, la termene tot mai scurte, amprenta uzurii morale asupra mijloacelor de producție.

11.2. PARTICULARITĂȚI ALE NORMĂRII ȘI FINANȚĂRII MIJLOACELOR CIRCULANTE

Pentru îndeplinirea sarcinilor ce le revin, întreprinderile de transport auto, în afara fondurilor fixe, sînt dotate și cu mijloace circulante. Ca urmare a activității specifice a transporturilor, de deplasare a mărfurilor și a persoanelor în spațiu și în timp, și nu de producerea de bunuri materiale, în structura mijloacelor circulante nu vom întîlni unele elemente cunoscute din industrie, cum ar fi, de exemplu, materiile prime, producția neterminată, produsele finite etc.

Normativul total al mijloacelor circulante cuprinde următoarele elemente cu ponderile menționate : materiale 2%, carburanți 7%, piese de schimb 70%, cauciucuri 8%, obiecte de inventar 3%, echipament și materiale de protecție 2%, uniforme 2% și mijloace în decontare 6%. Acest din urmă element este specific pentru întreprinderile de transport auto. De asemenea, unele elemente întîlnite și în alte ramuri economice au o pondere mai importantă în transportul auto (piesele de schimb, carburanții și lubrifianții, cauciucurile).

Stabilirea nivelului planificat al mijloacelor circulante pe bază de normative și finanțarea acestora se fac după același sistem aplicat în prezent în industrie.

La toate elementele, cu excepția mijloacelor circulante în decontare, stabilirea normativelor se face, în cazul cînd se utilizează metoda anali-

tică, pe baza cheltuielilor medii zilnice şi a unor norme în zile, stabilite în mod diferenţiat pe elemente.

Ca o particularitate pentru stocurile de benzină auto, în vederea executării la timp, în mod ritmic şi fără întrerupere a transporturilor, se admite ca stocul pentru rezerva curentă să fie finanţat în proporţie de 100% ; de asemenea, pentru prevenirea staţionării parcului de autovehicule din cauza defecţiunilor în asigurarea cu carburanţi, ca şi pentru păstrarea intactă a rezervei de siguranţă la toate autobazele din cadrul I.T.A., s-a admis, ca excepţie, ca timpul pentru stocul de siguranţă să fie superior intervalului între două aprovizionări.

O metodă specifică de stabilire a normativului se aplică în cazul mijloacelor în decontare. Normativul pentru mijloacele circulante în curs de decontare, la întreprinderile de transport auto, se calculează pentru activitatea de transporturi de mărfuri, ţinînd seama de necesitatea acoperirii cheltuielilor în perioadele în care fondurile sînt imobilizate şi anume :

a) pentru perioada medie de la data efectuării transportului şi pînă la data întocmirii documentelor de taxare ;

b) pentru perioada circuitului bancar al documentelor de la unitatea bancară ce deserveşte autobaza, la unitatea bancară ce deserveşte întreprinderea de transporturi auto, pentru transmiterea sumelor aflate în subcontul de disponibilităţi al autobazei în contul întreprinderii.

Ţinînd seama de aceste două perioade de imobilizare, normativul mijloacelor circulante în curs de decontare se calculează folosind următoarele formulte :

$$1.\ Nd = \frac{V\ transp.}{90} \times Nz \qquad (11.4)$$

în care :

Nd reprezintă normativul mijloacelor circulante în curs de decontare ;
Vtransp. = costul total trimestrial al transporturilor ;
Nz = durata în medie în zile de la data executării transportului pînă la data taxării ;

$$2.\ Nd = \frac{V\ încasări}{90} \times Nz \qquad (11.5)$$

în care :

Nd reprezintă normativul mijloacelor circulante în curs de decontare ;
V încasări = volumul total trimestrial al încasărilor din activitatea de transporturi şi alte activităţi, mai puţin cheltuielile ce se efectuează de către autobază ;
Nz = durata în medie în zile a circuitului documentelor bancare.

Necesarul total de mijloace circulante se stabileşte pentru finele anului de bază şi finele anului de plan.

De exemplu, nivelul total al mijloacelor circulante la sfîrşitul anului de bază este egal cu fondul propriu existent la 1 I a anului respectiv, la care se adaugă beneficiile prevăzute a se repartiza în acel an pentru

acoperirea mijloacelor circulante, nivelul planificat al pasivelor stabile prevăzute pentru finele anului, în sfîrşit, planul creditelor bancare aprobate pentru aceeaşi perioadă.

Creşterea anuală a mijloacelor circulante la unităţile în funcţiune se determină ca diferenţă între totalul mijloacelor circulante planificate la sfîrşitul anului de bază şi a celui de plan.

Necesarul total de mijloace circulante se acoperă din fondul mijloacelor circulante, beneficiul pentru fondul mijloacelor circulante, surse asimilate fondurilor proprii pentru mijloacele circulante (pasivele stabile), surse atrase peste pasivele stabile, în sfîrşit creditele bancare.

La întreprinderile de transport auto nou înfiinţate normativul total se acoperă din alocaţiile de la buget cu obligaţia restituirii sumelor primite în primul an de activitate.

La întreprinderile de transport auto în funcţiune creşterea de mijloace circulante se acoperă în parte (în limita unei cote stabilite anual) din fondul mijloacelor circulante constituit din beneficiile realizate în cadrul planului, iar altă parte din creditele bancare.

11.3. REZULTATELE FINANCIARE ŞI PLANIFICAREA FINANCIARA

Întreprinderile de transport auto (I.T.A.), la fel ca unităţile economice din celelalte ramuri de transport, pentru planificarea activităţii folosesc indicatori specifici ca tone-km, călători-km, tone-km convenţionale, tone expediate, călători îmbarcaţi, distanţa medie de transport etc.

În privinţa transportului de mărfuri se utilizează ca indicatori de bază sau ca unităţi de măsură a activităţii :

— cantitatea de mărfuri transportată, măsurată în tone şi

— volumul prestaţiilor, măsurat în tone-kilometri.

Ţinînd seama de interesele generale ale economiei este raţional ca unui volum de mărfuri cît mai mare să-i corespundă un volum de prestaţii cît mai mic. Această corelaţie este necesară deoarece numai volumul de mărfuri transportat constituie elementul pozitiv al procesului de circulaţie al bunurilor.

Prestaţiile exprimate în tone-kilometri reprezintă un indicator legat de lucrul mecanic executat sau de energia consumată pentru deplasarea unei cantităţi de mărfuri dintr-un loc în altul. Pentru acelaşi volum de mărfuri consumul de muncă vie şi materializată (prestaţiile), este cu atît mai mare cu cît transportul se execută pe o distanţă mai lungă. Consumul mai mare de energie pentru deplasarea pe o distanţă mai mare a aceluiaşi volum de marfă înseamnă însă şi un cost mai mare al transportului, implicit scumpirea mărfii. Pentru aceste considerente, în economia socialistă o preocupare însemnată o constituie reducerea distanţelor de transport prin amplasarea raţională a unităţilor productive în apropierea surselor de aprovizionare cu materii prime sau a locurilor de consum al mărfurilor.

Distanţele economice în transportul auto sînt distanţele de transport mici ; distanţa medie de transport în acest sector se situează între 10 şi

20 km, pe distanţe mari costul transporturilor auto depăşind pe cel al căii ferate sau al transportului fluvial.

Cu toate acestea, pe măsura îmbunătăţirii caracteristicilor tehnico-economice ale autovehiculelor, a apariţiei mijloacelor auto de mare capacitate (tractoare cu şa, cu remorci şi semiremorci) şi datorită avantajelor specifice transportului auto, în ultima perioadă se observă tendinţa de efectuare a transportului cu aceste mijloace şi pe distanţe mai lungi.

Întreaga activitate de transport de mărfuri şi călători se exprimă în mod generalizat în tone-km convenţionale, obţinute prin transformarea numărului de călători-km şi tone-km pe baza raportului 1 călător-km = 0,18 tone-km.

Pentru stabilirea rezultatelor financiare este necesar ca în funcţie de sarcinile de plan privind volumul prestărilor, să se cunoască pe de o parte, cheltuielile de exploatare, iar pe de altă parte, veniturile ce se vor realiza din transportul de mărfuri şi călători.

Planificarea cheltuielilor de exploatare se face corespunzător structurii costului care cuprinde următoarele articole de calculaţie : carburanţi şi lubrifianţi, anvelope şi camere, materiale directe, remunerarea după muncă şi contribuţii pentru asigurări sociale, amortizare, cheltuieli de întreţinere şi reparaţii, cheltuieli comune ale secţiilor de producţie şi cheltuieli generale ale întreprinderii.

Ponderea mai mare revine remunerării după muncă şi contribuţiilor pentru asigurări sociale, amortizării, carburanţilor şi lubrifianţilor.

Pentru reducerea costului şi creşterea rentabilităţii, eforturile trebuie îndreptate în direcţia reducerii tuturor elementelor de cheltuieli, dar cu precădere spre creşterea productivităţii muncii, ţinînd seama de ponderea însemnată a fondului de retribuire, folosirea cît mai completă a mijloacelor de transport auto avînd în vedere greutatea specifică a amortizării inclusă în costuri şi realizarea de economii la consumul de carburanţi (benzină, motorină, uleiuri).

Analizînd structura costului observăm că el cuprinde elemente specifice pentru această ramură şi anume, cauciucuri, carburanţi şi lubrifianţi (benzină, motorină etc.), cheltuielile de întreţinere, reparaţii de mai multe categorii.

La cauciucuri (anvelope şi camere) planificarea cheltuielilor necesare se face pe baza parcursului planificat în mii kilometri, a numărului mediu de cauciucuri pe o maşină, pe baza normei de rulaj a unui cauciuc şi în funcţie de preţul cauciucurilor.

Norma de rulaj a anvelopelor reprezintă parcursul în kilometri efectivi de la darea în exploatare ca noi şi pînă la reşaparea sau casarea lor şi care, conform actelor normative, au următoarele valori (vezi tabelul 11.1).

Pentru a calcula volumul cheltuielilor necesare cu anvelopele şi camerele se foloseşte următoarea formulă :

$$\frac{Pp \times n \times p}{R} \qquad (11.6)$$

Tabelul 11.1

Normele de rulaj al anvelopelor auto

Nr. crt.	Grupa de automobile	Norma de rulaj al anvelopelor noi		Norma de rulaj al anvelopelor reparate pînă la casare
		pînă la reșapare	pînă la casare	
A	Autoturisme cu capacitate cilindrică de: — pînă la 2 000 cm^3 — de 4 000 cm^3 și peste	 27 000 29 000	 30 000 32 000	 15 000 16 000
B	Automobile destinate transportului de marfă cu capacitate nominală de transport de: — pînă la 1,5 tone; — de 3 pînă la 5 tone etc.	 30 000 38 000	 34 000 42 500	 17 000 21 500

unde :

Pp reprezintă parcursul planificat, în mii km ;
n — numărul mediu de cauciucuri pe o mașină ;
p — prețul cauciucurilor ;
R — rulajul mediu al unui cauciuc.

Din totalul cheltuielilor necesare, determinat după acest procedeu, trebuie să se scadă valoarea cauciucurilor cu care sînt echipate mașinile noi ce intră în dotare, în anul de plan, și care sînt plătite din fondurile de investiții.

La carburanți și lubrifianți (benzină, motorină, ulei etc.) volumul de cheltuieli necesare se stabilește pe baza sarcinilor de plan privind prestările pe baza consumului mediu normat și a prețului de aprovizionare.

Consumul mediu de combustibil reprezintă cantitatea specifică normată de combustibil, necesară unui automobil de o anumită marcă și tip, pentru a se putea parcurge o distanță de 100 kilometri pe un drum de categoria K (cuprins în limitele teritoriale ale localităților urbane-municipii, orașe).

La acest consum mediu se aplică coeficienți de corecție în raport cu condițiile specifice de exploatare (circulație în timpul iernii, în medii aglomerate, tractînd o remorcă încărcată sau în rodaj etc.).

Lucrările de întreținere și reparații la mașini. Pentru a asigura exploatarea parcului auto în condiții de siguranță a circulației, precum și realizarea de către acesta a normelor de parcurs, cu minimum de cheltuieli este necesar să se execute o serie de lucrări de prevenire și înlăturare a defecțiunilor tehnice.

Aceste lucrări sînt : controlul tehnic ; întreținerea ; reparațiile curente ; reparațiile capitale.

Reparațiile curente se execută oricînd apare necesitatea lor, iar controlul tehnic, întreținerea și reparațiile capitale se execută periodic, la

anumite termene sau la anumite parcursuri normate, exprimate în km echivalenţi.

Controlul tehnic constă în verificarea stării tehnice a autovehiculelor în scopul prevenirii defecţiunilor care ar putea periclita siguranţa circulaţiei, respectiv securitatea călătorilor, pietonilor şi bunurilor materiale care se transportă.

Întreţinerea cuprinde un ansamblu de lucrări care vizează prevenirea uzurilor anormale şi a defecţiunilor tehnice ce pot interveni în timpul exploatării şi constă din : îngrijirea zilnică (I Z), spălarea şi curăţirea generală (S), revizia tehnică de gradul I şi II (RT-1 şi RT-2) şi revizia tehnică sezonieră (RT-S). La toate aceste operaţiuni sînt stabilite normative pentru manoperă şi materiale, care permit planificarea corectă a cheltuielilor de exploatare.

Reparaţiile curente cuprind toate remedierile ce se efectuează la autovehicule în perioada de la introducerea lor în exploatare ca noi şi pînă la casare, cu excepţia reparaţiilor capitale. Imobilizarea unui automobil sau a unei remorci pentru executarea de reparaţii curente nu se face periodic — aşa cum se face în cazul lucrărilor de reparaţii capitale — ci ori de cîte ori se iveşte necesitatea acestor operaţii.

În cadrul reparaţiilor curente lucrările pot fi de volum redus, care se execută prin remedierea sau înlocuirea pieselor defecte fără demontarea de pe automobile a agregatelor, ansamblelor sau subansamble, şi lucrări de volum mediu sau mare care reclamă demontarea de pe automobile a anumitor piese şi agregate defecte şi remedierea sau înlocuirea lor cu altele noi sau reparate în prealabil.

Lucrările de întreţinere şi reparaţii curente se efectuează de către secţii de întreţinere şi reparaţii auto (S.I.R.A.) sau, acolo unde nu sînt organizate astfel de secţii, pe lîngă garajele autobazelor funcţionează ateliere de reparat subansamble auto, denumite A.R.A.

În costuri se includ direct şi sumele necesare reparaţiilor capitale la automobile care se efectuează de întreprinderi specializate — întreprinderi de reparaţii auto (I.R.A.) subordonate centralei industriale pentru reparaţii auto din cadrul Departamentului transporturilor auto, navale şi aeriene.

Prin reparaţia capitală a automobilelor se înţelege repararea tuturor părţilor componente la datele corespunzătoare realizării ciclurilor de exploatare prevăzute prin normative. Acestea nu reprezintă altceva decît norma de parcurs exprimată în kilometri echivalenţi de la introducerea în exploatare pînă la prima reparaţie capitală, între două reparaţii capitale succesive şi, în sfîrşit, de la ultima reparaţie capitală pînă la casare.

Autovehiculele pot fi introduse în reparaţii capitale chiar dacă nu au realizat normele de parcurs ale ciclurilor de exploatare, atunci cînd starea lor tehnică generală este necorespunzătoare iar cheltuielile necesare menţinerii lor în exploatare depăşesc cheltuielile normate.

Veniturile întreprinderilor de transport auto se planifică în funcţie de felul activităţii (transportul de mărfuri, călători, poştă-gări, asistenţă tehnică parc auto socialist etc.) şi de tarifele aplicate. Pentru transportul de mărfuri există mai multe categorii de tarife. Sistemul de taxare al mărfurilor cu mijloace auto se caracterizează printr-o diversitate de

tarife, datorită necesității așezării acestora corespunzător condițiilor proprii în care se desfășoară transportul auto.

Tariful unic, în vigoare la 1 ianuarie 1974, cuprinde următoarele tarife mai importante : tariful pe oră și kilometru, tariful pe autovehicul-kilometru, tariful pentru operații de expediții, tariful pentru transporturi de coletărie, tariful local, tarife speciale etc.

Cel mai frecvent utilizat este tariful pe oră și kilometru și el se aplică transporturilor efectuate in raza administrativ teritorială a localităților, transporturile de produse de carieră-balastieră, minereuri, produse forestiere, transporturilor în campaniile agricole de recoltare (cereale, paie, sfeclă, cartofi, struguri etc).

Tariful pe oră și kilometru are în structura sa două componente și anume : tariful pentru timpul de utilizare și tariful pentru parcursul efectuat în timpul de utilizare.

Elementele pe baza cărora se calculează tariful pe oră și kilometru sînt următoarele : felul mijlocului auto (autobasculante, autocamion, remorcă etc.), capacitatea de încărcare a mijlocului auto, schimbul de lucru în care este utilizat mijlocul auto, timpul de utilizare, parcursul executat etc. Tariful total pe oră și kilometru se determină prin adunarea sumei stabilite pentru timpul de utilizare a autovehiculului și suma corespunzătoare parcursului tarifabil.

Tariful pentru autovehicul-kilometru se aplică transporturilor efectuate între localități cu mijloace auto a căror capacitate este pusă la dispoziția exclusivă a expeditorului pentru cursa solicitată pe distanțe mai mari de 15 km.

Stabilirea tarifului (pe oră și kilometru sau pe autovehicul-kilometru) se face de către cărăuș după executarea transporturilor, utilizîndu-se tariful în a cărui sferă se încadrează trasportul, potrivit condițiilor efective în care a fost executat.

Întreprinderile de transport auto efectuează și transporturi de coletărie atît în trafic interurban, cît și în trafic local pentru preluări și distribuiri de colete în transporturi combinate cu calea ferată.

Tariful pentru coletărie auto în trafic interurban se aplică expedițiilor în greutate de 12 kg (sub această greutate transportul coletelor constituie monopol poștal) pînă la 2 500 kg, transportate între magaziile de coletărie ale unităților auto, predate și ridicate la magazii și în condiții care să permită efectuarea transportului colectiv.

Tariful auto local se aplică în relațiile între unitățile de expediție (ale căii ferate sau auto) și expeditori sau destinatari, pentru transportul coletăriei predate sau sosite și al mărfurilor ce se încarcă sau se descarcă în și din vagoane complete, între magazia sau stația de cale ferată și depozitele beneficiarilor situate în raza administrativ-teritorială a localității.

Întreprinderea de transport auto efectuează transporturi și cu taxi-camioane aplicîndu-se, în această situație, tarifele stabilite de aparatele de taxat cu care sînt înzestrate autovehiculele.

În sfîrșit, pentru transporturile de mărfuri cu mijloace auto se aplică, în anumite situații, tarife pentru operațiuni auxiliare și adiacente (dislocare, închirierea remorcilor, remorcare, magazinaj, folosirea instalațiilor

speciale etc.), precum şi tarife speciale pentru transporturile executate în condiţii deosebite de lucru sau cu mijloace auto cu amenajări sau instalaţii speciale (transporturi în zone forestiere, mărfuri explozibile, mărfuri negabaritice, regim rapid de transport etc.).

De mare utilitate se dovedeşte în planificarea veniturilor indicatorul „venitul mediu" realizat în perioada de bază în transportul de călători la 1 călător-km, iar în transportul de mărfuri la 1 t-km. Pentru calcularea acestui indicator se raportează volumul încasărilor pe fiecare fel de trafic la volumul activităţii exprimate în călători-km sau tone-km.

Desigur că venitul mediu astfel determinat nu se aplică în mod mecanic pentru perioada de plan ; este necesar să se ţină seama de dinamica din ultimii ani a acestui indicator, de influenţele noi ce se vor manifesta în perioada de plan (de exemplu, creşterea ponderii călătorilor transportaţi pe bază de tarife reduse, reducerea unor tarife la transporturile de mărfuri efectuate cu mijloace de mare capacitate, distanţe medii de transport, structura mărfurilor etc.).

Pentru perioada de plan, volumul veniturilor din transportul de călători şi mărfuri se determină prin înmulţirea prestaţiilor planificate cu venitul mediu corectat cu influenţele care se prevăd a acţiona în noile condiţii.

În funcţie de volumul veniturilor planificate, al cheltuielilor de exploatare şi al cotei de impozit se calculează beneficiul, procentul de rentabilitate şi impozitul pe circulaţia mărfurilor care se introduc în bugetul de venituri şi cheltuieli.

Venitul net îmbracă, prin urmare, şi în unităţile de transport auto forma beneficiului şi a impozitului pe circulaţia mărfurilor.

Beneficiul are acelaşi regim de repartizare ca şi în industrie, remarcîndu-se şi în acest sector creşterea rolului venitului net al întreprinderii prin afectarea unei părţi însemnate pentru nevoile producţiei, pentru investiţii şi pentru sporirea cointeresării materiale a lucrătorilor.

Impozitul pe circulaţia mărfurilor se planifică la transportul de mărfuri, călători şi poştă-găuri prin aplicarea unei cote procentuale asupra volumului de venituri impozabile anuale pe total sector auto. Pe întreprinderi şi pe trimestre, cota de impozit pe circulaţia mărfurilor se diferenţiază pentru a se asigura rentabilitatea normală tuturor unităţilor.

În privinţa creditării activităţii de producţie, Banca Naţională a R.S.R. acordă toate categoriile de credite (credite pentru aprovizionări, pe stocuri, nevoi temporare etc.) întreprinderilor de transport auto (I.T.A.).

Pe baza calculelor analitice privind amortizarea fondurilor fixe, a normării şi finanţării mijloacelor circulante, a investiţiilor, a creditelor, a realizării lor şi a repartizării rezultatelor financiare etc., întreprinderile de transport auto (I.T.A.) întocmesc bugete de venituri şi cheltuieli, cu anexele cunoscute.

În vederea stabilirii corelației cu bugetul de stat, se întocmește întîi un buget de venituri și cheltuieli centralizat de către Centrala de transporturi auto pentru toate întreprinderile de transport auto subordonate. Pe baza bugetului adoptat de Marea Adunare Națională, se defalcă indicatorii ce revin fiecărei întreprinderi, care au astfel posibilitatea să-și definitiveze bugetele de venituri și cheltuieli individuale întocmite între timp.

ÎNTREBĂRI ȘI EXERCIȚII

- Ce obiective sînt cuprinse în documentele Congresului al XII-lea în legătură cu dezvoltarea transporturilor în țara noastră în viitorul cincinal? În ce măsură aceste obiective influențează volumul și calitatea activității de transport feroviar și auto?
- Obiectivele prevăzute în documentele Congresului al XII-lea solicită investiții importante în domeniul transporturilor; cît de mari și din ce surse de finanțare se vor alimenta?
- În ce constă activitatea de transport în cadrul realizării produsului social? În ce măsură calitatea activității de transport influențează costul și calitatea produselor transportate?
- Cum se manifestă particularitățile tehnologice și de organizare în structura fondurilor fixe și circulante în cadrul transportului auto și feroviar? În ce măsură aceste particularități influențează modul de realizare a amortizării și finanțării investițiilor?
- Dezbateți și reprezentați grafic organizarea decontării veniturilor între unitățile transportului auto și între regionalele de cale ferată. Ce rol are, în aceste cazuri, normativul care se acordă pentru mijloacele bănești în decontare?
- De ce s-a adoptat metoda normelor valorice în cazul stabilirii normativului la piesele de schimb din transportul feroviar?
- Care este sistemul de tarife aplicat în transport și în ce măsură influențează rezultatele financiare ale unităților din domeniul respectiv?
- Care este principiul care stă la baza repartizării veniturilor pe regionalele de cale ferată?
- Stabiliți normativul pentru mijloace bănești în decontare în transportul feroviar, avînd în vedere datele: cheltuielile trimestriale: 118 mil.; 120 mil., 135 mil.; 131 mil.; amortizarea: 6 mil.; 7 mil.; 9 mil.; 9 mil.; norma în zile: 6 zile.
- Stabiliți normativul pentru mijloacele bănești în decontare în transportul auto, avînd datele: cheltuielile trimestriale: 138 mil.; cheltuielile realizate la autobaze: 78 mil.; durata decontării între autobaze și I.T.A.: 3 zile; durata medie în zilele de la data executării transportului pînă la data taxării: 4 zile.
- Dezbateți pe baza unui buget de venituri și cheltuieli al unei unități de transport deosebirile față de un buget de venituri și cheltuieli al unei întreprinderi industriale.

Capitolul XII

FINANȚELE ÎNTREPRINDERILOR AGRICOLE DE STAT (I.A.S.)

12.1. INFLUENȚA PARTICULARITĂȚILOR PRODUCȚIEI AGRICOLE ASUPRA FINANȚELOR ÎNTREPRINDERILOR AGRICOLE DE STAT

În țara noastră, agricultura, ca ramură de importanță vitală a producției materiale, aduce o contribuție de seamă la dezvoltarea echilibrată și armonioasă a economiei naționale, la creșterea nivelului de trai al populației. „După cum am mai subliniat și cu alte prilejuri — arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu — în țara noastră agricultura reprezintă o ramură de bază a economiei socialiste ; este limpede că fără o agricultură intensivă, modernă, de înaltă productivitate, organizată pe baza celor mai noi cuceriri ale științei, nu se poate asigura nici făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate, nici edificarea comunismului din patria noastră“ [1].

Un loc important în cadrul agriculturii și al economiei naționale îl dețin întreprindrile agricole de stat (I.A.S.), furnizori însemnați de produse agroalimentare, promotori ai progresului tehnic în agricultură și model de organizare științifică a producției.

Întrucît, între activitatea de producție și latura financiară a acesteia există o interdependență, organizarea finanțelor întreprinderilor agricole de stat este influențată de particularitățile producției agricole.

O trăsătură distinctivă a agriculturii constă în faptul că producția agricolă este legată nu numai de procese economice ci și de procesele biologice și de condițiile naturale care își pun amprenta asupra organizării întregii activități, inclusiv asupra celei financiare. Datorită condițiilor naturale specifice și a proceselor biologice, care imprimă caracterul sezonier al producției agricole, se întîlnește o anumită structură a mijloacelor de producție și o anumită metodologie de acoperire financiară a necesităților de fonduri.

În cadrul mijloacelor de producție folosite în I.A.S. trebuie amintite ca fiind specifice acestei ramuri : pămîntul, animalele și materiile și materialele de natură agricolă.

Pămîntul, în întreprinderile agricole, spre deosebire de cele industriale, nu reprezintă numai baza spațială de desfășurare a activității,

---

[1] Nicolae Ceaușescu. *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 4, București, Editura politică, 1970, p. 672.

ci funcționează ca principalul mijloc de producție. Ținind seama de faptul că el nu este rezultatul muncii omenești și, ca atare, se consideră că nu are valoare, nu necesită acoperire financiară. El nu se amortizează deoarece în cursul procesului de producție nu se uzează, ci dimpotrivă, printr-o folosire rațională și prin aplicarea cuceririlor științei și tehnicii moderne fertilitatea și, prin aceasta, valoarea sa de întrebuințare cresc. Excepții de la această regulă se intilnesc în situațiile cind, pe unele terenuri, se fac anumite investiții, de exemplu lucrări de îndiguiri, sisteme de irigații etc., care, prin ele însele, devin fonduri fixe — evidențiate cu valoarea la care au fost obținute în categoria construcțiilor speciale — și care se supun regimului obișnuit al fondurilor fixe, fiind amortizate pe durata lor de funcționare.

Actuala reglementare privind regimul financiar al pămintului, după opinia noastră, este susceptibilă de îmbunătățiri, de perfecționări. În condițiile actuale pămîntul nu mai poate fi privit ca un bun natural, necreat de munca omenească și de aici fără valoare. Terenurile agricole și silvice nu se mai prezintă astăzi în starea în care au fost dobindite de la natură, ci ele au încorporat de-a lungul anilor muncă omenească, investiții pentru conservarea, ameliorarea și întreținerea lor. Desigur că aceste acțiuni înseamnă cheltuieli, iar cheltuielile efectuate trebuie incluse în prețul produselor care se creează cu ajutorul pămîntului principalul mijloc de producție în agricultură.

De altfel, literatura de specialitate consemnează asemenea idei: „...pămîntul actual cedează în fapt (dar nu se contabilizează întotdeauna), valoare, deoarece el însuși are valoare“ [1]. Sintem de acord cu acest punct de vedere și apreciem ca juste și următoarele opinii: „A sosit timpul unei evaluări bănești realiste a terenurilor agricole și silvice, care să fie corect luată în considerație economicește în procesul reproducției lărgite și creșterii economice ca și în compararea mărimii și structurii prețului producției agricole din țară și de peste hotare“ [2].

Fără îndoială că evaluarea suprafețelor de teren va permite determinarea corectă a costurilor producției, a eficienței economice și rentabilității unităților agricole, totodată se creează condiții pentru constituirea unor fonduri bănești necesare conservării și ameliorării solurilor.

Ținînd seama de aceste cerințe în situația evaluării bănești a suprafețelor de teren, acestea se justifică a fi supuse regimului amortizării fondurilor fixe, în felul acesta creîndu-se condițiile luării în considerare a valorii economice a pămîntului.

În privința animalelor trebuie reținut faptul că în condițiile actuale de organizare a evidenței și finanțelor I.A.S., unele pot fi mijloace de muncă, cum este cazul animalelor de muncă și a celor de producție și reproducție; altele sînt obiecte ale muncii, de exemplu animalele tinere și de îngrășat; în sfîrșit animalele constituie produse finite în momentul cînd sînt livrate către beneficiari. De aici, se poate observa că în întreprinderile agricole de stat, pentru animale s-au adoptat în practică metode deosebite de organizare a finanțării în funcție de încadrarea lor în

[1] N. N. Constantinescu. *Economia protecției mediului natural*, București, 1976, Editura politică, pag. 258.

[2] Ibidem.

categoria fondurilor fixe sau a mijloacelor circulante. Ca atare, aceste particularități ale structurii fondurilor fixe și a mijloacelor circulante își manifestă influența asupra organizării operațiunilor legate de reproducția mijloacelor de producție — amortizarea, finanțarea investițiilor, normarea și finanțarea mijloacelor circulante, viteza de rotație a acestora etc.

In legătură cu regimul financiar al animalelor trebuie amintit faptul că I.A.S., la reformarea animalelor de producție și reproducție înregistrează pierderi, deoarece valoarea obținută în momentul sacrificării nu asigură recuperarea integrală a valorii de inventar. Pentru recuperarea acestor diferențe care, în fond, nu sînt altceva decît pierderi de mijloace circulante, întreprinderile primesc subvenții de la bugetul de stat pe baza planului de reformă a animalelor, orice depășire a sumelor ce urmează a fi primite din partea bugetului influențînd direct rezultatele financiare ale întreprinderii. Acest procedeu nu este cel mai indicat, nefiind în concordanță cu cerințele autogestiunii economico-financiare care impun ca întreprinderile să-și asigure din resursele proprii mijloacele necesare acoperirii diferențelor care apar, eventual, la lichidarea animalelor din cauza valorii mari de inventar, fiind vorba de animale de rasă cu calități productive deosebite. În acest sens, pentru a răspunde cerințelor autogestiunii economico-financiare ar fi recomandabil ca în perioada exploatării animalelor să se formeze o rezervă prin includerea unor cote de înlocuire în costul producției animale, pentru ca în momentul reformării să se evite necesitatea unor subvenții de la buget ; cu alte cuvinte, sistemul ce poate fi adoptat are în vedere recuperarea treptată a unei părți din valoarea animalelor, asemănător mecanismului amortizării. În cadrul mijloacelor de producție — ca element specific — trebuie menționate și materiile și materialele de natură agricolă (semințe, îngrășăminte naturale, furaje etc.), care pot avea ca proveniență producția proprie sau pot fi aprovizionate din afară, de la alte unități agricole. De acest lucru trebuie să se țină seama la fundamentarea planului de aprovizionare, la calcularea normativului de mijloace circulante și la acoperirea cu fonduri. Specific pentru producția acestor întreprinderi este faptul că majoritatea materialului biologic care se utilizează în I.A.S. pentru reluarea procesului de producție este produs chiar în întreprindere (semințe, material săditor, tineretul animal de prăsilă), lucru ce necesită o preocupare deosebită pentru obținerea lui în calitatea și cantitatea cerută de regulile agrozootehnice moderne. De asemenea, producția marfă agricolă, la cele mai multe din produse, este mai mică decît producția globală datorită tocmai acestor consumuri interne productive.

În orice moment, la întreprinderile agricole de stat vor exista rezerve de materii și materiale de proveniență agricolă, de la o recoltă la alta, întîi sub forma stocurilor de materiale, iar apoi sub forma producției neterminate. Datorită faptului că aceste rezerve au caracter permanent, rezultat din însăși specificul agriculturii, fondurile pentru acoperirea acestor valori se acordă sub forma mijloacelor proprii și nu a creditului bancar.

Altă particularitate a finanțelor întreprinderilor agricole de stat se datorește, așa cum s-a arătat, condițiilor naturale și proceselor biologice care imprimă producției agricole un caracter sezonier.

Faptul că timpul de muncă nu coincide cu timpul de producție are drept consecință lipsa de continuitate a procesului de muncă și a consumului de muncă vie și materializată. Astfel, cheltuielile de producție nu se efectuează în mod uniform în cursul anului, ci cu întreruperi și mai ales în anumite perioade, cînd se execută diferite munci cerute de agrotehnică și cînd sînt necesare fonduri mai mari, stocuri de producție, forță de muncă etc. Produsele nu se obțin ritmic, ci la anumite intervale, cînd mijloacele angajate treptat în producție se eliberează masiv în momentul recoltării. Toate acestea au influență asupra organizării mijloacelor circulante, asupra metodologiei de stabilire a normativelor și a sistemului de acoperire cu fonduri a acestora.

Pentru a se evita imobilizările de mijloace circulante proprii pe toată durata ciclului de producție — cu deosebire în ramurile producției vegetale — necesitățile din perioadele de vîrf se acoperă prin intervenția creditului bancar, iar pentru nevoile minime permanente se folosesc mijloace circulante proprii.

Tot datorită caracterului sezonier al producției și duratei relativ îndelungate a ciclului de producție, viteza de rotație a mijloacelor circulante este mai lentă decît în alte ramuri. Întrucît intervalul dintre efectuarea cheltuielilor de producție și recuperarea lor este mare, întreprinderile agricole de stat folosesc un volum mai însemnat de mijloace circulante care se află o perioadă îndelungată în stadiul producției (producția neterminată).

Specific pentru activitatea întreprinderilor agricole de stat este și organizarea lor teritorială ținînd seama de desfășurarea activității pe o suprafață mare, de situarea unor subunități (ferme, sectoare) departe de sediul întreprinderii, fapt ce necesită existența unor organe subordonate, precum și a organelor ierarhic superioare care coordonează întreaga activitate.

Ca urmare a acestei organizări, se constituie și funcționează un sistem de relații financiare între organele ierarhic superioare și întreprinderile agricole de stat, și între acestea și subunități, generate de finanțarea și creditarea producției și a investițiilor, retribuirea după muncă și aplicarea sistemului premial, stabilirea rezultatelor financiare și repartizarea lor pe destinații etc.

12.2. ORGANIZAREA FINANCIARĂ A FONDURILOR FIXE

În funcție de specificul producției agricole, la întreprinderile agricole de stat, în structura fondurilor fixe figurează, în afara celor comune care se întîlnesc în mod obișnuit și în celelalte ramuri, fonduri fixe specifice, ca de exemplu, construcții agricole (grajduri pentru cabaline și taurine, adăposturi pentru porcine și ovine, coteţe pentru păsări etc.), construcții speciale (heleșteie, sere, răsadnițe etc.), tractoare agricole, mașini-utilaje și instalații (pluguri, grape, semănători, utilaje pentru irigații, pentru zootehnie, pentru legumicultură etc.), mijloace de transport, animale de muncă (cai, boi etc.) și plantații (vezi figura 12.1).

La fel ca la întreprinderile din alte ramuri, la întreprinderile agricole de stat problemele financiare privind fondurile fixe — investițiile, amor-

tizarea, reparațiile capitale — prezintă o deosebită importanță atît pentru desfășurarea continuă și normală a producției, cît și pentru recuperarea prin costuri a valorii uzurii fondurilor fixe și, implicit, pentru determinarea corectă a rezultatelor financiare.

Pe măsura creșterii continue a sarcinilor de plan privind producția vegetală și animală, statul socialist asigură I.A.S. baza tehnică necesară prin crearea sau achiziționarea de noi fonduri fixe, precum și prin reconstituirea, modernizarea, dezvoltarea și înlocuirea celor existente, pe scurt, prin investiții.

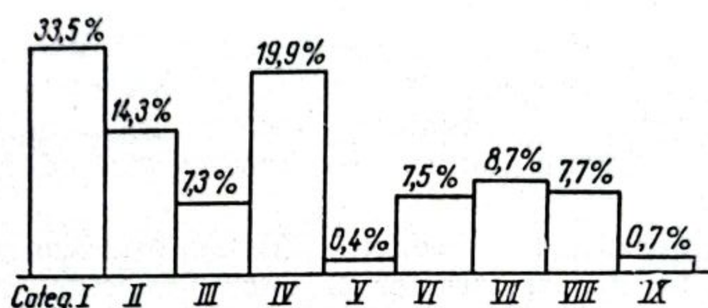

Fig. 12.1 Structura mijloacelor fixe în I.A.S. (1979)

Sistemul de planificare, finanțare și decontare a investițiilor folosit în întreprinderile agricole de stat are la bază, în general, aceleași principii și aceeași metodologie cunoscute de la finanțele industriei, aplicate, desigur, în condițiile existenței unor aspecte particulare generate îndeosebi, de caracteristicile procesului de producție.

Investițiile ce urmează a se realiza în anul de plan, aprobate prin planul național unic, se transmit de către organul ierarhic superior Băncii pentru Agricultură și Industrie Alimentară și intreprinderilor agricole de stat, prin lista de titluri a lucrărilor de investiții și lista acțiunilor de investiții.

Lista acțiunilor de investiții cuprinde volumul total al investițiilor, din care separat construcții-montaj, defalcat pe grupe de acțiuni (mecanizarea agriculturii, dezvoltarea producției vegetale, dezvoltarea producției animale etc.), principalele capacități și termenele de punere în funcțiune a acestora, modul de execuție etc.

Stabilirea lucrărilor ce se vor realiza în cadrul acțiunilor de investiții se face de consiliul oamenilor muncii din I.A.S. în funcție de sarcinile de producție prevăzute pentru anul de plan.

Finanțarea lucrărilor de investiții se efectuează pe baza planului de investiții și a documentației tehnice și financiare aprobate din fondurile administrate de Banca pentru Agricultură și Industrie Alimentară. Aceste fonduri se constituie sub forma fondului de dezvoltare, din amortisment, beneficii, sume rezultate din lichidarea fondurilor fixe, alte surse (materiale în stoc, debitori, producție obținută de la plantațiile tinere etc.), precum și din alocațiile de la buget, în cazul investițiilor la întreprinderi noi, sau în cazul dezvoltărilor importante.

Din fondul propriu pentru finanțarea investițiilor constituit la nivelul organului ierarhic superior dintr-o parte a amortizării preluată de la I.A.S., vărsăminte din beneficiu făcute de I.A.S. în contul restituirii fondurilor primite de la societate pentru finanțarea investițiilor, alocații

de la buget etc. se finanţează lucrări de investiţii ca sere, animale pentru turma de bază, complexe zootehnice, lucrări de îmbunătăţiri funciare (irigaţii, desecări etc.), lucrări de gospodărirea apelor etc.

O particularitate a investiţiilor din I.A.S. este faptul că contractarea centralizată a tractoarelor şi a unor utilaje prevăzute în planul de investiţii este organizată de Ministerul Agriculturii şi Industriei Alimentare la solicitarea I.A.S. Această metodă oferă avantajul că unităţile economice sînt degrevate de sarcinile privind încheierea contractelor pentru anumite categorii de fonduri fixe, urmărirea îndeplinirii contractelor, decontările cu furnizorii etc.

În afara resurselor amintite, utilizate pentru finanţarea investiţiilor (fondul de amortizare, beneficii, alocaţii bugetare etc.), un rol important revine, în perioada actuală, creditului bancar, în completarea surselor proprii, pentru lucrări de mecanizare, modernizări şi alte lucrări cu caracter productiv.

Banca pentru Agricultură şi Industrie Alimentară acordă I.A.S. credite pentru acţiuni şi lucrări cu caracter productiv, specifice sectorului agricol, potrivit principiilor ce se aplică şi la celelalte organizaţii socialiste.

Un loc important în cadrul activităţii financiare a întreprinderilor agricole de stat îl ocupă amortizarea fondurilor fixe.

Întrucît la activitatea I.A.S. participă tractoarele, maşinile agricole, ca şi celelalte fonduri fixe, este firesc ca în cheltuielile de producţie ale acestor unităţi economice ale statului să se includă cota de reînnoire a fondurilor fixe.

Se impun a fi reţinute următoarele particularităţi :

Duratele de serviciu normate la tractoare, combine, maşini agricole etc. se exprimă atît în ani, cît şi în ore de funcţionare.

În cazul acestor fonduri fixe amortizarea se planifică şi se varsă în cursul anului, în funcţie de durata de serviciu normată în ani.

La sfîrşitul fiecărui an, în cazul în care s-a depăşit numărul de ore rezultat din împărţirea numărului de ore de funcţionare normat la durata de serviciu normată în ani, amortizarea datorată se recalculează în funcţie de numărul de ore efectiv lucrate. Diferenţa din recalculare se va cuprinde în costurile de producţie.

Rezultă din acest sistem că în cazul tractoarelor, maşinilor, combinelor etc. durata de serviciu şi amortizarea acestora se consideră încheiate la atingerea numărului de ore de funcţionare, chiar în situaţia în care nu a expirat numărul de ani.

I.A.S. întocmesc planul de amortizare, în fiecare an, pe baza normelor analitice de amortizare, fără a se mai determina norma unică de amortizare.

Specific pentru I.A.S. este faptul că vărsarea amortizării către Banca pentru Agricultură şi Industrie Alimentară nu se face chenzinal, ci lunar, în proporţie de 1/12 din planul anual de amortizare.

Reparaţiile capitale la fondurile fixe din I.A.S. urmează regimul de finanţare şi creditare a mijloacelor circulante şi se suportă din cheltuielile de producţie, ale prestărilor de servicii sau din cheltuielile de circulaţie, în anul în care se execută, sau eşalonat pe mai mulţi ani.

12.3. NORMAREA ȘI FINANȚAREA MIJLOACELOR CIRCULANTE

Normarea mijloacelor circulante. Pentru desfășurarea în bune condițiuni a procesului de producție, în afara fondurilor fixe, care constituie baza tehnică de producție, întreprinderile agricole de stat dispun și de mijloace circulante.

Mijloacele circulante se află și la aceste întreprinderi în permanentă modificare a stadiului funcțional, iar mărimea lor este influențată de fazele, particularitățile și tehnologia aplicată în procesul de producție (rezerve materiale, cheltuieli, animale, mijloace bănești și în decontare etc.).

Particularitățile mijloacelor circulante folosite în I.A.S. se referă la structura și modificarea necesarului în timp, la metodele de stabilire a normativelor, precum și la tehnica de acoperire a necesarului de fonduri, prin îmbinarea specifică a surselor proprii și finanțării de la buget cu metoda creditării.

Structura mijloacelor circulante este caracteristică agriculturii și cuprinde ca elemente : semințe de primăvară și materiale de plantat, furaje, paie de așternut, îngrășăminte chimice și naturale, carburanți și lubrifianți, piese de schimb, materiale pentru reparații, producție neterminată vegetală, producție neterminată animală, producție neterminată a secțiilor industriale și, în sfîrșit, producția neterminată a sectorului mecanic. Ținînd seama de particularitățile procesului de producție, I.A.S. se aprovizionează sau își constituie stocuri de materii și materiale fie din producție proprie (semințe, furaje etc.), fie de natură industrială (piese de schimb, îngrășăminte chimice etc.), au imobilizări temporare, variabile în timp, sub forma producției neterminate (vegetală, animală, industrială), în efectivele de animale adulte și păsări, în stocurile de mărfuri aflate în rețeaua magazinelor proprii. Observînd structura mijloacelor circulante, se remarcă faptul că printre elementele acestora nu figurează produsele finite, ca în industrie, de exemplu, deoarece produsele vegetale se livrează la scurt timp după obținerea lor, în cazul animalelor tinere și la îngrășat, producția neterminată devine produs finit prin însăși livrarea animalelor în afară.

O altă particularitate a mijloacelor circulante la I.A.S. o constituie modificarea necesarului în timp, ca o consecință directă a modului în care are loc procesul specific de aprovizionare-producție, proces marcat vizibil de trăsăturile producției agricole în cadrul căreia se manifestă neconcordanța dintre timpul de producție și timpul de muncă. Caracterul sezonier al activității producției agricole are drept consecință o variație a necesarului de mijloace circulante în diferite perioade ale anului, îndeosebi pentru producția vegetală. Această variație a stocurilor și cheltuielilor de producție reprezintă, din punct de vedere financiar, necesități de fonduri, determinînd, în același timp, metoda de acoperire cu fonduri a necesarului de mijloace circulante ; astfel, se folosesc, de regulă fonduri proprii pentru nevoile permanente și credite bancare pentru nevoile temporare.

In sfîrșit, enumerînd succint particularitățile mijloacelor circulante ale I.A.S., trebuie amintit că, datorită ciclului în general îndelungat al producției agricole în comparație cu industria, viteza de rotație a mijloacelor circulante este mai mică și, deci, în aceste întreprinderi are loc o

imobilizare mai accentuată de fonduri bănești. Viteza de rotație a mijloacelor circulante se calculează ca și în cazul normativelor, pentru o perioadă de un an, datorită specificului producției agricole vegetale.

La întreprinderile agricole de stat se calculează normative de mijloace circulante pentru următoarele grupe de elemente : materii și materiale, producția neterminată vegetală, producția neterminată animală, vin la învechit, producția neterminată industrială și producția neterminată a sectorului mecanic.

Trebuie remarcat că la I.A.S. normativul reprezintă cuantumul minim și permanent al fondurilor proprii cu care se dotează întreprinderea pentru fiecare an de plan, pentru nevoile curente de producție, creditul bancar participînd într-o măsură importantă la complinirea întregului necesar de mijloace circulante.

Concret, normativul de mijloace circulante proprii se calculează pe grupe de elemente, prin aplicarea unor procente diferențiate asupra bazei de calcul a acestora. În felul acesta, se determină minimul de mijloace circulante proprii pentru acoperirea cheltuielilor și stocurilor permanente de materii și materiale necesare desfășurării normale și continue a procesului de producție.

Baza de calcul a mijloacelor circulante proprii o constituie valoarea consumului de materii și materiale, valoarea efectivelor de animale și cheltuielile de producție prevăzute în planul de producție și bugetul de venituri și cheltuieli al I.A.S.

La elementul „materii și materiale“ baza de calcul o constituie consumul planificat anual de materii și materiale stabilit la prețurile din evidență pentru materiale provenite din stocul de la începutul anului, la prețuri interne de decontare pentru cele provenite din producția anului de plan și la prețurile de achiziție, inclusiv cheltuielile de aprovizionare planificate, pentru cele prevăzute a se achiziționa în anul de plan.

Normativul de mijloace circulante proprii se stabilește prin aplicarea cotei de 16% asupra bazei de calcul amintite. La complexele de creștere și îngrășare a animalelor și păsărilor și în cazul serelor legumicole, care funcționează ca unități independente, ținînd seama de specificul procesului de producție, de condițiile de aprovizionare și de ritmul de consum al acestora, normativul la elementul materii și materiale se determină prin aplicarea unei cote de 4%.

Procentele amintite au fost determinate pe baza observațiilor și studiilor efectuate și ele reprezintă raportul optim dintre stocurile de materiale și consumul anual.

O pondere însemnată în totalul mijloacelor circulante la I.A.S. o deține producția neterminată, ca urmare a ciclului lung de producție din agricultură. Normativul la acest element, în principiu, trebuie să asigure cea mai mare parte din cheltuielile de producție care se efectuează în perioada de plan și care se repartizează în următorii ani, deci nu se recuperează în anul calendaristic în care se efectuează, precum și imobilizările minime în producția industrială și cea a sectorului mecanic. În felul acesta, se creează posibilitatea folosirii pe scară largă a creditului bancar, peste mijloacele circulante proprii, pentru acoperirea cheltuielilor de producție ce se recuperează în același an calendaristic în care au fost efectuate.

Avînd ca punct de plecare structura producţiei existentă în I.A.S., normativul la grupa de producţie neterminată se stabileşte distinct pentru : producţia neterminată vegetală ; producţia neterminată animală ; vin la învechit ; producţia neterminată industrială şi a sectorului mecanic.

La **„producţia neterminată vegetală"** baza de calcul este constituită din cheltuielile efectuate în anii precedenţi cu culturile perene şi amendarea solurilor, ce urmează a se recupera prin cheltuieli de producţie în anii următori celui de plan, precum şi din valoarea lucrărilor şi a consumurilor ce se fac în anul de plan, pentru producţia anului următor, inclusiv cheltuielile cu însămînţarea culturilor perene şi a pepinierelor în anul de plan şi care se repartizează în anii următori.

Evaluarea bazei de calcul la aceste elemente se face ţinînd seama de suprafeţele de teren şi preţurile interne de decontare, precum şi de volumul cheltuielilor prevăzute în planul de producţie şi bugetul de venituri şi cheltuieli.

Normativul de mijloace circulante proprii pentru producţia neterminată vegetală se stabileşte prin aplicarea cotei de 75% asupra bazei de calcul.

La elementul **„producţia neterminată animală"**, baza de calcul este dată de valoarea efectivelor de animale şi păsări tinere şi animale la îngrăşat, inclusiv tineretul animal neînţărcat, de la începutul anului de plan. Evaluarea acestor efective se face în funcţie de greutatea corporală sau de numărul de capete de animale la preţuri interne de decontare pe kilogram greutate vie sau pe animal.

Normativul de mijloace circulante proprii la elementele producţiei neterminate animale se stabileşte luîndu-se 100% baza de calcul.

Un element asimilat cu producţia neterminată vegetală este **„vinul la învechit"** pentru care se calculează distinct un normativ, luîndu-se drept bază de calcul valoarea de preţ de decontare a cantităţilor de vin la învechit prevăzute a rămîne în stoc la finele anului de plan. În situaţia în care întreprinderile au sarcina de învechire şi pentru coniac, includ în baza de calcul şi valoarea cantităţii respective.

Normativul de mijloace circulante proprii se stabileşte prin aplicarea cotei de 100% asupra bazei de calcul.

Întreprinderile agricole de stat, în cadrul cărora sînt organizate distinct ferme cu profil industrial pentru vinificaţie, îmbutelierea vinului, fabrici de nutreţuri combinate, preparate de carne etc., precum şi sector mecanic care are ca preocupare executarea reparaţiilor la maşinile agricole şi a tractoarelor fermelor, calculează normativ de mijloace circulante proprii. Pentru aceste două elemente, **producţia neterminată industrială şi producţia neterminată a sectorului mecanic,** se ia drept bază de calcul cheltuielile anuale planificate, adică valoarea producţiei neterminate anuale a activităţilor industriale şi a sectorului mecanic la cost planificat. Studiile efectuate în aceste domenii de activitate demonstrează că, de obicei, soldul minim al producţiei reprezintă 5% din valoarea producţiei anuale, fapt ce a condus la regula ca normativul să se stabilească aplicînd cota de 5% la baza de calcul.

Normativul total de mijloace circulante pe întreprindere se obţine prin însumarea normativelor calculate pe grupe de elemente, în modul arătat pînă acum.

Finanţarea mijloacelor circulante. Sursele de acoperire a necesarului de mijloace circulante la I.A.S., în principiu aceleaşi cu cele folosite în întreprinderile industriale, se deosebesc, totuşi, prin modul de participare la acoperirea necesarului total. Astfel, pentru acoperirea necesarului de mijloace circulante se folosesc fondul mijloacelor circulante, pasivele stabile, beneficiul şi creditele bancare. De asemenea, ca sursă de finanţare a mijloacelor circulante se folosesc şi fondurile puse la dispoziţie de la bugetul de stat la întreprinderile noi.

După stabilirea normativelor pe grupe de elemente, se determină la fiecare grupă (materii şi materiale, producţia vegetală neterminată, animale adulte etc.) creşterea sau prisosul. Totalizînd creşterile şi prisosurile de mijloace circulante şi comparîndu-le rezultă sold-creştere sau sold-prisos. Se scad pasivele stabile obţinîndu-se creşterea sau prisosul net. La acelaşi rezultat se poate ajunge dacă se compară normativul total din anul de plan, influenţat de pasivele stabile, cu normativul total al anului de bază, la fel influenţat de pasivele stabile. La fel ca şi normativele de mijloace circulante, pasivele stabile se calculează pe an la : fondul pentru retribuţia după muncă şi contribuţii asupra acestuia pentru asigurări sociale, preliminări pentru plăţi viitoare, precum şi pentru alte datorii minime permanente.

Creşterea de mijloace circulante se acoperă din beneficiu, respectiv fondul mijloacelor circulante şi din credite bancare.

În afara mijloacelor circulante proprii constituite prin finanţare de la bugetul de stat, I.A.S. folosesc, pentru acoperirea necesarului de fonduri la mijloace circulante, creditul bancar. Datorită caracterului sezonier al producţiei, mijloacele circulante împrumutate în acoperirea necesarului total de fonduri (circa 50% din mijloacele circulante puse la dispoziţia I.A.S.).

Banca pentru Agricultură şi Industrie Alimentară acordă I.A.S., în completarea fondurilor proprii, credite pentru constituirea stocurilor de seminţe, furaje, îngrăşăminte, combustibil, materii şi materiale, piese de schimb şi alte stocuri, constituirea efectivelor de animale corespunzător prevederilor bugetului de venituri şi cheltuieli şi ale planului de producţie.

Creditele se acordă pe baza contractelor de credite în limita stocurilor şi a cheltuielilor de producţie planificate cu obligaţia I.A.S. de a garanta cu valori materiale sumele primite şi a obţine venituri sporite din care să se asigure rambursarea împrumuturilor la scadenţă.

De asemenea, banca creditează I.A.S. numai în măsura în care se obţine eficienţa maximă a mijloacelor de producţie şi a fondurilor utilizate materializată în : folosirea intensivă şi eficientă a pămîntului corespunzător cerinţelor agrotehnicii moderne, utilizarea completă a bazei tehnico-materială, realizarea efectivelor de animale şi a sporului de creştere în greutate, reducerea costurilor de producţie, îndeosebi a cheltuielilor materiale, organizarea corespunzătoare a producţiei şi a muncii etc.

Banca acordă credite I.A.S. pentru cheltuielile privind reînsămînţarea suprafeţelor calamitate, fertilizarea suplimentară a culturilor, lichidarea băltirilor şi alte acţiuni pentru înlăturarea efectelor negative provocate de factori naturali (brumă, grindină, furtună etc.) şi care întreprind măsurile recomandate de regulile agrozootehnice pentru reducerea pierderilor.

Creditele acordate se rambursează de I.A.S. la termenele de obţinere şi valorificare a producţiei vegetale şi animale, iar în cazuri justificate economic (întîrzieri în recoltarea produselor vegetale ca urmare a influenţei unor factori naturali, calamităţi, carantină etc.), pe baza unor analize temeinice, banca poate acorda amînarea creditelor cu maximum trei luni, venind în sprijinul întreprinderilor cu activitate bună.

Banca pentru Agricultură şi Industrie Alimentară acordă credite cu dobîndă majorată I.A.S. care în anumite perioade ale anului nu pot asigura efectuarea plăţilor scadente din fonduri proprii, din încasări şi din credite curente acordate pentru aprovizionări, cheltuieli de producţie, lucrări executate, servicii prestate etc.

Aceste credite acordate pentru refacerea capacităţii de plată se acordă numai prin antrenarea trustului judeţean I.A.S. în adoptarea unor măsuri vizînd redresarea situaţiei financiare şi în suportarea a unei jumătăţi din diferenţa dintre dobînda majorată şi dobînda curentă.

Întreprinderile agricole de stat primesc în afara creditelor de producţie şi credite pentru activitatea comercială, precum şi credite pentru aprovizionarea curentă şi de iarnă a cantinelor. Aceste credite se acordă şi se rambursează potrivit principiilor şi normelor metodologice ce se aplică şi la celelalte unităţi economice.

Unele precizări sînt necesare însă cu privire la creditele pentru acoperirea temporară a pierderilor din calamităţi. Întreprinderile agricole de stat pot primi asemenea credite pentru acoperiea temporară a pierderilor din calamităţi, pînă în momentul acoperirii acestora din fondul de asigurare.

Pe baza cererii întreprinderilor şi a actelor de constatare a cheltuielilor aferente culturilor calamitate aprobate de consiliul oamenilor muncii al întreprinderii, se acordă credite printr-un cont distinct de împrumut „Credite pentru acoperirea temporară a pierderilor din calamităţi" în limita soldului creditor al acestui cont, debitîndu-se contul curent.

Rambursarea creditelor pentru acoperirea temporară a pierderilor din calamităţi se face din fondul de asigurare repartizat de organul superior — Departamentul Agriculturii de Stat. În cazul cînd aceste credite nu sînt rambursate pînă la sfîrşitul primului trimestru al anului următor, ele se trec la împrumuturi cu dobîndă majorată.

12.4 REZULTATE FINANCIARE ŞI RENTABILITATEA I.A.S.

Activitatea de producţie a întreprinderilor agricole de stat are drept scop obţinerea de producţii mari la hectar şi pe animal, realizarea acestora în vederea recuperării cheltuielilor de producţie avansate şi obţinerii de beneficii.

Firul călăuzitor după care trebuie să fie orientată întreaga activitate desfăşurată în ferme şi întreprinderi este obţinerea unor beneficii cît mai mari, asigurîndu-se astfel ridicarea pe o treaptă superioară a întregii activităţi de producţie.

Rezultatele financiare se stabilesc anual, pe fiecare fermă agricolă de producţie şi sector de servire, ca diferenţă între venituri şi cheltuielile corespunzătoare, iar pe întreprindere reprezintă totalul acestora.

Realizarea veniturilor planificate, în limita prevederilor de cheltuieli constituie, în esență, obiectul activității fermelor. Aceasta reprezintă, dealtfel, și criteriul de bază în aprecierea activității fermei.

Beneficiile planificate ale I.A.S. sînt prevăzute în planurile de producție și bugetele de venituri și cheltuieli aprobate, și se stabilesc prin însumarea rezultatelor anuale planificate ale fermelor agricole și de producție, precum și ale sectoarelor de servire. Beneficiile realizate se stabilesc anual la încheierea bilanțului contabil, prin însumarea rezultatelor financiare obținute la fermele agricole și sectoarele de servire. Beneficiile astfel stabilite se compară cu cele prevăzute în bugetul de venituri și cheltuieli aprobat, determinîndu-se beneficiul în cadrul planului și peste plan.

Beneficiul în I.A.S. se repartizează după același sistem ca în ramura industriei și anume pentru restituirea fondurilor primite de la societate, dezvoltarea generală a societății și pentru constituirea fondurilor proprii ale întreprinderii.

Astfel, beneficiile planificate se repartizează de către I.A.S. pentru :

— restituirea fondurilor primite pentru finanțarea investițiilor într-o cotă de 10% din beneficii ;

— constituirea fondului de dezvoltare economică a I.A.S. ;

— constituirea fondului mijloacelor circulante ;

— constituirea fondurilor pentru construcții de locuințe și alte investiții cu caracter social ;

— constituirea fondului pentru acțiuni sociale ;

— constituirea fondului de participare a oamenilor muncii la beneficii ;

— vărsăminte la bugetul de stat după ce s-au efectuat repartizările de mai sus.

Beneficiile peste plan la I.A.S. se repartizează astfel :

— o cotă la fondul de dezvoltare economică a întreprinderii (20%) ;

— o cotă la fondul pentru construcții de locuințe și alte investiții cu caracter social (5%) ;

— o cotă pentru suplimentarea fondului de participare a oamenilor muncii la beneficii (pînă la 25%) ;

— o cotă drept vărsăminte la bugetul de stat (cel puțin 35%).

Cu privire la destinațiile beneficiului la I.A.S. trebuie reținut ca element specific faptul că întreprinderile repartizează, cu prioritate, la dispoziția organului ierarhic superior o cotă de pînă la 40% din beneficiile realizate, stabilită anual odată cu bugetul de stat pentru constituirea unui fond de asigurare în vederea acoperirii pagubelor provocate de acțiunea negativă a factorilor naturali la întreprinderile în subordine care înregistrează astfel de pagube.

În ultimii ani, pe ansamblul întreprinderilor agricole de stat au fost realizate importante beneficii, fapt ce constituie un salt însemnat pe linia rentabilizării producției acestora. Pentru a obține aceste rezultate au au fost întreprinse acțiuni de rentabilizare a producției, pe baza noilor principii stabilite cu privire la organizarea, planificarea, finanțarea și creditarea activității I.A.S.

Deşi I.A.S. au realizat progrese evidente pe linia creşterii producţiei şi rentabilităţii, aceste rezultate nu reflectă încă întregul potenţial de producţie al acestora, nu sînt încă pe măsura eforturilor materiale ale statului privind înzestrarea tehnică a acestor unităţi, investiţiile nefiind însoţite, în toate unităţile, de creşterea corespunzătoare a producţiei. Astfel, deşi rezultatul final al întreprinderilor agricole de stat se materializează în beneficii însemnate, totuşi mai sînt întreprinderi care-şi încheie activitatea cu diferenţe nefavorabile între venituri şi cheltuieli. Cauza principală care a condus la această situaţie în unele unităţi a constituit-o, în principal, nerealizarea producţiei planificate. Din totalul fermelor care au înregistrat rezultate nefavorabile, majoritatea au fost cu profil zootehnic. Această situaţie impune sporirea continuă a producţiilor medii pe hectar şi pe cap de animal, în condiţiile reducerii substanţiale a cheltuielilor de producţie.

Planificarea judicioasă a producţiei vegetale şi animale, utilizarea raţională a mijloacelor de producţie, creşterea suprafeţelor irigate, folosirea pe scară largă a îngrăşămintelor, dezvoltarea producţiei în complexe industriale, asigurarea sectorului zootehnic cu furajele necesare şi la un cost scăzut, mărirea productivităţii muncii prin mecanizarea şi automatizarea lucrărilor, întărirea cointeresării materiale şi a răspunderii tuturor lucrătorilor în realizarea sarcinilor de producţie şi a rezultatelor financiare, prevenirea cheltuielilor neeconomicoase etc., reprezintă căi importante de creştere a rentabilităţii acestor unităţi. La acestea se adaugă necesitatea creşterii animalelor de rasă, de mare productivitate, organizarea raţională a procesului lor de reproducţie încît să se diminueze considerabil procentul de mortalitate şi sacrificări forţate, asigurarea furajelor necesare, de bună calitate şi la un cost redus, cazarea şi îngrijirea corespunzătoare a animalelor, creşterea calificării, a cointeresării şi răspunderii materiale a personalului de îngrijire a animalelor ş.a. În acelaşi scop se acţionează pentru specializarea şi concentrarea producţiei mergîndu-se de la dezvoltarea complexelor şi combinatelor industriale pînă la obţinerea, prin prelucrare, a unor produse finite.

În mod cu totul excepţional, la întreprinderile agricole de stat la care cheltuielile de producţie nu pot fi acoperite integral din veniturile obţinute, în bugetele lor de venituri şi cheltuieli se prevede acoperirea lor sub forma subvenţiilor de stat.

Avînd în vedere că o asemenea situaţie este anormală, venind în contradicţie cu principii de bază ale politicii economice actuale a partidului, cu prevederile noului mecanism economico-financiar, se întreprind măsuri pentru eliminarea acestei practici din viaţa noastră economică. Aşa cum sublinia tovarăşul Nicolae Ceauşescu, „Nu se poate să avem în agricultură întreprinderi care să lucreze nerentabil ! Asemenea întreprinderi trebuie să dispară din economia noastră“ [1]. Prin reaşezarea preţurilor, arăta secretarul general al partidului, „vom stabili beneficiul şi rentabilitatea minimă atît în sectorul minier, cît şi în alte sectoare pe care am avut în vedere să le finanţăm de la buget, în aşa fel încît nimeni să nu mai aibă nici o justificare [2].

[1], [2] Nicolae Ceauşescu, *Cuvîntare la Şedinţa plenară lărgită a Consiliului Naţional al Oamenilor Muncii din 13 iunie 1980*. Editura politică, Bucureşti, 1980, p. 29.

12.5 PLANIFICAREA FINANCIARĂ ÎN I.A.S.

Activitatea economică şi financiară a întreprinderilor agricole de stat se desfăşoară avînd drept coordonate liniile directoare ale dezvoltării agriculturii în etapa actuală, stabilite prin planul naţional unic de dezvoltare economico-socială.

Aplicarea măsurilor de îmbunătăţire a conducerii şi organizării a creat condiţii perfecţionării formelor şi metodelor de planificare în I.A.S. În sistemul de planificare practicat în prezent, elaborarea propunerilor, atît pentru planurile anuale cît şi pentru planul de perspectivă, se face de către şefii de fermă şi ai sectoarelor de servire, ţinîndu-se seama de condiţiile naturale şi economice de care dispun, baza tehnică-materială, rezultatele obţinute în ultimii ani şi necesităţile economiei naţionale.

Pe baza proiectelor de plan ale întreprinderilor agricole de stat, elaborate în funcţie de propunerile şefilor de ferme şi ai sectoarelor de servire, Ministrul Agriculturii şi Industriei Alimentare prezintă propunerile sale la proiectul planului naţional unic de dezvoltare economico-socială şi al bugetului.

Indicatorii aprobaţi prin planul naţional unic şi bugetul de stat pentru Departamentul Agriculturii de Stat se repartizează pe întreprinderi, care, la rîndul lor, defalcă pe ferme şi sectoare de servire. În această etapă, fermele şi sectoarele de servire întocmesc planul de producţie şi bugetul de venituri şi cheltuieli corespunzător profilului de producţie şi ţinînd seama de baza materială şi de condiţiile reale existente. Acest plan de producţie şi buget de venituri şi cheltuieli, aprobate de organul colectiv de conducere al întreprinderii, vor sta la baza întregii activităţi a anului respectiv.

Prin însumarea planurilor fermelor şi sectoarelor de servire se întocmeşte planul de producţie şi bugetul de venituri şi cheltuieli al întreprinderii agricole de stat. În acest document complex de planificare economică şi financiară se prevede constituirea fondurilor de producţie şi circulaţie necesare I.A.S. pentru realizarea sarcinilor de plan ce-i revin, circuitul acestor fonduri, prin schimbarea formelor lor funcţionale, în sfîrşit, repartizarea veniturilor prin constituirea unor fonduri la nivelul întreprinderii, al organului ierarhic superior, efectuarea unor vărsăminte la buget, rambursarea creditelor Băncii pentru Agricultură şi Industrie Alimentară.

În planul de producţie şi bugetele de venituri şi cheltuieli sînt cuprinşi, în afara unor indicatori de plan economici importanţi, cum sînt producţia globală, efectivele de animale, destinaţia producţiei (consum propriu, livrări în afară, rămas în stoc, venituri totale, cheltuieli la 1000 lei venituri etc.) şi o serie de indicatori financiari semnificativi, ca de exemplu, rezultatele financiare şi repartizarea lor, mişcarea fondurilor fixe, normarea şi finanţarea mijloacelor circulante, investiţii, reparaţii capitale incluse în cheltuielile de producţie etc. De asemenea, în planul de producţie şi bugetul de venituri şi cheltuieli se cuprind şi indicatorii financiari care exprimă corelaţia cu organul ierarhic superior (Departamentul Agriculturii de Stat) şi se referă la constituirea fondului de asigurare, diferenţe de preţ, acoperirea diferenţelor nefavorabile între venituri şi cheltuieli, vărsăminte din beneficiu, impozit pe circulaţia mărfurilor, investiţii, cheltuieli operative etc.

Capitolul XIII

FINANȚELE STAȚIUNILOR PENTRU MECANIZAREA AGRICULTURII (S.M.A.)

13.1. PARTICULARITĂȚILE ORGANIZĂRII FINANCIARE A S.M.A.

Directivele Congresului al XII-lea al Partidului Comunist Român prevăd că „Cincinalul 1981—1985 va trebui să marcheze, și în agricultură, trecerea hotărîtă de la importante acumulări cantitative realizate în cincinalele anterioare — în dezvoltarea mecanizării, chimizării, irigațiilor și altor lucrări de îmbunătățiri funciare, în formarea specialiștilor — la o nouă calitate, materializată într-o creșterea substanțială a recoltelor și producțiilor zootehnice, în ridicarea la un nivel superior a eficienței activității economice desfășurate în această ramură de bază a economiei naționale“ [1].

În înfăptuirea acestui obiectiv, un rol dintre cele mai însemnate revine stațiunilor pentru mecanizarea agriculturii, prin intermediul cărora statul pune la dispoziția cooperativelor agricole de producție, I.A.S. și a altor beneficiari baza tehnică modernă necesară unei agriculturi intensive. S.M.A.-urile, ca sectoare unice de mecanizare trebuie să asigure, așa cum arată tovarășul Nicolae Ceaușescu, la Congresul al XII-lea al partidului, „folosirea judicioasă a parcului de mașini și tractoare, mecanizarea tuturor lucrărilor din sectoarele de producție vegetală și zootehnică, executarea în perioade optime și la nivel calitativ a lucrărilor agricole, răspunzînd nemijlocit de realizarea producției stabilite“ [2]. Finanțele S.M.A. trebuie să aibă un rol tot mai activ în îndeplinirea acestor sarcini, să contribuie în mod efectiv la îmbunătățirea, sub toate aspectele, a activității acestor întreprinderi ale statului.

Sistemul organizator al unităților productive ale statului este determinat de un complex de condiții și factori, însă elementul principal îl constituie particularitatea procesului de producție. Din acest punct de vedere, stațiunile pentru mecanizarea agriculturii se deosebesc, în bună măsură, de celelalte unități economice.

Spre deosebire de alte unități economice ale statului care-și desfășoară procesul de producție pe o bază spațială relativ restrînsă, S.M.A. își des-

---

[1] *Directivele Congresului al XII-lea al Partidului Comunist Român*, Editura politică — București 1979, pag. 31.

[2] Nicolae Ceaușescu. *Raport la cel de-al XII-lea Congres al Partidului Comunist Român*, Editura politică — București, 1979 ,pag. 35—36.

fășoară activitatea de bază pe suprafețele de teren ale cooperativelor agricole de producție, I.A.S.-urilor și altor beneficiari, cu o largă dispersare a mașinilor și tractoarelor.

Pornind de la aceste caracteristici și ținînd seama și de rolul S.M.A. în transformarea socialistă a agriculturii, de faptul că statul, prin buget, a preluat asupra sa însemnate cheltuieli făcute cu S.M.A., organizarea financiară a acestor unități agricole a prezentat, o bună perioadă de timp, o serie de caracteristici proprii, deosebite de cele ale altor unități economice ale statului. Ca atare, pentru o bună perioadă de timp, sistemul de organizare financiară a trebuit să țină seama de complexul de condiții politice și economice, S.M.A. funcționînd ca unități economice de producție care îmbinau în activitatea lor unele principii ale gestiunii economice cu finanțarea bugetară.

Experiența economiei noastre naționale a dovedit că organizarea întreprinderilor pe principiile gestiunii economice cointeresează cadrele tehnice și de conducere în folosirea cît mai deplină a mijloacelor de muncă, pentru obținerea unor venituri sporite cu cheltuieli de muncă vie și materializată cît mai reduse.

Condițiile de bază fiind create, începînd de la 1 iulie 1968 s-a trecut la organizarea și funcționarea stațiunilor pentru mecanizarea agriculturii pe principiul gestiunii economice. Această nouă organizare s-a înscris în ansamblul de măsuri stabilite de Conferința Națională a Partidului din decembrie 1967, în vederea îmbunătățirii activității de producție a stațiunilor pentru mecanizarea agriculturii și a rentabilizării acestora.

Obiectul principal al stațiunilor pentru mecanizarea agriculturii îl constituie executarea mecanizată a lucrărilor agricole necesare cooperativelor agricole de producție în toate ramurile de activitate a acestora, I.A.S.-urilor, precum și altor organizații socialiste, membrilor cooperatori și gospodăriilor populației.

De asemenea, S.M.A. mai au în preocupările lor confecționarea de produse metalice, utilaje de mică complexitate, efectuează transporturi tehnologice, de îngrășăminte chimice, produse agricole etc, ; în sfîrșit, execută reparații pentru nevoi proprii și pentru terți.

13.2 FINANȚAREA ACTIVITĂȚII DE BAZĂ ȘI A CELORLALTE ACTIVITĂȚI IN S.M.A.

Firul conducător în întreaga organizare financiară actuală a S.M.A. este acela de a delimita cheltuielile și veniturile ocazionate de executarea lucrărilor agricole ce constituie activitatea de bază, de cheltuielile privind alte activități (investiții, pregătirea cadrelor, cantine).

Din punct de vedere al regimului de finanțare, activitatea S.M.A. se împarte astfel :

— activitatea de bază, care constă în executarea lucrărilor agricole cu mașinile și tractoarele, precum și lucrări de reparații și transporturi cu tractoare și remorci ;

— activitatea de investiții — realizarea de clădiri, construcții, precum și procurarea de mașini și utilaje agricole, tractoare etc. ;

— acțiuni social-culturale — pregătirea cadrelor în școli profesionale și de ucenici, ridicarea calificării profesionale etc. ;

— cantine pentru personalul muncitor al S.M.A.

Pe baza acestei împărţiri s-au stabilit principii de organizare financiară precise pentru fiecare compartiment de activitate în parte.

Pe măsura creşterii continue, de la an la an, a volumului de lucrări, executate cu tractoarele şi maşinile agricole, statul socialist asigură S.M.A. baza tehnică corespunzătoare, alocînd fonduri importante pentru crearea sau achiziţionarea de noi fonduri fixe, precum şi pentru reconstruirea, modernizarea, dezvoltarea şi înlocuirea celor existente, într-un cuvînt, pentru investiţii. Sistemul actual de planificare, finanţare şi decontare a investiţiilor utilizate de către întreprinderile pentru mecanizarea agriculturii are la bază, în general, aceleaşi principii şi aceeaşi metodologie cunoscută de la finanţele industriei. Totuşi, ca particularităţi în această direcţie se desprind cîteva aspecte mai importante.

Investiţiile necesare sectorului S.M.A. se aprobă prin planul naţional unic şi se defalcă de către organul tutelar pe trusturi ale staţiunilor de mecanizare a agriculturii şi de către acestea pe staţiuni, prin lista de titluri şi lista acţiunilor de investiţii.

Lista de titluri cuprinde obiectivele prevăzute în planul naţional unic, iar lista acţiunilor de investiţii se referă la volumul total al investiţiilor, defalcate pe : grupe de acţiuni, principalele capacităţi de producţie, modul de execuţie, termenele de punere în funcţiune etc.

Finanţarea lucrărilor de investiţii se face pe baza planului de investiţii şi a documentaţiei tehnice şi financiare aprobate. Ca o particularitate pentru S.M.A. este faptul că Ministerul Agriculturii şi Industriei Alimentare organizează contractarea şi decontarea centralizată, din fondurile de investiţii, a costului tractoarelor şi a unor utilaje prevăzute în planul de investiţii al staţiunilor pentru mecanizarea agriculturii. Prin acest procedeu se simplifică şi se rezolvă mai operativ încheierea contractelor şi decontărilor cu uzinele care furnizează, în mod curent, un număr mare de utilaje.

Investiţiile productive efectuate în S.M.A. privind dezvoltări, modernizări, amenajări, reutilări şi reînoiri de capacităţi, eliminarea locurilor înguste, îmbunătăţirea proceselor tehnologice, se finanţează din fondul de dezvoltare economică al S.M.A. După cum s-a arătat sursele de formare ale acestui fond sînt : amortizarea fondurilor fixe, alte resurse pentru finanţarea investiţiilor cum sînt de exemplu cele provenite din valorificarea materialelor, pieselor şi agregatelor rezultate din scoaterea din funcţiune a clădirilor, tractoarelor, maşinilor agricole, utilajelor etc. după reducerea cheltuielilor ocazionate de scoaterea din funcţiune, precum şi beneficiile realizate în cadrul planului şi peste plan.

Investiţiile realizate în cadrul S.M.A. nou înfiinţate, precum şi dezvoltările importante la întreprinderile în funcţiune, inclusiv dotarea cu tractoare şi combine, se finanţează din fondul propriu pentru finanţarea investiţiilor constituit la Centrala de mecanizare a agriculturii şi producţiei de utilaje pentru agricultură şi industria alimentară din următoarele surse : o parte din amortizarea fondurilor fixe preluată de la S.M.A., vărsăminte din beneficii efectuate de S.M.A. în contul restituirii fondurilor primite de la societate pentru finanţarea investiţiilor, alte resurse şi, în ultimul rînd, cînd sursele amintite nu sînt suficiente pentru finanţarea investiţiilor prevăzute în plan, intervin alocaţiile de la bugetul de stat.

Investiţiile prevăzute a se realiza în S.M.A. privind construirea de locuinţe pentru personalul muncitor, construirea şi dotarea căminelor muncitoreşti, creşelor, grădiniţelor, cantinelor-restaurant, precum şi alte investiţii cu caracter social se finanţează din fondul propriu al S.M.A. pentru construcţii de locuinţe şi alte investiţii cu caracter social.

La S.M.A. în funcţiune la care nevoile de resurse financiare pentru finanţarea investiţiilor productive, pentru finanţarea construcţiilor de locuinţe şi a celorlalte investiţii cu caracter social sînt superioare fondurilor, constituite în aceste scopuri, Banca pentru Agricultură şi Industrie Alimentară acordă credite pentru investiţii pe termene de pînă la 25 ani.

Investiţiile de mică amploare finanţate din fondul de dezvoltare economică al S.M.A. se fac în vederea procurării inventarului gospodăresc mărunt, sculelor şi aparatajului pentru ateliere, cu o valoare mai mare de 500 lei şi o durată de funcţionare mai mare de un an, precum şi pentru executarea de construcţii mici, amenajări şi împrejmuiri etc., în limita unui anumit plafon şi, în general, ele nu duc la extinderea activităţii S.M.A.

În privinţa activităţii de bază, staţiunile pentru mecanizarea agriculturii funcţionînd pe principiul autogestiunii economico-financiare îşi acoperă cheltuielile ocazionate de executarea lucrărilor, precum şi cele legate de executarea transporturilor, a lucrărilor de reparaţii etc. din veniturile proprii realizate.

Cheltuielile de producţie necesare efectuării lucrărilor cu tractoarele şi maşinile agricole se prevăd în bugetul de venituri şi cheltuieli pe destinaţii, corespunzător structurii costului şi anume : carburanţi şi lubrifianţi ; reparaţii la tractoare şi maşini agricole, din care, în mod distinct, se prevăd reparaţiile capitale ; reparaţii capitale la clădiri, construcţii, utilaje şi mijloace de transport ; retribuţia după muncă şi premiile muncitorilor de bază ; retribuţia după muncă şi premiile personalului tehnic şi administrativ ; cheltuieli de administraţie şi gospodărire ; cheltuieli de amortizare aferente înlocuirii fondurilor fixe.

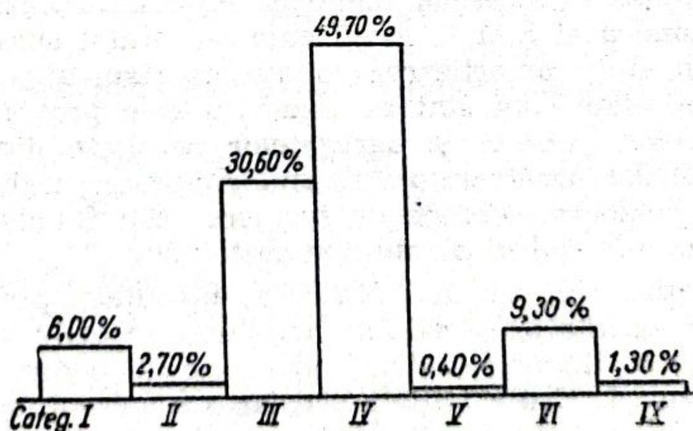

Fig. 13.1. Structura mijloacelor fixe în S.M.A. (1979).

Cheltuielile pentru executarea de reparaţii, lucrări de instalaţii, montări şi alte prestări de servicii pentru terţi, precum şi cheltuielile ocazionate de fondul de locuinţe al întreprinderii se prevăd pentru fiecare fel de activitate şi pe elemente distincte de cheltuieli.

Întrucît la activitatea stațiunilor pentru mecanizarea agriculturii participă tractoarele, mașinile agricole, ca și celelalte fonduri fixe, (fig. 13.1), este firesc ca la stabilirea costului să se ia în considerare și amortizarea, ținînd seama de faptul că aceasta ocupă o pondere importantă în totalul cheltuielilor de producție (circa 30%).

În privința modului de calculare a amortizării, discuțiile purtate în literatura economică de specialitate relevă, în general, două posibilități de stabilire a ei pentru aceste unități și anume: după criteriul general aplicat în industrie, potrivit căruia cotele (normele) de amortizare se determină în funcție de valoarea tractoarelor, utilajelor etc. și de durata de funcționare normată sau în funcție de participarea în producție a tractoarelor, cu alte cuvinte, în funcție de volumul de lucrări planificat și realizat.

Schimbul de opinii în legătură cu cele două posibilități de organizare a recuperării uzurii fondurilor fixe, ca și rezultatele practice au scos în evidență avantajele metodei ce are în vedere valoarea și durata de funcționare a tractoarelor și mașinilor agricole.

În primul rînd, amortizarea este un element planificat, aflîndu-se în corelație directă cu o serie de indicatori stabiliți în economia națională, ea manifestîndu-și nemijlocit influența asupra costului și asupra rentabilității. Dacă la un moment dat duratele de serviciu sau valoarea fondurilor fixe devin necorespunzătoare, ele pot fi revizuite prin acțiuni de reevaluare a fondurilor fixe și prin stabilirea unor durate reale de serviciu.

În al doilea rînd, obligația includerii în costuri și a vărsării amortizării trebuie să cointereseze stațiunile, pe de o parte să solicite numai mașinile și utilajele strict necesare nevoilor de producție, pe de altă parte să stimuleze folosirea intensivă a acestora, probleme care pot fi rezolvate prin metoda amortizării fondurilor fixe în funcție de participarea lor în producție. Se poate adăuga că, folosind această metodă stațiunile pot deține în dotarea lor un volum de fonduri fixe peste necesar și, de asemenea, pot chiar să le utilizeze sub posibilități fără ca aceste fenomene negative să se reflecte în rezultatele financiare. Ba mai mult, s-ar crea o situație nejustificată, și anume, ar fi „penalizate" întreprinderile care ar folosi tractoarele și mașinile peste prevederile de plan, deoarece amortizarea ce s-ar include în costul realizat ar fi mai mare, în raport direct cu volumul de lucrări executate.

Iată de ce, s-a apreciat că și în stațiunile pentru mecanizarea agriculturii este mai indicată metodologia generală de calculare a amortizării avînd la bază valoarea și durata de serviciu, independent de volumul de lucrări planificat sau realizat.

Amortizarea ce se include în costul lucrărilor executate se stabilește prin aplicarea normelor de amortizare analitice asupra valorii medii anuale a fondurilor fixe, fără a mai determina norma unică de amortizare, și se utilizează pentru reproducția acestora.

La fel ca în cazul I.A.S., și la S.M.A. duratele de serviciu normate pentru tractoare și mașini agricole se exprimă atît în ani, cît și în ore de funcționare. La aceste fonduri fixe amortizarea se planifică și se varsă în cursul anului în funcție de durata de serviciu normată în ani.

La sfîrşitul anului însă, în situaţia în care s-a depăşit numărul de ore rezultat din împărţirea numărului de ore de funcţionare normat la durata de serviciu normată în ani, amortizarea datorată se recalculează în funcţie de numărul de ore efectiv lucrate, diferenţa incluzîndu-se în costurile de producţie. În felul acesta amortizarea se calculează cu numărul de ore efectiv lucrate, eliminîndu-se situaţia de nerecuperare a unei părţi din valoarea de inventar ce ar putea apare în condiţiile în care tractoarele şi maşinile agricole ar fi folosite intensiv, însă amortizarea s-ar calcula în funcţie de durata de serviciu în ani.

Din cele de mai sus rezultă că regimul amortizării aplicat în S.M.A. constituie un factor mobilizator în folosirea cu eficienţă a tuturor fondurilor fixe existente.

De asemenea, o latură pozitivă a sistemului de amortizare a fondurilor fixe este aceia că solicitările de noi investiţii sînt mai corect corelate cu nevoile reale de producţie ale S.M.A. deoarece acestea, calculînd şi plătind amortisment, sînt stimulate să analizeze cu toată seriozitatea necesarul de noi fonduri fixe ce urmează să primească.

O altă caracteristică a finanţelor S.M.A. este stabilirea şi acordarea pentru propriile lor nevoi a unui volum corespunzător de mijloace circulante sub formă de rezerve minime permanente de carburanţi şi lubrifianţi, piese de schimb, materiale pentru reparaţii, obiecte de inventar de mică valoare şi scurtă durată, combustibil şi diverse materiale.

Pentru determinarea stocurilor minime permanente de mijloace circulante, a schimbării volumului lor de la un an la altul (creşteri sau prisosuri) se calculează, în cadrul lucrărilor de planificare financiară, normative la elementele pentru care se constituie rezerve în S.M.A.

La carburanţi şi lubrifianţi, stocul normat se stabileşte la nivelul capacităţii de depozitare prevăzută prin plan. In vederea determinării capacităţilor optime de depozitare, implicit a stocurilor normate de carburanţi şi lubrifianţi este necesar ca, în funcţie de condiţiile locale, să se ţină seama de : distanţa existentă faţă de depozitele Ministerului Minelor, Petrolului şi Geologiei, drumuri impracticabile, distanţa pînă la şosele pietruite, asfaltate etc.

Calculul valoric al stocurilor normate de carburanţi şi lubrifianţi se face prin înmulţirea cantităţilor de motorină, ce poate fi depozitată de către fiecare staţiune, cu preţul complex stabilit şi comunicat S.M.A., de către Ministerul Agriculturii şi Industriei Alimentare, la care se adaugă cota planificată a cheltuielilor de aprovizionare (10%).

Preţul complex este preţul carburanţilor şi lubrifianţilor necesari la executarea lucrărilor agricole, calculat pe fiecare marcă de tractor pentru 100 kg carburant principal, inclusiv lubrifianţii necesari.

Pentru determinarea normativului financiar se aplică cota de 55% asupra valorii calculată la acest element de normativ.

La elementul piese de schimb şi materiale pentru reparaţii la tractoare şi maşini agricole, normativul se calculează prin aplicarea unei cote (12%) asupra valorii reparaţiilor şi a lucrărilor de atelier. Cota amintită este diferenţiată pe judeţe, iar în cadrul acestora, pe staţiuni.

La staţiunile pentru mecanizarea agriculturii care execută reparaţii la alte unităţi, se scade contravaloarea pieselor de schimb şi a materialelor din normativ.

Pentru motoare de schimb la tractoare și combina C-12 normativul se calculează aplicînd o anumită cotă (2%) asupra numărului mediu al acestora, existente în plan. Numărul de motoare astfel calculat se înmulțește cu prețul de achiziție.

Evaluarea normativului pe baza prețului fixat la tractoare se motivează prin aceea că în S.M.A. stocul de motoare se constituie prin achiziție, prin întreprinderile de aprovizionare tehnico-materială și prin recuperări de la tractoarele casate.

La elementul obiecte de inventar de mică valoare și scurtă durată, echipament de protecție și materiale gospodărești normativul se calculează pe baza unui plafon stabilit pentru fiecare tractor fizic existent la începutul perioadei de plan (325 lei pe un tractor).

Pentru necesarul de subansamble se stabilesc stocuri normate pornind de la consumul mediu zilnic de subansamble noi și de la intervalul de timp mediu necesar realizării aprovizionării care de obicei este 15 zile, folosindu-se următoarea formulă :

$$\text{stocul normat} = \frac{\text{consumul anual de subansamble noi}}{360} \times \text{timpul mediu de aprovizionare.} \quad (13.1)$$

Ținînd seama de decalajul ce există între momentul efectuării lucrărilor, implicit a avansării fondurilor, și momentul recuperării lor, se determină normativ pentru cheltuielile aferente volumului producției cu termen de încasare în anul următor. Drept normativ financiar se ia 75% din normativul total.

De asemenea, se stabilesc stocuri de rezervă pentru combustibil de încălzit — lemne de foc și cărbuni — la nivelul consumului mediu semestrial (50% din consumul anual) — pentru consumul pe 3 luni în timpul iernii — fără să se depășească capacitatea de depozitare.

În privința principiilor de finanțare a elementelor de mijloace circulante, determinate după procedeele și în limitele amintite, se remarcă îmbinarea metodelor de finanțare din fondul mijloacelor circulante, a surselor atrase cu participarea creditului bancar.

Comparînd volumul total al mijloacelor circulante influențate de sursele atrase (pasive stabile ș.a.) de la finele anului de bază, mai mic, cu volumul total al mijloacelor circulante, de asemenea, influențat de sursele atrase (pasive stabile ș.a.) de la finele anului de plan, mai mare, se stabilește creșterea anuală de mijloace circulante. Aceasta se acoperă din beneficiu, implicit din fondul mijloacelor circulante, în limita unei cote stabilită anual odată cu planul național unic de dezvoltare economico-socială și bugetul de stat (în 1979 și 1980, 60%), iar restul de credite bancare (40%).

Volumul total al mijloacelor circulante la S.M.A. nou înființate, după ce se deduc sursele atrase, se finanțează de la bugetul de stat cu obligația restituirii acestor sume în termen de 10 ani.

Un loc important în cadrul activității S.M.A. îl ocupă cheltuielile pentru acțiuni de învățămînt. Pregătirea cadrelor de muncitori necesari S.M.A., precum și ridicarea calificării personalului se fac prin școli tehnice, profesionale și la locul de muncă (pregătirea ucenicilor), ca și prin cursuri de scurtă durată și instructaje în vederea calificării personalului.

Ca organizare financiară, cheltuielile pentru organizarea și funcționarea școlilor de pe lîngă S.M.A. se finanțează pe baza bugetelor de venituri și cheltuieli pentru instituții finanțate de la buget. Cheltuielile pentru retribuția după muncă, hrană, echipament, procurarea manualelor școlare, a cărților pentru bibliotecă se calculează pe baza schemelor de personal aprobat, alocațiilor și baremurilor de cheltuieli și se finanțează din bugetul republican.

Cheltuielile cursurilor de calificare de scurtă durată pentru ridicarea calificării și specializării personalului din S.M.A. se acoperă integral de la buget.

Pe lîngă stațiunile pentru mecanizarea agriculturii funcționează, de asemenea, cantine. Cheltuielile pentru achiziționarea alimentelor necesare pregătirii meselor la cantină se finanțează din fondurile S.M.A., din încasările anticipate ale costului meselor de la abonați, precum și din credite acordate de bancă.

13.3. CREDITAREA STAȚIUNILOR PENTRU MECANIZAREA AGRICULTURII

Îmbunătățirea continuă a sistemului de finanțare a S.M.A. a fost însoțită de introducerea și folosirea, într-o măsură tot mai importantă, a creditului bancar în formarea mijloacelor circulante necesare producției și asigurării plăților.

Se acordă S.M.A. următoarele categorii de credite :

a. Credite pentru activitatea de producție, din care :

— credite pentru constituirea stocurilor de producție ;

b. Alte credite, din care :

— credite pentru acoperirea cheltuielilor ocazionate de efectuarea, înainte de perioadele planificate, a reparațiilor la tractoare și mașini agricole ;

— credite pentru lucrări cu plata în natură nerambursate din cauza calamităților naturale ;

— credite pentru acoperirea temporară a subvenției de stat ;

— credite pentru aprovizionarea curentă și de iarnă a cantinelor.

Credite pentru activitatea de producție. Banca acordă S.M.A. credite pentru constituirea unor stocuri necesare producției. Astfel, se acordă împrumuturi pentru constituirea stocurilor normate de carburanți, lubrifianți, piese de schimb și materiale de reparații, obiecte de inventar de mică valoare sau scurtă durată, echipament de protecție și de lucru, materiale gospodărești, în limita diferenței între volumul total al mijloacelor circulante și cele acoperite cu fonduri proprii și asimilate mijloacelor circulante.

De asemenea, se acordă credite pentru aprovizionarea peste stocul normat din trimestrul II și IV cu piese de schimb și materiale pentru efectuarea reparațiilor din perioada campaniei de recoltare, pentru reparații de iarnă. Stocurile constituite prin acest credit nu pot depăși 20% din valoarea stocului normat.

Aceste credite primite pentru aprovizionarea suplimentară cu piese de schimb și materiale de reparații în trim. II și IV, se rambursează în

trimestrele următoare, adică în trim. III, respectiv în trim. I al anului următor.

De asemenea, stațiunile pentru mecanizarea agriculturii primesc pentru acțiuni și sarcini noi de plan apărute în cursul anului, cu caracter productiv și care au eficiență economică.

Pentru efectuarea operațiunilor de creditare, ca și a celor de decontare, privind activitatea de producție, stațiunile pentru mecanizarea agriculturii au la bancă deschis un cont curent bifuncțional, care reflectă în situația soldului debitor (la bancă) împrumuturile acordate de bancă sau, în cazul cînd contul prezintă sold creditor, disponibilitățile bănești ale întreprinderii.

În acest scop, în debitul contului curent se înregistrează credite acordate sau plățile din fonduri proprii pentru aprovizionări (carburanți, piese de schimb, obiecte de inventar etc.), retribuții, premii, amortismente, cheltuieli administrativ-gospodărești, sume cuvenite organului superior etc., iar în creditul contului curent se înregistrează rambursările de credite din sumele provenite din încasarea valorii lucrărilor executate cu plata în bani și în natură, încasări din transporturi, reparații etc., creșterea și completarea mijloacelor circulante, dobînzi, restituiri de sume etc.

În cursul trimestrului, plățile se efectuează prin contul curent numai pînă la limita maximă prevăzută prin planul de producție și bugetul de venituri și cheltuieli.

Creditele se acordă numai pînă la nivelul stocului și cheltuielilor de producție planificate, actualizate și cu condiția existenței garanției materiale și realizării veniturilor care să asigure recuperarea de către bancă, la scadență, a mijloacelor împrumutate.

În situația depășirii limitei de plăți stabilite, banca poate menține la credite curente diferența respectivă cînd aceasta se datorește unor cauze obiective (depășirea planului de lucrări, aprovizionări anticipate însă justificate etc.) sau poate trece la credite cu dobîndă majorată sumele ce depășesc limita de plăți datorită unor cauze subiective (debitori, stocuri supranormative, depășirea cheltuielilor planificate etc.).

Pentru a veni în sprijinul acelor stațiuni de mecanizare a agriculturii a căror activitate s-a soldat cu depășirea cheltuielilor planificate și nerealizarea veniturilor, și care și-au imobilizat o parte din mijloacele circulante, găsindu-se în imposibilitate de a efectua plăți în mod normal din fonduri proprii, din încasări și din credite curente, se acordă, la cerere, ca excepție, credite cu dobîndă majorată pentru refacerea capacității de plată.

Acest credit se acordă numai după o analiză temeinică a situației economico-financiare și cînd se apreciază că planul de măsuri ce se adoptă va asigura redresarea situației generale, lichidarea imobilizărilor și a cauzelor care au antrenat depășirea nevoilor de fonduri planificate și există condiții pentru rambursarea creditului la scadență.

Rambursarea creditelor acordate stațiunilor pentru mecanizarea agriculturii se face la termenele stabilite pentru încasarea lucrărilor cu plata în bani, iar pentru cele cu plata în natură, cel mai tîrziu pînă la sfîrșitul lunii septembrie pentru produsele de vară și pînă în decembrie pentru produsele de toamnă, prin înregistrarea încasărilor în contul curent.

În cazuri justificate economic, pe baza unor analize temeinice, Banca pentru Agricultură şi Industrie Alimentară poate prelungi termenele de rambursare a creditelor cu maximum trei luni.

La fel ca în celelalte unităţi economice, şi la S.M.A. verificarea garanţiei creditelor acordate constituie un moment important al procesului de creditare. Această operaţiune se face de organele bancare, scriptic, pe baza bilanţului sau a balanţei de verificare şi a evidenţelor unităţilor, precum şi faptic, prin constatări pe teren.

La garanţia creditelor nu se admit stocurile de valori materiale fără mişcare, cele care nu pot fi consumate în unitate sau fără desfacere asigurată, cele de calitate necorespunzătoare, sau cele care sînt depozitate şi conservate în condiţii necorespunzătoare.

Verificarea faptică a garanţiei creditelor se face prin sondaj odată pe trimestru sau ori de cîte ori este nevoie, atenţia îndreptîndu-se asupra unităţilor care nu-şi îndeplinesc sarcinile de plan şi nu asigură rambursarea creditelor la scadenţă. Această verificare se face, după cum se ştie, pentru a confrunta datele din evidenţa contabilă cu evidenţele de depozite, cu modul de conservare şi calitatea valorilor creditate.

Alte credite. *Credite pentru executarea de reparaţii la tractoare şi maşini agricole înainte de perioadele planificate.* Staţiunile pentru mecanizarea agriculturii primesc credite bancare pentru cheltuielile efectuate anticipat cu reparaţiile de tractoare şi maşini agricole, care sînt prevăzute a fi executate în trimestrele următoare.

De asemenea, se mai acordă credite pentru repararea maşinilor agricole folosite la recoltare şi treeriş şi a semănătorilor de porumb, în situaţia în care în trim. III şi IV există condiţii pentru efectuarea parţială sau totală a reparaţiilor planificate a fi executate în anul următor.

Acordarea acestor credite este justificată prin aceea că se creează posibilitatea efectuării lucrărilor de reparaţii în perioada premergătoare campaniei agricole de primăvară sau în perioadele cînd atelierele S.M.A. sînt mai puţin solicitate. În felul acesta se creează condiţii să se repartizeze mai uniform sarcinile de plan şi să se folosească mai complet forţa de muncă.

Credite pentru lucrări cu plata în natură nerambursate în termen din cauza calamităţilor naturale. Staţiunile pentru mecanizarea agriculturii care nu au posibilitatea să ramburseze creditele aferente cheltuielilor pentru lucrările cu plata în natură executate cooperativelor agricole de producţie din cauza calamităţilor naturale, beneficiază de credite din partea băncii, pe un termen de cel mult un an.

Creditele aprobate pe baza documentaţiei din care se constată efectele calamităţilor se acordă printr-un cont separat de împrumut, creditîndu-se contul curent.

Rambursarea acestor credite se face în momentul predării produselor şi cel mai tîrziu la termenele stabilite prin încasarea lucrărilor cu plata în natură (sfîrşitul lunii septembrie pentru produsele de vară şi decembrie pentru produsele de toamnă).

Credite pentru acoperirea temporară a subvenţiei de stat. La staţiunile pentru mecanizarea agriculturii, la care cheltuielile de producţie planificate depăşesc veniturile stabilite prin plan, pe întregul an, diferenţele nefavorabile ce se finanţează pe calea subvenţiei de stat se acoperă temporar prin credite bancare.

Rambursarea creditelor acordate S.M.A. pentru acoperirea temporară a dotației de stat se face pe măsura primirii subvenției cuvenite de la organul ierarhic superior și nu mai tîrziu de sfîrșitul primului trimestru al anului următor.

Credite pentru aprovizionarea cantinelor. Stațiunile pentru mecanizarea agriculturii primesc din partea Băncii pentru Agricultură și Industrie Alimentară credite pe termen scurt pentru aprovizionarea curentă și de iarnă, în vederea procurării alimentelor precum și pentru crearea stocurilor de rezervă (zarzavaturi, conserve etc.) de la un an la altul. De asemenea, se mai acordă credite cantinelor pentru procurarea hranei reci pentru muncitorii care lucrează pe cîmp.

13.4. DECONTAREA LUCRĂRILOR EXECUTATE, STABILIREA ȘI REPARTIZAREA REZULTATELOR FINANCIARE

Lucrările executate de stațiunile pentru mecanizarea agriculturii la cooperativele agricole, I.A.S.-uri și la alți beneficiari se plătesc în natură sau în bani pe baza tarifelor existente.

În natură se plătesc lucrările agricole executate de S.M.A. cooperativelor agricole de producție, pentru culturile de : grîu, orz, orzoaică, ovăz, porumb, floarea-soarelui, fasole și cartofi de toamnă.

De asemenea, se plătesc în natură toate lucrările de recoltat cu combina, treierat, selectat și bătut porumb, executate unităților agricole și gospodăriilor individuale, la culturile amintite mai sus.

În bani, se plătesc toate lucrările executate cooperativelor agricole de producție pentru orice alte culturi, pentru care nu sînt stabilite tarife în natură.

De asemenea, se plătesc în bani toate lucrările efectuate pentru orice fel de cultură, instituțiilor, întreprinderilor, organizațiilor economice de stat și cooperatiste (altele decît C.A.P.), gospodăriilor anexe, precum și gospodăriilor populației (în afara cazurilor cînd sînt prevăzute tarife în natură). În cazul nerealizării producției planificate pe terenurile și culturile la care s-au efectuat mecanizat lucrările agricole, plata în natură sau în bani se face proporțional cu producția realizată, însă nu mai puțin de 80% din cantitățile sau sumele cuvenite potrivit tarifelor.

Acest sistem de plată a lucrărilor executate se aplică numai dacă producția planificată nu a fost realizată din cauza S.M.A., care nu au executat lucrările la timp și de bună calitate.

În cazul depășirii producției planificate plata se face proporțional cu depășirea, însă nu mai mult de 20% peste tariful legal.

Astfel, lucrările agricole pentru care se prevede pe baza tarifelor plata în natură, se decontează stațiunilor pentru mecanizarea agriculturii de către întreprinderile de valorificare a produselor agricole, care achită valoarea produselor datorate de cooperativele agricole de producție pentru lucrările efectuate.

Această decontare se face — pe măsura predării produselor respective de către cooperativele agricole și celelalte categorii de beneficiari ai lucrărilor (pentru uiumuri) — la prețuri medii pe țară, inclusiv sporurile de preț realizate de cooperativele agricole la produsul respectiv.

Lucrările agricole pentru care se aplică tarifele în bani precum și transporturile de produse agricole, îngrășăminte și alte materiale legate de procesul de producție agricol, se decontează imediat după efectuarea și recepționarea lor de către C.A.P. din disponibilitățile bănești proprii și din creditele de producție repartizate pentru plata lucrărilor S.M.A.

Lucrările de orice natură contractate la cererea organelor locale ale puterii de stat, instituțiilor, întreprinderilor, organizațiilor economice de stat sau cooperatiste (altele decît C.A.P.) se decontează imediat după efectuarea și recepționarea lucrărilor pe bază de dispoziție de încasare emisă asupra contului beneficiarilor.

În sfîrșit, lucrările cu plata în bani ce se execută pentru întovărășiri agricole care nu au cont în bancă sau pentru gospodăriile populației se încasează la casieria stațiunii pentru mecanizarea agriculturii, înainte de executarea lucrărilor.

Stațiunile pentru mecanizarea agriculturii poartă întreaga răspundere pentru executarea la timp și de bună calitate a lucrărilor agricole în toate unitățile din cadrul consiliilor unice agroindustriale de stat și cooperatiste, precum și pentru realizarea veniturilor proprii potrivit bugetului de venituri și cheltuieli.

Organele de conducere ale S.M.A. trebuie să asigure folosirea judicioasă a parcului de mașini și tractoare, a tuturor mijloacelor din dotare și forței de muncă, întărirea ordinei și disciplinei, a spiritului de răspundere pentru calitatea lucrărilor executate în vederea asigurării producțiilor planificate.

Ca urmare a activității economice pe care o desfășoară, S.M.A. obțin anumite rezultate financiare. Acestea se planifică anual și se determină prin compararea veniturilor cu cheltuielile aferente lucrărilor planificate.

Beneficiul S.M.A. se repartizează după același sistem ca și în cadrul întreprinderilor industriale : pentru restituirea fondurilor primite de la societate, dezvoltarea generală a societății și pentru constituirea fondurilor proprii.

Desfășurînd activitatea pe baza unei înalte rentabilități, S.M.A. contribuie prin beneficiile realizate la formarea fondurilor centralizate ale statului, la autofinanțarea propriei dezvoltări (fondul de dezvoltare economică, fondul mijloacelor circulante), la satisfacerea nevoilor sociale și de locuit a personalului muncitor (fondul pentru construcții de locuințe și alte investiții cu caracter social, fondul pentru acțiuni sociale), la sporirea veniturilor acestuia prin fondul de participare la beneficii.

Aplicarea deplină și consecventă a metodei autogestiunii economico-financiare în activitatea S.M.A. relevă actualitatea unei suite de probleme organizatorice, economice și financiare. În această direcție, pe primul plan se situează crearea tuturor condițiilor necesare ca — așa cum se accentuează în Directivele Congresului al XII-lea al P.C.R. — aceste unități economice ale statului să aibă o mai mare independență și răspundere în folosirea mijloacelor materiale și financiare, în relațiile cu cooperativele agricole și cu alte întreprinderi.

Din multitudinea de probleme care se pun în legătură cu aplicarea și consolidarea principiilor autogestiunii economico-financiare în organizarea și funcționarea stațiunilor pentru mecanizarea agriculturii, o deosebită actualitate prezintă cele legate de sistemul de organizare și finanțare a activității acestor unități, de posibilitățile de sporire a rentabilității.

Principala cale pentru a asigura rentabilizarea efectivă a S.M.A. este îmbunătățirea activității lor de producție, îndeosebi prin intensificarea utilizării mijloacelor mecanice aflate în dotarea fiecărei unități. Avînd, în continuare, în centrul preocupărilor executarea lucrărilor agricole în perioadele optime și la un nivel calitativ superior, precum și reducerea cheltuielilor planificate, este necesar să crească sensibil volumul anual de lucrări pe un tractor, în condițiile în care parcul de tractoare și mașini agricole crește.

Este necesar să se intensifice gradul de utilizare a parcului de tractoare și mașini în afara perioadelor de vîrf, specifice agriculturii și în perioadele în care nu sînt solicitate pentru lucrări agricole propriu-zise.

Stimulînd cooperativele agricole de producție să folosească pe o scară largă mijloacele mecanizate să asigure creșterea veniturilor lor, în condițiile reducerii continue a costului lucrărilor prin creșterea volumului de lucrări executate, prin lărgirea gamei de lucrări agricole și prin extinderea folosirii tractoarelor la alte activități în perioada cînd nu lucrează la cîmp. Practica demonstrează că se pot efectua de către S.M.A., într-o proporție mai mare, arături adînci de vară, semănatul și întreținerea culturilor prășitoare, transportul și administrarea îngrășămintelor, recoltarea și pregătirea furajelor, recoltarea florii-soarelui, a sfeclei de zahăr etc.

Tractoarele agricole pot fi întrebuințate cu rezultate bune și la activități de servire a producției agricole cum ar fi : transportul de îngrășăminte chimice, transportul de produse agricole la spațiile de depozitare sau la bazele de recepție ș.a.

Între campaniile agricole, cînd nu toate tractoarele și mașinile agricole pot fi utilizate la lucrări agricole, ca o activitate complimentară S.M.A. pot efectua lucrări neagricole atît pentru cooperativele agricole de producție, pentru I.A.S., cît și pentru celelalte întreprinderi și instituții.

Întrucît încasările stațiunilor pentru mecanizarea agriculturii provin din sumele percepute de la beneficiarii lucrărilor prin aplicarea de tarife, este necesar ca acestea să fie așezate pe baze corespunzătoare, relațiile dintre aceste întreprinderi și unitățile servite să aibă la bază principiul echivalenței. Ca și prețul produselor, prețul serviciilor, respectiv tarifele trebuie așezate pe criterii economice în funcție de cheltuielile sociale pentru efectuarea lor.

Costul lucrărilor este fără îndoială un element important în fixarea tarifelor. Însă, pentru stabilirea unor tarife corespunzătoare trebuie să se țină seama și de alți factori. Astfel, este necesar ca tarifele să corespundă politicii economice pe care statul nostru socialist o duce în etapa actuală în dezvoltarea agriculturii. Tarifele trebuie să cointereseze cooperativele agricole de producție în extinderea mecanizării, la toate culturile, să favorizeze contractarea unei game cît mai variate de lucrări — element hotărîtor în realizarea unor producții sporite și, deci, venituri mai mari atît pentru cooperativele agricole cît și pentru membrii cooperatori. De asemenea, tarifele trebuie să stimuleze S.M.A. în gospodărirea rațională a utilajelor și, în general, să nu se situeze la un nivel superior cheltuielilor pe care le-ar înregistra cooperativele agricole de producție, sau alți beneficiari, pentru a obține același randament la hectar dacă nu ar folosi serviciile S.M.A.

În anumite situații, cînd considerente de politică economică o cer, unele tarife în mod deliberat pot fi stabilite la un nivel inferior costurilor efective, reprezentînd astfel, în continuare, una din formele de sprijin acordat de statul nostru socialist cooperativelor agricole de producție.

În același timp, este necesar să se stabilească tarife diferențiate, ținîndu-se seama de dificultățile pe care le prezintă lucrăirle (de exemplu tarife diferite pentru arături de diferite adîncimi).

Perfecționarea tarifelor S.M.A. în etapa actuală pe baza respectării principiilor economice trebuie să asigure, într-o mai mare măsură, îmbunătățirea activității din cooperativele agricole de producție. Întrucît tarifele S.M.A. constituie o pîrghie economică folosită în relațiile statului cu sectorul cooperatist, ele pot influența simțitor activitatea cooperativelor agricole, cu cele mai diferite condiții de producție, în vederea creșterii continue a producției și veniturilor lor.

13.5. PLANIFICAREA FINANCIARĂ ÎN S.M.A.

Planificarea financiară și a creditelor din S.M.A. se bazează pe cunoașterea volumului activității principalilor beneficiari ai lucrărilor cu tractoarele și mașinile agricole : C.A.P., I.A.S., instituții, alți beneficiari.

Elaborarea planurilor de producție și a bugetelor de venituri și cheltuieli se face pornindu-se de jos, de la propunerile șefilor de secții și ai sectoarelor de servire — ateliere de reparații, sectoare de transporturi, aprovizionare etc. În felul acesta se poate ține mai bine seama de posibilitățile existente de a satisface lucrările necesare cooperativelor agricole de producție, de utilizare cît mai completă a parcului de tractoare, mașini agricole, forță de muncă etc. pentru executarea de lucrări, reparații și transporturi și la alți beneficiari din raza de activitate.

Ținînd seama de propunerile de plan primite de la stațiunile pentru mecanizarea agriculturii și de necesitățile de dezvoltare ale sectorului din punctul de vedere al intereselor economiei naționale, Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare — Centrala de mecanizare a agriculturii și producției de utilaje pentru agricultură și industria alimentară — face propuneri pentru proiectul planului național unic, la următorii indicatori : volumul total al lucrărilor exprimat valoric, cheltuieli la 1 000 lei venituri, fondul anual de retribuire după muncă și numărul personalului muncitor, volumul investițiilor și lista dotării cu mașini și utilaje, planul de reparații, norme de consum la motorină, benzină și anvelope etc.

După adoptarea planului economic și al bugetului de stat indicatorii aprobați se repartizează de Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare, pe direcții agricole județene și trusturi județene de mecanizare a agriculturii, iar acestea pe stațiuni pentru mecanizarea agriculturii,

care defalcă volumul lucrărilor, exprimat valoric, şi nivelul cheltuielilor directe pe fiecare secţie şi sector de servire.

În această etapă, staţiunile pentru mecanizarea agriculturii, pe baza indicatorilor repartizaţi, elaborează planurile de producţie şi bugetele de venituri şi cheltuieli, care se aprobă apoi de organul ierarhic superior.

Bugetul de venituri şi cheltuieli elaborat de S.M.A. cuprinde veniturile, cheltuielile şi rezultatele întreprinderii (încasări din lucrări executate pentru terţi de sectoarele mecanice unice — cu plata în natură, cu plata în bani — încasări din lucrări executate de ateliere pentru alţi beneficiari, încasări din diverse activităţi etc. sînt prevăzute cheltuielile corespunzătoare acestor venituri, cheltuielile care se suportă direct din rezultatele financiare). Pe baza acestor elemente se stabilesc beneficiile şi modul de repartizare a acestora.

Capitolele următoare ale bugetului de venituri şi cheltuieli sînt cele comune şi celorlalte ramuri ale economiei naţionale şi se referă la fondurile proprii, creditele şi destinaţia lor, vărsămintele la buget, o serie de date informative, în sfîrşit, restituirea fondurilor băneşti primite de la societate.

INTREBĂRI ŞI EXERCIŢII

- Cum va sprijini activitatea financiară înfăptuirea unei profunde revoluţii agrare, dezvoltarea şi modernizarea susţinută a producţiei agricole, obiectiv esenţial al cincinalului 1981—1985 ?
- Cum se realizează dotarea cu tractoare şi alte maşini agricole în I.A.S. şi S.M.A. ? Care sînt sursele din care se finanţează activitatea de investiţii în agricultura socialistă de stat ?
- Care sînt principalele particularităţi ale activităţii financiare din unităţile agricole în legătură cu mijloacele fixe, mijloacele circulante şi cu rezultatele financiare ? În ce măsură particularităţile tehnologice şi organizatorice, precum şi factorii naturali influenţează tehnica şi principiile de lucru ale activităţii financiare în I.A.S. şi S.M.A.?
- Care este structura mijloacelor circulante în unităţile agricole ? Pe ce perioadă de timp se realizează imobilizările de mijloace circulante în agricultură ?
- Cum apreciaţi rolul important al creditului în acoperirea cu fonduri a normativului în unităţile agricole ? Care este garanţia creditului în unităţile agricole şi pe ce bază se realizează rambursarea creditelor angajate de aceste unităţi ?
- În ce măsură factorii naturali influenţează rezultatele economice şi financiare în unităţile agricole ? Este posibilă limitarea acestei influenţe prin activităţi de investiţii ?

- Interpretați repartizarea rezultatelor financiare în unitățile agricole, făcînd legătura cu condițiile specifice în care se desfășoară activitatea de producție din aceste unități ; comparați repartizarea rezultatelor cu situația din industrie.
- Cum realizați sporirea rezultatelor economice și financiare în I.A.S. și S.M.A. ? Precizați principalele căi de sporire a rezultatelor financiare în aceste unități ?
- Dezbateți efectele favorabile aduse activității din agricultură prin înființarea și funcționarea complexelor agro-industriale.
- Care sînt principalele aspecte caracteristice pentru bugetul de venituri și cheltuieli al unei întreprinderi din agricultură, în comparație cu bugetul unei unități din industrie ?

Capitolul XIV

FINANȚELE ÎNTREPRINDERILOR COMERCIALE DE STAT

14.1. OBIECTIVUL ACTIVITĂȚII ȘI PARTICULARITĂȚILE FINANȚELOR COMERȚULUI DE STAT

În economia socialistă circulația mărfurilor reprezintă o necesitate obiectivă, comerțul fiind determinat de existența producției de mărfuri și de acțiunea legii valorii. Justa repartizare a venitului național între fondul de dezvoltare și fondul de consum, dezvoltarea dinamică a tuturor ramurilor de producție, diversificarea producției bunurilor de consum și creșterea în proporții corespunzătoare a veniturilor bănești ale populației sînt factori obiectivi, care determină coordonatele dezvoltării comerțului socialist.

După cum prevăd Directivele Congresului al XII-lea al P.C.R. volumul desfacerilor de mărfuri cu amănuntul prin comerțul socialist va fi în anul 1985 cu 30—35% mai mai mare decît în 1980.

Pentru a înțelege rolul și caracteristicile finanțelor în sfera circulației mărfurilor este necesar să se sublinieze o serie de particularități ale activității din această ramură, care influențează organizarea relațiilor financiare și a activității financiare din întreprinderile comerciale.

Ținînd seama de funcția principală a comerțului, care constă în înfăptuirea legăturii economice dintre sfera producției industriale și agricole

şi sfera consumului individual, este necesar ca activitatea de aprovizionare şi desfacere a mărfurilor să se desfăşoare continuu şi cu un volum cît mai redus al cheltuielilor de circulaţie. Din acest punct de vedere, o deosebită însemnătate prezintă studiul vitezei de rotaţie a mijloacelor circulante, element de care se ţine seama şi la planificarea şi finanţarea lor. Prin reducerea timpului de circulaţie, respectiv prin aducerea mărfurilor de la locul de producţie pînă la consumator într-un timp mai scurt, precum şi printr-o gestionare raţională a stocurilor, se reduce volumul mijloacelor circulante, implicit a fondurilor necesare în ramura comerţului.

În ramura circulaţiei mărfurilor intervine ca un element activ cererea de mărfuri a populaţiei de care depinde volumul, structura şi ritmul desfacerii mărfurilor. De aceea, pentru realizarea indicatorilor financiari — beneficiu, impozit pe circulaţia mărfurilor, diferenţe bugetare, viteza de rotaţie a mijloacelor circulante —, ca şi pentru asigurarea echilibrului financiar permanent al întreprinderilor comerciale, este necesar să se studieze şi să se cunoască cererea de mărfuri a populaţiei.

Pentru a satisface cererea populaţiei sînt necesare diferite categorii de mărfuri, cu ritmuri diferite de desfacere. Astfel, pe lîngă mărfurile perisabile sau cele cu desfacere curentă, sînt necesare şi mărfuri ce sînt solicitate sezonier, de cerere periodică, pentru care, în mod firesc, trebuie asigurate stocuri sezoniere, deci pe o anumită perioadă de timp mijloacele financiare puse la dispoziţia întreprinderilor comerciale sînt imobilizate.

Pentru a preveni formarea unor stocuri peste nivelul normal al mărfurilor cu circulaţie lentă, trebuie adoptate măsuri corespunzătoare.

Participarea într-o proporţie însemnată a creditului bancar în acoperirea cu fonduri a stocurilor de mărfuri creează condiţii favorabile pentru urmărirea şi controlul îndeplinirii planului de aprovizionare, a evoluţiei şi calităţii stocurilor de mărfuri.

Comerţul, mijlocind trecerea mărfurilor din sfera producţiei în sfera consumului, exercită o influenţă activă asupra industriei prin informaţiile ce le furnizează asupra modificărilor ce intervin în volumul şi structura cererii populaţiei. În măsura în care mărfurile corespund cererii consumatorilor, atît din punct de vedere cantitativ, cît şi în ceea ce priveşte caracteristicile tehnico-economice, se reduce volumul mijloacelor circulante ocupate în sfera circulaţiei şi, astfel, finanţele întreprinderilor comerciale contribuie la accelerarea circulaţiei produsului social şi, implicit, la sporirea acestuia.

În sfîrşit, desfacerea mărfurilor către consumatori reclamă o conducere a acestei activităţi şi o anumită organizare a reţelei comerciale, care, fără îndoială, influenţează şi organizarea relaţiilor financiare şi de credit, activitatea compartimentului financiar din aceste unităţi.

14.2 ORGANIZAREA FINANCIARĂ A FONDURILOR FIXE

Totalitatea mijloacelor materiale şi băneşti puse la dispoziţia întreprinderilor comerciale, în mod planificat de către statul socialist, pentru nevoile sferei circulaţiei mărfurilor, constituie fondurile comerţului socialist de stat.

Ţinînd seama de conţinutul lor material, de rolul funcţional pe care îl îndeplinesc în procesul desfacerii mărfurilor, ca şi de modul de transmitere a valorii lor, fondurile comerţului socialist se împart în fonduri fixe şi mijloace circulante.

Desfacerea mărfurilor reclamă o bază tehnică-materială formată din magazine, depozite pentru mărfuri, utilaj comercial şi frigotehnic, silozuri pentru legume-fructe şi zarzavaturi, mijloace de transport etc. (fig. 14.1).

Pe lîngă acestea, comerţul de stat dispune şi de fonduri fixe neproductive, ca : locuinţe, clădiri cu scop social-cultural, şcoli profesionale, cluburi etc. Tot în categoria fondurilor fixe ale comerţului de stat se cuprind şi clădirile, utilajele şi mijloacele de transport care aparţin unităţilor de producţie existente în cadrul comerţului de stat.

Varietatea fondului de mărfuri pus la dispoziţia cumpărătorilor prin comerţul de stat, atribuţiile diferite ale comerţului cu amănuntul şi ale comerţului cu ridicata, precum şi amplasarea teritorială a reţelei comerciale de la oraşe şi sate determină o serie de particularităţi ale structurii fondurilor fixe necesare comerţului de stat.

Planul cincinal 1981—1985 prevede dezvoltarea însemnată a bazei materiale a comerţului. Pe linia creşterii eficienţei investiţiilor în comerţ, organele financiare-bancare au în vedere în mod deosebit aplicarea unor

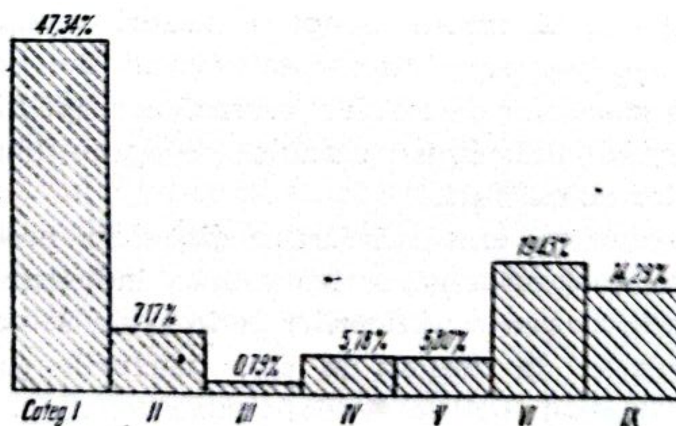

Fig. 14.1 Structura mijloacelor fixe în comerţul de stat (1979)

soluţii mai eficiente în construirea obiectivelor cu caracter comercial, urmărindu-se îndeaproape modul de folosire a terenurilor afectate, costul construcţiilor, funcţionalitatea acestora, posibilitatea aplicării metodelor moderne de desfacere.

Asigurarea reproducţiei lărgite a fondurilor fixe ca şi menţinerea în stare de funcţionare a celor existente se realizează şi în comerţul de stat prin lucrări de investiţii, amortizare şi lucrări de reparaţii.

Investițiile sînt prevăzute în planul Ministerului Comerțului Interior, al altor ministere și organe centrale care au activitate comercială, precum și în planul consiliilor populare județene. Din punctul de vedere al acoperirii financiare investițiile se finanțează din fondul de dezvoltare economică, utilizîndu-se ca surse amortizarea, beneficiul, sumele obținute din lichidarea fondurilor fixe, alte surse proprii etc. În comerțul de stat, ca și în industrie, construcții, transporturi etc., se remarcă, în cadrul sistemului actual de finanțare a investițiilor, folosirea creditului pe termen mediu și lung ca sursă de completare a fondurilor proprii.

Investițiile privind construirea de noi întreprinderi comerciale, dotarea acestora cu utilaj, mobilier etc., ca și cele pentru dezvoltări de o amploare mai mare ale unităților in funcțiune, care întrec posibilitățile proprii, se acoperă de la bugetul de stat.

Ca și în industrie, în comerț, în ultimul timp, se acordă o atenție deosebită lucrărilor de investiții privind mecanizarea lucrărilor cu caracter productiv sau destinate îmbunătățirii aprovizionării și servirii populației. În principal, întreprinderile comerciale își îndreaptă atenția către două grupe însemnate de lucrări și anume :

a) extinderea, amenajarea și modernizarea spațiilor comerciale și de cazare (hoteluri, cabane etc.) și dotarea cu mobilier și utilaj comercial ;

b) mecanizarea unor operații manuale sau faze ale muncii în unitățile comerciale sau în secțiile de producție și auxiliare ale comerțului.

Un loc important în cadrul activității serviciului financiar în întreprinderile comerciale îl ocupă amortizarea fondurilor fixe. Ținînd seama de faptul că la activitatea de desfacere a mărfurilor participă clădirile (pentru comerțul cu amănuntul, pentru alimentația publică, pavilioane de expoziții etc.), mașini, utilaje și instalații specifice acestei ramuri, mijloace de transport etc. este firesc ca în prețul mărfurilor să se includă, pe măsura uzurii fizice și morale a fondurilor fixe, și cota de reînnoire a acestora. Metodologia amortizării fondurilor fixe în comerț are la bază principiile generale cunoscute de la industrie și care, în general, stimulează folosirea mai intensivă a mijloacelor de muncă, recuperarea valorii acestora într-un termen care ține seamă într-o mai mare măsură de influența progresului tehnic, contribuind la întărirea autogestiunii economico-financiare a întreprinderii. Caracteristic pentru fondurile fixe existente în comerțul de stat cu amănuntul este faptul că valoarea lor se recuperează prin prețul cu amănuntul al mărfurilor, amortizarea incluzîndu-se împreună cu celelalte cheltuieli de circulație în adaosul (rabatul) comercial.

Și în ramura circulației mărfurilor s-a adoptat sistemul includerii directe în cheltuielile de circulație a cheltuielilor pentru reparații capi-

tale, renunțîndu-se la sistemul normelor de amortizare pentru constituirea fondurilor destinate acestor reparații. Prin măsura luată s-au creat condiții favorabile pentru determinarea mai exactă a cheltuielilor de circulație, beneficiului și rentabilității.

14.3. NORMAREA, FINANȚAREA ȘI CREDITAREA MIJLOACELOR CIRCULANTE

Normarea mijloacelor circulante. Pentru desfășurarea în condiții normale a procesului de desfacere a mărfurilor, în afara fondurilor fixe întreprinderile comerciale dispun de mijloace circulante. Acestea sînt formate din fonduri circulante — materii prime, materiale, combustibili, semifabricate și producția neterminată și fonduri de circulație — stocurile de mărfuri, ambalaje, produsele finite în alimentația publică, mijloacele bănești și în decontare etc.

Mijloacele circulante normate ale întreprinderilor și organizațiilor comerciale cuprind stocurile de mărfuri și ambalaje de circulație, materii și materiale, semifabricate, producție neterminată, produse finite și alte active. În același timp, unitățile comerciale dispun și de mijloace circulante nenormate — mijloace bănești în contul de la bancă, în curs de decontare sau în casă, clienți, debitori etc.

Spre deosebire de celelalte ramuri, în comerț ponderea cea mai mare în volumul total al mijloacelor normate o au mărfurile (80—90% din totalul mijloacelor circulante normate).

Natura activității comerciale, ca și condițiile concrete de desfășurare a procesului economic în sine reclamă, pe lingă stocurile de mărfuri, și o serie de alte valori cu un ciclu de reînoire mai puțin frecvent și cu un caracter al rotației mai puțin regulat decît în cazul mărfurilor.

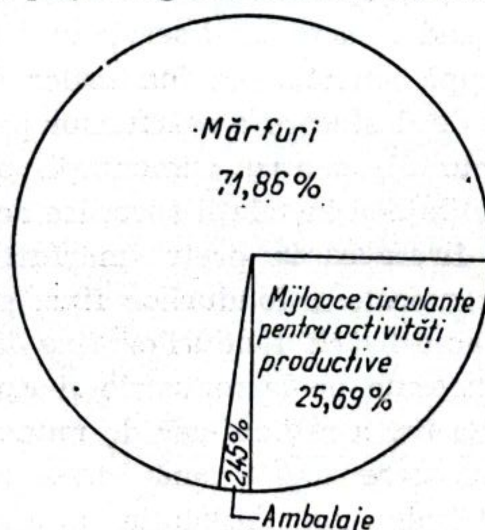

Fig. 14.2 Structura mijloacelor circulante în comerțul de stat (1979)

Din această categorie fac parte mijloacele circulante care reprezintă alte valori materiale, mijloacele bănești aflate în conturile de la bancă, în curs de decontare sau în casele de bani ale intreprinderilor și organizațiilor comerciale (fig. 14.2).

În cadrul mijloacelor circulante reprezentînd alte valori materiale se cuprind ambalajele de natura obiectelor de inventar, obiectele de inventar de mică valoare sau scurtă durată, materialele și piesele de schimb, îm-

brăcămintea și materialele de protecție, cheltuielile anticipate etc. Aceste mijloace sînt cunoscute în planificarea financiară sub denumirea generică de „alte active".

Necesitatea de a aloca comerțului de stat volumul optim de mijloace circulante pentru asigurarea circulației normale a mărfurilor impune limitarea nivelului acestor mijloace prin calcularea de normative.

În același timp, volumul mijloacelor circulante nenormate (decontări, clienți, debitori etc.), trebuie menținut la un nivel cît mai scăzut, prin măsurile de bună gospodărire pe care întreprinderile și organizațiile comerciale trebuie să le adopte permanent.

În comerțul de stat normativul mijloacelor circulante reprezintă nivelul mediu planificat al volumului de mijloace, exprimat în formă bănească, necesar realizării normale și în mod continuu a planului desfacerii de mărfuri.

Normativul se stabilește întîi pe fiecare categorie de mijloace circulante în parte (pe elemente) ; normativele parțiale sînt apoi însumate și se obține normativul total sau suma totală a mijloacelor circulante normate.

În comerțul de stat sînt supuse normării următoarele elemente ale mijloacelor circulante : mărfurile, ambalajele de circulație, „alte active" și cele cuprinse în grupa „alte activități". Pentru fiecare din elementele enumerate se folosesc metode specifice de determinare a normativului în funcție de modul de constituire, de particularitățile rotației și de destinația lor.

La elementul *„mărfuri"* stocurile normate trebuie să cuprindă toate produsele, în sortimentele complete ce se desfac între două aprovizionări, avînd în vedere faptul că, uneori, pot interveni unele dificultăți, chiar întreruperi, în aprovizionare. Indiferent de metodologia utilizată la stabilirea normativului pentru mărfuri se iau în considerare o serie de elemente de fundamentare și anume : frecvența (intervalul) aprovizionărilor, stocul de siguranță, stocurile pentru complexitatea sortimentului, stocurile sezoniere etc.

În procesul de formare a stocurilor de mărfuri, influența cea mai puternică o exercită frecvența aprovizionărilor, care reprezintă intervalul mediu ponderat între două livrări consecutive. Periodicitatea aprovizionărilor este un factor complex care, la rîndul său, resimte acțiunea altor factori cu influențe sensibile asupra volumului și structurii stocurilor și anume : volumul desfacerii, capacitatea de depozitare, distanțele față de furnizori și felul mijloacelor circulante, formele de aprovizionare și de decontare cu Banca Națională etc.

Stocul normat de mărfuri cuprinde, ca parte integrantă, și stocul de siguranță, reprezentat de timpul exprimat în zile necesar constituirii stocurilor de mărfuri în vederea prevenirii sau eliminării unor dificul-

tăţi în aprovizionarea reţelei comerciale, cauzate de livrarea neritmică a mărfurilor de către furnizori, condiţii climatice nefavorabile, lipsa mijloacelor de transport etc. Determinarea stocului de siguranţă este caracteristică, îndeosebi, pentru comerţul cu ridicata, iar mărimea sa, în principiu, nu poate depăşi $1/2$ din stocul necesar între două aprovizionări.

Un alt element, deosebit de important, care influenţează mărimea stocului de mărfuri în comerţ îl reprezintă complexitatea sortimentală, adică numrăul de articole necesare formării întregului sortiment, comercial solicitat de populaţie. Asigurarea numărului de sortimente, îndeosebi pentru sectorul textile, încălţăminte, confecţii, produse alimentare, conserve, băuturi etc. care să reflecte masa articolelor necesare cu toată gama de culori, desene, numere, preţuri etc. contribuie la accelerarea desfacerii fondului de marfă, la creşterea vitezei de rotaţie a stocului de mărfuri, constituind o cale importantă de prevenire a formării stocurilor lent şi greu vandabile, ca urmare a dezasortărilor.

În sfîrşit, normarea stocurilor de mărfuri se face ţinînd seama de influenţa altor factori şi anume : sezonalitatea producţiei şi a consumului, timpul necesar pentru descărcare, recepţionare, sortare şi depozitare, timpul necesar pentru elaborarea documentelor de recepţie şi decontare cu furnizorii, timpul necesar pentru pregătirea şi executarea notelor de comandă ale beneficiarilor etc.

Indiferent de procedeul tehnic folosit pentru determinarea normativului de mijloace circulante la elementul mărfuri, calculele ce se fac trebuie să ţină seama de factorii enumeraţi care determină mărimea perioadei de stocaj, respectiv stocurile nenormate de mărfuri.

În ultimii ani, metodologia de planificare financiară s-a modificat simplificîndu-se modul de determinare a normativului de mijloace circulante pentru mărfuri, în sensul că acesta se stabileşte în mod direct, pe baza stocurilor de mărfuri determinate prin planul economic. În acest scop, se porneşte de la stocurile de la începutul şi sfîrşitul perioadei (an, trimestre) exprimate în preţ cu amănuntul, se află stocul mediu, evaluat tot în preţ cu amănuntul, din care apoi se scade rabatul comercial, impozitul pe circulaţia mărfurilor, eventual, diferenţele bugetare şi se adaugă cheltuielile de transport, determinîndu-se în final stocul mediu de mărfuri în preţ de reaprovizionare care este, în acelaşi timp, şi normativul la elementul mărfuri. Această metodă practicată în ultimul timp a dat rezultate pozitive calculele fiind simple, iar normativele pentru mărfuri mai aproape de nevoile organizaţiilor comerciale.

Determinarea necesarului de mijloace circulante pentru elementul *ambalaje de circulaţie*. Ambalajele sînt elementele absolut necesare circulaţiei mărfurilor. Ele protejează şi conservă mărfurile asigurînd menţinerea proprietăţilor fizice şi chimice, calitatea şi valoarea lor.

Ambalajele de circulaţie, la fel ca şi stocurile de mărfuri, reprezintă valori însemnate în gospodăria financiară a întreprinderilor comerciale, fapt ce implică o preocupare atentă pentru stabilirea unor stocuri care să corespundă nevoilor reale ale desfacerii mărfurilor.

Întreprinderile comerciale primesc cea mai mare parte a mărfurilor cumpărate în ambalajele furnizorilor pe care, apoi, trebuie să le restituie în diferite proporţii şi la anumite termene. Simultan cu livrarea mărfurilor furnizorul facturează şi ambalajele, acordînd, simultan, o bonificaţie întreprinderii comerciale, corespunzător uzurii ambalajelor ; în momentul restituirii întreprinderea comercială refacturează aceste ambalaje şi işi reîntregeşte fondurile. În intervalul de timp de la cumpărarea ambalajelor şi pînă la restituirea lor furnizorilor, întreprinderile comerciale trebuie să dispună de fonduri corespunzătoare. Pentru volumul mediu al ambalajelor de circulaţie, aflate în întreprinderea comercială pe o perioadă de timp medie, se calculează normativ.

În prezent, normativul la ambalaje de circulaţie se determină mai simplu, la fel ca la mărfuri, şi anume se porneşte de la stocul mediu de ambalaje din care se scade bonificaţia sau uzura, apoi se află ponderea stocului mediu din ambalaje faţă de stocul mediu de mărfuri exprimat în preţ de reaprovizionare, folosindu-se formula :

$$\frac{\text{stoc mediu ambalaje exclusiv bonificaţia sau uzura preliminat an de bază}}{\text{stoc mediu de mărfuri în preţ reaprovizionare preliminat an de bază}} \times 100. \qquad (14.1)$$

Această pondere se aplică asupra normativului de mărfuri stabilit pentru anul de plan, obţinîndu-se, în felul acesta, normativul pentru ambalaje de circulaţie necesar în aceiaşi perioadă.

Determinarea normativului pentru *„alte active"*. Din această categorie de mijloace circulante, deosebit de importante pentru desfăşurarea normală a activităţii comerciale, fac parte o serie de elemente care însoţesc şi sînt necesare procesului de desfacere a mărfurilor, cum sînt obiecte de inventar de mică valoare sau scurtă durată, materiale şi piese de schimb, echipament şi materiale de protecţie, cheltuieli anticipate etc.

În momentul de faţă metodologia de normare a „altor active" constă în aceia că se porneşte de la realizările preliminate la sfîrşitul anului de bază (mai puţin uzura şi cheltuielile sau stocurile peste necesar) şi de la modificările ce survin în anul de plan faţă de anul de bază în ce priveşte suprafaţa unităţilor de desfacere (materiale, obiecte de inventar), numărul personalului operativ (pentru îmbrăcăminte şi materiale de protecţie) etc. De exemplu, la obiectele de inventar normativul se determină luînd în calcul stocurile acestor valori existente în magazie şi volumul uzurii acelora date în folosinţă. Se porneşte, cum s-a arătat, de la perioada de bază, ţinînd seama de datele înscrise în bilanţ şi de la cifrele preli-

minate pe perioada pentru care nu există date certe. Stocul final preliminat de obiecte de inventar din anul de bază — defalcat pe obiecte de inventar în folosință și obiecte de inventar în magazie — se diminuează cu uzura corespunzătoare obiectelor în folosință, obținîndu-se stocul preliminat al obiectelor de inventar finanțat în anul de bază. Se are în vedere însă ca stocurile stabilite pentru finele anului de bază să fie corectate cu obiectele de inventar peste necesar și cu diferențele de preț la aceleași elemente casate sau declasate. Stocul astfel corectat, care constituie baza de plecare pentru determinarea normativului, se înmulțește cu coeficienții de creștere a suprafeței comerciale pentru anul de plan.

La *echipament și materiale de protecție*, procedeul este identic, stocul de la sfîrșitul anului de bază se înmulțește cu coeficientul de creștere a numărului personalului care are drept la echipament și materiale de protecție, rezultînd astfel normativul pentru aceste elemente. În cazul materialelor și pieselor de schimb normativul pentru anul de plan se stabilește inmulțind stocul preliminat pentru sfîrșitul anului de bază cu coeficientul de creștere a parcului de transport auto și a dotării cu utilaje în anul de plan, față de anul de bază.

Spre deosebire de planificarea mijloacelor circulante pentru mărfuri și ambalaje de circulație, unde se stabilesc normative medii anuale, diferite de normativele fiecărui trimestru, pentru grupa „alte active" se stabilește un normativ maxim anual, adică egal în toate trimestrele.

Ultima categorie de mijloace circulante supuse normării se referă la „alte activități".

La organizațiile comerciale care au și secții cu activități anexe pentru producție (laboratoare de cofetărie, semiindustrializarea unor produse etc.), transporturi sau prestări de servicii, o parte din mijloacele circulante se află sub formă de materie primă și materiale, producție neterminată, semifabricate și produse finite.

Activitatea de producție pentru care se calculează mijloacele circulante cuprinde activitatea anexă din cadrul întreprinderilor comerciale din care rezultă produse finite cu specific industrial în vederea livrării lor fie în afară, fie altor secții din cadrul întreprinderii.

La baza stabilirii normativului se află stocul mediu realizat (preliminat) în anul de bază pentru activitatea de producție, din care se scad stocurile medii peste necesar constatate pe perioada de bază. Asupra acestui rezultat se aplică procentul care reprezintă creșterea sau micșorarea producției în anul de plan față de anul de bază.

Prin activitatea de transport la organizațiile comerciale se înțelege transportul de mărfuri și materiale cu mijloace de transport propriu. Calculul mijloacelor circulante se face la fel ca la activitatea de producție.

Finanțarea și creditarea mijloacelor circulante. Sursele de acoperire a mijloacelor circulante. Sistemul de finanțare și creditare aplicat în prezent în întreprinderile comerciale este astfel conceput încît să asigure condițiile necesare pentru creșterea rolului fondului mijloacelor circulante, a beneficiului și a creditului în activitatea economică, pentru utilizarea cu simț de răspundere a fondurilor proprii împrumutate, pentru întărirea autogestiunii economico-financiare.

La înființarea unei întreprinderi comerciale i se pun la dispoziție mijloacele circulante necesare pentru a-și desfășura normal activitatea.

Volumul mijloacelor necesare la finanțare după scăderea pasivelor stabile și a altor surse atrase, se alocă unității respective de la bugetul de stat cu obligația restituirii în termen de cel mul 10 ani, din fondul mijloacelor circulante.

Din totalul mijloacelor circulante folosite în întreprinderile comerciale de stat, mijloacele circulante formate pe seama creditelor bancare ocupă ponderea cea mai însemnată.

Finanțarea activității întreprinderilor comerciale în funcțiune se face potrivit pricipiului îmbinării surselor proprii cu creditele bancare.

Pentru acoperirea necesarului total de mijloace circulante, la unitățile comerciale la fel ca la întreprinderile industriale se utilizează următoarele surse de acoperire :

— fondul mijloacelor circulante la începutul anului de plan stabilit pe baza nivelului acestui fond în anul precedent și a prelevărilor preliminate a se efectua din beneficiu în aceiași perioadă ;

— beneficiu pentru constituirea fondului mijloacelor circulante (o cotă de 60% din creșterea anuală totală planificată a mijloacelor circulante) ;

— resursele asimilate fondurilor proprii pentru mijloacele circulante, respectiv pasivele stabile ;

— resursele atrase peste pasivele stabile (fondul pentru cercetare științifică și dezvoltare tehnologică, fondul pentru acțiuni sociale, garanții, avansuri primite de la clienți pentru executări de lucrări, furnizori etc.) ;

— credite bancare.

Creditarea producției și circulației mărfurilor în întreprinderile și organizațiile comerciale. În ansamblul finanțelor comerțului de stat, creditul bancar ocupă un loc important, deoarece, așa cum s-a amintit, o bună parte a mijloacelor circulante la întreprinderile comerciale se constituie prin credite bancare.

Întreprinderile comerciale primesc credite din partea unităților bancare pentru următoarele obiective :

— stocuri de mărfuri și produse achiziționate în vederea revînzării ;

— achiziții și contractări de produse agroalimentare și cheltuieli sezoniere ;

— ambalaje de circulație ;

— materii prime și materiale, echipament de protecție, piese de schimb, obiecte de inventar, cheltuieli anticipate, reprezentînd alte active și alte activități ;

— stocurile de producție neterminată, semifabricate și produse finite din producția proprie la unitățile comerciale cu profil de alimentație publică ;

— o parte din creșterea planificată a mijloacelor circulante de la un an la altul (40%) ;

— nevoi temporare ivite în cursul executării planului ;

— documente de decontare privind mărfuri și ambalaje livrate, lucrări executate și servicii prestate ;

— mărfuri, servicii și lucrări cu plata în rate.

Pentru efectuarea operațiunilor de creditare, ca și a celor de decontare privind activitatea de comerț-achiziții-contractări, producție etc. întreprinderile comerciale au deschis la bancă un cont curent. Creditarea întreprinderilor comerciale se face pe măsura aprovizionării cu măr-

furi și alte valori pe baza facturilor primite de la furnizori, precum și cu toate plățile efectuate de bancă în contul întreprinderii. Rambursarea creditelor se face, în primul rînd, prin însăși depunerea zilnică la bancă a sumelor obținute din desfacerea mărfurilor sau în funcție de mișcarea planificată a valorilor materiale și de perioadele prevăzute pentru recuperarea cheltuielilor de producție și de circulație, fără a se depăși, evident, perioada de 12 luni.

Astfel, contul curent oglindind angajamentele întreprinderii către bancă se creditează (la întreprindere) cu plățile privind aprovizionările de mărfuri, ambalaje, materii și materiale, cheltuieli de transport, retribuții, amortizări, cu sumele ce se virează la buget (beneficii, impozit pe circulația mărfurilor, diferențe bugetare etc.), cu cheltuielile privind reparațiile capitale, dobînzile, sumele ce se remit organului ierarhic superior, precum și cu alte plăți. În același timp, diminuarea angajamentelor din contul curent, respectiv debitarea acestuia se face cu încasările în numerar și în cont realizate din desfacerea mărfurilor, ambalajelor, producției, din valorificarea produselor achiziționate, sumele reprezentînd diferențe de preț și cele primite de la organele ierarhic superioare cu sumele reprezentînd credite bancare acordate prin conturi separate de împrumut, cu sumele trecute la credite nerambursate la scadență, precum și cu alte operațiuni de încasări.

Tot prin cont curent se creditează stocurile de valori materiale și cheltuielile de producție corespunzătoare creșterii planificate a mijloacelor circulante de la un an la altul.

Mecanismul de funcționare a contului curent în comerț și anume de acordarea creditelor pe măsura primirii mărfurilor și a altor valori de la furnizori și de rambursare a acestor împrumuturi pe măsura depunerii la bancă a încasărilor din desfacerea mărfurilor, reclamă exercitarea unui control riguros asupra angajamentelor din contul curent, pentru a se constata modul cum își desfășoară activitatea unitatea comercială. Dacă se realizează desfacerea planificată și nu se depășesc stocurile de mărfuri prevăzute în plan, înseamnă că împrumuturile bancare acordate prin contul curent au fost rambursate corespunzător angajamentelor asumate față de bancă.

Totodată, această operațiune de control al angajamentelor din contul curent are ca scop să verifice condițiile legale de creditare, modul de rambursare a creditelor acordate pentru mărfuri, ambalaje etc., în luna precedentă și să precizeze creditele care se acordă în viitor, după efectuarea operațiunilor de regularizare.

Cu prilejul controlului lunar și trimestrial al angajamentului din contul curent se urmărește de către organele bancare realizarea planului de desfacere a mărfurilor, precum și respectarea stocurilor planificate.

Pentru primele două luni ale trimestrului, controlul rambursării creditelor se face prin compararea planului de desfacere cu realizările. În situația cînd desfacerea realizată este inferioară celei planificate, deci creditele nu s-au rambursat la nivelul planului de desfacere ca urmare a unor cauze datorate întreprinderii comerciale (neaprovizionarea magazinelor cu mărfuri existente în depozit, inventarieri prelungite, lipsa de gestionari, nelansarea comenzilor etc.), împrumuturile corespunzătoare nerealizării desfacerii se trec la credite cu dobîndă majorată. Dacă

nerealizarea planului de desfacere nu este un rezultat al activității întreprinderii comerciale (neprimirea unor mărfuri de la furnizor, greutăți în transport etc.), creditele nerambursate pînă la nivelul nerealizării planului de desfacere se reeșalonează la cererea întemeiată a întreprinderii, pînă la controlul trimestrial al angajamentelor din contul curent.

În cursul trimestrului unitățile bancare controlează mersul aprovizionării cu mărfuri în scopul prevenirii formării unor stocuri de mărfuri peste plan care nu sînt solicitate de cumpărători, mărind, în felul acesta, exigența întreprinderilor comerciale în asigurarea unei structuri corespunzătoare fondului de marfă.

Pentru ultima lună din trimestru, controlul angajamentelor din contul curent se face numai prin compararea stocului realizat cu cel planificat la finele trimestrului pentru care se face regularizarea. În cazul depășirii nejustificate a stocurilor planificate la finele trimestrului, diferențele corespunzătoare se trec la credite cu dobîndă majorată. În cazul unor stocuri peste plan, dar de bună calitate și cu desfacere asigurată în perioada următoare, precum și în cazul primirii unor mărfuri din import la alte perioade decît cele prevăzute în contract sau în cantități mai mari, unitatea bancară, la solicitarea întreprinderii, amînă rambursarea creditelor o singură dată pe an pentru fiecare credit.

În cazurile în care, în unele perioade, întreprinderile comerciale nu pot efectua plățile scadente din fondurile proprii, din încasări și din creditele curente aprobate, banca acordă credite cu dobîndă majorată pentru efectuarea normală a aprovizionărilor cu mărfuri și alte valori materiale. Aceste credite acordate de bancă pe cel mult 12 luni — la cererea întreprinderilor comerciale — au în vedere refacerea capacității de plată pe baza măsurilor pe care se obligă să le adopte unitatea economică pentru îmbunătățirea situației economico-financiare și restabilirea echilibrului între încasări și plăți.

În cazul cînd întreprinderile au beneficiat de credite pentru refacerea capacității de plată, s-au angajat să-și îmbunătățească situația economico-financiară și cu toate acestea se află în continuare în imposibilitatea de a face plăți, pe o perioadă mai mare de 60 de zile, băncile introduc controlul prealabil asupra plăților în vederea asigurării folosirii judicioase a mijloacelor materiale și bănești, respectării disciplinei financiare și de plan.

Continuarea unei activități necorespunzătoare economico-financiare, producerea unor abateri grave de la normele de gospodărire a fondurilor atrage după sine aplicarea regimului special de supraveghere economico-financiară a activității, de data aceasta consiliul de supraveghere economică urmînd să adopte măsuri ferme pentru redresarea situației și stabilirea răspunderilor.

Creditarea mărfurilor vîndute cu plata în rate. Întreprinderile comerciale care fac vînzări de mărfuri cu plata în rate sînt creditate de Banca Națională pînă la nivelul valorii ratelor de încasat, exclusiv dobînda, pe termenele stabilite pentru încasarea lor. Împrumuturile cu această destinație se acordă printr-un cont separat de împrumut denumit „cont de împrumut pentru mărfuri vîndute cu plata în rate“.

Acordarea şi restituirea creditelor pentru mărfuri vîndute cu plata în rate se fac lunar, în funcţie de creşterea sau diminuarea soldului debitorilor în rate în curs de încasare faţă de luna precedentă.

Credite pentru nevoi temporare. Sînt situaţii cînd întreprinderile comerciale întîmpină dificultăţi financiare din cauze independente de activitatea lor, cum ar fi : sosirea din import a unor mărfuri în avans faţă de datele prevăzute în contract sau în cantităţi superioare celor planificate, preluarea peste plan, a unor mărfuri din producţia internă, de bună calitate şi care au desfacerea asigurată etc. În aceste cazuri, întreprinderile comerciale pot primi credite pentru nevoi temporare ce se acordă pe termen de pînă la 90 de zile, cu suma împrumutului majorîndu-se limita de creditare a contului curent.

Rambursarea creditelor pentru nevoi temporare se face pe măsura lichidării cauzelor care le-au generat şi nu mai tîrziu de 90 de zile.

14.4. BENEFICIUL ÎNTREPRINDERILOR COMERCIALE

Participarea mijloacelor materiale şi băneşti pe care le primesc din partea statului întreprinderile din ramura circulaţiei mărfurilor, în procesul economic, îşi găseşte expresie în cheltuielile şi încasările întreprinderii. Principalele operaţiuni băneşti care intervin în circuitul fondurilor unei întreprinderi comerciale sînt, pe de o parte, cheltuielile cu procurarea şi circulaţia mărfurilor, iar pe de altă parte, încasările din desfacerea (realizarea) lor. În afară de activitatea de bază întreprinderile comerciale pot avea şi alte activităţi care implică cheltuieli şi încasări corespunzătoare. Din compararea cheltuielilor şi a încasărilor pe fiecare fel de activitate vor reieşi anumite rezultate favorabile — forme ale venitului net.

Şi în comerţ principiul acoperirii cheltuielilor de circulaţie pe seama încasărilor proprii, precum şi realizarea unui anumit venit net trebuie să constituie trăsătura de bază a metodei de gospodărire a întreprinderilor comerciale.

Venitul net (beneficiu) al întreprinderilor comerciale reprezintă diferenţa dintre suma obţinută din desfacerea mărfurilor la preţul cu amănuntul şi preţul cu care se cumpără mărfurile, plus cheltuielile de circulaţie.

O categorie importantă a relaţiilor financiare în cadrul întreprinderilor comerciale este rabatul (adaosul) comercial. *Beneficiul şi cheltuielile de circulaţie reprezintă părţile componente ale rabatului (adaosului) comercial.*

Din punct de vedere economic, *rabatul (adaosul) comercial reprezintă suma destinată să acopere cheltuielile legate de continuarea procesului de producţie în sfera circulaţiei, cheltuieli care măresc valoarea mărfurilor (transport, sortare, ambalare, depozitare* etc.). În al doilea rînd, *din rabatul (adaosul) comercial se acoperă cheltuielile legate de transformarea formei valoare-marfă în forma valoare-bani* (retribuirea personalului care se ocupă cu vînzarea produselor, cheltuieli de administraţie şi conducere, cheltuieli de reclamă etc.), cheltuieli care, deşi sînt necesare, nu măresc valoarea mărfurilor. În sfîrşit, *în rabatul (adaosul) comercial se include şi partea destinată asigurării beneficiului întreprinderii comerciale.* Sistemul cotelor de rabat (adaos) comercial serveşte ca o pîrghie

de stimulare pe cale economică a intreprinderilor comerciale pentru reducerea sistematică a nivelului cheltuielilor de circulaţie, întrucît pe această cale ele pot obţine beneficii crescînde şi, deci, o rentabilitate sporită. La stabilirea cotelor de rabat (adaos) comercial trebuie să se ţină seama de cerinţele legii valorii. Desigur că mărimea rabatului (adaosului) comercial poate să fie stabilită cu abateri în sus sau în jos faţă de valoare, în funcţie de anumite obiective politico-economice, care, în sfera circulaţiei mărfurilor, pot fi realizate, între altele, şi prin stabilirea unor cote corespunzătoare de adaos (rabat) comercial.

Rabatul comercial se stabileşte, de obicei, în cote procentuale aplicate asupra preţurilor cu amănuntul, iar în unele cazuri şi în sumă fixă.

Cotele de rabat (adaos) comercial ocupă un loc deosebit de important în sistemul de preţuri existent în economie. Ele sînt stabile şi planificate, de regulă pentru o perioadă de timp mai îndelungat.

În ansamblul indicatorilor economico-financiari, strîns legaţi de planul de desfacere a mărfurilor cu amănuntul, o deosebită importanţă prezintă în etapa actuală beneficiul. Îmbunătăţirea activităţii comerciale implică, printre altele, ca beneficiul să constituie un indicator principal de plan, în funcţie de care să se aprecieze eficienţa muncii desfăşurate de întreprinderile comerciale şi să se stimuleze personalul operativ, tehnico-administrativ şi de conducere. În prezent, se impune ca, pe lîngă volumul desfacerilor, beneficiul să devină principalul indicator al activităţii comerciale, iar cheltuielile de circulaţie, rabatul (adaosul) comercial să rămînă elemente de calcul pentru determinarea beneficiului.

Beneficiul întreprinderilor comerciale este rezultatul interacţiunii unor factori care se planifică, cu excepţia pierderilor care nu pot fi planificate şi care, în mod normal, nici nu trebuie să existe.

În principal, aceşti factori sînt :

— cantitatea mărfurilor care se desfac ;
— sistemul preţurilor şi cotelor de rabat în vigoare ;
— nivelul cheltuielilor de circulaţie.

Rezultă clar că, în asemenea condiţii, beneficiul oglindeşte felul în care întreprinderile comerciale şi-au îndeplinit sarcinile de plan cantitativ şi calitativ. Beneficiul este, deci, un indicator sintetic al activităţii comerciale.

În masa rabatului, partea destinată compensării cheltuielilor de circulaţie nu este delimitată strict de beneficiu. Rezultă că reducerea volumului cheltuielilor de circulaţie influenţează direct partea care reprezintă beneficiul în rabat şi invers. Funcţia mobilizatoare a rabatului constă în aceea că reducerea cheltuielilor de circulaţie măreşte rentabilitatea organizaţiilor comerciale.

Întreprinderile comerciale pot obţine şi beneficii peste plan, fie datorită eforturilor proprii, prin depăşirea planurilor de desfacere şi prin reducerea cheltuielilor de circulaţie planificate, fie datorită unor cauze independente de întreprindere.

Beneficiul întreprinderilor comerciale se planifică pe baza cunoaşterii indicatorilor principali pentru perioada de plan şi anume : volumul desfacerii de mărfuri şi nivelul cheltuielilor de circulaţie. Pornind de la volumul şi structura planului desfacerii, se poate determina volumul

rabatului (adaosului). Dacă din totalul rabatului comercial se scad cheltuielile de circulație, rezultă volumul beneficiului pe perioada de plan.

Actualul sistem de repartizare a beneficiului în comerț, la fel ca în celelalte ramuri ale economiei naționale, sporește rolul economic al acestuia îndeosebi datorită faptului că el devine o sursă importantă de autofinanțare a unităților economice, precum și de cointeresare materială a lucrătorilor din această ramură economică.

Sistemul de repartizare a beneficiului are în vedere și în comerț necesitatea îmbinării armonioase a intereselor statului cu cele ale unităților economice și ale lucrătorilor. Ca atare, beneficiile unităților comerciale de stat se repartizează pentru restituirea fondurilor primite de la societate, dezvoltarea generală a societății și pentru formarea fondurilor proprii ale întreprinderii.

Pentru întreprinderile comerciale trebuie reținut faptul, ca o particularitate, că înaintea oricăror alte repartizări se constituie fondul pentru reduceri de prețuri și cheltuieli de recondiționare sau transformare a unor mărfuri soldabile.

14.5. PLANIFICAREA FINANCIARĂ ÎN COMERȚUL DE STAT

Circulația mărfurilor prezintă, așa cum s-a arătat anterior, particularități față de celelalte ramuri ale economiei naționale.

Aceasta impune ca în cadrul principiilor generale de planificare, valabile pentru întreaga economie socialistă, să se folosească metode variate, care să corespundă particularităților fenomenelor economice și să asigure mobilizarea cît mai completă a resurselor materiale, de muncă și bănești aflate la dispoziția întreprinderilor comerciale.

Pe această linie, în ultimii ani s-au obținut progrese importante. Astfel, s-a îmbunătățit fundamentarea corelării volumului desfacerilor de mărfuri cu creșterea veniturilor populației. De asemenea, s-au realizat îmbunătățiri în fundamentarea planului de desfacere ca volum și structură, pe grupe de mărfuri, nu numai pe întreaga țară, ci și pe întreprinderi ca urmare firească a măsurilor luate pentru desfășurarea sarcinilor planului cincinal pînă la întreprinderi, antrenîndu-se direct la această acțiune organele comerciale care răspund nemijlocit de realizarea planului de desfacere a mărfurilor.

Bugetul de venituri și cheltuieli al întreprinderii comerciale, document complex de planificare economică și financiară, prevede mijloacele financiare necesare îndeplinirii continue și normale a planului circulației mărfurilor.

Prin indicatorii sintetici ai bugetului de venituri și cheltuieli se reflectă activitatea de achiziționare a mărfurilor și a altor valori materiale, volumul cheltuielilor de circulație, recuperarea sumelor avansate din veniturile obținute prin desfacerea mărfurilor, formarea venitului net sub diferite forme și utilizarea lui. Tot prin planul financiar se stabilește corelația cu bugetul de stat pe linia vărsămintelor din beneficiu, a impozitului pe circulația mărfurilor, a diferențelor bugetare, a finanțării mijloacelor circulante, a investițiilor etc.

La întocmirea bugetului de venituri și cheltuieli se pornește de la următorii indicatori de bază : volumul desfacerii la preț cu amănuntul, rabatul sau adaosul comercial, volumul cheltuielilor de circulație, realizări din activități auxiliare cu caracter industrial și prestări de servicii etc. Cu ajutorul acestor indicatori se reflectă, în formă bănească, generalizată, activitatea economică a întreprinderilor comerciale. Însă aceasta nu este suficient ; este necesar să se comensureze și raportul dintre rezultatele prevăzute a se obține și eforturile angajate pentru îndeplinirea sarcinilor de plan. În acest scop, organele de planificare financiară determină și urmăresc o serie de indicatori de eficiență specifici, cum ar fi, de exemplu, desfacerea la 1 000 lei fonduri fixe și la 1 000 lei fonduri totale (fonduri fixe și mijloace circulante), cheltuieli de circulație la 1 000 lei desfacere, ponderea cheltuielilor materiale în totalul cheltuielilor de circulație, beneficii și acumulări bănești la 1 000 lei fonduri fixe și la 1 000 lei fonduri totale (fonduri fixe și mijloace circulante), rentabilitatea, rata acumulării bănești etc.

În linii mari, elaborarea bugetului de venituri și cheltuieli are loc în modul următor :

Inițial, în etapa de elaborare a proiectului bugetului de stat, proiectele se întocmesc pe baza propunerilor pentru planul economic la nivelul direcțiilor generale, respectiv a direcțiilor comerciale (pentru întreprinderile comerciale locale), specificîndu-se numai sarcinile și indicatorii financiari anuali.

După adoptarea bugetului de stat de către Marea Adunare Națională, Ministerul Finanțelor comunică ministerelor și consiliilor populare județene indicatorii financiari aprobați care, mai departe, se defalcă pe direcții generale (direcții comerciale) și întreprinderi comerciale. Pe baza cifrelor comunicate, se întocmesc bugetele de venituri și cheltuieli definitive, desfășurate pe an și pe trimestre. Bugetele de venituri și cheltuieli ale întreprinderilor comerciale locale se supun aprobării sesiunilor consiliilor populare județene, iar cele ale întreprinderilor comerciale subordonate Ministerului Comerțului Interior se înaintează prin direcțiile generale (centrale) și se centralizează pe minister. După definitivarea bugetelor de venituri și cheltuieli, pe fiecare sistem comercial acestea se comunică Ministerului Finanțelor în vederea includerii în proiectul bugetului de stat.

ÎNTREBĂRI ȘI EXERCIȚII

- În ce măsură creșterea nivelului de trai asigurată de dezvoltarea economică influențează cantitativ și calitativ activitatea din comerțul socialist ?
- Ce loc ocupă comerțul interior în procesul circulației produsului social în cadrul economiei naționale ? Ce influență are comerțul asupra cererii și asupra producției ?
- Sporirea cu un ritm de 5,4—6,4% anual a volumului desfacerilor de mărfuri în cincinalul 1981—1985 determină și creșterea suprafeței comerciale prn activitatea de investiții ; ce structură au mijloacele fixe construite și din ce surse se acoperă investițiile în unitățile comerciale ?

- Care este justificarea formării de imobilizări în mijloace circulante în cadrul unităţilor din comerţ ? Stabiliţi factorii care fundamentează stocurile de mijloace circulante pe fiecare element.
- Există riscul de a include în stocurile planificate pentru mărfuri şi ambalaje unele abateri din perioada de bază ? Cum se realizează excluderea acestor abateri ?
- Care este rolul creditului în acoperirea necesarului de fonduri în unităţile comerciale ? Cum justificaţi folosirea creditului pentru finanţarea stocurilor de mărfuri ?
- Care sînt destinaţiile rabatului comercial ? În ce măsură nivelul rabatului şi cheltuielile de circulaţie influenţează rezultatele financiare în unităţile comerciale ?
- Propuneţi măsurile cele mai eficace pentru sporirea rezultatelor economice şi financiare în unităţile comerciale şi de alimentaţie publică.
- Întocmiţi bugetul de venituri şi cheltuieli al unei unităţi comerciale, sesizînd aspectele de specific în comparaţie cu un buget din unităţile industriale ; ce fonduri se constituie prin repartizarea beneficiului la aceste unităţi comerciale ?
- Calculaţi normativul pentru mărfuri, avînd următoarele date : stocul de mărfuri iniţial (pe trimestre) : 80 000 ; 90 000 ; 100 000 ; 60 000 ; stocul de mărfuri final (pe trimestre) : 90 000 ; 100 000 ; 60 000 ; 40 000 ; rabatul : 7% ; cheltuielile de transport : 2 %.
- Stabiliţi nomativul pentru ambalaje, avînd în vedere că propunerea acestora în anul de bază a fost de 5% faţă de stocurile de mărfuri.

PARTEA A TREIA
FINANŢELE COOPERAŢIEI

Capitolul XV
FINANŢELE COOPERAŢIEI MEŞTEŞUGĂREŞTI

15.1. OBIECTUL ACTIVITĂŢII ŞI PARTICULARITĂŢILE FINANŢELOR COOPERAŢIEI MEŞTEŞUGĂREŞTI

În economia socialistă cooperaţia ocupă un loc de seamă, contribuind în mod direct la creşterea avuţiei naţionale. Aşa cum sublinia tovarăşul Nicolae Ceauşescu, „...sistemul nostru cooperatist este o formă bună de producţie a societăţii noastre socialiste şi se încadrează armonios în sistemul general al economiei socialiste. De aceea nu se pune problema de a considera că el reprezintă o treaptă inferioară ; cooperaţia are o importanţă deosebită, ocupă un loc foarte important şi trebuie să-i dăm toată atenţia pentru a-şi îndeplini rolul în societatea socialistă“ [1].

La începutul anului 1979 existau 420 cooperative cu peste 315 000 cooperatori şi aproape 13 900 unităţi de servire a populaţiei situate în oraşe, centre muncitoreşti, staţiuni balneo-climaterice etc.

În cooperaţia meşteşugărească, în afară de activitatea de producţie şi de prestare de servicii (industriale şi neindustriale) se desfăşoară şi o activitate de comerţ prin cooperative, uniuni şi unităţi proprii — oficii ale cooperaţiei meşteşugăreşti de aprovizionare şi desfacere (O.C.M.A.D.)— sau de unităţile UCECOM — Direcţia de aprovizionare şi desfacere (D.A.D.), centre de creaţie etc.

Finanţele cooperaţiei meşteşugăreşti prezintă unele particularităţi faţă de finanţele întreprinderilor de stat, particularităţi care rezultă, în principal, din trăsăturile de bază ale proprietăţii socialiste de stat şi ale celei cooperatiste.

La fel ca în cazul celorlalte organizaţii cooperatiste, o particularitate a cooperaţiei meşteşugăreşti constă în aceea că sursele de finanţare a activităţii economice se constituie, în primul rînd, pe seama resurselor materiale şi băneşti aparţinînd acestor organizaţii şi, în subsidiar, se folosesc resursele băneşti acordate de stat sub forma împrumuturilor bancare.

Astfel, organizaţiile cooperaţiei meşteşugăreşti realizează din fonduri proprii cea mai mare parte din investiţii şi în întregime pregătirea cadrelor şi activitatea culturală.

De asemenea, sursele proprii de finanţare a activităţii economice acoperă, într-o anumită proporţie, normativul de mijloace circulante, statul

---

[1] Nicolae Ceauşescu. *Cuvîntare la Consfătuirea cu activul şi cadrele de bază din cooperaţia de consum, cooperaţia meşteşugărească, cooperaţia agricolă de producţie şi consiliile populare 21 iunie 1980*. Editura politică, Bucureşti, 1980, pag. 28.

completînd necesarul de fonduri pe calea acordării de credite. În plus, trebuie subliniat faptul că la finanţarea activităţii economice participă şi membrii cooperatori sub forma părţilor sociale subscrise şi a taxei de înscriere. În aceeaşi ordine de idei, trebuie amintit că din rezultatele financiare obţinute în urma activităţii economice desfăşurate, o parte se repartizează membrilor cooperatori în funcţie de mărimea beneficiului realizat şi a părţilor sociale vărsate de fiecare cooperator.

Unele fonduri ale organizaţiilor cooperatiste meşteşugăreşti se utilizează pentru finanţarea a diferite acţiuni social-culturale şi sportive, reflectînd preocupările cooperaţiei meşteşugăreşti de ridicare a nivelului social-cultural al membrilor cooperatori.

O menţiune deosebită trebuie făcută asupra acelor fonduri care contribuie la cointeresarea materială a membrilor cooperatori, amintind, în acest sens, prevederile statutare referitoare la repartizarea unor sume din beneficiu pentru participarea membrilor cooperatori la beneficii.

15.2. FONDURILE COOPERAŢIEI MEŞTEŞUGĂREŞTI

Cooperativele meşteşugăreşti îşi formează mijloacele financiare necesare funcţionării lor din următoarele surse : aportul membrilor la intrarea in cooperativă (taxa de înscriere şi părţile sociale depuse de membrii cooperatori), cota-parte din beneficiul net realizat în cooperativă din activitatea sa economică, sumele redistribuite de verigile superioare (uniuni, Uniunea Centrală), pasivele stabile, creditul bancar şi alte surse (donaţii etc.).

La intrarea în cooperativă fiecare membru este obligat să subscrie o taxă de înscriere şi o parte socială.

La cooperativa meşteşugărească valoarea taxei de înscriere şi a părţii sociale este egală cu cîştigul mediu realizat de cooperator pe timp de o lună şi jumătate. Din această sumă, 10% reprezintă taxa de înscriere, iar restul, de 90%, reprezintă partea socială a cooperatorului. La cooperativa de invalizi, precum şi la secţiile de invalizi ale cooperativelor meşteşugăreşti taxa de înscriere este de 10 lei, iar partea socială este egală cu cîştigul mediu realizat pe timp de o lună.

Taxa de înscriere se achită numai în numerar şi se trece la fondul de bază al cooperativei, nefiind restituibilă. Partea socială nu poate fi urmărită de creditorii cooperatorului şi poate fi restituită numai după încetarea calităţii de membru cooperator.

Totodată, cooperatorul, la intrarea în cooperativă aduce în proprietatea obştească maşinile, utilajele şi uneltele de care s-a folosit în exercitarea meseriei sale. Aportul în natură se evaluează şi se înregistrează la fondurile cooperativei ; adunarea generală hotărăşte trecerea la fondul de bază cel puţin 50% din mărimea aportului în natură, restul se înregistrează ca parte socială a cooperatorului.

Pornind de la prevederile statutare, cooperativele meşteşugăreşti formează următoarele fonduri în care se evidenţiază mijloacele lor proprii, provenite din aportul membrilor la intrare şi din activitatea desfăşurată : fondul de bază, fondul social, fondul de amortizare şi fondurile speciale.

Aceste fonduri au surse de formare și destinații deosebite.

Fondul de bază al cooperativei se constituie din taxele de înscriere ale membrilor, o cotă parte din aportul în natură depus de membrii cooperatori, prelevări din beneficiul realizat, alte încasări (donații) etc. și cuprinde fondul de dezvoltare economică și fondul mijloacelor circulante.

Fondul de bază de care dispune o cooperativă este destinat finanțării lucrărilor de investiții prevăzute în planul cooperativei (cumpărarea de clădiri, executarea unor lucrări de construcții-montaj noi, procurarea de mașini, utilaje, mijloace de transport etc.), iar în unele cazuri poate fi folosit pentru nevoile producției.

Membrii cooperatori pot deține o parte din valoarea proprietății obștești, ca parte socială pentru aceasta, putînd depune anual o sumă de bani la fondul de dezvoltare al cooperativei și care constituie partea socială în proprietatea sa. Această parte socială formată prin depunerile membrilor cooperatori pentru dezvoltarea cooperativei nu poate depăși 50% din valoarea proprietății obștești.

Fondul social al cooperativei se constituie din părțile sociale depuse în numerar, precum și dintr-o cotă a valorii aportului în natură adus de membrii cooperatori și care, în baza hotărîrii adunării generale, se trece la acest fond (cel mult 50% din valoarea totală a aportului în natură). Fondul social servește pentru finanțarea activității economice, și anume pentru finanțarea operațiilor de aprovizionare, producție și desfacere.

Fondul de amortizare se constituie din recuperarea, în formă bănească, prin costuri sau cheltuielile de circulație, a uzurii fondurilor fixe și servește pentru finanțarea lucrărilor de investiții menite să înlocuiască fondurile fixe uzate. În principiu, în cooperativa meșteșugărească există același mecanism al amortizării fondurilor fixe ca și la intreprinderile de stat.

Fondurile speciale care se constituie în cooperația meșteșugărească sînt o expresie a specificului proprietății cooperatiste, existența acestor fonduri fiind determinată de unele necesități distincte, de caracterul și specificul cooperației meșteșugărești ca organizație de masă, fond pentru construcții de locuințe și alte investiții cu caracter social (fond pentru acțiuni sociale, fond pentru acțiuni culturale, fond pentru acțiuni sportive, fond de participare a oamenilor muncii la beneficii, fond de reclamă etc.).

În tabelul 15.1 se prezintă schematic organizarea fondurilor cooperației meșteșugărești.

La uniunile județene și la Uniunea Centrală a Cooperativelor Meșteșugărești se constituie o serie de fonduri necesare activității acestora sau se centralizează sume pentru anumite fonduri din care se finanțează acțiuni ce privesc activitatea cooperației meșteșugărești în ansamblul său.

Mijloacele financiare proprii ale uniunii de cooperative meșteșugărești se formează din :

— taxele de înscriere și părțile sociale depuse de cooperativele asociate ;

— beneficiile rezultate din activitatea economică a întreprinderilor proprii ;

Organizarea fondurilor în cooperația meșteșugărească

Denumirea fondului 1	Surse 2	Destinația 3
Fondul de bază (Fondul de dezvoltare economică și fondul mijloacelor circulante)	Taxa de înscriere (10% din subscriere). Valoarea aportului în natură (cel puțin 50%). Fondul de amortizare pentru investiții. Beneficiul planificat și peste plan. Sume obținute cu ocazia scoaterii din funcțiune a fondurilor fixe. Donații.	Lucrări de investiții Disponibil pentru producție.
Fondul social	Părți sociale (90% din subscriere) Valoarea aportului în natură pînă la 50%)	Fonduri fixe (aportul în natură). Producție (mijloace circulante)
Fonduri speciale Fondul pentru finanțarea activității culturale	Beneficiul planificat	Procurarea de cărți, dotarea cluburilor, activității culturale, echipe artistice, concursuri, festivaluri etc.
Fondul pentru finanțarea activității sportive	Beneficiul planificat	Acțiuni și activități sportive
Fondul pentru construcții de locuințe și alte investiții cu caracter social	Beneficiul planificat și peste plan	Cumpărarea și construirea de locuințe ce se închiriază cooperatorilor și personalului cu contract de muncă.
Fond de participare la beneficii	Beneficiul planificat și peste plan	Retribuirea suplimentară și premierea cooperatorilor și personalului încadrat cu contract de muncă
Fondul pentru acțiuni sociale	Beneficiul planificat	Ajutoare excepționale cooperatorilor, angajaților etc, în caz de boală, cheltuieli ocazionale și de protocol etc. Acordarea de recompense pentru activități deosebite. Intreținerea creșelor, căminelor etc.
Fondul pentru stimularea și desăvîrșirea inovațiilor	Cote incluse în costul producției	Stimularea și desăvîrșirea inovațiilor etc.
Fond pentru reclamă	Cota de 1% din valoarea producției marfă realizată și din valoarea prestărilor de servicii	Acoperirea cheltuielilor de reclamă pentru activitatea de servire și desfacerea obiectelor, produselor cooperației meșteșugărești, obiectelor de artizanat etc.
Fond pentru urmărirea încasării ratelor	Din dobînzile încasate de la beneficiarii de cumpărări de produse și prestări de servicii cu plata în rate	Acoperirea cheltuielilor de evidență și urmărirea debitorilor ce nu-și plătesc ratele scadente

— activul rezultat în urma lichidării patrimoniului cooperativelor membre dizolvate ;
— alte mijloace (donații etc.).
cipale planificarea activității, îndrumarea și controlul cooperativelor, redistribuirea unor fonduri. Pe lîngă acestea, ele au și o activitate economică proprie, avînd aprovizionarea cu materiale a cooperativelor subordonate, magazine proprii de desfacere a produselor cooperativelor (de exemplu a obiectelor de artizanat) etc.

Pentru această activitate, la uniunile județene se constituie fondurile prezentate în tabelul 15.2.

Tabelul 15.2

Fondurile constituite la uniunile județene ale cooperației meșteșugărești

Denumirea fondului	Sursele de constituire	Destinația fondului
Fond de bază	Taxele de înscriere ale cooperativelor membre (3% din taxele de înscriere încasate de cooperative.) Beneficii planificate și peste plan. Donații	Finanțarea activității întreprinderilor subordonate (OCMAD) prin acordarea de împrumuturi. Completarea fondului pentru sprijinirea și dezvoltarea producției.
Fondul social	Părțile sociale ale cooperativelor membre (20% din fondul social efectiv vărsat de membrii cooperatori) Beneficiul	Finanțarea activității economice proprii.
Fonduri speciale Fond pentru acțiuni sociale	Beneficiul planificat	Acordarea de recompense pentru activitatea deosebită. Finanțarea cheltuielilor și întreținerea creșelor și grădinițelor. Finanțarea cheltuielilor sociale (ajutoare excepționale, procurare de medicamente etc.)

Uniunile județene ale cooperației meșteșugărești au ca atribuții prin atribuțiile sale planificarea activității, îndrumarea și controlul tuturor unităților, redistribuirea unor fonduri și activitatea economică proprie privind aprovizionarea centralizată și organizarea de magazine de prezentare și desfacere a produselor cooperației meșteșugărești.

Mijloacele financiare ale Uniunii Centrale a Cooperativelor Meșteșugărești se constituie din :

— taxele de înscriere depuse de uniunile asociate (5 000 lei) ;
— cotele vărsate de cooperative din beneficiul net ;
— cotele-părți din beneficiul net realizat în activitatea economică a întreprinderilor proprii ;
— activul uniunilor membre care și-au încetat activitatea ;
— alte mijloace.

La Uniunea Centrală a Cooperativelor Meşteşugăreşti se constituie următoarele fonduri (vezi tabelul 15.3) :

Tabelul 15.3

Fondurile constituite la Uniunea Centrală a Cooperativelor Meşteşugăreşti

Denumirea fondului	Sursa de constituire	Destinaţia fondului
1	2	3
Fond de bază	Beneficiul propriu. Soldurile active ale uniunilor membre lichidate. Donaţii.	Investiţii şi finanţarea activităţii economice proprii.
Fondul pentru finanţarea acţiunilor de interes general.	Beneficiul planificat realizat de cooperativele meşteşugăreşti.	Finanţarea investiţiilor. Pregătirea cadrelor. Acodarea alocaţiei pentru copii.
		Finanţarea activităţilor educative, culturale şi sportive. Acordarea de ajutoare financiare unităţilor cooperaţiei meşteşugăreşti.
Fondul asigurărilor sociale	Contribuţia de 10% inclusă în costul producţiei cooperativelor.	Pensii, ajutoare sociale, ajutoare materiale pentru incapacitate temporară de muncă, trimiteri la tratament, odihnă.

15.3. ORGANIZAREA FINANCIARĂ A FONDURILOR FIXE ALE ÎNTREPRINDERILOR ŞI ORGANIZAŢIILOR COOPERAŢIEI MEŞTEŞUGĂREŞTI

Operaţiunile financiare legate de fondurile fixe ale cooperaţiei meşteşugăreşti se referă la amortizarea acestora, precum şi la finanţarea şi creditarea investiţiilor şi a reparaţiilor capitale. Aceste operaţiuni prezintă anumite particularităţi, ca o consecinţă atît a formei de proprietate, cît şi datorită faptului că organele de coordonare au şi atribuţii privind constituirea şi repartizarea unor fonduri.

Amortizarea fondurilor fixe în cooperaţia meşteşugărească este reglementată prin acte normative proprii, care au la bază principiile metodologiei stabilite pentru întreprinderile de stat, şi care ţin seama de specificul activităţii organizaţiilor cooperatiste.

Întreprinderile şi organizaţiile cooperaţiei meşteşugăreşti planifică şi execută reparaţiile capitale ale fondurilor fixe în scopul asigurării funcţionării lor normale, pe toată durata de serviciu. Normativele tehnice pentru repararea fondurilor fixe, elaborate de ministere pentru fondurile fixe specifice ramurilor economice din care fac parte, au caracter republican şi se utilizează de către toate unităţile economice din cooperaţia meşteşugărească, pentru întocmirea graficului de reparaţii capitale, a planului de reparaţii şi a devizelor pentru executarea lor.

Fondurile necesare pentru efectuarea reparaţiilor capitale se asigură prin includerea directă a cheltuielilor pentru reparaţii capitale în costul producţiei, al prestărilor de servicii sau în cheltuielile de circulaţie în anul în care au fost executate sau eşalonate pe mai mulţi ani. Finanţarea cheltuielilor pentru reparaţii capitale a căror eşalonare în costuri depăşeşte anul de plan se face din fondurile proprii ale unităţilor sau din împrumuturi de la UCECOM.

Aceste fonduri mai pot fi folosite pentru următoarele scopuri :

— amenajări şi modernizări ale unităţilor de prestări de servicii, secţii de producţie, unităţi de desfacere etc. ;

— îmbunătăţirea tehnologiei de fabricaţie, mica mecanizare etc.

În ultimii ani, pe măsura consolidării puterii economico-financiare a cooperaţiei meşteşugăreşti, au fost prevăzute fonduri importante pentru finanţarea investiţiilor, fapt ce a permis creşterea şi îmbunătăţirea continuă a bazei tehnice-materiale a acestui important sector.

Lucrările de investiţii se includ în planul UCECOM dacă se realizează cu utilaje şi materiale din fondul centralizat. În afară de aceste lucrări, cooperativele pot executa şi investiţii în afara planului, în cazul în care se pot aproviziona direct cu utilaje şi materiale pentru investiţii.

Finanţarea lucrărilor de investiţii se face, în primul rînd, din fondul de dezvoltare economică al organizaţiilor cooperatiste şi în măsura în care acesta nu este suficient se apelează la împrumuturi acordate din fondul centralizat de dezvoltare al UCECOM. În felul acesta fondul centralizat la nivelul Uniunii Centrale poate contribui la realizarea obiectivelor mai mari, la finanţarea investiţiilor pentru cooperativele noi care nu au încă fonduri proprii suficiente, la dezvoltarea unor subramuri rămase în urmă şi, deci, la dezvoltarea proporţională a tuturor ramurilor.

Fondul de dezvoltare economică al organizaţiilor cooperatiste necesar finanţării investiţiilor se creează, ţinînd seama de prevederile statutare, din beneficiul net al cooperativelor ce se repartizează la fondul de bază, din fondul de amortizare, precum şi din alte surse.

Determinarea fondurilor proprii de dezvoltare economică de care dispun cooperativele pentru finanţarea lucrărilor de investiţii şi a reparaţiilor capitale se prezintă în tabelul 15.4.

În situaţia în care cooperativele nu au fonduri proprii suficiente pentru realizarea lucrărilor de investiţii, ele solicită credite pentru investiţii ce se acordă prin uniuni de către UCECOM din fondul centralizat de dezvoltare (investiţii).

15.4. NORMAREA ŞI ACOPERIREA CU FONDURI A MIJLOACELOR CIRCULANTE ÎN ÎNTREPRINDERILE ŞI ORGANIZAŢIILE COOPERAŢIEI MEŞTEŞUGĂREŞTI

Pentru desfăşurarea în bune condiţiuni a activităţii lor economice, cooperativele meşteşugăreşti dispun de un volum corespunzător de mijloace circulante.

Ţinînd seama de specificul de producţie al cooperaţiei meşteşugăreşti, normarea mijloacelor circulante se face pe baza metodei globale atît pentru activitatea de producţie, a prestărilor de servicii industriale şi neindustriale, cît şi pentru activitatea comercială, pornind de la realizările din perioada precedentă şi de la perspectiva perioadei de plan.

Tabelul 15.4

Determinarea fondurilor proprii de dezvoltare economică

Nr. crt.	Explicații	An	Tr. I	Tr. II	Tr. III	Tr. IV
1	Fonduri proprii la începutul perioadei de plan	4 710	4 710	5 075	5 550	5 875
2	Creșteri în perioada de plan din :					
	a) fond de bază	2 000	450	550	400	600
	b) fond de amortizare	400	75	100	100	125
	c) taxa de înscriere	50	—	25	25	—
	Total creșteri	2 450	525	675	525	725
3	Total surse proprii pentru finanțarea investițiilor, reparațiilor capitale și restituiri de rate din împrumuturi de investiții de la UCECOM	5 160	5 235	5 750	6 075	6 600
4	Investiții, reparații capitale și restituiri de rate din împrumuturi de investiții de la UCECOM	800	150	200	200	250
5	Sold la finele perioadei de plan	4 360	5 085	5 550	5 875	6 350

Normativul global se determină ținînd seama de toate elementele mijloacelor circulante de care cooperativele au nevoie în activitatea lor economică, cum sînt :

— rezerve de materii și materiale de producție ;
— producția neterminată ;
— semifabricate din producția proprie ;
— produse finite ;
— rezervele materiale din centrele de servire a populației ;
— mărfuri ce se desfac prin rețeaua de desfacere ;
— obiecte de inventar, materiale și echipament de protecție, cheltuielile anticipate.

Pentru determinarea normativului este necesar să se pornească de la viteza de rotație realizată. În acest scop se utilizează formula :

$$\text{Normativ în zile} = \frac{\text{Stoc mediu realizat} \times 90}{\text{Baza de calcul}} \quad (15.1)$$

Ca bază de calcul se are în vedere valoarea producției la cost complet (comercial) și valoarea desfacerii din rețeaua comercială la preț de cumpărare, iar pentru stabilirea stocurilor medii realizate se folosesc datele din conturile de materiale, producție neterminată, semifabricate, pro-

duse, mărfuri în centrele de servire, mărfuri în rețeaua proprie de desfacere, obiecte de inventar, materiale și echipament de protecție și cheltuielile anticipate.

Pentru determinarea în mod corect a vitezei în zile pentru mijloacele circulante supuse normării, din stocurile existente la finele fiecărui trimestru se scad stocurile peste normativ necreditate, stocurile sezoniere, piese de schimb fără mișcare, cu mișcare lentă, stocuri de prisos, mărfuri greu vandabile, mărfuri nevandabile etc.

În perioada de plan, ca bază de calcul se pornește tot de la valoarea producției la cost complet (comercial) și de la valoarea desfacerii din rețeaua comercială la preț de cumpărare.

La determinarea normativului în zile se ține seama de viteza realizată, precum și de posibilitățile de accelerare a vitezei de circulație.

Cu ajutorul acestor elemente se poate stabili normativul valoric, aplicîndu-se următoarea formulă :

$$\text{Normativ valoric} = \frac{\text{Baza de calcul} \times \text{normativ zile}}{90} \qquad (15.2)$$

Cooperativele folosesc ca surse de acoperire pentru mijloace circulante fondurile proprii, respectiv fondul mijloacelor circulante, pasivele stabile și creditele bancare.

Cooperativele nu sînt dotate cu mijloace circulante de către stat sau de către organele centrale ale cooperației, dacă nu socotim împrumuturile pentru finanțarea producției acordate de forul tutelar (Uniunea sau UCECOM).

Determinarea fondurilor proprii se prezintă în tabelul 15.5.

La fel ca și celelalte unități economice și în cooperativele meșteșugărești se folosesc pentru finanțarea normativului de mijloace circulante și pasivele stabile.

Fondurile proprii, care depășesc normativul influențat de pasivele stabile, constituie prisos de mijloace circulante și se utilizează, în primul rînd, la finanțarea stocurilor admise peste normativ (stocuri temporare, sezoniere etc.) și care nu se includ în calculul normativului.

În cazurile în care fondurile proprii nu acoperă normativul mijloacelor circulante, influențat de pasivele stabile, diferența reprezintă necesar de finanțat, ce se constituie pe calea creditului bancar.

Creditul bancar se acordă unităților cooperației meșteșugărești pentru producția de mărfuri, executarea de lucrări, prestarea de servicii, precum și pentru mărfurile aflate în rețeaua comercială proprie.

Creditarea cooperativelor meșteșugărești se face prin cont curent, atît pentru stocuri și cheltuieli în cadrul normativului, cît și peste normativ, precum și pentru documentele de decontare și în curs de încasare.

Unitățile băncii pot admite pentru creditare la unitățile economice meșteșugărești și stocurile aprovizionate ocazional, precum și produsele ce se desfac prin bîlciuri, tîrguri, oboare, tonete etc. sau sînt pregătite pentru expoziții, pavilioane, prezentări etc.

Ca o particularitate a modului de acoperire cu fonduri a mijloacelor circulante în cooperația meșteșugărească este și aceea că, în baza unei convenții încheiate cu Banca Națională de către UCECOM, cooperativele sînt obligate să asigure acoperirea normativului, într-o anumită pro-

Tabelul 15.5

Determinarea fondurilor proprii pentru mijloace circulante

Nr. crt.	Explicații	An	Tr. I	Tr. II	Tr. III	Tr. IV
0	1	2	3	4	5	6
1	Pentru finanțarea producției Fonduri proprii la începutul perioadei de plan	4 700	4 700	4 480	5 000	5 380
2	Creșteri în perioada de plan provenite din :					
	a) fond de bază	1 600	360	440	320	480
	b) retribuția suplimentară cuvenită cooperatorilor	640	120	160	160	200
	c) amortizare	320	60	80	80	100
	d) părți sociale și taxe de înscriere	120	20	40	20	40
	e) alte creșteri	—	—	—	—	—
	Total creșteri	2 680	560	720	580	820
3	Total fonduri proprii, plus creșteri	7 380	5 260	5 200	5 580	6 200
4	Scăderi în perioada de plan :					
	a) investiții, reparații capitale și restituiri de cote din împrumuturi de la UCECOM	640	120	160	160	200
	b) retribuția suplimentară cuvenită cooperatorilor pe anul precedent	640	640	—	—	—
	c) părți sociale ce se restituie cooperatorilor	80	20	20	20	20
	d) alte scăderi	40	—	20	20	—
	Total scăderi	1 400	780	200	200	220
	Fonduri proprii la sfîrșitul perioadei de plan	5 980	4 800	5 000	5 380	5 980

porție, cu mijloace proprii. Astfel, la stabilirea limitei de creditare se are în vedere ca unitățile cooperației meșteșugărești să dispună de cel puțin 10% fonduri proprii și asimilate, din normativul total.

Există însă și cooperative meșteșugărești care nu recurg la credite bancare, finanțîndu-și activitatea de producție numai cu fonduri proprii. Aceste cooperative dispun chiar de însemnate plusuri (prisosuri) de fonduri proprii.

15.5. REZULTATELE FINANCIARE ȘI PLANIFICAREA FINANCIARA ÎN COOPERAȚIA MEȘTEȘUGĂREASCĂ

Înscriindu-se pe coordonatele unui puternic avînt al dezvoltării lor economice, unitățile cooperației meșteșugărești au obținut de la an la an

rezultatele financiare tot mai bune, ceea ce a dus la consolidarea și dezvoltarea continuă a puterii lor economice-financiare.

Activitatea cooperației meșteșugărești se desfășoară cu rezultate financiare favorabile — beneficii.

Beneficiul cooperativelor meșteșugărești se determină ca diferență între încasările din activitatea de producție, prestări de servicii și din alte activități economice și cheltuielile aferente acestora, precum și cheltuielile ce se suportă direct din rezultatele financiare.

Una din particularitățile finanțelor cooperației meșteșugărești este aceea că beneficiul rămas după plata impozitului pe venit se repartizează între membrii cooperatori, la fondurile proprii ale cooperativei și la cele centralizate ale sistemului cooperației meșteșugărești.

În linii mari, beneficiul cooperației meșteșugărești capătă următoarele destinații : plata impozitului pe venit, alimentarea fondurilor cooperativei, repartiția între membrii cooperatori și vărsăminte la uniunea centrală.

Trebuie remarcat că există anumite deosebiri în ceea ce privește repartizarea beneficiului la cooperative de valizi și invalizi, la uniuni ale cooperativelor, unități economice cu personalitate juridică de pe lingă uniuni, după cum deosebiri există în repartizarea beneficiului planificat și a celui peste plan.

Din beneficiul total stabilit pe baza bilanțului se defalcă, intii, suma necesară pentru plata impozitului pe venit.

După efectuarea acestor prelevări, o parte din beneficiu rămine în cooperativă pentru finanțarea activității economice, retribuirea suplimentară a membrilor cooperatori, pentru nevoi social-culturale etc. și alta se varsă la uniunea centrală, pentru finanțarea acțiunilor acesteia.

Beneficiul cooperativelor meșteșugărești stabilit ca diferență între venituri și cheltuieli se repartizează astfel :

1. Impozitul pe venit, progresiv, în funcție de mărimea ratei rentabilității și reprezintă contribuția cooperatorilor meșteșugărești la dezvoltarea generală a societății ;

2. Constituirea fondurilor proprii ale cooperativelor meșteșugărești :

a) fondul de dezvoltare economică ;

b) fondul mijloacelor circulante ;

c) fondul pentru construcții de locuințe și alte investiții cu caracter social ;

d) fond de participare la beneficii, după munca depusă și vechimea în unitate, a membrilor cooperatori și a personalului încadrat cu contract de muncă ;

e) fondul pentru acțiuni sociale ;

3. Constituirea fondurilor specifice cooperativelor meșteșugărești :

a) fondul de participare la beneficii pentru partea socială constituită din depunerile de bani ale cooperatorilor ;

b) fonduri pentru finanțarea unor acțiuni specifice invalizilor și nevăzătorilor ;

c) fonduri pentru acțiuni culturale și sportive ;

d) alte fonduri prevăzute în statute.

Ca formă de cointeresare materială fiecare cooperativă are dreptul ca în raport de drepturile în bani la partea socială să primească din

beneficiile obținute un venit anual de 6%, în funcție de mărimea sumei depuse.

În cazul depășirii beneficiului planificat, venitul anual se mărește, el putînd fi de 6 pînă la 8 la sută, calculat la mărimea sumei depuse și ținînd seama de volumul beneficiilor și rentabilitatea obținută. În situația nerealizării beneficiului planificat se garantează cooperatorilor un venit anual de 5 la sută în raport cu suma depusă drept parte socială.

Ca urmare a creșterii volumului de produse și servicii, reducerii costului și cheltuielilor de circulație, în ultimii ani s-a înregistrat o sporire importantă a beneficiilor totale ale cooperativelor.

Planificarea financiară în cadrul cooperației meșteșugărești cuprinde, in esență, formarea și dirijarea fondurilor necesare desfășurării activității economice, satisfacerii nevoilor social-culturale ale membrilor cooperatori, precum și altor acțiuni pe plan local sau centralizat specifice organizațiilor cooperatiste.

Planificarea financiară reflectă particularitățile cooperației meșteșugărești privind crearea fondurilor și constituirea patrimoniului, finanțarea activității de producție și a investițiilor, modul de repartizare a rezultatelor financiare, corelatiile existente între diferitele verigi ale sistemului cooperativelor meșteșugărești, legătura cu bugetul de stat etc.

La baza bugetului de venituri și cheltuieli se află o serie de date care rezultă din analiza principalelor secțiuni de plan economic și financiar, și anume planul de producție, de investiții și de reparații capitale, activități culturale, sociale și sportive.

În întreaga activitate de planificare financiară, de elaborare și executare a bugetului de venituri și cheltuieli al cooperativelor se are în vedere folosirea cu simț gospodăresc a mijloacelor economice, reducerea costurilor și creșterea acumulărilor, prevenirea cheltuielilor neeconomicoase, promovarea unei stricte discipline financiare.

Conținutul bugetului de venituri și cheltuieli al cooperativelor meșteșugărești reflectă particularitățile rezultate din structura organizatorică, caracterul proprietății cooperatiste, modul de constituire și utilizare a fondurilor, sectoarele diferite de activitate etc.

În consecință, bugetul de venituri și cheltuieli al cooperativelor meșteșugărești atît pentru activitatea industrială și prestări de servicii, cît și pentru comerț, cuprinde mai multe capitole ce redau mișcarea mijloacelor economice, rezultatele financiare și repartizarea acestora printr-un sistem de indicatori, coordonați reciproc. Astfel, drept capitole mai importante în planul financiar figurează : venituri, cheltuieli, impozit pe circulația mărfurilor, rabat comercial, beneficii, modul de repartizare a acestora, fondurile constituite, creditele și utilizarea acestora, pentru ca, în ultimele capitole, să figureze disponibilul de fonduri proprii sau necesarul de fonduri alocat pentru finanțarea acțiunilor de interes general, indicatorii de eficiență etc.

Bugetul de venituri și cheltuieli al cooperativelor meșteșugărești mai conține o serie de anexe necesare fundamentării indicatorilor financiari, a creditelor și anume calculul normativului mijloacelor circulante și a surselor de acoperire, calculul pasivelor stabile, calculul amortizării fondurilor fixe și al surselor de finanțare a lucrărilor de investiții și reparații capitale etc.

Capitolul XVI

FINANȚELE COOPERATIVELOR AGRICOLE DE PRODUCȚIE

O contribuție importantă la creșterea producției agricole au adus-o cooperativele agricole de producție, care dețin locul principal în producția agricolă a țării. Cele 4 415 cooperative agricole existente la inceputul anului 1979, dispuneau de 60,6% din suprafața agricolă a țării, de 74,0% din cea arabilă, de 76,3% din cea viticolă și de 58,5% din cea pomicolă.

Pentru dezvoltarea bazei tehnice materiale, ca și pentru nevoile curente de producție, cooperativele agricole au folosit și folosesc, în afara fondurilor proprii, și importante credite acordate de stat în condiții avantajoase.

În consolidarea și dezvoltarea economico-organizatorică a cooperativelor agricole de producție un rol important revine organizării raționale a activității financiare a acestor unități, activitate care se referă la constituirea și repartizarea planificată a fondurilor, la folosirea lor rațională și la controlul acestor operațiuni și, prin intermediul lor, al întregii activități tehnico-economice a cooperativelor.

Datorită formei de proprietate asupra mijloacelor de producție și a produselor obținute, formarea și repartizarea veniturilor, implicit organizarea finanțelor, prezintă unele particularități față de unitățile economice de stat.

Astfel, o primă particularitate constă în aceea că o parte din fondurile cooperativelor se formează și se repartizează numai în formă naturală și astfel nu intră în sfera de cuprindere a finanțelor. Din această categorie fac parte produsele agricole utilizate pentru plata în natură a unor lucrări executate de stațiunile pentru mecanizarea agriculturii, semințele, materialele pentru plantat și furajele necesare nevoilor proprii, precum și produsele agricole ce se repartizează țăranilor cooperatori drept retribuție după muncă, ajutoare etc.

Deci, în cooperativele agricole de producție valoarea nou creată se repartizează o parte, în formă naturală, iar cealaltă parte, prin mijlocirea banilor.

O altă particularitate constă în aceea că, la crearea producției globale, implicit a producției nete, participă, în afara membrilor cooperatori, și mecanizatorii stațiunilor pentru mecanizarea agriculturii, precum și alți lucrători din unitățile ce servesc cooperativele agricole de producție. Ținînd seama de această caracteristică a producției, la repartizarea venitului C.A.P. participă și statul care prelevă la fondurile centralizate o parte din venitul cooperativelor agricole de producție.

În sfîrşit, cooperativele agricole de producţie îşi constituie fondurile necesare producţiei şi investiţiilor din surse proprii (taxe de înscriere, părţi sociale, o parte din veniturile obţinute din activitatea de producţie etc.).

Similar întreprinderilor de stat, cooperativele agricole de producţie avansează resursele de care dispun — proprii şi împrumutate — în fonduri de producţie şi fonduri de circulaţie.

16.1. ORGANIZAREA FINANCIARĂ A FONDURILOR FIXE ÎN COOPERATIVELE AGRICOLE DE PRODUCŢIE

Fondurile fixe reprezintă o parte importantă a avuţiei cooperativelor agricole de producţie, îndeplinesc un rol economic principal, constituind aparatul de producţie al acestor unităţi agricole socialiste.

Ca şi la întreprinderile de stat, la cooperativele agricole de producţie se consideră fonduri fixe obiectele singulare sau complexul de obiecte care se încadrează în anumite limite de durată şi valoare, adică o durată de serviciu mai mare de un an şi o valoare mai mare de 500 lei.

Ţinînd seama de caracteristicile lor comune şi de particularităţile tehnice, fondurile fixe se grupează, la fel ca în cazul întreprinderilor de stat, în nouă categorii (clădiri, construcţii speciale, maşini de forţă, mijloace de transport, animale de producţie, reproducţie şi de tracţiune, plantaţii etc.).

În vederea asigurării reproducţiei fondurilor fixe, a stimulării folosirii cu eficienţă economică sporită a acestora, cooperativele agricole de producţie au obligaţia să amortizeze fondurile fixe de care dispun. Efectuarea acestei operaţiuni nu se putea realiza însă fără calcularea, urmărirea şi analiza costului cu care se obţine fiecare unitate de produs. Organizarea şi conducerea în condiţii bune a activităţii cooperativelor agricole de producţie, după criteriul eficienţei economice, reclamă cunoaşterea costurilor de producţie, a nivelului şi structurii costului producţiei, al factorilor care îl determină. În acest scop, după experimentarea calculării costului într-un număr însemnat de cooperative agricole de producţie, urmărirea sistematică a cheltuielilor de producţie şi calcularea costului s-au generalizat în toate cooperativele agricole de producţie.

Începînd cu anul 1973, cooperativele agricole au trecut la calcularea amortizării. Potrivit prevederilor statutului C.A.P., cota de amortizare a fondurilor fixe aferentă anului respectiv constituie unul din elementele principale ale costului, iar prin actuala organizare a evidenţei economice în contabilitate se reflectă uzura şi amortizarea fondurilor fixe.

Calcularea şi înregistrarea amortizării fondurilor în cooperativele agricole de producţie se fac pe baza principiilor stabilite pe economia naţională pentru sectorul socialist de stat.

Sînt asimilate fondurilor fixe investiţiile efectuate la fondurile fixe luate cu chirie, cele efectuate pentru amenajarea lacurilor, bălţilor, iazurilor, terenurilor etc.

Nu sînt considerate fonduri fixe animalele tinere şi animalele la îngrăşat (inclusiv junicile şi păsările), lacurile, bălţile şi iazurile care nu sînt

rezultatul unei munci, precum și pădurile și terenurile, plantațiile tinere înainte de trecerea lor pe rod și plantațiile de protecție, pînă la 5 ani inclusiv.

Deși sînt considerate fonduri fixe, nu se amortizează animalele de producție și reproducție, fondurile fixe închiriate, cele ce nu sînt folosite dar sînt menținute temporar în cooperativă urmînd a fi redistribuite, lucrările de îmbunătățiri funciare și de gospodărire a apelor, cu caracter general de servire destinate apărării împotriva inundațiilor și înlăturării excesului de umiditate (diguri, canale, lucrări de combatere a eroziunii solului, de regularizare a scurgerii apelor etc.).

Amortizarea se calculează, similar unităților de stat, de la data punerii în funcțiune a fondului fix și pînă la expirarea duratei normate de serviciu.

În privința determinării valorii medii anuale a fondurilor fixe și a fondului de amortizare, se folosesc aceleași procedee de calcul, cunoscute de la unitățile de stat.

Pentru unele categorii de fonduri fixe care nu au stabilite durate de servicii în ani, această operațiune se efectuează de fiecare cooperativă, ținînd seama de datele cuprinse în procesele-verbale de recepție.

În cazul investițiilor pentru amenajarea terenurilor, lacurilor, iazurilor, bălților și altor lucrări asemănătoare care nu se concretizează în fonduri fixe, precum și a investițiilor efectuate la fondurile fixe închiriate, fondul de amortizare anual se calculează in felul următor:

$$A = \frac{I}{D}, \tag{16.1}$$

în care:

I reprezintă valoarea investițiilor efectuate;
D — durata de amortizare a investițiilor exprimată în ani.

În privința reparațiilor capitale și la cooperativele agricole de producție cheltuielile ocazionate se includ în costul producției în anul în care au fost executate sau sînt eșalonate pe mai mulți ani.

16.2. MIJLOACELE CIRCULANTE ALE COOPERATIVELOR AGRICOLE DE PRODUCȚIE

Pentru desfășurarea procesului de producție, cooperativele agricole dispun, în afara fondurilor fixe, și de mijloace circulante, adică de fondurile care se consumă integral într-un ciclu de producție, valoarea lor incluzîndu-se în totalitate în cheltuielile necesare obținerii produselor agricole.

Mijloacele circulante se află și la aceste unități agricole socialiste în continuă modificare a formei funcționale, volumul lor fiind influențat de fazele, particularitățile și tehnologia specifice procesului de producție în agricultură (rezerve materiale, cheltuieli cu producția neterminată, produse finite, mijloace bănești și în decontare etc.).

Particularitățile mijloacelor circulante se referă la structura și modificarea volumului lor în timp, la metodele de stabilire a necesarului, a finanțării acestuia prin îmbinarea surselor proprii cu mijloacele împrumutate.

Desigur, structura mijloacelor circulante caracteristică agriculturii cuprinde, ca elemente: semințe, furaje, îngrășăminte, carburanți și lubrifianți, materiale, producția neterminată, produse agricole finite, mijloace bănești etc.

Specific pentru producția acestor unități economice, la fel ca și la I.A.S., este faptul că o parte din materialul biologic utilizat în producție este produs chiar în cooperativă, existînd un proces de autoaprovizionare cu semințe, material săditor, animale de prăsilă etc.

Faptul că timpul de muncă nu coincide cu timpul de producție are drept consecință o lipsă de continuitate a procesului de muncă și a consumului de muncă vie și materializată.

Tot datorită caracterului sezonier al producției și duratei relativ îndelungate a ciclului de fabricație viteza de rotație a mijloacelor circulante este mai lentă decît în alte ramuri.

Condițiile naturale și procesele biologice, durata relativ îndelungată a procesului de producție determină, pe lîngă un volum important de mijloace circulante, și variația sensibilă a necesarului acestora în timp.

O parte din nevoile de mijloace circulante ale cooperativelor agricole de producție se acoperă de la bancă sub forma creditelor.

În prezent, nivelul și structura mijloacelor circulante se determină prin planul de producție și bugetul de venituri și cheltuieli pe baza experienței dobîndite în ultimii ani, prin evaluări și calcule aproximative, de multe ori nu în concordanță cu posibilitățile și necesitățile cooperativelor agricole.

Totuși, se poate aprecia că în prezent sînt create condițiile pentru trecerea la normarea mijloacelor circulante, prin folosirea unei metodologii proprii care să țină seama de particularitățile procesului de producție și condițiile existente în cooperativele agricole de producție. În felul acesta s-ar crea posibilitatea stabilirii unor rezerve de semințe, furaje, carburanți și lubrifianți, piese de schimb etc. în funcție de posibilitățile unităților și în strînsă corelație cu nevoile procesului de producție. Astfel, s-ar putea adopta o metodologie după care normativul de mijloace circulante să se calculeze pe grupe de elemente, prin aplicarea unor procente diferențiate asupra bazei de calcul a acestora.

Baza de calcul a mijloacelor circulante proprii ar urma să o constituie valoarea consumului de materii prime și materiale, valoarea efectivelor de animale și cheltuieli de producție prevăzute în planul de producție și bugetul de venituri și cheltuieli al C.A.P.

În felul acesta s-ar determina minimul de mijloace circulante proprii pentru acoperirea cheltuielilor și stocurilor permanente de materii și materiale necesare desfășurării normale și continue a procesului de producție, antrenîndu-se, în același timp, și creditul bancar care vine să completeze o parte din mijloacele circulante în cadrul normativului și chiar a fondurilor de producție suplimentare, peste normativ.

16.3. MIJLOACELE FINANCIARE PROPRII ALE C.A.P.

Aşa cum prevede Statutul cooperativei agricole de producţie, pentru desfăşurarea activităţii de producţie cooperativele folosesc fonduri proprii şi împrumutate acordate de bancă sub forma creditelor. În ceea ce priveşte fondurile proprii se disting următoarele surse de provenienţă : aportul membrilor la constituirea cooperativei, animalele de muncă şi de producţie, construcţiile, plantaţiile, mijloacele de transport, utilajele, instalaţiile, întreaga producţie agricolă vegetală şi animală, precum şi orice alte produse sau venituri rezultate din activitatea cooperativei agricole.

Producţia globală reprezintă, în expresie valorică, producţia obţinută în decurs de un an în ramurile producţiei vegetale şi animale, precum şi în sectorul industrial şi de prelucrare a produselor agricole.

Producţia globală obţinută în cursul anului se repartizează ţinînd seama de specificul producţiei cooperatiste bazată pe proprietatea socialistă cooperatistă, pentru acoperirea cheltuielilor materiale de producţie şi formarea fondurilor statutare.

Cheltuielile materiale de producţie se prezintă în următoarea structură : seminţe folosite ; furaje consumate de animale şi aşternutul ; plata lucrărilor efectuate de S.M.A. pentru producţia anului curent ; îngrăşăminte şi insectofungicide aplicate ; cota de amortizare a fondurilor fixe ; alte cheltuieli materiale de producţie şi gospodăreşti.

După scăderea cheltuielilor materiale din producţia globală se obţine producţia netă. La aceasta se adaugă dobînzile şi alte venituri încasate, se scad apoi impozitele, primele de asigurare şi taxele, după care producţia netă se repartizează pentru fondul de dezvoltare şi fondul de consum.

Fondul de dezvoltare economică al C.A.P. se constituie din :

— sumele alocate anual din beneficiile realizate, cotele de amortizare a fondurilor fixe şi din alte surse ;

— depunerile în bani ale membrilor cooperatori la partea socială.

Fondul de dezvoltare economică care trebuie să reprezinte cel puţin 18% din producţia netă este repartizat pentru următoarele destinaţii :

— realizarea investiţiilor, inclusiv retribuţia în natură şi în bani a lucrătorilor folosiţi pentru aceasta ;

— rambursarea creditelor pentru investiţii ;

— contribuţia la fondul social al asociaţiilor intercooperatiste.

Rolul hotărîtor în creşterea continuă a puterii economice a cooperativei agricole de producţie îl are fondul de dezvoltare.

Alături de acest fond, fondul mijloacelor circulante este destinat acoperirii nevoilor producţiei (materii şi materiale, combustibili, piese de schimb etc.).

Fondul de consum se repartizează pentru următoarele destinaţii :

a) fondul de retribuire după muncă, precum şi contribuţia la fondul de pensii şi asigurări sociale de 7% din valoarea producţiei globale ;

b) fondul de ajutor în natură, din grîu, porumb, cartofi etc. se formează din producţia anuală obţinută şi se repartizează sub formă de ajutoare membrilor cooperatori pensionaţi ;

c) fondul social-cultural și sportiv se constituie, în afara sumelor puse la dispoziție prin bugetele locale, pentru finanțarea acțiunilor sociale, culturale și sportive organizate la sate în folosul țăranilor cooperatori.

În funcție de posibilitățile de care dispun, cooperativele agricole prevăd, la începutul anului, în bugetul de venituri și cheltuieli, suma destinată acestui fond.

Pentru o utilizare corespunzătoare adunarea generală aprobă proporțiile utilizării acestui fond pe grupe de venituri social-culturale și sportive (organizarea și dotarea creșelor, acțiuni cultural-artistice și educative, premii pentru contribuții deosebite la creșterea producției agricole, activități sportive etc.) ;

d) fondul de rezervă pentru producție (semințe, furaje etc.) și retribuirea după muncă. Acest fond se constituie în scopul asigurării continuității producției sub forma unor rezerve pentru producție (semințe, furaje etc.), cît și pentru retribuire și ajutoare.

În cadrul fondului de rezervă, în anii cu recolte bune, cooperativa agricolă poate constitui un fond alimentar, pînă la 2% din producția totală de cereale, în scopul ajutorării membrilor cooperatori, în caz de calamitate sau recolte slabe ;

e) fondul de întrajutorare intercooperatist și consolidare. În ultimii ani, uniunile cooperatiste se preocupă de organizarea întrajutorării cooperatiste cu semințe, furaje și alte mijloace necesare producției. Constituirea fondului de întrajutorare în natură (grîu, secară, orz, ovăz, mazăre, porumb) și bani se face din contribuția benevolă a cooperativelor agricole. Acest fond se utilizează sub forma împrumuturilor acordate cooperativelor pentru nevoi de producție.

Rambursarea produselor împrumutate se face în termen de 3 ani din momentul acordării cantităților de produse, calculîndu-se și o dobîndă în natură.

Fondul de întrajutorare și-a dovedit din plin utilitatea în ultimii ani ca un mijloc eficient de întrajutorare cooperatistă pentru desfășurarea normală a producției în anii cu condiții climatice mai puțin favorabile, marcînd și sub această formă o latură a superiorității agriculturii socialiste.

16.4. MIJLOACELE FINANCIARE ÎMPRUMUTATE

Creditarea activității de producție a cooperativelor agricole de producție. Banca pentru Agricultură și Industrie Alimentară acordă cooperativelor agricole credite pentru producție, în completarea mijloacelor financiare proprii, pentru acoperirea cheltuielilor materiale, retribuirea după muncă, achitarea contribuției la Casa de pensii și asigurări sociale, prelevări la fondul de dezvoltare, precum și pentru alte cheltuieli materiale.

Cuantumul creditelor de producție de care pot beneficia cooperativele agricole de producție este de pînă la 60% din valoarea producției contractate, în funcție de nevoile producției vegetale și animale, de stadiul de dezvoltare al culturilor, precum și de volumul încasărilor posibile de realizat din valoarea producției.

Creditele de producţie se acordă cooperativelor agricole de producţie în scopul cumpărării de îngrăşăminte chimice, seminţe, furaje şi alte materiale necesare realizării producţiei contractate, de animale pentru îngrăşătorii, pentru plata în bani a lucrărilor executate de staţiunile pentru mecanizarea agriculturii, pentru efectuarea cheltuielilor de întreţinere, recoltarea şi transportul produselor, precum şi pentru prelevări la fondul de dezvoltare, retribuirea în bani a membrilor cooperatori. Cooperativele agricole mai puţin dezvoltate din punct de vedere economic beneficiază de credite — ca o completare a fondurilor proprii — pentru asigurarea venitului garantat membrilor cooperatori care se angajează să îngrijească un anumit număr de animale, respectiv să execute un anumit volum de lucrări, obţinînd producţiile minime stabilite, precum şi pentru achitarea contribuţiei la Casa de pensii.

Acordarea acestor credite constituie o expresie elocventă a sprijinului dat de statul nostru întăririi agriculturii cooperatiste, pentru ridicarea nivelului de trai al ţărănimii.

De asemenea, cooperativele agricole mai primesc credite pentru aprovizionări cu materii şi materiale necesare activităţilor de producţie industriale, de prelucrare a produselor agricole, construcţii şi prestări de servicii care funcţionează în cadrul cooperativelor agricole.

Cooperativele agricole de producţie garantează creditele de producţie primite cedînd în favoarea băncii drepturile băneşti ce le au de încasat de la organizaţiile socialiste contractante pentru produsele livrate, de la Administraţia Asigurărilor de Stat ca despăgubiri. Totodată, ele garantează creditele primite cu celelalte venituri băneşti şi bunuri materiale de care dispun. Rambursarea creditelor primite de către cooperative se face la datele prevăzute în contracte să se predea producţia în mod direct, din sumele ce li se cuvin de la organizaţiile socialiste cumpărătoare.

Sumele încasate de la unităţile socialiste contractante pentru animalele îngrăşate, provenind de la turma de bază, se utilizează, în parte, pentru restituirea creditelor primite în acest scop, iar diferenţa se virează în contul mijloacelor băneşti pentru finanţarea investiţiilor.

Banca pentru Agricultură şi Industrie Alimentară acordă credite pentru producţie şi asociaţiilor intercooperatiste. Acestea, în completarea fondurilor proprii, primesc credite pentru următoarele obiecte : stocuri de materii şi materiale necesare producţiei ; procurarea de animale şi păsări pentru creştere şi îngrăşare ; cheltuieli de producţie, aprovizionare şi desfacere ; stocuri de produse şi mărfuri care au desfacere asigurată ; executări de lucrări şi prestări de servicii.

Creditele se acordă ţinînd seama de prevederile planurilor de producţie, bugetele de venituri şi cheltuieli şi de încasările ce urmează a se realiza, din care să se asigure rambursarea împrumuturilor la scadenţă.

Acordarea de credite asociaţiilor intercooperatiste se face pe măsura efectuării plăţilor prin cont curent. Astfel, acest cont se debitează cu plăţile privind aprovizionările cu materii şi materiale, mărfuri, procurări de animale şi păsări, plăţile pentru retribuirea după muncă, vărsăminte din beneficii, amortizări, contribuţii la fondul de întrajutorare intercooperatist, precum şi cu alte plăţi.

Rambursarea împrumuturilor acordate asociaţiilor intercooperatiste se face prin creditarea contului curent, din sumele încasate pentru produsele şi mărfurile livrate, lucrări executate şi servicii prestate, din despăgubiri primite de la ADAS, precum şi din oricare alte venituri băneşti realizate.

În situaţii deosebite, la cererea unităţilor intercooperatiste, banca poate amîna rambursarea creditelor în cazul întîrzierii recoltării, datorită timpului nefavorabil şi a carantinei introduse ca urmare a epizotiilor.

Creditele nerestituite la scadenţă se rambursează din încasările ce urmează a se realiza de asociaţii sau, cînd acest lucru nu este posibil, împrumuturile se recuperează din veniturile cooperativei agricole de producţie, în ordinea legală de plăţi, proporţional cu părţile sociale subscrise de aceasta.

În cazul în care asociaţiile intercooperatiste, ca urmare a unor dificultăţi, înregistrează imobilizări temporare a unor părţi din mijloacele circulante, fapt ce împiedică să efectueze în mod curent plăţi, pot primi în mod excepţional credite pentru refacerea capacităţii de plată cu dobîndă majorată.

Rambursarea creditelor speciale se face pe măsura lichidării cauzelor pentru care au fost acordate şi nu mai tîrziu de scadenţa stabilită. Creditele ce nu pot fi rambursate la termenele fixate se trec la credite restante şi se recuperează din încasările ce se vor realiza de asociaţii sau de cooperativele agricole de producţie.

Creditarea investiţiilor ale cooperativelor agricole de producţie. În afară de creditele pentru producţie, cooperativele agricole de producţie primesc şi credite pentru investiţii în condiţii avantajoase, în completarea fondurilor proprii, pentru realizarea de obiective şi acţiuni de investiţii productive, pentru extinderea şi modernizarea capacităţilor de producţie, în măsură să asigure creşterea producţiei, prestărilor de servicii şi realizarea de venituri suplimentare.

În situaţia în care fondul propriu de dezvoltare nu este suficient pentru realizarea de investiţii, statul sprijină cooperativele, acordîndu-le credite, îndeosebi pentru obiectivele de valori mai mari şi cu eficienţă economică ridicată.

De asemenea, cooperativele agricole mai primesc credite pentru o serie de obiective de investiţii şi acţiuni ce se execută prin asociere cu alte cooperative agricole sau în cooperare cu unităţile de stat.

Astfel, cooperativele agricole de producţie primesc credite pe termen lung pentru următoarele obiective şi acţiuni : îmbunătăţiri funciare (desecări, îndiguiri, irigaţii etc.) ; construcţii agrozootehnice ; plantaţii de vii şi pomi ; procurări de animale de producţie ; achiziţii de maşini, utilaje şi instalaţii agricole ; construcţii de locuinţe pentru specialiştii agricoli.

Pentru a putea beneficia de credite pe termen lung cooperativele agricole de producţie trebuie să participe cu mijloace proprii în proporţie de 30% din valoarea lucrărilor de investiţii.

Creditele pentru investiţii se acordă prin achitarea directă din contul de împrumut a documentelor de decontare introduse de furnizori sau prezentate băncii de cooperativele agricole.

În cazul lucrărilor executate în regie, cooperativele agricole de producție primesc credite pentru acoperirea cheltuielilor de investiții, cu excepția manoperei și a materialelor de construcții, care se apreciază că se pot procura prin valorificarea resurselor proprii. Numai cînd este vorba de executarea unui volum mare de investiții în regie cooperativele pot primi credite pentru plata manoperei cadrelor calificate angajate din afara unității, pe bază de contract.

Pentru animalele de producție, de muncă, păsări și colonii de albine care se procură de la crescătorii individuali, creditele se acordă pe bază de cec în numerar.

Odată cu acordarea creditelor se stabilesc termenul de rambursare și ratele de plată, eșalonate pe ani. Rambursarea creditelor pentru investiții începe în momentul în care investiția creditată contribuie la obținerea producției și a veniturilor fără a se depăși numărul maxim de ani de la acordarea creditelor, stabilit diferențiat în funcție de acțiunea sau obiectul de investiții creditat (ex : irigații 12 ani, plantații vii 10 ani, complexe pentru creșterea și îngrășarea porcilor 18 ani, vaci de lapte 8 ani, ovine 5 ani etc.) .

La creditele acordate pentru obiective ce se realizează în asociere, scadența se fixează, de obicei, în trimestrul I, cînd are loc repartizarea beneficiilor asociației.

În vederea realizării lucrărilor de investiții și reparații capitale, precum și pentru rambursarea creditelor, cooperativele agricole își constituie surse proprii prin prelevările în bani și în natură la fondul de dezvoltare, din sumele încasate prin valorificarea fondurilor fixe inutile, despăgubiri ADAS, dobînzi, debitori etc., precum și soldul mijloacelor materiale și bănești raportat din anul precedent.

Rambursarea creditelor se face din mijloacele bănești constituite pentru investiții. În cazul cînd sumele aflate în contul pentru investiții nu acoperă ratele scadente, diferența se rambursează din celelalte disponibilități bănești ale cooperativei agricole. În cazul cînd nici acestea nu sînt suficiente, creditele se trec ca nerestituite cu dobîndă majorată și se rambursează pe măsura formării disponibilităților bănești.

16.5. FORMAREA, PLANIFICAREA ȘI DESTINAȚIA BENEFICIILOR ÎN COOPERATIVELE AGRICOLE DE PRODUCȚIE

Ca urmare a organizării activității de producție pe criterii economice și de înaltă eficiență economică unitățile cooperației agricole își acoperă cheltuielile din venituri proprii și obțin beneficii.

Creșterea continuă a beneficiilor nu se poate realiza decît pe baza folosirii complete și eficiente a fondului funciar și a celorlalte mijloace de producție, sporirii neîncetate a producției vegetale și animale ; de asemenea, o grijă deosebită trebuie acordată dezvoltării activităților industriale și prestărilor de servicii pentru folosirea în tot timpul anului a forței de muncă, reducerii permanente a cheltuielilor de producție și în special a celor materiale.

Creşterea continuă a producţiei nete a C.A.P. reprezintă sursa principală a dezvoltării proprietăţii obşteşti şi a ridicării nivelului de trai al cooperatorilor.

Aceştia pot deţine o parte din valoarea proprietăţii obşteşti ca parte socială, ca urmare a depunerilor băneşti la fondul de dezvoltare al cooperativei. Partea socială constituită din depunerile membrilor cooperatori nu poate depăşi însă 50 la sută din valoarea proprietăţii obşteşti.

În cooperativele agricole de producţie beneficiul este partea din valoarea nou creată şi reflectă în mod sintetic rezultatele întregii activităţi. Beneficiul se determină după reducerea din producţia netă a următoarelor elemente : retribuirea muncii şi contribuţia la fondul de pensii şi asigurări sociale, impozitul pe terenuri, pe fondul de retribuire şi pe veniturile din activităţile industriale, primele de asigurare, precum şi a cheltuielilor suportate direct din rezultatele financiare.

Beneficiul cooperativelor agricole de producţie se repartizează pe următoarele destinaţii :

— fondul de dezvoltare economică ;

— fondul mijloacelor circulante ;

— fondul social-cultural şi sportiv ;

— fondul de rezervă pentru producţie şi retribuirea muncii ;

— fondul intercooperatist de întrajutorare şi consolidare ;

— fondul de participare la beneficii a cooperatorilor şi a celorlalţi oameni ai muncii ;

— fondul de participare la beneficii pentru partea socială, constituită din depunerile în bani ale cooperatorilor.

O atenţie deosebită trebuie acordată rentabilităţii activităţii desfăşurate, singura în măsură să asigure repartizarea in fiecare an din beneficiul obţinut sume corespunzătoare la fondul de dezvoltare economică în vederea reluării pe scară lărgită a procesului de producţie.

Membrii cooperatori au dreptul ca, în raport cu depunerile în bani la partea socială, să primească din beneficiul cooperativei agricole de producţie un venit anual de 6 la sută, calculat la mărimea totală a sumei depuse. În cazul obţinerii de beneficii peste cele planificate, venitul anual poate fi de 6 pînă la 8 la sută, calculat la mărimea totală a sumei depuse, drept parte socială.

În cazul nerealizării beneficiului planificat, se asigură cooperatorilor un venit anual de 5 la sută, în raport cu suma depusă la partea socială.

Sistemul de cointeresare a cooperatorilor se aplică şi în cazul mecanizatorilor şi specialiştilor care lucrează în C.A.P. şi care depun anual o sumă de bani la fondul de dezvoltare al cooperativei.

16.6. MIJLOACELE FINANCIARE ALE ASOCIAŢIILOR INTERCOOPERATISTE

În cadrul procesului de dezvoltare şi modernizare continuă a agriculturii cooperatiste şi sporirii aportului acesteia în procesul economiei naţionale, în prezent se desfăşoară acţiuni susţinute de adîncire a coope-

rării și asocierii cooperativelor agricole, de creare a unui cadru favorabil promovării tehnicii înaintate, concentrării specializării producției, în vederea consolidării economice și organizatorice a fiecărei cooperative agricole, creșterea veniturilor țăranilor cooperatori.

Cooperativele agricole pot constitui asociații intercooperatiste de îndrumare și coordonare a activității economice și sociale (introducerea și generalizarea metodelor superioare de organizare a producției și a muncii, a unor tehnologii noi în producția vegetală și animală, executarea unor lucrări comune, irigații, îndiguiri, desecări etc.), precum și asociații economice intercooperatiste care își propun realizarea de noi capacități de producție, de prelucrare, depozitare sau valorificare în următoarele domenii mai importante :

— creșterea și îngrășarea animalelor ;
— creșterea păsărilor pentru carne și ouă ;
— amenajarea și exploatarea unor suprafețe piscicole ;
— creșterea viermilor de mătase ;
— prelucrarea produselor agricole, vegetale și animale.

Asociația economică intercooperatistă se constituie din inițiativa cooperativelor agricole interesate, are personalitate juridică și dispune de o serie de fonduri necesare desfășurării activități dintre care cele mai importante sînt fondul de dezvoltare economică și fondul mijloacelor circulante.

Fondurile asociației intercooperatiste pot fi sporite prin :
— cotele-părți din beneficii repartizate pentru dezvoltarea asociației ;
— valoarea subscrierilor ulterioare ale cooperativelor asociate ;
— părțile sociale ale cooperativelor care sînt cooptate ulterior în asociație.

În urma activității desfășurate, asociațiile intercooperatiste obțin rezultate financiare favorabile, beneficii.

Beneficiul asociațiilor economice intercooperatiste se determină ca diferență între încasările din valorificarea producției obținută, prestări de servicii etc. și cheltuielile de producție aferente, precum și după deducerea unor cheltuieli care se suportă direct din rezultatele financiare.

Beneficiul se repartizează pe următoarele destinații : fondul de dezvoltare economică ; fondul mijloacelor circulante ; fondul de participare a oamenilor muncii la beneficii ; fondul de întrajutorare și rezervă ; fondul social-cultural și sportiv ; cote părți cuvenite cooperativelor asociate.

Beneficiul se repartizează cooperativelor agricole asociate proporțional cu partea socială a fiecăreia.

În vederea valorificării experienței înaintate în domeniul producției, al dezvoltării și modernizării agriculturii se organizează cooperarea și asocierea unităților agricole de stat, ale cooperației de consum cu cele agricole cooperatiste.

Acțiunile de cooperare și asociere au în vedere concentrarea producției agricole, specializarea unităților, introducerea tehnologiilor moderne și, pe această bază, sporirea eficienței activității economice în condiții reciproc avantajoase.

Asociația, ca unitate economică socialistă de stat și cooperatistă, se organizează și funcționează la fel ca și unitățile de stat pe principiul

autogestiunii economico-financiare, avînd în relațiile cu statul aceleași drepturi și obligații ca și unitățile de stat.

Fondul social al asociației, alcătuit din fonduri fixe și mijloace circulante, se constituie din contribuția unităților de stat și cooperatiste asociate și se completează, pe parcursul activității, prin repartizarea de cote-părți din beneficiul pentru dezvoltarea asociației și prin subscrieri ulterioare ale participanților la asociație.

Beneficiul în asociațiile cooperativelor agricole de producție cu unitățile de stat sau ale cooperației de consum, se repartizează astfel : fondul de dezvoltare economică ; fondul mijloacelor circulante ; fondul de rezervă ; fondul de asigurare ; fondul de participare a oamenilor muncii la beneficii ; cote-părți cuvenite unităților asociate.

Fondul de asigurare se constituie numai de asociațiile cu profil agricol ; repartizarea beneficiului pe unități asociate se face în raport cu contribuția adusă la formarea fondului social.

16.7. PLANIFICAREA FINANCIARĂ ÎN COOPERATIVELE AGRICOLE DE PRODUCȚIE

La fel ca în celelalte unități cooperatiste existente în economia noastră, și în cooperativele agricole de producție toate operațiunile privind acțiunile de producție, repartizarea veniturilor, relațiile cu banca pe linia creditării producției și a investițiilor, folosirea fondurilor constituite etc. se planifică prin întocmirea unui buget de venituri și cheltuieli și a contractelor de credit.

Planificarea economico-financiară a cooperativelor agricole de producție se desfășoară ținînd seama de condițiile și cerințele de dezvoltare a fiecărei unități, de interesele membrilor cooperatori și de necesitățile economiei naționale.

Pe baza bugetului de venituri și cheltuieli se desfășoară întreaga activitate financiară și se exercită controlul curent și postoperativ asupra operațiunilor efectuate.

Planul de producție constituie punctul de plecare la întocmirea și urmărirea bugetului de venituri și cheltuieli. Astfel, stabilirea veniturilor și cheltuielilor, repartizarea producției nete în fondul de dezvoltare și fondul de consum au la bază indicatorii planului de producție, de exemplu, producția de cereale, plante tehnice, cartofi, fructe și legume, produse animaliere și stocurile existente la începutul perioadei de plan, producția destinată realizării etc.

Pornind de la indicatorii de producție se determină, totodată, necesarul de credite pentru producție ca și a celor pentru investiții etc.

La fel ca și în celelalte unități, elaborarea bugetului de venituri și cheltuieli reclamă efectuarea unei analize aprofundate asupra realizărilor din perioada precedentă și a sarcinilor pentru perioada imediat următoare, ținîndu-se seama de condițiile existente în fiecare cooperativă, ca și de rezervele ce pot fi mobilizate în vederea creșterii producției și a veniturilor.

Bugetul de venituri și cheltuieli, parte integrantă a planului de producție și financiar, se prezintă sub formă de balanță, care conține prezentate, față în față, veniturile și cheltuielile cooperativei agricole și cuprinde următoarele capitole principale :

— Venituri, cheltuieli și rezultatele cooperativelor agricole.

— Fondurile proprii, credite și destinația lor (fondul de dezvoltare economică, fondul mijloacelor circulante, fondul pentru construcții de locuințe și alte investiții cu caracter social, fondul pentru acțiuni sociale, fondul pentru participarea oamenilor muncii la beneficii etc.).

— Vărsăminte la buget (impozitul pe terenuri, impozitul pe fondul de retribuire și pe veniturile din activitățile industriale, primele de asigurare etc.).

— Date informative referitoare la producția globală, producția netă, fondul de retribuire a muncii etc.

O atenție deosebită trebuie acordată în cadrul planificării financiare stabilirii unui volum minim de cheltuieli materiale ca o cale importantă de utilizare economicoasă a fondurilor, de creștere a veniturilor, într-un cuvînt de consolidare a puterii economice și sociale a cooperativei agricole de producție.

În capitolul intitulat „venituri, cheltuieli și rezultatele cooperativei agricole“ se reflectă veniturile bănești din vînzarea producției marfă din sectorul vegetal, zootehnic, activități cu caracter industrial, executări de livrări și prestații pentru terți, încasări din desfacerea mărfurilor cu amănuntul prin magazine proprii etc., cheltuielile aferente, beneficiul și repartizarea acestuia pe destinațiile stabilite.

O parte importantă a bugetului de venituri și cheltuieli se referă la fonduri. Astfel, fondul de dezvoltare economică, sursa principală a creșterii bazei tehnice de producție a C.A.P. cuprinde, pe de o parte, sursele de constituire — amortizarea fondurilor fixe, beneficiile destinate acestui fond, creditele bancare pentru investiții etc, iar, pe de altă parte, cheltuirea acestor surse pentru investiții, rambursarea creditelor pe termen lung etc.

O pondere tot mai importantă ocupă în ultimul timp fondul mijloacelor circulante ca sursă de acoperire a stocurilor materiale și cheltuieli de natura mijloacelor circulante, fondul pentru construcții de locuințe și alte investiții cu caracter social, fondul de participare a oamenilor muncii la beneficii ca formă suplimentară de cointeresare a membrilor cooperatori în realizarea la un nivel calitativ superior a sarcinilor de plan, in sfîrșit, fondul pentru acțiuni sociale și sportive care cuprinde sursele de formare pe seama veniturilor cooperativelor agricole a acestui fond, iar la partea de cheltuieli, repartizarea acestor fonduri, pentru organizarea creșelor, grădinițelor de copii, dotarea cu aparate de radio, televizoare, activități culturale, sport, ajutoare acordate membrilor cooperatori.

Bugetul de venituri și cheltuieli are rolul de a asigura fondurile bănești necesare care, repartizate în mod planificat, să satisfacă nevoile cooperativei agricole pe timp de un an pentru desfășurarea procesului de producție, realizarea producției lărgite, îndeplinirea obligațiilor față de stat și retribuirea membrilor potrivit muncii efectuate.

Ținînd seama de importanța planificării financiare în cooperativele agricole, care trebuie să asigure atît întărirea și dezvoltarea proprietății obștești cît și cointeresarea materială a membrilor, este necesar ca la întocmirea bugetului de venituri și cheltuieli, în afară de corelarea lui cu planul de producție, să se asigure echilibrarea lui, crearea rezervelor necesare și respectarea proporțiilor necesare în interiorul planului financiar.

Capitolul XVII
FINANȚELE COOPERAȚIEI DE CONSUM

17.1. OBIECTUL ACTIVITĂȚII ȘI PARTICULARITĂȚILE FINANȚELOR ÎN COOPERAȚIA DE CONSUM

Cooperația de consum este una din verigile importante ale comerțului socialist. Prin cele aproape 37.000 unități comerciale proprii, amplasate îndeosebi în mediul rural, precum și în unele centre muncitorești, se desface o treime din întreaga cantitate de mărfuri realizată de comerțul socialist. Volumul mărfurilor desfăcute în anul 1978 a ajuns la 47,3 miliarde lei, fiind cu 65,0% mai mare decît în 1970. Totodată, organizațiilor cooperației de consum le revin sarcini importante în dezvoltarea alimentației publice și servirii turiștilor, îndeosebi pe principalele trasee turistice, în unele stațiuni balneo-climaterice și locuri de agrement.

Cooperația de consum are sarcina deosebit de importantă de a contribui la formarea fondului de stat, pe calea contractării și achiziționării unei părți din surplusul de produse agricole, îndeosebi de la membrii cooperativelor agricole de producție și de la producătorii cu gospodărie individuală.

Pe lîngă activitatea comercială, cooperația de consum desfășoară și o activitate industrială (prelucrarea produselor agricole, valorificarea resurselor locale, producția de utilaj comercial, ambalaje etc.).

În lumina Directivelor Congresului al XII-lea al Partidului Comunist Român, a hotărîrilor celui de-al VI-lea Congres al Cooperației de Consum din ianuarie 1976, cooperației de consum îi revin sarcini importante privind activitatea economică și educativă.

În ceea ce privește structura organizatorică a cooperației de consum este necesar de arătat că la stabilirea formelor de organizare s-a ținut seama de împărțirea teritorial-administrativă a țării.

Structura organizatorică a cooperației de consum prezintă importanță pentru organizarea finanțelor și creditului acestui sector important al economiei.

Din punctul de vedere al organizării activității unităților din sistemul cooperației de consum trebuie făcută distincție între verigile cooperației (cooperative, uniuni teritoriale, Centrocoop) și întreprinderile și unitățile cooperației. Verigile cooperației de consum constituie toate fondurile statutare, iar cele superioare — uniunile — pe lîngă atribuțiile de coordonare, planificare și control, redistribuie anumite fonduri în cadrul întregului sistem avînd deci importante sarcini în domeniul financiar. Întreprinderile, unitățile economice sînt organizate pe lîngă verigile cooperației, sînt subordonate acestora, au activitate comercială, de alimentație publică, de contractări-achiziții, de producție, prestări de servicii etc.; sub aspect financiar, ele sînt dotate cu mijloacele necesare de către veriga de care aparține și au numai folosința acestor mijloace.

Finanțele cooperației de consum prezintă unele particularități, față de finanțele întreprinderilor de stat datorate, în principal, deosebirilor existente între proprietatea socialistă de stat și cea cooperatistă.

Sarcinile organizațiilor cooperației de consum atît cele economice, cît și cele cu caracter cultural-educativ și obștesc sînt realizate cu ajutorul fondurilor materiale și bănești pe care le au la dispoziție, prin activitatea lucrătorilor din acest sector și a membrilor cooperatori.

Resursele materiale și bănești ale organizațiilor cooperației de consum se asigură din fonduri proprii, fonduri asimilate celor proprii, precum și din credite bancare pentru desfășurarea activității economice și, în mai mică măsură, prin credite pentru lărgirea bazei tehnice-materiale.

Desigur, dat fiind faptul că fondurile de producție și de circulație aparțin oraginzațiilor cooperatiste — sursele de finanțare se constituie în primul rînd pe seama mijloacelor aparținînd acestor organizații și numai în subsidiar pe seama resurselor bănești ale statului, care se acordă cu titlu de împrumut. Astfel, organizațiile cooperației de consum finanțează din fonduri proprii aproape în întregime investițiile și integral pregătirea cadrelor și activitatea culturală.

Sursele de finanțare a activității economice se constituie de asemenea, în primul rînd, pe seama mijloacelor proprii. În prezent, cota de

participare cu fonduri proprii a organizațiilor cooperației de consum la finanțarea activității economice este în medie de 30%. Statul completează necesarul de fonduri pentru activitatea economică a organizațiilor cooperației de consum pe calea acordării de credite.

17.2. FONDURILE COOPERAȚIEI DE CONSUM

Cooperația de consum, spre deosebire de întreprinderile de stat, utilizează o multitudine de fonduri a căror varietate este determinată de caracterul diversificat al sarcinilor acesteia.

Astfel, fondurile cooperației de consum pot fi grupate : fonduri de bază ; fondul social ; fonduri speciale.

1. Fondul special cu caracter centralizat :

a) fonduri formate din beneficiu :

— fondul comun de dezvoltare (investiții) ;

— fondul comun pentru mijloace circulante ;

— fondul comun pentru pregătirea și perfecționarea pregătirii cadrelor ;

— fondul pentru acțiuni culturale etc. ;

b) fonduri formate pe seama cheltuielilor de circulație sau a costului producției :

— fondul județean de pregătire a cadrelor ;

— fondul de reclamă (județean și central) ;

— fond pentru introducerea tehnicii noi etc. ;

— fond comun pentru imprimate și tipărituri.

2. Fonduri speciale proprii fiecărei unități :

a) fonduri formate din beneficii :

— fondul de dezvoltare economică ;

— fondul mijloacelor circulante ;

— fondul pentru construcții de locuințe și alte investiții cu caracter social ;

— fondul pentru acțiuni sociale ;

— fondul pentru participarea oamenilor muncii la beneficii ;

— fondul pentru activități culturale ;

b) fonduri formate pe seama cheltuielilor de circulație sau a costului producției :

— fondul de amortizare ;

— fond pentru introducerea tehnicii noi ;

c) fonduri formate din alte surse :

— fondul pentru organizarea șantierelor ;

— fondul pentru acoperirea cheltuielilor privind evidența, urmărirea și încasarea ratelor ;

— fondul de bonificații pentru defecte la țesături ;

— fond pentru reduceri de prețuri.

Fondul de bază. Dintre fondurile pentru activitatea economică trebuie menționat, în primul rînd, fondul de bază, care cuprinde fondul de dezvoltare economică și fondul mijloacelor circulante.

Acest fond se constituie din taxa de înscriere (5 lei) depusă de fiecare cooperator cu ocazia înscrierii în cooperativă, din beneficiu, precum și din alte mijloace nerestituibile (donații) ale altor organizații cooperatiste, obștești sau de la stat.

Fondul de bază se folosește pentru finanțarea activității cooperativelor de consum, pentru dezvoltarea bazei lor materiale, precum și pentru acordarea de împrumuturi — fără dobîndă — unor organizații din sistem.

Fondul de bază constituie sursa proprie de acoperire a fondurilor fixe și a mijloacelor circulante necesare desfășurării activității unităților economice ale organizațiilor cooperației de consum.

Fondul social. Fondul social se constituie numai la cooperative, din contribuția obligatorie a tuturor membrilor, cu cel puțin o parte socială, el reprezentînd forma materială, directă de sporire a activității economico-financiare a cooperativei de către membrii acesteia.

Fiecare membru cooperator este obligat să achite taxa de înscriere și să subscrie și o parte socială a cărui cuantum se stabilește de adunarea generală a cooperativelor, în funcție de vîrsta și de existența unui venit propriu. Membrii cooperatori pot să subscrie și să depună mai multe părți sociale.

Fondul social al cooperativelor de consum se utilizează pentru finanțarea mijloacelor circulante și numai în cazul înregistrării unor rezultate finale negative, ce nu au putut fi acoperite din fondul mijloacelor circulante, el poate fi utilizat și pentru acoperirea pierderilor. Părțile sociale vărsate pot fi restituite în cazul retragerii din cooperativă.

Trebuie arătat că, în funcție de fondul social vărsat, membrii cooperatori primesc anual cote din beneficiu, proporțional cu sumele depuse.

Fonduri speciale. Toate fondurile care se constituie și se utilizează la organizațiile cooperației de consum, cu excepția fondului de bază și a fondului social, constituie grupa fondurilor speciale.

Existența acestor fonduri este determinată de unele necesități distincte, de caracterul și specificul cooperației de consum ca organizație de masă.

FONDURI SPECIALE CU CARACTER CENTRALIZAT

a) *Fonduri formate din beneficiu*

Fondul comun de dezvoltare (investiții) se constituie numai la Centrocoop prin alocarea de cote din beneficiul net de repartizat al tuturor organizațiilor cooperatiste, realizat din activitatea anului precedent.

Fondul constituit la nivelul Centrocoop se utilizează pentru acordarea de împrumuturi fără dobîndă, pentru finanțarea investițiilor, rambursabile în cel mult 12 ani, în cote egale ce nu pot fi mai mici decît amortismentul fondului fix realizat prin împrumut.

Fondul comun pentru mijloacele circulante se constituie, de asemenea, din cote părți din beneficiul realizat. Este administrat de către Centrocoop și se utilizează pentru acordarea de împrumuturi organizațiilor care nu dispun de fonduri suficiente în cotele minime prevăzute de normativele de creditare.

Fondul comun pentru pregătirea și perfecționarea pregătirii cadrelor. Sarcinile complexe ale cooperației de consum legate de desfășurarea activității economice în diversele sale sectoare se pot realiza numai prin pregătirea unor cadre corespunzătoare. În acest scop, s-a creat fondul comun pentru pregătirea și perfecționarea pregătirii cadrelor, care se alimentează cu cote din beneficiul net al tuturor organizațiilor cooperatiste (cooperative și uniuni) și cu o sumă fixă de 200 lei lunar inclusă în cheltuielile de circulație sau în costurile centralelor economice și unităților economice proprii ale Centrocoop, precum și cu sumele încasate de unitățile școlare din rețeaua Centrocoop în contul acestui fond.

Din fondul astfel constituit, Centrocoop, după caz, direct sau prin uniunile județene acoperă toate cheltuielile legate de pregătirea cadrelor efectuate de unitățile școlare (fonduri fixe, bunuri de inventar, retribuții etc.).

Fondul comun pentru imprimate și tipărituri. Se constituie la Centrocoop din contribuția uniunilor județene și a centralelor economice din sumele ce se includ în cheltuielile de circulație sau costurile producției, ținînd seama de volumul realizărilor din anul precedent și necesarul de cheltuieli în anul curent. Acest fond se utilizează pentru procurarea și difuzarea pe plan centralizat a unor formulare, imprimate, tipărituri, broșuri etc. necesare activității unităților cooperației de consum.

b) *Fonduri formate pe seama cheltuielilor de circulație sau costului producției*

Fondul județean de pregătire a cadrelor, prin natura sa de fond centralizat, servește aceluiași scop pentru care este constituit și fondul central de pregătire a cadrelor și se formează prin contribuția fiecărei organizații cooperatiste de 200 lei lunar inclusă în cheltuielile de circulație (sau costul producției), care se colectează la nivelul Uniunii județene.

Uniunea județeană pe baza planului său de cheltuieli de pregătirea cadrelor își reține sumele necesare din acest fond, diferența punîndu-se la dispoziția Centrocoop, la fondul central de pregătire a cadrelor.

Fondul de reclamă (județean — central). Sarcinile economice în continuă creștere ca și diversificarea activității organizațiilor cooperației de consum, necesită acțiuni și măsuri de popularizare a acestor preocupări în plină dezvoltare.

Fondul de reclamă se alimentează din contribuţia tuturor întreprinderilor cooperaţiei de consum cu sume repartizate lunar asupra cheltuielilor de circulaţie (costul producţiei) în proporţie de 0,03% din volumul activităţii economice realizate ; la Întreprinderea de plante medicinale dintr-o cotă de 0,30% asupra volumului activităţii.

Sumele cuvenite fondului de reclamă se virează trimestrial organizaţiei cooperatiste tutelare.

Fondul de reclamă la nivelul uniunii judeţene se utilizează pentru publicitate în presa locală, pentru realizarea şi montarea de fotografii, diapozitive, dotarea unităţilor cu mijloace de reclamă sonoră (magnetofon, discuri etc.), confecţionarea şi plantarea de panouri rutiere etc.

Fondul de reclamă aflat la dispoziţia Centrocoop se foloseşte pentru publicitate în organele de presă centrale, realizarea şi difuzarea de reclame la posturile de radio şi televiziune etc.

Fondul pentru introducerea tehnicii noi (Uniunea judeţeană a cooperativelor de consum şi Centrocoop). Mişcarea de introducere a tehnicii noi, invenţii, inovaţii şi raţionalizări se dezvoltă puternic şi în cadrul sectorului cooperaţiei de cnsum. Acest fapt a impus necesitatea constituirii la nivelul Uniunii judeţene a cooperativelor de consum şi Centrocoop a acestui fond ce se alimentează cu sumele disponibile la sfîrşit de an de la organizaţiile cooperaţiei de consum subordonate, cum şi din activitatea proprie a unităţilor de coordonare (U.J.C.C. şi Centrocoop) sau a întreprinderilor economice ce aparţin direct de acestea.

Din acest fond se acoperă cheltuielile în legătură cu introducerea tehnicii noi, realizarea invenţiilor, inovaţiilor şi raţionalizărilor, plata recompenselor cuvenite autorilor de invenţii, inovaţii sau raţionalizări care se aplică în practică.

FONDURI SPECIALE PROPRII FIECAREI UNITAŢI

a) *Fonduri formate din beneficii*

Fondul de dezvoltare economică — se constituie prin prelevări din amortizarea fondurilor fixe, din beneficiu şi se utilizează pentru acoperirea cheltuielilor de investiţii.

Fondul mijloacelor circulante — propriu fiecărei unităţi — se constituie din prelevări din beneficiu, precum şi din alocări de la fondul social şi se utilizează pentru finanţarea activităţii economice.

Fondul pentru construcţii de locuinţe şi alte investiţii cu caracter social se constituie din beneficiu, amortizarea aferentă locuinţelor şi celorlalte fonduri fixe cu caracter social şi din veniturile realizate de unele unităţi social-culturale, în vederea construirii de locuinţe şi alte investiţii cu caracter social.

Fondul pentru acţiuni sociale se constituie din beneficiu, o cotă din fondul de participare a oamenilor muncii la beneficii, precum şi din contribuţiile personalului muncitor pentru trimiteri la tratament balnear, odihnă şi întreţinerea copiilor în creşe şi grădiniţe.

Fondul pentru acţiuni sociale este destinat acoperirii cheltuielilor cu trimiteri la tratament balnear, odihnă, regie şi hrană pentru creşe şi grădiniţe care funcţionează pe lîngă unităţile economice, regia şi alte chel-

tuieli la cantinele-restaurant, întreținerea și reparațiile căminelor muncitorești etc.

Fondul pentru participarea oamenilor muncii la beneficii se constituie în anumite cote din beneficiile planificate și peste plan și se acordă anual în raport cu contribuția adusă de oamenii muncii la dezvoltarea unității și de vechimea în unitate.

Fondul pentru activități culturale. Ridicarea nivelului cultural al maselor de țărani ocupă un loc de frunte în preocupările partidului și statului nostru. Acest fond se creează numai la cooperative și uniuni, alimentîndu-se prin alocații anuale din beneficiul net realizat din activitatea anului precedent. Fondul constituit anual la cooperative se împarte în : sume destinate acțiunilor social-culturale realizate prin alte instituții și sume pentru acțiuni realizate de către cooperativele de consum.

La Uniunea județeană fondul constituit se utilizează pentru ajutorarea cooperativelor de consum lipsite de fond cultural, sprijinirea activității artistice proprii, a acțiunilor sportive, subvenționarea creșelor, căminelor culturale etc.

La Centrocoop, fondul pentru activități culturale se utilizează pentru organizarea de concursuri artistice și profesionale, sprijinirea activității formațiilor artistice, procurarea și difuzarea unor materiale de propagandă etc.

b) *Fonduri formate pe seama cheltuielilor de circulație sau a costului producției*

Fondul de amortizare. Acest fond se constituie la toate organizațiile cooperației de consum și este destinat finanțării lucrărilor de investiții. Fondul acesta se formează și se alimentează cu valoarea amortismentelor calculate asupra fondurilor fixe aparținînd unităților cooperației de consum.

Amortizarea se stabilește prin aplicarea normelor de amortizare asupra valorii de inventar a fondurilor fixe ; ea se include, după caz, în cheltuielile de circulație, în costul producției, al prestărilor de servicii etc. și se utilizează pentru finanțarea investițiilor.

Ca o particularitate pentru cooperația de consum trebuie amintit că amortizarea aferentă fondurilor fixe utilizate după expirarea duratei de serviciu normate se folosește de către organizațiile și întreprinderile cooperației de consum respective, pentru efectuarea de reparații capitale, modernizări și îmbunătățiri ale tehnologiei de producție.

Fondul de amortizare calculat rămîne integral organizațiilor cooperației de consum și se folosește pentru realizarea planului de investiții.

Așa cum funcționează în sistemul cooperației de consum, fondul de amortizare pentru investiții reprezintă una din formele fondului de bază al organizațiilor respective, avînd de fapt un rol de tranziție și de evidență pentru sumele alocate în vederea finanțării investițiilor.

Fondul pentru introducerea tehnicii noi. Progresul tehnic scoate în evidență necesitatea creării acestui fond pentru introducerea progresului tehnic, stimularea lucrătorilor care își aduc contribuția sub această formă la creșterea producției și a productivității muncii, la reducerea costului și a cheltuielilor de circulație.

Fondul pentru introducerea tehnicii noi se constituie lunar la toate unitățile cooperației de consum organizate pe principiul autogestiunii

economico-financiare, cu o sumă rezultată din aplicarea procentului de 0,25 asupra fondului anual de retribuţie planificat şi care se include în cheltuielile de circulaţie sau în costuri după caz. Fondul se utilizează pentru acoperirea cheltuielilor reclamate de introducerea tehnicii noi, realizarea investiţiilor, raţionalizărilor, plata recompenselor etc.

Fondul preşedintelui (la Centrocoop). La nivelul Centrocoop, fondul preşedintelui se constituie anual sub forma unui plafon prevăzut în planul de cheltuieli gospodăreşti şi se utilizează pentru acordarea de premii lucrătorilor care au obţinut rezultate deosebite în muncă, precum şi pentru ajutoare cu caracter excepţional (accidente grave, naştere, deces, procurare de medicamente etc.). Tot din acest fond se acordă sume pentru organizarea excursiilor, pentru sport etc. Prin natura sa, fondul preşedintelui la Centrocoop este un fond cu caracter social (ajutoare) şi pentru sporirea cointeresării lucrătorilor în activitatea întreprinderilor.

c) *Fonduri formate din alte surse*

Din categoria acestor fonduri reţin atenţia fondul pentru organizarea şantierelor, fondul pentru acoperirea cheltuielilor privind evidenţa, urmărirea şi încasarea ratelor, fond din bonificaţii pentru defecte de ţesături şi fond pentru stimularea predării deşeurilor (de hîrtie şi texile).

17.3. FINANŢAREA INVESTIŢIILOR ŞI A ALTOR CHELTUIELI LEGATE DE DEZVOLTAREA BAZEI TEHNICE-MATERIALE A ORGANIZAŢIILOR COOPERAŢIEI DE CONSUM

Întreprinderile şi organizaţiile cooperaţiei de consum realizează lucrări de investiţii folosind aceleaşi norme stabilite în sectorul de stat, însă cu unele adaptări legate de specificul cooperaţiei.

Înlocuirea fondurilor fixe uzate şi sporirea volumului acestora se pot face prin următoarele căi : investiţii, transfer cu plată, donaţii etc.

Investiţiile constituie mijlocul principal de sporire a fondurilor fixe, ducînd efectiv la creşterea acestora.

Întreprinderile şi organizaţiile cooperaţiei de consum finanţează lucrările de investiţii din fonduri proprii, adică din fondul propriu de dezvoltare, din beneficiu, precum şi din fondul comun de dezvoltare (investiţii) al cooperaţiei de consum. Într-o măsură foarte redusă se utilizează credite pe termen lung acordate de Banca de Investiţii pentru finanţarea anumitor obiective (construcţia de brutării în mediul rural, de exemplu).

De regulă, asigurarea surselor necesare finanţării investiţiilor prevăzute în planul Centrocoop, constînd în lucrări de construcţii-montaj, procurarea utilajelor, mobilierului şi instalaţiilor, care constituie dotarea iniţială precum şi achiziţionarea mijloacelor de transport, se face la nivel central din fondul comun de dezvoltare (investiţii).

Întreprinderile şi organizaţiile cooperaţiei de consum realizează o serie de lucrări cum ar fi : amenajări, modernizări, transformări, dotări cu utilaje, mobilier etc. din credite pe termen lung şi fondul propriu de dezvoltare.

În principiu, sînt considerate fonduri proprii libere pentru investiţii disponibilităţile care depăşesc cota minimă de participare de 25% la coo-

perativele sătești și orășenești și 10% la intreprinderile economice plus o rezervă de 10% la cooperativele sătești și orășenești și 3% la întreprinderile economice pentru acoperirea eventualelor creșteri de normativ.

Cu alte cuvinte, în categoria fondurilor proprii se includ fondul de amortizare, precum și alocările ce se fac de la fondul de bază, în mijloace circulante în măsura în care acesta depășește necesarul de fonduri pentru finanțarea activității economice.

În ceea ce privește sursele de finanțare a investițiilor în cooperația de consum, este de reținut faptul că, în ultima perioadă, se remarcă creșterea ponderii participării voluntare a membrilor din cooperative la formarea fondurilor de investiții necesare, prin contribuții în materiale, muncă și bani.

Transferul cu plată este o altă modalitate de dobîndire a unui fond fix și el se efectuează în vederea folosirii mai complete a bunului ce se transferă.

Prin donație se înțelege înzestrarea, fără plată, gratuit, cu fonduri fixe, a întreprinderilor și organizațiilor cooperatiste. Este cazul realizării de investiții în totalitate prin contribuție voluntară a membrilor cooperatori, precum și al donațiilor primite din partea altor organizații.

17.4. PARTICULARITĂȚI ALE NORMĂRII ȘI FINANȚĂRII MIJLOACELOR CIRCULANTE ÎN ÎNTREPRINDERILE ȘI ORGANIZAȚIILE COOPERAȚIEI DE CONSUM

În vederea desfășurării activității economice, întreprinderile și organizațiile cooperației de consum au la dispoziție și un anumit volum de mijloace circulante.

Privite din punctul de vedere al sferei în care se află, mijloacele circulante se pot grupa și în cooperația de consum pe elemente distincte, în stadiul producției și în stadiul circulației (fig. 17.1).

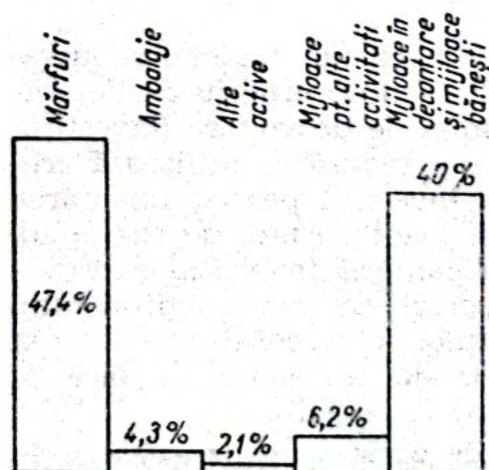

Fig. 17.1 Structura mijloacelor circulante în cooperația de consum (1978).

În organizațiile și întreprinderile cooperației de consum sînt supuse normării următoarele elemente : mărfurile ; ambalajele din sectorul comercial și cele din sectorul contractări-achiziții ; materiale și mărfuri privind

aprovizionarea tehnico-materială ; materiale, producție neterminată și produse finite (la secțiile de producție și prestări servicii) ; produse achiziționate ; cheltuieli sezoniere ; stocuri sezoniere ; mijloace bănești ; alte active.

Metodologia actuală de normare a mijloacelor circulante în cooperația de consum, în funcție de natura elementelor, are la bază principiile cunoscute din comerțul de stat, cînd este vorba de mărfuri, sau din industrie, cînd se referă la materii prime și materiale, producția neterminată, produsele finite, alte active (obiecte de inventar de mică valoare sau scurtă durată, echipament și materiale de protecție, uniforme, piese de schimb, anvelope etc.).

Totuși, ținînd seama de unele trăsături specifice, se impune a se prezenta, chiar și succint, modul de determinare a normativelor de mijloace circulante la : ambalaje din sectorul comercial și din sectorul contractări și achiziții, mărfuri privind aprovizionarea tehnico-materială, materii și materiale, producție neterminată și producție finită la secțiile de prestări servicii ale cooperativelor și, în sfîrșit, mijloace bănești pe drum.

Ambalajele din sectorul comercial reprezintă valori importante în gestiunea cooperativelor de consum, fapt ce impune o grijă deosebită pentru buna lor gospodărire, în special în ce privește păstrarea, manipularea și recondiționarea lor, asigurîndu-se, în acest mod, condiții de recuperare a contravalorii în momentul restituirii lor furnizorilor.

Pentru a stabili volumul de fonduri necesare cooperativelor pentru aceste elemente, se calculează normative de mijloace circulante, ținînd seama de faptul că din momentul primirii ambalajelor și pînă la restituirea lor, goale, către furnizori, se scurge o perioadă de timp în care aceste valori trebuie finanțate.

Normativul de ambalaje din sectorul comercial se stabilește în funcție de stocul mediu al mărfurilor planificat și de raportul obținut din împărțirea stocului mediu de ambalaje, la stocul mediu de mărfuri realizate în perioada de bază.

Stocul mediu de ambalaje realizat se determină ca o medie aritmetică simplă a stocurilor de ambalaje realizate la finele trimestrelor.

Normativul ambalajelor pentru achiziții se calculează diferit după cum este vorba de ambalaje pentru livrări la intern sau de ambalaje pentru export.

Normativul ambalajelor pentru intern se determină în funcție de sarcina cantitativă de achiziții în perioada de vîrf de activitate, de capacitatea ambalajelor, de numărul de circuite posibil de realizat în această perioadă și, desigur, de prețul ambalajelor.

La ambalajele pentru export, pe baza sarcinii de livrare la export, se stabilește necesarul de ambalaje pe feluri (lăzi, bidoane etc.) și în funcție de capacitatea ambalajelor. Înmulțind cantitatea de ambalaje cu prețul unitar al acestora se obține normativul pentru ambalaje la export pe trimestrul respectiv.

O serie de materiale necesare secțiilor de prestări de servicii (talpă, piele etc.), precum și cele care nu pot fi procurate decît în cantități vagonabile se aprovizionează prin uniunea județeană. În același mod se achiziționează utilajul și mobilierul comercial pentru magazinele de desfacere cu amănuntul, materialele pentru uz gospodăresc etc.

Pentru toate aceste valori, în perioada de la aprovizionare și pînă la livrarea lor cooperativelor, se calculează normativ de mărfuri privind aprovizionarea tehnico-materială (a.t.m.). Acesta se determină în funcție de viteza de circulație a acestor mărfuri realizată în trimestrele anului anterior celui care se planifică și de necesarul de aprovizionat în anul de plan, pe baza următoarei formule :

$$Nv = \frac{A \times V}{90} \qquad (17.1)$$

în care :

Nv reprezintă normativul pentru mărfuri privind a.t.m. ;
A — normativul valoric de aprovizionare în trimestrul care se planifică ;
V — viteza de circulație a mărfurilor a.t.m. luată în calcul în limita celei realizate în trimestrul corespunzător al anului anterior celui care se planifică.

Pentru a calcula viteza de circulație realizată, se are în vedere valoarea aprovizionărilor de mărfuri (a.t.m.) și stocul mediu trimestrial, efectuîndu-se următoarele operațiuni prealabile :

$$\text{stocul mediu} = \frac{\text{stocul la începutul trim.} + \text{stocul la sfîrșitul tr.}}{2} \qquad (17.2)$$

$$V = \frac{\text{stocul mediu de mărfuri a.t.m.} \times 90}{\text{valoarea aprovizionării}} \qquad (17.3)$$

La cooperative, pentru secțiile de producție și prestări servicii (croitorie, tîmplărie, cizmărie, tinichigerie, brutării etc) se calculează normativ pentru materii și materiale, producție neterminată și produse finite.

Normativul se stabilește global, pentru toate elementele mijloacelor circulante (cu excepția altor active), calculele efectuîndu-se în funcție de volumul planificat al producției marfă (la preț de producție sau preț de tarif, mai puțin impozitul pe circulația mărfurilor., după caz) și de viteza de rotație a mijloacelor circulante. Acest ultim indicator se stabilește avînd în vedere viteza de rotație realizată în trimestrul corespunzător al anului anterior celui pentru care se face planificarea, precum și eventualele imobilizări în stocuri de materii și materiale fără întrebuințare sau demodate care urmează să fie valorificate în timp cît mai scurt, imobilizările de produse finite fără desfacere asigurată și care, evident, nu trebuie să se regăsească în normativul ce se calculează pentru perioada de plan.

Normativul se calculează cu ajutorul formulei :

$$Nv = \frac{P \times V}{T} \qquad (17.4)$$

în care :

Nv reprezintă normativul ;
P — volumul producției-marfă planificat ;

V reprezintă viteza de rotaţie a mijloacelor circulante ;
T — perioada în zile (90 de zile).

Unele particularităţi apar în privinţa normării mijloacelor circulante pentru produse achiziţionate.

Normativul pentru produse achiziţionate se calculează la uniunea judeţeană şi întreprinderile Centralei de contractări şi achiziţii. La cooperative nu se stabileşte normativ la acest element, finanţarea produselor achiziţionate făcîndu-se pe baza unor plafoane de avans.

Normativul de produse achiziţionate se calculează pe baza formulei :

$$Nv = \frac{P \times V}{90} \qquad (17.5)$$

în care :

Nv reprezintă normativul pentru produse achiziţionate ;
P — planul valoric de contractări şi achiziţii ;
V — viteza de circulaţie a produselor achiziţionate, realizată în trimestrul corespunzător al anului anterior celui de plan.

In sfirşit, ţinînd seama de condiţiile în care-şi desfăşoară activitatea cooperativele de consum, acestea calculează normativ şi pentru mijloace băneşti pe drum.

La determinarea normativului pentru acest element se are în vedere planul incasărilor în numerar, diminuat cu reţinerile din încasări pentru plăţi şi achiziţii, retribuirea după muncă etc.

Normativul pentru mijloace băneşti pe drum se calculează pe baza următoarei formule :

$$Nv = \frac{D \times t}{90} \qquad (17.6)$$

în care :

Nv reprezintă normativul pentru mijloace băneşti ;
D — volumul planificat al incasărilor în numerar în trimestrul care se planifică ;
t — număul de zile necesar pentru ca numerarul din incasări să ajungă în cont la bancă.

Numărul de zile necesar ajungerii în cont a numerarului din încasări se stabileşte în funcţie de realizările din perioada anterioară şi pe baza acordului cu unitatea bancară, ţinindu-se seama de distanţa dintre cooperativă şi bancă, de modul de transmitere a încasărilor etc.

Calcularea riguroasă a normativului la mijloacele băneşti aflate in casă şi pe drum contribuie la realizarea prevederilor din planul de casă, la accelerarea vitezei de rotaţie, obţinîndu-se, în cele din urmă, o îmbunătăţire a disciplinei financiare a unităţilor cooperatiste.

Pentru acoperirea necesarului de fonduri pentru mijloace circulante, unităţile cooperaţiei de consum folosesc, în primul rînd, fondurile proprii care sînt formate din : fondul de bază în mijloace circulante, fondul social, prelevările din beneficiu şi alte vărsăminte nerestituibile (donaţii etc.).

În afara fondurilor proprii ale fiecărei unități, în cooperația de consum se folosesc ca surse de finanțare pentru activitatea economică surse asimilate celor proprii (pasive stabile).

Specific pentru cooperația de consum se remarcă existența unor fonduri împrumutate de la organizațiile cooperatiste superioare, cum sînt cele din fonduri pentru acordarea de împrumuturi privind mijloacele circulante sau împrumuturi din fondul județean acordate cu acelaș scop.

În sfîrșit, în activitatea cooperației de consum necesitățile de fonduri se acoperă și din credite bancare acordate de Banca Națională pentru desfacerea mărfurilor sau pentru celelalte activități ale unităților cooperației de consum.

Finanțarea activității întreprinderilor și organizațiilor cooperației de consum se face potrivit principiului participării proporționale cu fonduri proprii și credite bancare.

Astfel, la întreprinderile economice și la întreprinderile pentru achiziționarea și valorificarea produselor agricole din cadrul cooperației de consum, cota minimă de participare cu fonduri proprii este de 10%. La cooperativele de consum cota minimă de participare este de 25% din necesarul mediu anual al mijloacelor circulante normate pentru mărfuri, produse achiziționate, ambalaje, alte active, secții de producție și alte activități.

În cazul cînd unitățile nu dispun de fonduri proprii în limita cotei prevăzute (25%) fondurile corespunzătoare minusului de cotă se trec la credite cu dobîndă majorată.

În această situație, uniunea județeană poate complini minusul de cotă minimă de participare prin acordarea de împrumuturi pe termen de 18 luni, din sumele ce se formează la nivel județean din fondurile proprii ale organizațiilor cooperației de consum ce depășesc necesarul pentru desfășurarea activității economice.

17.5. REZULTATELE FINANCIARE ȘI PLANIFICAREA FINANCIARA A COOPERAȚIEI DE CONSUM

Activitatea economică desfășurată de către organizațiile cooperației de consum în condiții de eficiență sporită a avut ca rezultat creșterea de la an la an a acumulărilor și consolidarea, pe această bază, a capacității lor economice și financiare.

Un indicator important al eficienței economice a activității cooperației de consum este rentabilitatea. Pentru acoperirea cheltuielilor efectuate cu desfacerea mărfurilor și cu întreținerea aparatului administrativ și de conducere, precum și pentru asigurarea rentabilității cooperației de consum, unitățile ei primesc din partea întreprinderilor furnizoare un anumit rabat comercial.

Rentabilitatea unităților cooperatiste din activitatea lor comercială rezultă din diferența dintre nivelul mediu al rabaturilor acordate pentru mărfurile ce se desfac prin rețeaua cooperației și nivelul mediu al cheltuielilor de circulație la aceste unități.

În cadrul activității de contractare și achiziție a produselor agricole, unitățile cooperației primesc anumite cote de adaosuri fixe și procen-

tuale din care se acoperă cheltuielile efectuate cu achiziţionarea produselor agricole şi se asigură rentabilitatea activităţii din acest domeniu.

La activitatea de producţie şi prestări de servicii, rentabilitatea unităţilor cooperaţiei de consum este asigurată de diferenţa dintre costul planificat al produselor, respectiv serviciilor prestate şi preţurile sau tarifele în vigoare.

Ca urmare a activităţii economice desfăşurate, unităţile cooperaţiei de consum obţin, în ansamblu, rezultate financiare favorabile — beneficii.

Beneficiul cooperativelor de consum se determină deci ca diferenţă între încasările din activitatea de desfacere a mărfurilor, achiziţii, prestări de servicii şi din alte activităţi economice şi cheltuielile aferente acestor activităţi, precum şi cheltuielile ce se suportă direct din rezultatele financiare.

Beneficiul astfel stabilit se repartizează pentru :

1. Impozitul pe venit :

2. Constituirea fondurilor proprii ale cooperativelor de consum :
— fondul de dezvoltare economică ;
— fondul mijloacelor circulante ;
— fondul pentru construcţii de locuinţe şi alte investiţii cu caracter social ;
— fondul de participare la beneficii a personalului încadrat cu contract de muncă ;
— fondul pentru acţiuni sociale.

3. Constituirea fondurilor specifice cooperativelor de consum :
— fondul de participare la beneficii pentru partea socială constituită din depunerile în bani ale cooperatorilor ;
— fondul pentru acţiuni culturale şi sportive ;
— alte fonduri prevăzute în statutul cooperaţiei de consum.

Veniturile organizaţiilor cooperaţiei de consum sînt supuse unui impozit pe venit prin aplicarea unei cote unice de 25%, ce se calculează asupra beneficiului efectiv realizat şi evidenţiat în bilanţul contabil ; impozitul pe venit se determină provizoriu trimestrial, calculul definitiv făcîndu-se pe baza rezultatelor efective, aşa cum rezultă din darea de seamă şi bilanţul anual.

Planificarea financiară în cadrul cooperaţiei de consum cuprinde, în esenţă, formarea şi repartizarea fondurilor necesare desfăşurării activităţii economice, efectuîndu-se în strînsă corelaţie cu planul economiei naţionale şi bugetul de stat.

În vederea întocmirii proiectului bugetului de stat, Centrocoop prezintă un proiect de indicatori financiari privind rabatul comercial, cheltuielile de circulaţie, cheltuielile administrative, alocaţia pentru copii, beneficiul etc. După adoptarea bugetului de către Marea Adunare Naţională, în funcţie de sarcinile economice ale cooperaţiei de consum, se stabilesc cifre de control pentru bugetele de venituri şi cheltuieli ale uniunilor judeţene ale cooperaţiei de consum care se defalcă pe cooperative şi servesc pentru întocmirea bugetului de venituri şi cheltuieli al acestora, la care se adaugă şi o serie de anexe prin care se fundamentează indicatorii financiari principali.

Din însumarea indicatorilor financiari pînă la nivelul Centrocoop se obține bugetul de venituri și cheltuieli centralizat al cooperației de consum.

Bugetul de venituri și cheltuieli al cooperației de consum cuprinde: veniturile, cheltuielile și rezultatele financiare privind circulația mărfurilor, achiziționarea produselor agricole, producția industrială și prestările de servicii pentru populație, activitatea de construcții, proiectări, transporturi și altele; fondurile proprii, creditele bancare și destinația lor, și în sfîrșit, indicatorii de eficiență.

Partea I cuprinde indicatorii financiari (volumul desfacerii de mărfuri, volumul producției marfă și al prestărilor de servicii, construcțiile — proiectări, transporturi, a.t.m.), veniturile ce urmează a se realiza din derularea activității economice, cheltuielile necesare desfășurării acesteia și beneficiul obținut pe fiecare activitate economică și pe ansamblu.

Din beneficiul total se scad: alocațiile de stat pentru copii, taxa pentru folosirea terenurilor proprietate de stat, contribuția bănească pentru efectuarea unor lucrări de interes obștesc, amortizarea și reparațiile la fondurile fixe date în folosință gratuită școlilor profesionale, creșelor etc., cheltuielile cu pregătirea cadrelor și practica în producție etc.

După efectuarea acestor scăderi se obține beneficiul asupra căruia se calculează impozitul pe venit, determinîndu-se beneficiul net.

În această parte a bugetului de venituri și cheltuieli se cuprind și relațiile financiare care concretizează corelația cu bugetul de stat, respectiv vărsămintele cooperației de consum la fondurile centralizate ale statului sub forma impozitului pe venit, impozitul pe circulația mărfurilor, taxa pentru folosirea terenurilor proprietate de stat, impozitul pe fondul total de retribuție și contribuțiile pentru asigurări sociale.

În partea a II-a a bugetului de venituri și cheltuieli se cuprind fondurile proprii (fondul de dezvoltare, fondul mijloacelor circulante, fondul pentru construcții de locuințe și alte investiții cu caracter social, fondul pentru acțiuni sociale, fondul pentru participarea oamenilor muncii la beneficii, fondul pentru introducerea tehnicii noi), creditele bancare și destinația lor, sub formă de balanță — pe de o parte veniturile (proveniența), iar pe de altă parte, cheltuielile (utilizarea).

Ultima parte a bugetului de venituri și cheltuieli, partea a treia, cuprinde o serie de indicatori de eficiență în măsură să exprime, în mod sintetic, raportul dintre rezultatele prevăzute a se obține și mijloacele avansate, sau raportul dintre volumul activității economice desfășurate și fondurile utilizate de unitățile cooperației de consum pentru îndeplinirea sarcinilor de plan. Astfel, organele de planificare financiară calculează și urmăresc evoluția de la o perioadă la alta a unor indicatori ca „beneficii la 1 000 lei fonduri fixe", „beneficii la 1 000 lei fonduri totale (proprii și împrumutate)", volumul activității economice la 1 000 lei fonduri fixe precum și volumul activității economice la 1 000 lei fonduri totale (proprii și împrumutate).

Bugetul de venituri și cheltuieli al organizațiilor și întreprinderilor cooperației de consum mai conține o serie de anexe necesare fundamentării indicatorilor financiari principali și anume planul cheltuielilor de

circulație pentru activitatea comercială și cea de contractări-achiziții, planul costurilor pentru activitatea de producție-prestări și calculul normativului mijloacelor circulante.

INTREBARI ŞI EXERCIŢII

- Proprietatea socialistă cooperatistă reprezintă principala particularitate a unităților din cooperația meșteșugărească, de consum și din agricultura cooperatistă; în ce măsură această particularitate influențează formarea fondurilor fixe și circulante și repartizarea rezultatelor financiare?
- În ce domenii de activitate acționează unitățile cooperatiste meșteșugărești, de consum și agricole? Care este rolul acestor unități în producerea produsului social?
- Cum se realizează relațiile financiare dintre unitățile cooperatiste și bugetul de stat? dar cu sistemul bancar?
- Care este metoda de normare a mijloacelor circulante în cooperația meșteșugărească și de consum? Cum se reflectă în modelul de calcul măsurile care duc la accelerarea rotației fondurilor pentru mijloace circulante?
- Este posibil să se extindă metoda respectivă și în cadrul C.A.P. sau propuneți o metodă similară cu cea practicată în I.A.S.? Comentați ambele variante.
- Care sînt principalele venituri realizate de unitățile cooperatiste? Prin ce măsuri se pot mări veniturile fiecărei forme de unitate cooperatistă?
- Sub ce formă apar rezultatele financiare în unitățile cooperatiste? Cum justificați formele respective?
- Dezbateți fondurile constituie în unitățile cooperatiste, precizînd sursele de constituire și direcțiile de utilizare; care sînt cauzele care duc la constituirea unor fonduri specifice în unitățile cooperatiste?
- Redați grafic modul cum se repartizează rezultatele economice totale ale unei cooperative agricole de producție.
- Justificați constituirea de fonduri financiare la organele de conducere a unităților cooperatiste aflate la nivel de județ sau la nivel național; care este utilizarea acestor fonduri și cum influențează aceasta activitatea unităților cooperatiste?
- Întocmiți și comentați bugetul de venituri și cheltuieli al unei unități cooperatiste, în comparație cu bugetul unei unități socialiste de stat.

În încheierea acestui manual, trebuie relevate, odată cu rolul activ, mobilizator al finanțelor unităților economice, sarcinile deosebite care revin organelor financiar-bancare privind aplicarea în viață a măsurilor stabilite de Congresul al XII-lea al P.C.R., potrivit indicațiilor și orientărilor date de tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretar general al partidului,

măsuri care vizează perfecționarea în continuare a conducerii și planificării economico-financiare, aplicarea fermă a noului mecanism economico-financiar.

Întreprinderile, centralele, ministerele, precum și organele financiar-bancare vor acționa în perioada planului cincinal 1981—1985, potrivit atribuțiilor conferite în cadrul mecanismului economico-financiar pentru: buna funcționare a autoconducerii muncitorești, a autogestiunii economico-financiare, pentru asigurarea și folosirea cu înaltă eficiență a fondurilor materiale și bănești, pentru întărirea ordinii, disciplinei în mînuirea tuturor bunurilor obștești.

Disciplina „Finanțele unităților economice“ acordă o atenție deosebită atît conținutului economic al categoriilor financiare și al tehnicilor de planificare financiară, cît și semnificației și importanței politice a acestora.

Studiul finanțelor la nivelul unităților economice permite cunoașterea și înțelegerea politicii economice și sociale a Partidului Comunist Român, a importanței măsurilor care se întreprind în domeniul financiar cu scopul de a se realiza dezvoltarea economiei noastre naționale în ritm susținut și ridicarea continuă a nivelului de trai a celor ce muncesc.

ANEXE

Bugetul de venituri și cheltuieli al întreprinderii

Pe anul ....

Venituri	Cheltuieli
Capitolul I. Veniturile, cheltuielile și rezultatele întreprinderii	
Încasări din vînzarea producției marfă, la intern	Cheltuieli aferente producției marfă vîndute și încasate
Încasări din vînzarea producției marfă, la export	Cheltuieli pentru executări de lucrări și prestații pentru terți
Încasări din executarea de lucrări și prestații pentru terți	Costul mărfurilor vîndute cu amănuntul prin magazine proprii
Încasări din desfacerea mărfurilor cu amănuntul prin magazine propri	Cheltuieli de circulație
Încasări din diverse activități	Cheltuieli pentru diverse activități
	Cheltuieli care se suportă direct din rezultatele financiare
	Prelevarea pentru societate din valoarea producției nete
	Impozit pe circulația mărfurilor
	Beneficii, care se repartizează pentru :
	— Restituirea fondurilor primite pentru investiții
	— Fondul de dezvoltare economică
	— Fondul mijloacelor circulante
	— Fondul pentru construcții de locuințe și alte investiții cu caracter social
	— Fondul pentru acțiuni sociale
	— Fondul pentru participarea oamenilor muncii la beneficii
	— Vărsăminte la buget
TOTAL I	TOTAL I
Capitolul II Fondurile proprii, credite și destinația lor	
A. Fondul de dezvoltare economică	
Disponibil la fondul de dezvoltare economică la începutul perioadei	Cheltuieli pentru investiții din fondul de dezvoltare economică
Amortizarea pentru fondul de dezvoltare economică	Rambursarea ratelor scadente din creditele bancare pentru investiții din anii anteriori
Beneficii pentru fondul de dezvoltare economică	Dobînzi aferente creditelor bancare pentru investiții
Alte surse pentru finanțarea investițiilor	Disponibil la fondul de dezvoltare economică la finele perioadei
Alocații de la buget pentru investiții din fondul de dezvoltare economică	
Credite pentru investiții din fondul de dezvoltare economică	
TOTAL II A	TOTAL II A

Venituri	Cheltuieli
B. Fondul mijloacelor circulante	
Fondul mijloacelor circulante la începutul perioadei	Mijloace circulante totale la finele perioadei (a+b)
Beneficii pentru fondul mijloacelor circulante	a. Stocuri materiale și cheltuieli de natura mijloacelor circulante determinate pe bază de norme și normative legale
Alocații de la buget pentru fondul mijloacelor circulante la întreprinderi noi	b. Alte elemente de natura mijloacelor circulante
Resurse asimilate fondului propriu pentru mijloace circulante	Vărsăminte la centrală pentru formarea fondului de rezervă
Credite bancare pentru mijloace circulante la finele perioadei	
TOTAL II B	TOTAL II B
C. Fondul pentru construcții de locuințe și alte investiții cu caracter social	
Disponibil la fondul pentru construcții de locuințe și alte investiții cu caracter social, la începutul perioadei	Cheltuieli pentru construcții de locuințe și alte investiții cu caracter social
Amortizarea pentru fondul construcțiilor de locuințe și alte investiții cu caracter social	Rambursări de credite bancare pentru construcții de locuințe și alte investiții cu caracter social
Beneficii pentru fondul de construcții de locuințe și alte investiții cu caracter social	Dobînzi la creditele bancare pentru construcții de locuințe și alte investiții cu caracter social
Venituri de la unele unități social-culturale	Disponibil la fondul pentru locuințe și alte investiții cu caracter social, la finele perioadei
Credite bancare pentru construcții de locuințe și alte investiții	
Alocații de la buget pentru construcții de locuințe și alte investiții	
TOTAL II C	TOTAL II C

Venituri	Cheltuieli
D. Fondul pentru acțiuni sociale	
Disponibil la fondul pentru acțiuni sociale la începutul perioadei	Cheltuieli pentru fondul pentru acțiuni sociale
Prelevări și încasări la fondul pentru acțiuni sociale	Disponibil la fondul pentru acțiuni sociale la finele perioadei
TOTAL II D	TOTAL II D
E. Fondul pentru participarea oamenilor muncii la beneficii	
Disponibil la fondul pentru participarea oamenilor muncii la beneficii la începutul perioadei	Plăți din fondul pentru participarea oamenilor muncii la beneficii, din care :
Beneficii pentru fondul de participare a oamenilor muncii la beneficii	— la fondul pentru acțiuni sociale
	Disponibil la fondul pentru participarea oamenilor muncii la beneficii la finele perioadei
TOTAL II E	TOTAL II E
F. Fondul pentru cercetare științifică, dezvoltări tehnologice și introducerea progresului tehnic	
Disponibil la fondul pentru cercetare științifică, dezvoltare tehnologică și introducerea progresului tehnic, la începutul perioadei	Cheltuieli pentru cercetare științifică
Resurse primite de la organul ierarhic superior	Cheltuieli pentru dezvoltarea tehnologică
Încasări din valorificări	Cheltuieli pentru introducerea progresului tehnic
Credite bancare pentru cercetarea științifică, dezvoltări tehnologice și introducerea progresului tehnic	Resurse la dispoziția organului ierarhic superior
	Disponibil din fondul pentru cercetarea științifică, dezvoltarea tehnologică și introducerea progresului tehnic la finele perioadei
TOTAL II F	TOTAL II F
TOTAL II (A + B + C + D + E + F)	TOTAL II (A + B + C + D + E + F)
TOTAL GENERAL LA VENITURI (I+II)	TOTAL GENERAL LA CHELTUIELI (I+II)

Venituri	*Cheltuieli*
Capitolul III Vărsăminte la buget	Capitolul V **Restituirea fondurilor bănești primite de la societate**
Prelevarea pentru societate din valoarea producției nete	1. Fonduri primite de la societate pentru finanțarea investițiilor :
Impozit pe circulația mărfurilor	— în anii anteriori (începînd cu anul 1978)
Vărsăminte la buget din beneficii	— în anul de plan
Impozitul pe fondul total de retribuire	Sume restituite în anii anteriori
Impozitul pe clădiri	Sume de restituit în anul de plan
Taxa asupra terenurilor proprietate de stat	— din amortizare
Contribuția pentru asigurări sociale de stat	— din beneficii
TOTAL III	Sume rămase de restituit la finele anului de plan
Capitolul IV **Date informative**	2. Fonduri primite de la societate pentru mijloace circulante (la unități economice noi)
Producția netă	— în anii anteriori (începînd cu anul 1979)
Producția globală	— în anul de plan
Fondul total de retribuire a muncii	Sume restituite în anii anteriori
Cheltuieli pentru protecția muncii	Sume de restituit în anul de plan
	Sume rămase de restituit la finele anului de plan

Director, *Contabil șef,*

BIBLIOGRAFIE

K. Marx. *Critica programului de la Gotha.* K. Marx şi Fr. Engels, Opere alese, Vol. II, Ediţia a II-a, Bucureşti, 1955.

* * * *Programul Partidului Comunist Român de făurire a societăţii socialiste multilateral dezvoltate şi înaintare a României spre comunism.* Bucureşti, Editura politică, 1975.

* * * *Directivele Congresului al XII-lea al P.C.R. cu privire la dezvoltarea economico-socială a României în cincinalul 1981—1985 şi orientările de perspectivă pînă în 1990.* Bucureşti, Editura politică, 1979.

* * * *Programul de cercetare ştiinţifică, dezvoltare tehnologică şi de introducere a progresului tehnic pînă în anul 1990 şi orientările principale pînă în anul 2000.* Bucureşti, Editura politică, 1979.

* * * *Programul de creştere a nivelului de trai în perioada 1981—1985 şi de ridicare continuă a calităţii vieţii.* Bucureşti, Editura politică, 1979.

Nicolae Ceauşescu. *Raport la cel de-al XII-lea Congres al P.C.R.* Bucureşti, Editura politică, 1979.

Nicolae Ceauşescu. *Raport prezentat la Conferinţa Naţională a P.C.R.* Bucureşti, Editura politică, 1977.

Nicolae Ceauşescu. *Cuvîntarea rostită la Plenara C.C. al P.C.R. din 22—23 martie 1978.* Bucureşti, Editura politică, 1978.

Nicolae Ceauşescu. *Cuvîntare la Plenara comună a C.C. al P.C.R. şi Consiliului Suprem al Dezvoltării Economice şi Sociale a României, 4—5 iulie 1979.* Bucureşti, Editura politică, 1979.

Nicolae Ceauşescu. *Expunere la Congresul consiliilor populare judeţene şi al preşedinţilor consiliilor populare municipale, orăşeneşti şi comunale.* Bucureşti, Editura politică, 1976.

Nicolae Ceauşescu, *Cuvîntare la Şedinţa plenară lărgită a Consiliului Naţional al Oamenilor Muncii din 13 iunie 1980.* Editura politică, Bucureşti, 1980.

Nicolae Ceauşescu. *Cuvîntare la Consfătuirea cu activul şi cadrele de bază din cooperaţia de consum, cooperaţia meşteşugărească, cooperaţia agricolă de producţie şi consiliile populare din 21 iunie 1980.* Editura politică, Bucureşti, 1980.

Nicolae Ceauşescu. *Finanţe — preţuri — monedă.* Editura politică, Bucureşti, 1980.

Antoniu, N., Bran, P. *Finanţele unităţilor economice.* Bucureşti, Editura didactică şi pedagogică, 1976.

Arsoc, I. *Informatica*. Bucureşti, Editura enciclopedică, 1973.
Arsene, Şt. *Perfecţionarea sistemului de preţuri în România*. Bucureşti, Editura politică, 1974.
Aubert-Krier, J. *Gestion de l'entreprise*. Paris, Presse universitaires de France, 1975.
Antoniu, N. *Consideraţii cu privire la amortizarea fondurilor fixe*. Revista de contabilitate nr. 7/1977.
Blaga, I., **Manea**, Gh. *Mecanismul economic al socialismului*. Bucureşti, Editura ştiinţifică şi enciclopedică, 1977.
Bistriceanu, Gh. *Finanţele în industrie, construcţii şi transporturi*. Bucureşti, Editura didactică şi pedagogică, 1976.
Bistriceanu, Gh. **Predoiu**, M. *Finanţele unităţilor agricole cooperatiste*. Bucureşti, Editura Ceres, 1973.
Bîrlea, Şt. *Iniţiere în cibernetica sistemelor industriale*. Bucureşti, Editura tehnică, 1975.
Bulgaru, M. *Populaţia şi dezvoltarea economică*. Bucureşti, Editura politică, 1973.
Ciolan I. *Strategii în investiţii*. Bucureşti, Editura Academiei R.S.R., 1978.
Constantinescu, P. ş.a. *Analiză, decizie, control*. Editura tehnică 1977.
Constantinescu, N. N. *Problema contradicţiei în economia socialistă*. Bucureşti, Editura politică, 1973.
Csakany, P. ş.a. *Probleme ale gestiunii financiare în unităţile economice de stat*. Bucureşti, Editura Academiei R.S.R., 1977.
Crum, L. W. *Ingineria valorii*. Editura tehnică, Bucureşti, 1976.
Dobrescu, E. *Optimul economiei socialiste*. Bucureşti, Editura politică, 1976.
Enache, Gh. *Controlul financiar preventiv*. Bucureşti, Editura ştiinţifică, 1971.
Florescu, E. *Amortismentele şi uzura morală a fondurilor fixe*. Era socialistă, nr. 14/1976.
Gheorghiu, Al., ş.a. *Analiza economică a unităţilor economice*. Bucureşti, Editura didactică şi pedagogică, 1977.
Giurgiu, A., **Costin**, M., **Păcurariu**, V. *Întreprinderea, unitate de bază a economiei naţionale a R. S. România*. Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1978.
Hatos, E., **Ciurileanu**, R. *Controlul financiar în slujba îmbunătăţirii activităţii economico-financiare*. Era socialistă nr. 8/1976.
Ionete, C. *Comportamentul procesului de formare a preţurilor*. Bucureşti, Editura Academiei R.S.R., 1972.
Iuga, C. *Eficienţa economică şi pîrghiile financiare*. Bucureşti, Editura politică, 1977.
Iuga, C. *Rentabilizarea producţiei din perspectiva intereselor sociale*. Era socialistă nr. 5/1975.
Jantsch, E. *Prognoza tehnologică*. Bucureşti, Editura ştiinţifică, 1972.
Kornai, J. *Anti-equilibrum*, Bucureşti, Editura ştiinţifică, 1974.
Leontief, W. *Analiza imput-output*. Bucureşti, Editura ştiinţifică, 1970.
Malinschi, V. ş.a. *Studii, probleme, comentarii bancare*. Bucureşti, Editura Academiei R.S.R., 1972.
Mareş, D., **Crăciunescu**, V. *Economia cercetării şi dezvoltării produselor*. Editura Facla, Timişoara, 1973.
Maynard, H. B. *Conducerea activităţii economice*, Vol. I—V. Bucureşti, Editura tehnică, 1970—1974.
Mehedinţiu, M. *Accelerarea vitezei de rotaţie a mijloacelor circulante*. Bucureşti, Editura politică, 1973.

Niculescu-Mizil, Gh. *Balanța veniturilor și cheltuielilor bănești ale populației*. București, Editura Academiei R.S.R., 1977.

Novojilov, V. V. *Măsurarea cheltuielilor și rezultatelor în planificarea optimă*. București, Editura științifică, 1969.

Rîmniceanu, I. *Finanțele locale în R. S. România*. Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1976.

Şiclovan, Gh. *Eficiența economică*. București, Editura Academiei R.S.R., 1974.

Şică, Gh. *Prognoza și planul prețurilor de producție*. București, Editura Academiei R.S.R., 1973.

Şică, Gh. *Exigențe ale noului mecanism economic și financiar*. Era socialistă nr. 18/1978.

Şesan, Al. *Direcții de perfecționare a mecanismului economico-financiar*. Era socialistă nr. 23/1978.

Stăncioiu, I. *Eficiența economică a asimilării de utilaje noi*. Editura tehnică, București, 1974.

Şovei, G. *Tehnica bancară*. București, Editura didactică și pedagogică, 1977.

Topciu, C. *Evidența bugetară*. Craiova, Editura Scrisul românesc, 1977.

Tulai, C. *Venitul net și formele sale în industrie*. București, Editura Academiei R.S.R., 1979.

Tudorache, D. *Autofinanțarea cooperativelor agricole de producție*. București, Editura Ceres, 1979.

Ţigănescu, E. *Folosirea balanței legăturilor între ramuri în elaborarea programelor de producție*. București, Editura Academiei R.S.R., 1977.

Văcărel, I. *Finanțele R.S.R.* București, Editura științifică, 1974.

Văcărel, I. *Finanțele și cerințele dezvoltării agriculturii pe plan mondial* Editura politică, 1976.

Vagu, P., ş.a. *Organizarea și planificarea întreprinderilor industriale*. București, Editura didactică și pedagogică, 1977.

Vasilescu, E. *Organizarea și planificarea circulației bănești și a creditului*. București, Editura didactică și pedagogică, 1976.

* * * *Progresul economic în România*. București, Editura politică, 1977.

* * * *Dicționar de economie politică*. București, Editura politică 1974.

* * * Statutul organizațiilor cooperației meșteșugărești.

* * * Statutul cooperației de consum.

* * * Statutul C.A.P.

* * * Statutul asociației intercooperatiste.

* * * Statutul cooperării și asocierii dintre unitățile de stat și C.A.P.

* * * *Legea nr. 2 din 6 iulie 1979 pentru modificarea și completarea Legii finanțelor nr. 9/1972*, Buletinul Oficial al R.S.R., nr. 59/1979, Partea I.

* * * „Revista economică", 1978—1980.

* * * Revista „Era socialistă", 1975—1980.

* * * „Revista de contabilitate", 1978—1980.

* * * „Revista de statistică", 1978—1980.

CUPRINS

PARTEA A DOUA

FINANȚELE UNITĂȚILOR ECONOMICE DE STAT DIN ALTE RAMURI DECÎT INDUSTRIA

PARTEA A TREIA
FINANŢELE COOPERAŢIEI